

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2023 m. birželio 8 d.
(OR. en)

6601/23

Tarpinstitucinė byla:
2023/0038 (NLE)

POLCOM 28
SERVICES 8
FDI 7
COASI 40

TEISĖS AKTAI IR KITI DOKUMENTAI

Dalykas: Europos Sąjungos ir Naujosios Zelandijos laisvosios prekybos susitarimas

EUROPOS SĄJUNGOS
IR NAUJOSIOS ZELANDIJOS
LAISVOSIOS PREKYBOS SUSITARIMAS

TURINYS

PREAMBULĖ

1 SKYRIUS – PRADINĖS NUOSTATOS

2 SKYRIUS – NACIONALINIS REŽIMAS IR PATEKIMAS Į PREKIŲ RINKĄ

3 SKYRIUS – PREKIŲ KILMĖS TAISYKLĖS IR PREKIŲ KILMĖS PROCEDŪROS

A SKIRSNIS: PREKIŲ KILMĖS TAISYKLĖS

B SKIRSNIS: PREKIŲ KILMĖS PROCEDŪROS

C SKIRSNIS: BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

4 SKYRIUS – MUITINĖS KLAUSIMAI IR PREKYBOS LENGVINIMAS

5 SKYRIUS – PREKYBOS TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖS

A SKIRSNIS: BENDROSIOS NUOSTATOS

B SKIRSNIS: ANTIDEMPINGO IR KOMPENSACINIAI MUITAI

C SKIRSNIS: BENDROSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS

D SKIRSNIS: DVIŠALĖS APSAUGOS PRIEMONĖS

1 POSKIRSNIS: DVIŠALĖMS APSAUGOS PRIEMONĖMS TAIKOMOS
PROCEDŪRINĖS TAISYKLĖS

6 SKYRIUS – SANITARIJOS IR FITOSANITARIJOS PRIEMONĖS

7 SKYRIUS – TVARIOS MAISTO SISTEMOS

8 SKYRIUS – GYVŪNŲ GEROVĖ

9 SKYRIUS – TECHNINĖS PREKYBOS KLIŪTYS

10 SKYRIUS – PREKYBA PASLAUGOMIS IR INVESTICIJOS

A SKIRSNIS: BENDROSIOS NUOSTATOS

B SKIRSNIS: INVESTICIJŲ LIBERALIZAVIMAS

C SKIRSNIS: TARPVALSTYBINĖ PREKYBA PASLAUGOMIS

D SKIRSNIS: FIZINIŲ ASMENŲ ATVYKIMAS IR LAIKINAS BUVIMAS VERSLO
REIKALAIS

E SKIRSNIS: REGLAMENTAVIMO SISTEMA

1 POSKIRSNIS: VIDAUS REGLAMENTAVIMAS

2 POSKIRSNIS: VISUOTINAI TAIKOMOS NUOSTATOS

3 POSKIRSNIS: PRISTATYMO PASLAUGOS

4 POSKIRSNIS: TELEKOMUNIKACIJŲ PASLAUGOS

5 POSKIRSNIS: FINANSINĖS PASLAUGOS

6 POSKIRSNIS: TARPTAUTINIO JŪRŲ TRANSPORTO PASLAUGOS

11 SKYRIUS – KAPITALO JUDĖJIMAS, MOKĖJIMAI IR PERVEDIMAI

12 SKYRIUS – SKAITMENINĖ PREKYBA

A SKIRSNIS: BENDROSIOS NUOSTATOS

B SKIRSNIS: TARPVALSTYBINIAI DUOMENŲ SRAUTAI IR ASMENS DUOMENŲ
APSAUGA

C SKIRSNIS: KONKREČIOS NUOSTATOS

13 SKYRIUS – ENERGETIKA IR ŽALIAVOS

14 SKYRIUS – VIEŠIEJI PIRKIMAI

15 SKYRIUS – KONKURENCIJOS POLITIKA

16 SKYRIUS – SUBSIDIJOS

17 SKYRIUS – VALSTYBĖS VALDOMOS ĮMONĖS

18 SKYRIUS – INTELEKTINĖ NUOSAVYBĖ

A SKIRSNIS: BENDROSIOS NUOSTATOS

B SKIRSNIS: INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ STANDARTAI

1 POSKIRSNIS: AUTORIŲ TEISĖS IR GRETUTINĖS TEISĖS

2 POSKIRSNIS: PREKIŲ ŽENKLAI

3 POSKIRSNIS: DIZAINAS

4 POSKIRSNIS: GEOGRAFINĖS NUORODOS

5 POSKIRSNIS: NEATSKLEISTOS INFORMACIJOS APSAUGA

6 POSKIRSNIS: AUGALŲ VEISLĖS

C SKIRSNIS: INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ GYNIMAS

1 POSKIRSNIS: GYNIMAS CIVILINĖMIS IR ADMINISTRACINĖMIS
PRIEMONĖMIS

2 POSKIRSNIS: PASIENYJE TAIKOMOS VYKDYMO UŽTIKRINIMO
PRIEMONĖS

D SKIRSNIS: BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

19 SKYRIUS – PREKYBA IR DARNUS VYSTYMASIS

20 SKYRIUS – *MĀORI* PREKYBA IR EKONOMINIS BENDRADARBIAVIMAS

21 SKYRIUS – MAŽOSIOS IR VIDUTINĖS ĮMONĖS

22 SKYRIUS – GERA REGLAMENTAVIMO PRAKTIKA IR BENDRADARBIAVIMAS
REGLAMENTAVIMO SRITYJE

23 SKYRIUS – SKAIDRUMAS

24 SKYRIUS – INSTITUCINĖS NUOSTATOS

25 SKYRIUS – IŠIMTYS IR BENDROSIOS NUOSTATOS

26 SKYRIUS – GINČŲ SPRENDIMAS

A SKIRSNIS: TIKSLAS IR TAIKYMO SRITIS

B SKIRSNIS: KONSULTACIJOS

C SKIRSNIS: KOLEGIJOS PROCEDŪROS

D SKIRSNIS: TARPININKAVIMAS

E SKIRSNIS: BENDROSIOS NUOSTATOS

27 SKYRIUS – BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

2-A PRIEDAS: MUITŲ TARIFŲ PANAIKINIMO SĄRAŠAI

A SKIRSNIS: BENDROSIOS NUOSTATOS

B SKIRSNIS: TARIFINIŲ KVOTŲ ADMINISTRAVIMAS

C SKIRSNIS: EUROPOS SĄJUNGOS TARIFINĖS KVOTOS

D SKIRSNIS: PERSKAIČIAVIMO KOEFICIENTAI

3-A PRIEDAS: KONKRETIEMS PRODUKTAMS TAIKOMŲ KILMĖS TAISYKLIŲ
ĮVADINĖS PASTABOS

3-B PRIEDAS: KONKRETIEMS PRODUKTAMS TAIKOMOS KILMĖS TAISYKLĖS

3-B-1 PRIEDĖLIS: KILMĖS STATUSĄ TURINČIŲ PRODUKTŲ KVOTOS IR
TAISYKLĖS, ALTERNATYVIOS 3-B PRIEDE (KONKRETIEMS PRODUKTAMS
TAIKOMOS KILMĖS TAISYKLĖS) NUSTATYTOMS KONKRETIEMS PRODUKTAMS
TAIKOMOMS KILMĖS TAISYKLĖMS

3-C PRIEDAS: PAREIŠKIMO APIE PREKIŲ KILMĘ TEKSTAS

3-D PRIEDAS: 3.3 STRAIPSNIO (KILMĖS KUMULIACIJA) 4 DALYJE NURODYTA
TIEKĖJO DEKLARACIJA

3-E PRIEDAS: BENDRA DEKLARACIJA DĖL ANDOROS KUNIGAIKŠTYSTĖS

3-F PRIEDAS: BENDRA DEKLARACIJA DĖL SAN MARINO RESPUBLIKOS

6-A PRIEDAS: KOMPETENTINGOS INSTITUCIJOS

6-B PRIEDAS: AUGALAMS IR AUGALINIAMS PRODUKTAMS TAIKOMOS REGIONINĖS
SĄLYGOS

6-C PRIEDAS: SANITARIJOS IR FITOSANITARIJOS PRIEMONIŲ LYGIAVERTIŠKUMO
PRIPAŽINIMAS

6-D PRIEDAS: AUDITO ARBA PATIKRINIMO GAIRĖS IR PROCEDŪROS

6-E PRIEDAS: SERTIFIKAVIMAS

1 SKIRSNIS: DEKLARACIJOS DĖL 6-C PRIEDE (SF PRIEMONIŲ
LYGIAVERTIŠKUMO PRIPAŽINIMAS) NURODYTŲ PREKIŲ, TURINČIŲ
LYGIAVERTIŠKUMO STATUSĄ

2 SKIRSNIS: ELEKTRONINIS DUOMENŲ PERDAVIMAS

3 SKIRSNIS: REAGAVIMAS Į KRIZES

6-F PRIEDAS: IMPORTUOJAMŲ PRODUKTŲ PATIKRINIMAI IR MOKESČIAI

9-A PRIEDAS: ATITIKTIES VERTINIMO (DOKUMENTŲ) PRIPAŽINIMAS

9-B PRIEDAS: MOTORINĖS TRANSPORTO PRIEMONĖS, ĮRANGA ARBA JŲ DALYS

9-B-1 PRIEDĖLIS: Į TAIKYMO SRITĮ NEPATENKANČIŲ TRANSPORTO PRIEMONIŲ
KATEGORIJOS

9-C PRIEDAS: 9.10 STRAIPSNIO 5 DALIES b PUNKTE NURODYTA SISTEMINGO
KEITIMOSI INFORMACIJA APIE NE MAISTO PRODUKTŲ SAUGĄ IR SUSIJUSIAS
PREVENCINES, RIBOJAMĄSIAS IR TAISOMĄSIAS PRIEMONES TVARKA

9-D PRIEDAS: 9.10 STRAIPSNIO 6 DALYJE NURODYTA REGULIARAUS KEITIMOSI
INFORMACIJA APIE PRIEMONES, KURIŲ IMTASI DĖL REIKALAVIMŲ
NEATITINKANČIŲ NE MAISTO PRODUKTŲ, IŠSKYRUS TUOS, KURIEMS TAIKOMAS
9.10 STRAIPSNIO 5 DALIES b PUNKTAS, TVARKA

9-E PRIEDAS: VYNAS IR SPIRITINIAI GĖRIMAI

9-E-1 PRIEDĖLIS: NAUJOSIOS ZELANDIJOS TEISĖS AKTAI, NURODYTI 6
STRAIPSNIO 1 DALIES a PUNKTE (PRODUKTŲ APIBRĖŽTYS IR VYNININKYSTĖS
METODAI BEI PROCESAI)

9-E-2 PRIEDĖLIS: NAUJOSIOS ZELANDIJOS TEISĖS AKTAI, NURODYTI 6
STRAIPSNIO 1 DALIES b PUNKTE (PRODUKTŲ APIBRĖŽTYS IR VYNININKYSTĖS
METODAI BEI PROCESAI)

9-E-3 PRIEDĖLIS: NAUJOSIOS ZELANDIJOS VYNININKYSTĖS METODAI

9-E-4 PRIEDĖLIS: SĄJUNGOS TEISĖS AKTAI, NURODYTI 6 STRAIPSNIO 2 DALIES
a PUNKTE (PRODUKTŲ APIBRĖŽTYS IR VYNININKYSTĖS METODAI BEI
PROCESAI)

9-E-5 PRIEDĖLIS: SĄJUNGOS TEISĖS AKTAI, NURODYTI 6 STRAIPSNIO 2 DALIES
b PUNKTE (PRODUKTŲ APIBRĖŽTYS IR VYNININKYSTĖS METODAI BEI
PROCESAI)

9-E-6 PRIEDĖLIS: EUROPOS SĄJUNGOS VYNININKYSTĖS METODAI

9-E-7 PRIEDĖLIS: SUPAPRASTINTAS VI-1 DOKUMENTAS

9-E-8 PRIEDĖLIS: SUPAPRASTINTAS CERTIFIKATAS

9-E-9 PRIEDĖLIS: DEKLARACIJOS

10-A PRIEDAS: ESAMOS PRIEMONĖS

10-B PRIEDAS: BŪSIMOS PRIEMONĖS

10-C PRIEDAS: ĮSISTEIGIMO REIKALAIŠ ATVYKSTANTYS VERSLO SVEČIAI,
BENDROVĖS VIDUJE PERKELIAMAS ASMENYS IR TRUMPALAIKIAI VERSLO SVEČIAI

10-D PRIEDAS: TRUMPALAIKIŲ VERSLO SVEČIŲ VEIKLOS RŪŠIŲ SĄRAŠAS

10-E PRIEDAS: PASLAUGŲ TEIKĖJAI PAGAL SUTARTIS IR LAISVŲJŲ PROFESIJŲ
DARBUOTOJAI

10-F PRIEDAS: FIZINIŲ ASMENŲ JUDĖJIMAS VERSLO REIKALAIŠ

13 PRIEDAS: ENERGETIKOS PREKIŲ, ANGLIAVANDENILIŲ IR ŽALIAVŲ SĄRAŠAI

14 PRIEDAS: ĮSIPAREIGOJIMAI DĖL PATEKIMO Į VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ RINKĄ

A SKIRSNIS: EUROPOS SĄJUNGOS SĄRAŠAS

B SKIRSNIS: NAUJOSIOS ZELANDIJOS SĄRAŠAS

1 POSKIRSNIS: CENTRINĖS VALDŽIOS SUBJEKTAI

2 POSKIRSNIS: CENTRINEI VALDŽIAI PAVALDŪS SUBJEKTAI

3 POSKIRSNIS: KITI SUBJEKTAI

4 POSKIRSNIS: PREKĖS

5 POSKIRSNIS: PASLAUGOS

6 POSKIRSNIS: STATYBOS PASLAUGOS

7 POSKIRSNIS: BENDROSIOS PASTABOS

18-A PRIEDAS: PRODUKTŲ KLASĖS

18-B PRIEDAS: GEOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAI

A SKIRSNIS: GEOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS. EUROPOS SĄJUNGA

B SKIRSNIS: GEOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS. NAUJOJI ZELANDIJA

19 PRIEDAS: APLINKOSAUGOS PREKĖS IR PASLAUGOS

24 PRIEDAS: PREKYBOS KOMITETO DARBO TVARKOS TAISYKLĖS

26-A PRIEDAS: GINČŲ SPRENDIMO PROCEDŪROS TAISYKLĖS

26-B PRIEDAS: KOLEGIJOS NARIŲ IR TARPININKŲ ELGESIO KODEKSAS

26-C PRIEDAS: TARPININKAVIMO TVARKOS TAISYKLĖS

27 PRIEDAS: BENDRA DEKLARACIJA DĖL MUITŲ SĄJUNGŲ

2-A-1 PRIEDĖLIS: EUROPOS SĄJUNGOS MUITŲ TARIFŲ SĄRAŠAS

2-A-2 PRIEDĖLIS: NAUJOSIOS ZELANDIJOS MUITŲ TARIFŲ SĄRAŠAS

PREAMBULĖ

Europos Sąjunga (toliau – Sąjunga)

ir

Naujoji Zelandija

(toliau atskirai – Šalis, kartu – Šalys)

PRIPAŽINDAMOS, kad jų ilgalaikė ir tvirta partnerystė grindžiama bendrais principais ir vertybėmis, išdėstytais 2016 m. spalio 5 d. Briuselyje priimtame Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Naujosios Zelandijos susitarime dėl santykių ir bendradarbiavimo, taip pat pripažindamos jų ekonominių, prekybinių ir investicinių santykių svarbą;

PASIRYŽUSIOS stiprinti tarpusavio ekonominius santykius ir plėsti dvišalę prekybą bei investicijas;

PRIPAŽINDAMOS pasaulinio bendradarbiavimo svarbą siekiant spręsti bendro intereso klausimus;

PRIPAŽINDAMOS tarptautinės prekybos ir investicijų skaidrumo svarbą visų suinteresuotųjų subjektų labui;

SIEKDAMOS sukurti stabilią ir nuspėjamą aplinką su aiškiomis ir abipusiškai naudingomis Šalių tarpusavio prekybos ir investicijų taisyklėmis ir sumažinti arba pašalinti kliūtis šiai prekybai ir investicijoms;

PRIPAŽINDAMOS, kad *te Tiriti o Waitangi* (Vaitangio sutartis) yra konstitucinės svarbos Naujosios Zelandijos pamatinis dokumentas;

NORĖDAMOS kelti gyvenimo lygį, skatinti įtraukų ekonomikos augimą ir stabilumą, kurti naujas užimtumo galimybes ir didinti gerovę apskritai, ir šiuo tikslu dar kartą patvirtindamos savo įsipareigojimą skatinti prekybą ir investicijų liberalizavimą;

ĮSITIKINUSIOS, kad šiuo Susitarimu bus sukurta didesnė ir saugi prekių bei paslaugų rinka, todėl Šalių įmonės taps konkurencingesnės pasaulio rinkose;

PASIRYŽUSIOS stiprinti tarpusavio ekonominius, prekybinius ir investicinius ryšius, laikydamosi darnaus vystymosi tikslo ekonominių, socialinių ir aplinkos aspektų, taip pat skatinti prekybą ir investicijas atsižvelgiant į tikslus, susijusius su aukštu aplinkos ir darbuotojų apsaugos lygiu, ir atitinkamus tarptautiniu mastu pripažintus standartus bei susitarimus, prie kurių jos yra prisijungusios;

PASIRYŽUSIOS didinti vartotojų gerovę įgyvendinant politiką, kuria užtikrinama aukšto lygio vartotojų apsauga, vartotojų galimybės rinktis ir ekonominė gerovė;

PATVIRTINDAMOS Šalių teisę savo teritorijoje vykdyti reglamentavimo veiklą taip, kad įgyvendintų teisėtus politikos tikslus, kaip antai susijusius su žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybės ar sveikatos apsauga; socialinėmis paslaugomis; valstybiniu švietimu; sauga; aplinka, įskaitant klimato kaitą; visuomenės dorovę; socialine ar vartotojų apsauga; gyvūnų gerove; privatumu ir duomenų apsauga; kultūrų įvairovės skatinimu ir apsauga, o Naujosios Zelandijos atveju – *Māori* teisių, interesų, pareigų ir atsakomybės skatinimu arba apsauga;

ĮSIPAREIGOJUSIOS bendrauti su visais atitinkamais pilietinės visuomenės suinteresuotaisiais subjektais, įskaitant privatųjį sektorių, profesines sąjungas ir kitas nevyriausybines organizacijas;

PRIPAŽINDAMOS, kad svarbu skatinti įtraukų dalyvavimą tarptautinėje prekyboje ir šalinti kliūtis bei spręsti kitas problemas, su kuriomis susiduria vidaus suinteresuotieji subjektai norėdami pasinaudoti tarptautinės prekybos ir ekonominėmis galimybėmis, be kita ko, skaitmeninės prekybos srityje;

PASIRYŽUSIOS spręsti konkrečias problemas, su kuriomis susiduria mažosios ir vidutinės įmonės, prisidėdamos prie prekybos ir tiesioginių užsienio investicijų plėtojimo;

PRIPAŽINDAMOS tarptautinės prekybos svarbą sudarant sąlygas *Māori* gerovei ir ją skatinant, taip pat sunkumus, su kuriais susiduria *Māori*, įskaitant *wāhine Māori*, norėdami pasinaudoti tarptautinės prekybos teikiamomis prekybos ir investavimo galimybėmis, įskaitant šiuo Susitarimu teikiamas galimybes ir naudą;

SIEKDAMOS skatinti lyčių lygybę ir ekonominį moterų įgalėjimą, propaguodamos lyčių aspektu įtraukios politikos ir praktikos svarbą ekonominėje veikloje, įskaitant tarptautinę prekybą, siekiant panaikinti visų formų diskriminaciją dėl lyties;

DAR KARTĄ PATVIRTINDAMOS įsipareigojimus, prisiimtus pagal 1945 m. birželio 26 d. San Franciske pasirašytą Jungtinių Tautų Chartiją, ir atsižvelgdamos į 1948 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtoje Visuotinėje žmogaus teisių deklaracijoje išdėstytus principus;

REMDAMOSI savo atitinkamomis teisėmis ir pareigomis pagal 1994 m. balandžio 15 d. Marakeše priimtą Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartį ir kitas daugiašales bei dvišales bendradarbiavimo priemones, prie kurių abi Šalys yra prisijungusios,

SUSITARĖ:

1 SKYRIUS

PRADINĖS NUOSTATOS

1.1 STRAIPSNIS

Šio Susitarimo tikslai

Šio Susitarimo tikslas – liberalizuoti ir lengvinti prekybą bei investicijas, taip pat skatinti glaudesnius Šalių tarpusavio ekonominius ryšius.

1.2 STRAIPSNIS

Bendrosios terminų apibrėžtys

Šiame Susitarime vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) žemės ūkio produktas – produktas, įtrauktas į Sutarties dėl žemės ūkio 1 priedo sąrašą;
- b) Susitarimas dėl bendradarbiavimo ir administracinės savitarpio pagalbos muitinių veiklos srityje – 2017 m. liepos 3 d. Briuselyje priimtas Europos Sąjungos ir Naujosios Zelandijos susitarimas dėl bendradarbiavimo ir administracinės savitarpio pagalbos muitinės veiklos srityje¹;

¹ ES OL L 101, 2018 4 20, p. 6.

- c) muitinė:
- i) Naujojoje Zelandijoje – Naujosios Zelandijos muitinės tarnyba ir
 - ii) Sąjungoje – už muitinės klausimus atsakingos Europos Komisijos tarnybos arba atitinkamais atvejais muitinės administracijos ir visos kitos institucijos, valstybėse narėse įgaliosios taikyti muitų teisės aktus ir užtikrinti jų vykdymą;
- d) maitas – bet koks maitas arba bet kokios rūšies privalomasis mokėjimas, nustatytas importuojamai prekei arba dėl jos, išskyrus:
- i) bet koki privalomąjį mokėjimą, lygiavertį vidaus mokesčiui, taikomam pagal GATT 1994 III straipsnio 2 dalį;
 - ii) bet koki antidempingo arba kompensacinį muitą, taikomą pagal GATT 1994, Antidempingo susitarimą ir SKP sutartį, ir
 - iii) bet kokią rinkliavą ar kitą privalomąjį mokėjimą, nustatytą importuojamoms prekėms arba dėl jų, kurie neviršija apytikslių suteiktų paslaugų išlaidų;
- e) CPC – Laikinas svarbiausias produktų klasifikatorius (*Statistical Papers, Series M No. 77, Department of Economic and Social Affairs, Statistical Office of the United Nations, New York, 1991*);

- f) diena – kalendorinė diena;
- g) įmonė – juridinis asmuo arba juridinio asmens filialas ar atstovybė;
- h) ES arba Sąjunga – Europos Sąjunga;
- i) esamas – jeigu šiame Susitarime nenurodyta kitaip, galiojantis šio Susitarimo įsigaliojimo dieną;
- j) Šalies prekė – vidaus produktas, kaip tai suprantama GATT 1994, įskaitant tos Šalies kilmės prekes;
- k) Suderinta sistema arba SS – PMO parengta Suderinta prekių aprašymo ir kodavimo sistema, taip pat visos jos teisinės pastabos ir daliniai pakeitimai;
- l) pozicija – Suderintoje sistemoje naudojamo tarifinio klasifikavimo numerio pirmieji keturi skaitmenys;
- m) TDO – Tarptautinė darbo organizacija;
- n) juridinis asmuo – teisės subjektas, įsteigtas ar kitaip organizuotas pagal Šalies teisę, siekiantis ar nesiekiantis pelno, valdomas privačios ar valstybinės nuosavybės teise, įskaitant bet kokią korporaciją, patikos fondą, ūkinę bendriją, bendrąją įmonę, individualiąją įmonę ar asociaciją;

- o) priemonė – bet kokia Šalies taikoma priemonė: įstatymas, reglamentas, taisyklė, procedūra, sprendimas, administracinis veiksmas, reikalavimas, praktika ar kita¹;
- p) Šalies priemonės – priemonės, kurias nustato arba palieka galioti²:
 - i) centrinė, regiono ar vietos valdžia arba jos institucijos, ir
 - ii) nevyriausybinių organizacijų, vykdančių centrines, regiono ar vietos valdžios arba jos institucijų perduotus įgaliojimus;
- q) valstybė narė – Sąjungos valstybė narė;
- r) Šalies fizinis asmuo:
 - i) Sąjungos atžvilgiu – vienos iš valstybių narių pilietis, kaip nustatyta jos teisėje³, ir
 - ii) Naujosios Zelandijos atžvilgiu – Naujosios Zelandijos pilietis, kaip nustatyta jos teisėje⁴;

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad priemone taip pat gali būti laikomas ir neveikimas.

² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalies priemonės apima priemones, kurios nustatomos arba paliekamos galioti duodant nurodymus, vadovaujant ar kontroliuojant kitų subjektų vykdomą veiklą.

³ Terminas „Šalies fizinis asmuo“ taip pat reiškia asmenis, kurie nuolat gyvena Latvijos Respublikoje, bet nėra Latvijos Respublikos ar bet kurios kitos valstybės piliečiai, tačiau pagal Latvijos Respublikos teisę turi teisę gauti nepiliečio pasą.

⁴ Sąjunga patvirtina savo pareigas dėl Naujosios Zelandijos nuolatinių rezidentų pagal GATS. Šiuo tikslu terminas „šalies fizinis asmuo“ taip pat apima asmenis, kurie turi teisę nuolat gyventi Naujojoje Zelandijoje ir nėra Naujosios Zelandijos piliečiai, tiek, kiek tokiems fiziniams asmenims taikomi Sąjungos įsipareigojimai pagal GATS.

- s) EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija;
- t) turintis kilmės statusą – atitinkantis 3 skyriuje (Prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros) nustatytas kilmės taisykles;
- u) kilmės statusą turinti prekė arba Šalies kilmės prekė – 3 skyriuje (Prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros) nustatytas kilmės taisykles atitinkanti prekė;
- v) asmuo – fizinis asmuo arba juridinis asmuo;
- w) lengvatinis muitų tarifų režimas – pagal 2-A priedą (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai) kilmės statusą turinčiai prekei taikoma muito norma;
- x) Susitarimas dėl sanitarijos priemonių – 1996 m. gruodžio 17 d. Briuselyje priimtas Europos bendrijos ir Naujosios Zelandijos susitarimas dėl sanitarinių priemonių, taikomų prekybai gyvais gyvūnais ir gyvūninės kilmės produktais¹;
- y) sanitarijos ar fitosanitarijos priemonė arba SFP priemonė – priemonė, kaip nurodyta SFP sutarties A priedo 1 dalyje;
- z) SST – specialiosios skolinimosi teisės;

¹ ES OL L 57, 1997 2 26, p. 5.

- aa) paslaugų teikėjas – asmuo, teikiantis arba siekiantis teikti paslaugas;
- bb) MVĮ – mažoji ir vidutinė įmonė;
- cc) teritorija – kiekvienos Šalies atžvilgiu reiškia teritoriją, kuriai šis Susitarimas taikomas pagal 1.4 straipsnį (Teritorinė taikymo sritis);
- dd) SESV – Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo;
- ee) Paryžiaus susitarimas – 2015 m. gruodžio 12 d. Paryžiuje priimtas Paryžiaus susitarimas, priimtas pagal Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją¹;
- ff) Partnerystės susitarimas – 2016 m. spalio 5 d. Briuselyje priimtas Europos Sąjungos bei jos valstybių narių ir Naujosios Zelandijos susitarimas dėl santykių ir bendradarbiavimo²;
- gg) trečioji šalis – šalis ar teritorija, nepatenkanti į šio Susitarimo teritorinę taikymo sritį, ir
- hh) PPO – Pasaulio prekybos organizacija; ir
- ii) PMO – Pasaulio muitų organizacija.

¹ OL ES L 282, 2016 10 19, p. 4.

² OL ES L 321, 2016 11 29, p. 3.

1.3 STRAIPSNIS

PPO susitarimai

Šiame Susitarime vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) Sutartis dėl žemės ūkio – Sutartis dėl žemės ūkio, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- b) Susitarimas dėl apsaugos priemonių – Susitarimas dėl apsaugos priemonių, įtrauktas į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- c) Antidempingo susitarimas – Sutartis dėl 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos VI straipsnio įgyvendinimo, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- d) Muitinio įvertinimo sutartis – Sutartis dėl 1994 m. Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos VII straipsnio įgyvendinimo, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- e) GSS – Susitarimas dėl ginčų sprendimo taisyklių ir tvarkos, įtrauktas į PPO steigimo sutarties 2 priedą;
- f) GATS – Bendrasis susitarimas dėl prekybos paslaugomis, įtrauktas į PPO steigimo sutarties 1B priedą;

- g) GATT 1994 – 1994 m. Bendrasis susitarimas dėl muitų tarifų ir prekybos, įtrauktas į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- h) SVP – Sutartis dėl viešųjų pirkimų su pakeitimais, padarytais 2012 m. kovo 30 d. Ženevoje priimtu Protokolu, kuriuo iš dalies keičiama Sutartis dėl viešųjų pirkimų;
- i) Sutartis dėl importo licencijų išdavimo tvarkos – Sutartis dėl importo licencijos išdavimo tvarkos, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- j) SKP sutartis – Sutartis dėl subsidijų ir kompensacinių priemonių, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- k) SFP sutartis – Sutartis dėl sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių taikymo, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- l) TPK sutartis – Sutartis dėl techninių prekybos kliūčių, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1A priedą;
- m) TRIPS sutartis – Sutartis dėl intelektinės nuosavybės teisių aspektų, susijusių su prekyba, įtraukta į PPO steigimo sutarties 1C priedą, ir
- n) PPO steigimo sutartis – 1994 m. balandžio 15 d. Marakeše priimta Pasaulio prekybos organizacijos steigimo sutartis.

1.4 STRAIPSNIS

Teritorinė taikymo sritis

1. Šis Susitarimas taikomas:

- a) teritorijoms, kuriose taikoma Europos Sąjungos sutartis ir SESV tose sutartyse nustatytais sąlygomis, ir
- b) Naujosios Zelandijos teritorijai ir išskirtinei ekonominei zonai, jūros dugnui ir podugniui, į kurių gamtos išteklius Naujoji Zelandija turi suverenias teises pagal tarptautinę teisę, išskyrus Tokelau.

2. Kalbant apie šio Susitarimo nuostatas dėl prekėms taikomo muitų tarifų režimo, įskaitant prekių kilmės taisykles ir prekių kilmės procedūras, šis Susitarimas taip pat taikomos toms Sąjungos muitų teritorijoms, kaip tai suprantama Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 952/2013¹ 4 straipsnyje, dalimis, kurioms netaikomas šio straipsnio 1 dalies a punktas.

3. Jei aiškiai nenustatyta kitaip, šiame Susitarime nuorodos į terminą „teritorija“ suprantamos pagal 1 ir 2 dalis.

¹ 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas (ES OL L 269, 2013 10 10, p. 1).

1.5 STRAIPSNIS

Ryšys su kitais tarptautiniais susitarimais

1. Jei šiame Susitarime nenustatyta kitaip, esami Europos bendrijos, Sąjungos arba valstybių narių ir Naujosios Zelandijos tarptautiniai susitarimai šiuo Susitarimu nepakeičiami ar nenutraukiami.
2. Šis Susitarimas yra neatskiriama Partnerystės susitarimu reglamentuojamų bendrų dvišalių santykių ir bendros institucinės sistemos dalis.
3. Šalys patvirtina savo teises ir pareigas viena kitos atžvilgiu pagal PPO steigimo sutartį. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad nė viena šio Susitarimo nuostata nelaikoma reikalavimu, kad kuri nors Šalis imtųsi veiksmų, kurie yra nesuderinami su jos pareigomis pagal PPO steigimo sutartį.
4. Jeigu šio Susitarimo nuostatos neatitinka bet kurio kito tarptautinio susitarimo, prie kurio abi Šalys yra prisijungusios, išskyrus PPO steigimo sutartį, nuostatų, Šalys nedelsdamos konsultuojasi, kad rastų abipusiškai priimtina sprendimą.
5. Jei nenurodyta kitaip, kai šiame Susitarime daroma nuoroda į tarptautinius susitarimus arba kai visi tokie susitarimai ar jų dalis įtraukiami į šią dalį, laikoma, kad jie apima ir jų pakeitimus ir juos pakeitusius susitarimus, abiem Šalims įsigaliojusius šio Susitarimo įsigaliojimo dieną arba vėliau.

6. Jeigu dėl 5 dalyje nurodytų pakeitimų arba esamus susitarimus pakeitusių susitarimų iškyla su šio Susitarimo įgyvendinimu ar taikymu susijęs klausimas, Šalys bet kurios iš jų prašymu gali prireikus surengti tarpusavio konsultacijas, kad rastų abipusiškai priimtina sprendimą tokiu klausimu.

1.6 STRAIPSNIS

Laisvosios prekybos erdvės sukūrimas

Laikydamosi GATT 1994 XXIV straipsnio ir GATS V straipsnio Šalys sukuria laisvosios prekybos erdvę.

2 SKYRIUS

NACIONALINIS REŽIMAS IR PATEKIMAS Į PREKIŲ RINKĄ

2.1 STRAIPSNIS

Tikslas

Šalys pagal šį Susitarimą palaipsniui ir abipusiškai liberalizuoja prekybą prekėmis.

2.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

Jeigu šiame Susitarime nenustatyta kitaip, šis skyrius taikomas prekybai Šalies prekėmis.

2.3 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) ATA knygelė – dokumentas, parengtas pagal 1961 m. gruodžio 6 d. Briuselyje priimtos Muitinės konvencijos dėl prekių laikinojo įvežimo su ATA knygele priedą;
- b) konsulinis formalumas – procedūra, kurią reikia atlikti norint gauti importuojančios Šalies konsulo, esančio eksportuojančios Šalies ar trečiosios šalies teritorijoje, sąskaitą faktūrą ar komercinės sąskaitos faktūros patvirtinimą, kilmės sertifikatą, manifestą, siuntėjo eksporto deklaraciją ar bet koki kitą su importuojama preke susijusį muitinės dokumentą;
- c) eksporto licencijų išdavimo procedūra – administracinė procedūra, pagal kurią kaip išankstinė eksporto iš eksportuojančios Šalies teritorijos sąlyga atitinkamai administracinei institucijai ar institucijoms turi būti pateiktas prašymas ar kiti dokumentai, išskyrus muitinio įforminimo tikslais paprastai reikalaujamus prašymus ir dokumentus;

- d) importo licencijų išdavimo procedūra – administracinė procedūra, pagal kurią kaip išankstinė importo į importuojančios Šalies teritoriją sąlyga atitinkamai administracinei institucijai ar institucijoms turi būti pateiktas prašymas ar kiti dokumentai, išskyrus muitinio įforminimo tikslais paprastai reikalaujamus prašymus ir dokumentus;
- e) perdaryta prekė – SS 84–90 skirsniams arba 94.02 pozicijai priskiriama prekė:
 - i) kuri visa ar tam tikros jos dalys yra gautos iš naudotų prekių;
 - ii) kurios eksploatacinės ir darbinės savybės yra panašios kaip lygiavertčių naujų prekių ir
 - iii) kuriai suteikta tokia pati garantinė apsauga kaip lygiaverttms naujoms prekėms;
- f) remontas arba keitimas – su preke atliekama perdirbimo operacija, neatsižvelgiant į bet koki prekės vertės padidėjimą, kuria siekiama pašalinti veikimo trūkumus ar materialinį pažeidimą, kad prekė atliktų savo pirminę funkciją, arba užtikrinti, kad ji atitiktų techninius jos naudojimo reikalavimus, ir be kurios tos prekės nebebūtų galima įprastai naudoti pagal numatytą paskirtį; prekės remontui ar keitimui taip pat priskiriamas atkūrimas ir techninė priežiūra, tačiau nepriskiriamos operacijos ar procesai:
 - i) kuriais sunaikinamos esminės prekės charakteristikos arba sukuriamą naują ar komerciškai skirtingą prekę;

- ii) kuriais nebaigta prekė paverčiama pagaminta preke arba
 - iii) kurie naudojami prekės funkcijai iš esmės pakeisti, ir
- g) muitų mažinimo kategorija – jeigu 2-A priede (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai) nenurodyta kitaip, nuo nulio iki septynerių metų trunkantis muitų mažinimo laikotarpis, po kurio muitai prekei turi būti panaikinti.

2.4 STRAIPSNIS

Nacionalinis vidaus apmokestinimo ir reglamentavimo režimas

Kiekviena Šalis kitos Šalies prekėms taiko nacionalinį režimą pagal GATT 1994 III straipsnį, įskaitant jo aiškinamąsias pastabas bei papildomas nuostatas. Tuo tikslu GATT 1994 III straipsnis ir jo aiškinamosios pastabos bei papildomos nuostatos *mutatis mutandis* įtraukiami į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi.

2.5 STRAIPSNIS

Muitų panaikinimas

1. Jeigu šiame Susitarime nenustatyta kitaip, kiekviena Šalis pagal 2-A priedą (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai) sumažina arba panaikina kitos Šalies kilmės prekėms taikomus muitus.

2. 1 dalies tikslais bazinė muitų norma yra 2-A priede (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai) kiekvienai prekei nurodyta bazinė norma.
3. Jeigu Šalis sumažina pagal didžiausio palankumo režimą taikomą muito normą, tokia muito norma taikoma kitos Šalies kilmės prekėms, kol ji yra mažesnė už muito normą, nustatytą pagal 2-A priedą (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai).
4. Praėjus dvejiems metams nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos, Šalies prašymu Šalys konsultuojasi, kad apsvarstytų galimybę paspartinti 2-A priede (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai) nustatytų muitų mažinimą arba panaikinimą. Prekybos komitetas gali priimti sprendimą iš dalies pakeisti 2-A priedą (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai), kad paspartintų muitų tarifų sumažinimo ar panaikinimo procesą.
5. Šalis gali bet kuriuo metu vienašališkai paspartinti 2-A priede (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai) nustatytų muitų taikymo kitos Šalies kilmės prekėms panaikinimą. Ta Šalis informuoja kitą Šalį kuo anksčiau prieš įsigaliojant naujai muito normai.
6. Jeigu Šalis pagal šio straipsnio 5 dalį vienašališkai paspartina muitų panaikinimą, ji po bet kokio vienašališko sumažinimo gali atitinkamus muitus padidinti iki tokio dydžio, kuris 2-A priede (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai) nustatytas atitinkamiems metams.

2.6 STRAIPSNIS

Esamos padėties nekeitimas

Jeigu šiame Susitarime nenustatyta kitaip, Šalis kitos Šalies kilmės prekėms nedidina jokio maito, kurio bazinė norma nustatyta 2-A priede (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai), arba nenustato jokių naujų maitų.

2.7 STRAIPSNIS

Eksporto maitai, mokesčiai arba kiti privalomieji mokėjimai

1. Šalis nenustato arba nepalieka galioti:
 - a) į kitą Šalį eksportuojamoms prekėms arba dėl jų jokio maito, mokesčio ar kito bet kokios rūšies privalomojo mokėjimo arba
 - b) į kitą Šalį eksportuojamoms prekėms jokių vidaus mokesčių ar kitų privalomųjų mokėjimų, didesnių nei būtų nustatyti vidaus suvartojimui skirtoms panašioms prekėms.
2. Nė viena šio straipsnio nuostata neužkerta kelio Šaliai eksportuojamai prekei nustatyti pagal 2.8 straipsnį (Rinkliavos ir formalumai) leidžiamą rinkliavą ar privalomąjį mokėjimą.

2.8 STRAIPSNIS

Rinkliavos ir formalumai

1. Kiekviena Šalis pagal GATT 1994 VIII straipsnio 1 dalį, įskaitant aiškinamąsias pastabas ir papildomas nuostatas, užtikrina, kad visos bet kokio pobūdžio rinkliavos ir kiti privalomieji mokėjimai, tos Šalies nustatyti importuojamoms ar eksportuojamoms prekėms arba dėl jų, neviršytų apytikslių suteiktų paslaugų išlaidų ir kad jais nebūtų netiesiogiai teikiama apsauga vidaus prekėms arba fiskaliniais tikslais apmokestinamos importuojamos arba eksportuojamos prekės.
2. Šalis 1 dalyje nurodytų bet kokio pobūdžio rinkliavų ir kitų privalomųjų mokėjimų nenustato *ad valorem* pagrindu.
3. Kiekviena Šalis nedelsdama paskelbia visas bet kokio pobūdžio jos taikomas su prekių importu ar eksportu susijusias rinkliavas ir kitus privalomuosius mokėjimus taip, kad valdžios institucijos, prekiautojai ir kitos suinteresuotosios šalys galėtų su jais susipažinti.
4. Šalis nereikalauja, kad dėl importuojamų kitos Šalies prekių būtų atliekami konsuliniai formalumai, be kita ko, susiję su bet kokio pobūdžio rinkliavomis ir kitais privalomaisiais mokėjimais.
5. Šio straipsnio tikslais bet kokio pobūdžio mokesčiai arba kiti privalomieji mokėjimai neapima eksporto mokesčių, muitų, vidaus mokesčiui lygiaverčių privalomųjų mokėjimų ar kitų vidaus privalomųjų mokėjimų, taikomų pagal GATT 1994 III straipsnio 2 dalį, arba antidempingo ar kompensacinių muitų.

2.9 STRAIPSNIS

Suremontuotos arba pakeistos prekės

1. Šalis netaiko maitų prekei, nepriklausomai nuo jos kilmės, kuri pakartotinai įvežama į Šalies teritoriją po laikino eksporto iš tos teritorijos į kitos Šalies teritoriją tam, kad būtų suremontuota ar pakeista, nepriklausomai nuo to, ar toks remontas ar pakeitimas galėjo būti atliktas Šalies, iš kurios prekės eksportuotos suremontuoti ar pakeisti, teritorijoje.
2. 1 dalis netaikoma su garantija į laisvosios prekybos zonas ar panašiu statusu importuotoms prekėms, kurios po to eksportuojamos remontuoti ar pakeisti, tačiau vėliau su garantija į laisvosios prekybos zonas ar panašiu statusu nebėra reimportuojamos.
3. Šalis netaiko maitų prekėms, nepriklausomai nuo jų kilmės, iš kitos Šalies teritorijos laikinai importuojamoms remontuoti arba pakeisti.

2.10 STRAIPSNIS

Perdarytos prekės

1. Šalis kitos Šalies perdarytoms prekėms taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei tas, kurį ji taiko lygiavertėms naujoms prekėms.

2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad 2.11 straipsnis (Importo ir eksporto apribojimai) taikomas importo arba eksporto draudimams arba apribojimams, taikomiems perdarytų prekių importui arba eksportui. Jeigu Šalis nustato arba palieka galioti importo arba eksporto draudimus ar apribojimus naudotų prekių importui arba eksportui, perdarytomis prekėmis ji tokių priemonių netaiko.

3. Šalis gali reikalauti, kad perdarytos prekės, jas paskirstant ar parduodant jos teritorijoje, būtų identifikuotos kaip tokios ir kad atitiktų visus lygiavertėms naujoms prekėms taikytinus reikalavimus.

2.11 STRAIPSNIS

Importo ir eksporto apribojimai

1. Šalis nenustato arba nepalieka galioti draudimų ar apribojimų jokioms kitos Šalies importuojamoms prekėms arba kitos Šalies teritorijai skirtoms eksportuojamoms ar eksportuoti parduodamoms prekėms, išskyrus pagal GATT 1994 XI straipsnį, įskaitant jo aiškinamąsias pastabas bei papildomas nuostatas. Tuo tikslu GATT 1994 XI straipsnis ir jo aiškinamosios pastabos bei papildomos nuostatos *mutatis mutandis* įtraukiami į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi.

2. Šalis nenustato arba nepalieka galioti:
 - a) reikalavimų dėl eksporto ir importo kainų¹, išskyrus atvejus, kai tai leidžiama vykdant įsakymus dėl kompensacinių ir antidempingo muitų bei įsipareigojimų, arba
 - b) nuostatų, kuriomis importo licencijų išdavimas susiejamas su veiklos rezultatų reikalavimu.

2.12 STRAIPSNIS

Kilmės žymėjimas

1. Jeigu Naujoji Zelandija reikalauja, kad iš Sąjungos importuojamos prekės būtų pažymėtos kilmės nuoroda, Naujoji Zelandija kilmės nuorodą „Made in the EU“ (pagaminta ES) pripažįsta ne mažiau palankiomis sąlygomis, nei taikomos valstybių narių kilmės ženklams.
2. Kilmės ženklo „Made in the EU“ tikslais Naujoji Zelandija Sąjungą laiko viena teritorija.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šiuo punktu nesiekama užkirsti kelią Šaliai remtis importo kaina nustatant taikytiną maito normą pagal šį Susitarimą.

2.13 STRAIPSNIS

Importo licencijų išdavimo procedūros

1. Kiekviena Šalis visas importo licencijų išdavimo procedūras nustato ir administruoja vadovaudamasi Sutarties dėl importo licencijų išdavimo tvarkos 1–3 straipsniais. Todėl Sutarties dėl importo licencijų išdavimo tvarkos 1–3 straipsniai *mutatis mutandis* įtraukiami į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi.
2. Naują importo licencijų išdavimo procedūrą priimanti arba esamą importo licencijų išdavimo procedūrą keičianti Šalis nedelsdama, tačiau bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per 60 dienų nuo atitinkamos procedūros paskelbimo dienos, apie procedūrą arba pakeitimą praneša kitai Šaliai. Pranešime pateikiama informacija, nurodyta Sutarties dėl importo licencijų išdavimo tvarkos 5 straipsnio 2 dalyje. Laikoma, kad Šalis laikosi šios pranešimo pareigos, jei apie naujos importo licencijų išdavimo procedūros priėmimą arba esamos importo licencijų išdavimo procedūros pakeitimą praneša PPO importo licencijų išdavimo komitetui pagal Sutarties dėl importo licencijų išdavimo tvarkos 4 straipsnį, įskaitant to susitarimo 5 straipsnio 2 dalyje nurodytą informaciją.
3. Šalies prašymu kita Šalis nedelsdama pateikia visą susijusią informaciją, įskaitant informaciją, nurodytą Sutarties dėl importo licencijų išdavimo tvarkos 5 straipsnio 2 dalyje, dėl kiekvienos importo licencijų išdavimo procedūros, kurią ji ketina nustatyti ar palieka galioti, taip pat dėl kiekvieno esamos importo licencijų išdavimo procedūros pakeitimo.

4. Jeigu Šalis atsisako patenkinti prašymą išduoti kitos Šalies prekės importo licenciją, ji pareiškėjo prašymu per pagrįstą laikotarpį po prašymo gavimo pareiškėjui raštu paaiškina atsisakymo priežastį.

2.14 STRAIPSNIS

Eksporto licencijų išdavimo procedūros

1. Kiekviena Šalis apie kiekvieną naują eksporto licencijų išdavimo procedūrą arba esamų eksporto licencijų išdavimo procedūrų pakeitimus paskelbia taip, kad valdžios institucijos, prekiautojai ir kitos suinteresuotosios šalys galėtų su jais susipažinti. Kai tai praktiškai įmanoma, tokia informacija paskelbiama ne vėliau kaip likus 45 dienoms iki naujos eksporto licencijų išdavimo procedūros ar esamos eksporto licencijų išdavimo procedūros pakeitimo įsigaliojimo, tačiau bet kuriuo atveju ne vėliau kaip naujos eksporto licencijų išdavimo procedūros ar esamos eksporto licencijų išdavimo procedūros pakeitimo įsigaliojimo dieną.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad skelbimuose apie eksporto licencijų išdavimo procedūras būtų ši informacija:
 - a) jos eksporto licencijų išdavimo procedūrų arba Šalies atliktų šių procedūrų pakeitimų tekstas;
 - b) prekės, kurioms taikoma kiekviena eksporto licencijų išdavimo procedūra;

- c) kiekvienos eksporto licencijų išdavimo procedūros atveju – prašymo išduoti licenciją teikimo proceso aprašymas ir visi kriterijai, kuriuos pareiškėjas turi atitikti, kad galėtų pateikti prašymą išduoti licenciją, pavyzdžiui, veiklos licencijos turėjimas, investicijos sukūrimas ar išlaikymas arba tam tikra įsisteigimo forma veiklai Šalies teritorijoje vykdyti;
- d) kontaktinis punktas ar punktai, į kuriuos suinteresuotieji asmenys gali kreiptis norėdami gauti daugiau informacijos apie eksporto licencijų išdavimo sąlygas;
- e) administracinė institucija ar institucijos, kurioms reikia teikti prašymą išduoti licenciją ar kitus susijusius dokumentus;
- f) priemonės ar priemonių, kuri (-ios) yra įgyvendinama (-os) taikant eksporto licencijų išdavimo procedūrą, aprašymas;
- g) laikotarpis, kuriuo galios kiekviena eksporto licencijų išdavimo procedūra, išskyrus atvejus, kai eksporto licencijų išdavimo procedūra galios tol, kol bus atšaukta ar iš dalies pakeista ir paskelbta iš naujo;
- h) jeigu Šalis eksporto licencijų išdavimo procedūrą ketina naudoti eksporto kvotai administruoti – visas kvotos kiekis ir, jei taikytina, vertė, taip pat kvotos naudojimo pradžios ir pabaigos datos, ir
- i) visos nuostatos ir išimtys, kuriomis pakeičiamas reikalavimas gauti eksporto licenciją, prašymo taikyti tas nuostatas ar išimtis pateikimo tvarka ir jų suteikimo kriterijai.

3. Per 30 dienų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos kiekviena Šalis kitai Šaliai praneša apie savo esamas eksporto licencijų išdavimo procedūras. Naujas eksporto licencijų išdavimo procedūras priimanti arba esamas licencijų išdavimo procedūras keičianti Šalis ne vėliau kaip per 60 dienų nuo naujos eksporto licencijų išdavimo procedūros arba esamos licencijų išdavimo procedūros pakeitimo paskelbimo apie šią procedūrą arba pakeitimą praneša kitai Šaliai. Pranešime nurodomas šaltinis ar šaltiniai, kuriuose skelbiama 2 dalyje nurodyta informacija, ir, jei tinkama, atitinkamų valdžios institucijų interneto svetainės ar svetainių adresai.

4. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad nė viena šio straipsnio nuostata nereikalaujama, kad Šalis suteiktų eksporto licenciją, ir netrukdoma Šaliai vykdyti įsipareigojimų pagal Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijas, taip pat pagal daugiašalius neplatinimo režimus ir eksporto kontrolės susitarimus, įskaitant:

- a) 1995 m. gruodžio 19 d. Hagoje priimtą Vasenaro susitarimą dėl įprastinės ginkluotės ir dvejopo naudojimo prekių ir technologijų eksporto kontrolės;
- b) 1993 m. sausio 13 d. Paryžiuje priimtą Konvenciją dėl cheminio ginklo kūrimo, gamybos, kaupimo ir panaudojimo uždraudimo bei jo sunaikinimo;
- c) 1972 m. balandžio 10 d. Londone, Maskvoje ir Vašingtone priimtą Konvenciją dėl bakteriologinių (biologinių) ir toksinių ginklų kūrimo, gamybos ir saugojimo uždraudimo bei jų sunaikinimo;
- d) 1968 m. liepos 1 d. Londone, Maskvoje ir Vašingtone priimtą Sutartį dėl branduolinio ginklo neplatinimo ir

- e) Australijos grupę, Branduolinių tiekėjų grupę ir Raketų technologijų kontrolės režimą.

2.15 STRAIPSNIS

Naudojimasis lengvatomis rodiklis

1. Šio Susitarimo veikimo stebėsenos ir naudojimosi lengvatomis rodiklių apskaičiavimo tikslais Šalys kasmet keičiasi išsamiais importo laikotarpiu, kuris prasideda praėjus vieniems metams nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos ir baigiasi po 10 metų nuo muitų tarifų panaikinimo visoms prekėms pagal 2-A priedą (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai), statistiniais duomenimis. Jeigu Prekybos komitetas nenusprendžia kitaip, šis laikotarpis savaime pratęsiamas penkerių metų laikotarpiui, o vėliau Prekybos komitetas gali nuspręsti jį dar pratęsti.
2. Keičiamasi turimais paskutinių metų importo statistiniais duomenimis, įskaitant vertės ir, jei taikytina, kiekio duomenis, kurie pateikiami muitų tarifų eilutės lygmeniu pagal importuojamas kitos Šalies prekes, kurioms pagal šį Susitarimą taikomas lengvatinis muitų tarifų režimas, ir importuojamas prekes, kurioms toks režimas netaikytas, įskaitant pagal įvairius Šalių importui taikomus režimus. Tokie statistiniai duomenys ir naudojimosi lengvatomis rodikliai gali būti pateikti Prekybos komitetui pasikeisti nuomonėmis.

2.16 STRAIPSNIS

Laikinasis įvežimas

1. Šiame straipsnyje terminas „laikinasis įvežimas“ reiškia muitinės procedūrą, pagal kurią tam tikros prekės (įskaitant transporto priemones) gali būti įvežamos į Šalies teritoriją sąlygiškai leidžiant nemokėti importo muitų bei mokesčių ir netaikant ekonominio pobūdžio importo draudimų ar apribojimų su sąlyga, kad prekės importuojamos konkrečiu tikslu ir yra skirtos reeksportuoti per nustatytą laikotarpį niekaip jų nepakeitus, išskyrus normalų nusidėvėjimą dėl jų naudojimo.
2. Kiekviena Šalis, laikydamasi savo įstatymų, kitų teisės aktų ir procedūrų, leidžia laikinai įvežti šias prekes:
 - a) profesinę įrangą, įskaitant spaudos ar televizijos įrangą, programinę įrangą, transliavimo ir kinematografijos įrangą, reikalingą asmens, besilankančio kitos Šalies teritorijoje konkrečiai užduočiai atlikti, verslo veiklai, prekybai ar profesinei veiklai vykdyti;
 - b) parodose, mugėse, susitikimuose ar panašiuose renginiuose eksponuoti ar naudoti skirtas prekes, įskaitant jų sudedamąsias dalis, pagalbinius aparatus ir reikmenis;

- c) komercinius pavyzdžius ir reklaminius filmus bei įrašus (įrašytas vaizdines laikmenas arba garso medžiagą, kuriuos iš esmės sudaro vaizdai ar garsas, rodantys Šalies teritorijoje įsisteigusio ar gyvenančio asmens parduodamų ar nuomojamų prekių ar paslaugų pobūdį ar veikimą, su sąlyga, kad tokia medžiaga yra tinkama rodyti potencialiems klientams, bet ne skirta transliuoti plačiajai visuomenei), ir
- d) prekes, importuojamas sporto tikslais, įskaitant varžybas, demonstracijas, treniruotes, lenktynes ar panašius renginius.

3. Kalbant apie 2 dalyje išvardytas laikinai įvežamas prekes, kiekviena Šalis priima kitoje Šalyje išduotas ATA knygeles, kurias toje Šalyje patvirtino ir už jas garantavo asociacija, priklausanti tarptautinei garantijų grandinei, patvirtintai importuojančios Šalies kompetentingų institucijų ir galiojančiai jos teritorijoje.

4. Kiekviena Šalis nustato laikotarpį, kuriuo prekėms gali būti taikoma laikinojo įvežimo procedūra. Pirminis laikotarpis gali būti Šalies vienašališkai pratęstas.

5. Kiekviena Šalis gali reikalauti, kad prekės, kurioms įforminta laikinojo įvežimo procedūra:

- a) būtų naudojamos tik kitos Šalies piliečio ar rezidento arba jiems asmeniškai prižiūrint, tam piliečiui arba rezidentui vykdant verslo veiklą, prekybą, profesinę veiklą ar sportuojant;
- b) nebūtų parduotos, išnuomos, perleistos ar perduotos, kol yra jos teritorijoje;

- c) būtų užtikrintos užstatu, atitinkančiu importuojančios Šalies įsipareigojimus pagal atitinkamas tarptautines muitinės konvencijas, prie kurių ji yra prisijungusi;
- d) būtų identifikuotos, kai yra importuojamos ir eksportuojamos;
- e) būtų eksportuotos a punkte nurodyto piliečio ar rezidento išvykimo metu arba iki jo išvykimo, arba per laikotarpį, susijusį su laikinojo įvežimo tikslu, kurį Šalis gali nustatyti, arba per vienus metus, nebent šis laikotarpis būtų pratęstas;
- f) būtų įvežamas ne didesnis jų kiekis, nei pagrįsta atsižvelgiant į numatomą paskirtį, arba
- g) būtų kitais atžvilgiais leistinos įvežti į Šalies teritoriją pagal jos teisę.

6. Jei kuri nors sąlyga, kurią Šalis gali nustatyti pagal 5 dalį, neįvykdoma, Šalis gali taikyti muitą ir bet kurį kitą privalomąjį mokėjimą, kuris paprastai būtų mokėtinas už tą prekę, taip pat bet kokius kitus pagal jos teisę numatytus privalomuosius mokėjimus ar baudas.

7. Kiekviena Šalis leidžia pagal šį straipsnį laikinai įvežtą prekę reeksportuoti per kitą muitinės patvirtintą išvežimo punktą nei tas, per kurį ji buvo įvežta.

8. Šalis atleidžia importuotoją arba kitą asmenį, atsakingą už prekes, laikinai įvežtas pagal šį straipsnį, nuo atsakomybės už laikinai įvežtos prekės neišvežimą pagal šį straipsnį, jei importuojančiai Šaliai pagal jos muitų teisės aktus pateikiamas pakankamas įrodymas, kad laikinai įvežta prekė pagal šį straipsnį buvo sunaikinta arba negrįžtamai prarasta.

2.17 STRAIPSNIS

Nedidelės vertės komercinių pavyzdžių ir spausdintos reklaminės medžiagos įvežimas be maito

1. Kiekviena Šalis, laikydamasi savo įstatymų, kitų teisės aktų ar procedūrų, leidžia be maito įvežti iš kitos Šalies importuojamus nedidelės vertės komercinius pavyzdžius ir spausdintą reklaminę medžiagą, nepriklausomai nuo jų kilmės.
2. Šalis nedidelės vertės komerciniais pavyzdžiais gali laikyti prekes:
 - a) kurių vertė (atskirai arba visos siuntos) yra ne didesnė už Šalies teisėje nustatytą sumą arba
 - b) kurios yra atitinkamai paženklintos, suplėšytos, perforuotos arba kitaip apdorotos, kad būtų netinkamos parduoti ar naudoti, išskyrus kaip komercinius pavyzdžius.
3. Spausdinta reklaminė medžiaga apibrėžiama kaip SS 49 skirsniai priskiriamos prekės, įskaitant brošiūras, lankstinukus, informacinius lapelius, prekybos katalogus, prekybos asociacijų leidžiamus metraščius, turizmo reklaminę medžiagą ir plakatus, naudojamus prekėms ar paslaugoms propaguoti, viešinti ar reklamuoti, yra iš esmės skirtos prekei ar paslaugai reklamuoti ir yra tiekiamos nemokamai.

2.18 STRAIPSNIS

Konkrečios priemonės, susijusios su lengvatinio režimo valdymu

1. Šalys, vadovaudamosi 3 skyriumi (Prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros) ir Susitarimo dėl bendradarbiavimo ir administracinės savitarpio pagalbos muitinių veiklos srityje I, III, IV bei V antraštinėmis dalimis, bendradarbiauja, kad užkirstų kelią muitų teisės aktų, susijusių su pagal šį skyrių taikomu lengvatiniu režimu, pažeidimams, juos išaiškintų ir su jais kovotų.
2. Šalis gali laikinai sustabdyti atitinkamo lengvatinio režimo taikymą atitinkamoms prekėms pagal 3–5 dalyse nustatytą procedūrą, jeigu:
 - a) Šalis remdamasi objektyvia, įtakinga ir patikrinama informacija nustato, kad buvo padaryti sistemingi sektoriniai muitų teisės aktų, susijusių su pagal šį skyrių taikomu lengvatiniu režimu, pažeidimai, dėl kurių ta Šalis neteko daug pajamų, ir
 - b) kita Šalis pakartotinai ir nepagrįstai atsisako bendradarbiauti ar kitaip nebendradarbiauja dėl a punkte nurodytų muitų teisės aktų pažeidimų.
3. 2 dalies a punkte nurodytą faktą nustatiusi Šalis nepagrįstai nedelsdama apie jį praneša Prekybos komitetui ir Prekybos komitete pradeda konsultacijas su kita Šalimi, kad būtų rastas abipusiškai priimtinas sprendimas.

4. Jeigu Šalys dėl priimtino sprendimo nesusitaria per tris mėnesius nuo 3 dalyje nurodyto pranešimo, minėtą faktą nustačiusi Šalis gali nuspręsti laikinai sustabdyti lengvatinio režimo taikymą atitinkamoms prekėms. Laikinasis sustabdymas taikomas tik tiems prekiautojams, kuriuos per 3 dalyje nurodytas konsultacijas abi Šalys įvardijo ir sutarė, kad tie prekiautojai pažeidžia muitų teisės aktus. Apie tokią laikiną sustabdymą nepagrįstai nedelsiant pranešama Prekybos komitetui.
5. Jei Šalis nustato 2 dalies a punkte nurodytą faktą ir per tris mėnesius nuo 4 dalyje nurodyto pranešimo gavimo padaro išvadą, kad 4 dalyje nurodytas laikinasis sustabdymas buvo neveiksmingas kovojant su muitų teisės aktu, susijusių su pagal šį skyrių taikomu lengvatiniu režimu, pažeidimais, Šalis gali nuspręsti laikinai sustabdyti atitinkamo lengvatinio režimo taikymą atitinkamoms prekėms. Šalis taip pat gali nuspręsti laikinai sustabdyti atitinkamo lengvatinio režimo taikymą atitinkamoms prekėms, jei per 3 dalyje nurodytas konsultacijas Šalims nepavyksta įvardyti muitų teisės aktus pažeidžiančių prekiautojų ir sutarti juos tokiais esant. Apie šį laikiną sustabdymą nepagrįstai nedelsiant pranešama Prekybos komitetui.
6. Šiame straipsnyje nurodytas laikinasis sustabdymas taikomas tik tokį laikotarpį, kurio reikia atitinkamos Šalies finansiniams interesams apsaugoti, tačiau bet kuriuo atveju ne ilgiau kaip šešis mėnesius. Jeigu pasibaigus šešių mėnesių laikotarpiui neišnyksta pradinio sustabdymo taikymą lėmusios sąlygos, susijusi Šalis gali nuspręsti laikinąjį sustabdymą pratęsti, prieš tai apie tai pranešusi kitai Šaliai. Dėl kiekvieno tokio sustabdymo periodiškai konsultuojamasi Prekybos komitete.

7. Kiekviena Šalis pagal savo vidaus procedūras skelbia importuotojams skirtus skelbimus apie visus sprendimus dėl šiame straipsnyje nurodytų laikinųjų sustabdymų.

8. Nepaisant 5 dalies, jei importuotojas importuojančios Šalies muitinei gali įrodyti, kad atitinkamos prekės visiškai atitinka importuojančios Šalies muitų teisę, šio Susitarimo reikalavimus ir visas kitas importuojančios Šalies pagal jos teisę nustatytas sąlygas, susijusias su laikinuoju sustabdymu, importuojanti Šalis leidžia importuotojui kreiptis dėl lengvatinio režimo taikymo ir susigrąžinti visus importuojant atitinkamas prekes sumokėtus muitus, viršijančius taikytinas lengvatinių muitų tarifų normas.

2.19 STRAIPSNIS

Prekybos prekėmis komitetas

1. Šiuo straipsniu papildomas ir patikslinamas 24.4 straipsnis (Specialieji komitetai).
2. Prekybos prekėmis komiteto funkcijos, susijusios su šiuo skyriumi, be kita ko, yra šios:
 - a) skatinti Šalių tarpusavio prekybą prekėmis, įskaitant per konsultacijas dėl muitų tarifų panaikinimo pagal šį Susitarimą paspartinimo;
 - b) skubiai šalinti Šalių tarpusavio prekybos prekėmis kliūtis;

- c) nedarant poveikio 26 skyriui (Ginčų sprendimas), konsultuotis dėl visų su šiuo skyriumi susijusių klausimų ir stengtis juos išspręsti, įskaitant galimus Šalių nesutarimus dėl klausimų, susijusių su prekių klasifikavimu pagal Suderintą sistemą ir 2-A priedą (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai) arba Suderintos sistemos kodų struktūros ar kiekvienos Šalies atitinkamų nomenklatūrų daliniu keitimu, siekiant užtikrinti, kad nesikeistų kiekvienos Šalies pareigos pagal 2-A priedą (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai);
- d) stebėti naudojimosi lengvatomis rodiklius ir statistiką, kurių duomenis Prekybos prekėmis komitetas gali pateikti Prekybos komitetui nuomonėms apsikeisti, ir
- e) kartu su bet kuriuo specialiuoju komitetu ar kitu organu, įsteigtu arba įgaliotu veikti pagal šį Susitarimą, spręsti klausimus, kurie atitinkamais atvejais gali būti svarbūs tam specialiajam komitetui ar kitam organui.

2.20 STRAIPSNIS

Kontaktiniai punktai

Per 90 dienų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos kiekviena Šalis paskiria kontaktinį punktą palengvinti Šalių komunikaciją dėl klausimų, kuriems taikomas šis skyrius, ir praneša kitai Šaliai šio kontaktinio punkto kontaktinius duomenis. Apie bet kokį šių kontaktinių duomenų pasikeitimą kiekviena Šalis nedelsdama praneša kitai Šaliai.

3 SKYRIUS

PREKIŲ KILMĖS TAISYKLĖS IR PREKIŲ KILMĖS PROCEDŪROS

A SKIRSNIS

PREKIŲ KILMĖS TAISYKLĖS

3.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) siunta – produktas, siuntėjo vienu metu siunčiamas gavėjui, arba produktas, siunčiamas su vienu transporto dokumentu, su kuriuo jis vežamas nuo siuntėjo iki gavėjo, arba, jei tokio dokumento nėra, su viena sąskaita faktūra;
- b) eksportuotojas – Šalyje įsikūręs asmuo, pagal tos Šalies teisę nustatytus reikalavimus eksportuojantis arba gaminantis kilmės statusą turintį produktą ir surašantis pareiškimą apie prekių kilmę;
- c) importuotojas – asmuo, importuojantis kilmės statusą turintį produktą ir prašantis tam produktui taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą;

- d) medžiaga – medžiaga, naudojama produktui gaminti, įskaitant sudedamąsias dalis, žaliavas, komponentus ar dalis;
- e) kilmės statuso neturinti medžiaga – medžiaga, kuri pagal šį skyrį nelaikoma turinčia kilmės statusą, įskaitant medžiagą, kurios kilmės statuso negalima nustatyti;
- f) produktas – gamybos rezultatas, net jei jis skirtas naudoti kaip medžiaga kitam produktui gaminti, ir
- g) gamyba – visų rūšių apdorojimas ar perdirbimas, įskaitant surinkimą.

3.2 STRAIPSNIS

Bendrieji reikalavimai dėl kilmės statusą turinčių produktų

1. Lengvatinio muitų tarifų režimo taikymo kitos Šalies kilmės statusą turinčiai prekei pagal šį Susitarimą tikslu Šalis produktą laiko kitos Šalies kilmės statusą turinčiu produktu, su sąlyga, kad jis atitinka visus kitus taikytinus šio skyriaus reikalavimus, jeigu jis:
 - a) gautas tik toje Šalyje, kaip tai suprantama 3.4 straipsnyje (Tik Šalyje gauti produktai);
 - b) pagamintas toje Šalyje tik iš kilmės statusą turinčių medžiagų arba

- c) pagamintas toje Šalyje ir jo sudėtyje yra kilmės statuso neturinčių medžiagų, jeigu produktas atitinka 3-B priede (Konkrečioms produktams taikomos kilmės taisyklės) nustatytus reikalavimus.
2. Jeigu produktas įgijo kilmės statusą, jam pagaminti naudotos kilmės statuso neturinčios medžiagos nelaikomos kilmės statuso neturinčiomis medžiagomis, kai tas produktas kaip medžiaga panaudojamas kitam produktui.
 3. Kilmės statuso įgijimo sąlygų Naujojoje Zelandijoje arba Sąjungoje laikomasi nepertraukiamai.

3.3 STRAIPSNIS

Kilmės kumuliacija

1. Vienos Šalies kilmės statusą turintis produktas laikomas kitos Šalies kilmės produktu, jei kitoje Šalyje tas produktas naudojamas kaip medžiaga kitam produktui gaminti.
2. Nustatant, ar produktas yra kitos Šalies kilmės, gali būti atsižvelgiama į su kilmės statuso neturinčia medžiaga Šalyje atliktas gamybos operacijas.
3. 1 ir 2 dalys netaikomos, jei kitoje Šalyje atliktos gamybos mastas nėra didesnis nei 3.6 straipsnyje (Nepakankamas apdorojimas ar perdirbimas) nurodytų vienos arba kelių operacijų mastas.

4. Kad eksportuotojas galėtų užpildyti 3.16 straipsnio (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą) 2 dalies a punkte nurodytą pareiškimą apie prekių kilmę dėl kilmės statuso neturinčios medžiagos, eksportuotojas iš savo tiekėjo turi gauti 3-D priede (3.3 straipsnio (Kilmės kumuliacija) 4 dalyje nurodyta tiekėjo deklaracija) nustatytą deklaraciją arba lygiavertį dokumentą, kuriame pateikiama tokia pati pakankamai išsami informacija apie susijusias kilmės statuso neturinčias medžiagas, kad jas būtų galima identifikuoti.

3.4 STRAIPSNIS

Tik Šalyje gauti produktai

1. Tik Šalyje gautais produktais laikomi:
 - a) mineralinė ar natūraliai susidaranti medžiaga, išgauta arba surinkta iš Šalies dirvožemio ar jūros dugno;
 - b) Šalyje išaugintas arba surinktas augalas arba daržovė;
 - c) Šalyje atsivestas ir užaugintas gyvas gyvūnas;
 - d) produktas, gautas iš Šalyje užauginto gyvo gyvūno;
 - e) produktas, gautas iš paskersto gyvūno, kuris buvo atsivestas ir užaugintas Šalyje;

- f) produktas, gautas iš Šalyje vykdomos medžioklės ar žvejybos, nepažeidžiant Šalies teritorinės jūros išorinių ribų;
- g) Šalyje gautas akvakultūros produktas, jei vandens organizmai, įskaitant žuvis, moliuskus, vėžiagyvius, kitus vandens bestuburius ir vandens augalus, joje veisiami ar auginami iš sėklos, t. y. ikrelių, ikrų, lervų, mailiaus ar žuvų jauniklių, kišantis į dauginimosi arba augimo procesus, kad padidėtų produkcija, t. y. reguliariai prileidžiant organizmų į vandenį, maitinant ar saugant nuo plėšrūnų;
- h) jūrų žvejybos ir kitas produktas, išgautas pagal tarptautinę teisę iš jūros Šalies laivu už bet kurios teritorinės jūros ribų;
- i) produktas, pagamintas Šalies žvejybos produktų perdirbimo laive tik iš h punkte nurodyto produkto;
- j) produktas, Šalies ar Šalies asmens surinktas ar išgautas iš jūros dugno ar podugnio, esančio už bet kurios teritorinės jūros ribų, jeigu pagal tarptautinę teisę ta Šalis ar tos Šalies asmuo turi teisę tą jūros dugną ar podugnį eksploatuoti;
- k) Šalyje vykdomos gamybos atliekos ar laužas;
- l) Šalyje surinktas naudotas produktas, tinkamas tik žaliavoms regeneruoti, įskaitant tokias žaliavas, ir
- m) produktas, Šalyje pagamintas tik iš a–l punktuose nurodytų produktų.

2. 1 dalies h ir i punktuose vartojami terminai „Šalies laivas“ ir „Šalies žvejybos produktų perdirbimo laivas“ atitinkamai reiškia tik laivą arba žvejybos produktų perdirbimo laivą, kuris:

- a) yra registruotas valstybėje narėje arba Naujojoje Zelandijoje;
- b) plaukioja su valstybės narės arba Naujosios Zelandijos vėliava ir
- c) tenkina vieną iš šių sąlygų:
 - i) ne mažiau kaip 50 proc. laivo nuosavybės teise priklauso valstybės narės arba Naujosios Zelandijos nacionaliniams subjektams arba
 - ii) jo nuosavybės teisės priklauso vienam ar keliems juridiniams asmenims, iš kurių:
 - A) kiekvieno pagrindinė buveinė ir pagrindinė verslo vieta yra valstybėje narėje arba Naujojoje Zelandijoje ir
 - B) kiekvienas ne mažiau kaip 50 proc. nuosavybės teise priklauso valstybės narės arba Naujosios Zelandijos viešiesiems subjektams arba asmenims.

3.5 STRAIPSNIS

Leistinieji nuokrypiai

1. Jeigu produktui gaminti panaudotos kilmės statuso neturinčios medžiagos neatitinka 3-B priede (Konkreiems produktams taikomos kilmės taisyklės) nustatytų reikalavimų, produktas laikomas Šalies kilmės produktu, jeigu:
 - a) visų kitų produktų, išskyrus produktus, priskiriamus SS 50–63 skirsniams, atveju atitinkamiems produktams gaminti panaudotų kilmės statuso neturinčių medžiagų bendra vertė sudaro ne daugiau kaip 10 proc. tų produktų *ex-works* kainos, arba
 - b) produktų, priskiriamų SS 50–63 skirsniams, atveju taikomi 3-A priedo (Konkreiems produktams taikomų kilmės taisyklių įvadinės pastabos) 7 ir 8 pastabose nustatyti leistinieji nuokrypiai.
2. 1 dalis netaikoma, jeigu produktui gaminti panaudotų kilmės statuso neturinčių medžiagų vertė arba masė viršija kurį nors iš kilmės statuso neturinčių medžiagų didžiausios vertės arba masės procentinių dydžių, nustatytų 3-B priede (Konkreiems produktams taikomos kilmės taisyklės) nustatytuose reikalavimuose.
3. 1 dalis netaikoma tik Šalyje gautiems produktams, kaip tai suprantama 3.4 straipsnyje (Tik Šalyje gauti produktai). Jeigu 3-B priede (Konkreiems produktams taikomos kilmės taisyklės) reikalaujama, kad tik Šalyje gautam produktui, kaip tai suprantama 3.4 straipsnyje (Tik Šalyje gauti produktai), gaminti panaudotos medžiagos būtų gautos tik Šalyje, taikomos 1 ir 2 dalys.

3.6 STRAIPSNIS

Nepakankamas apdorojimas ar perdirbimas

1. Nepaisant 3.2 straipsnio (Bendrieji reikalavimai dėl kilmės statusą turinčių produktų) 1 dalies c punkto, produktas nelaikomas Šalies kilmės produktu, jeigu su produktui gaminti panaudotomis kilmės statuso neturinčiomis medžiagomis toje Šalyje atliekama tik viena ar daugiau iš šių operacijų:

- a) operacijos gerai produktų būklei išlaikyti, kaip antai džiovinimas, užšaldymas, laikymas sūryme ir kitos panašios operacijos, kai jų vienintelis tikslas yra užtikrinti, kad produktas išliktų geros būklės jį vežant ir saugant¹;
- b) pakuočių išardymas arba surinkimas;
- c) plovimas arba valymas, dulkių, oksido, alyvos, dažų ar kitokių dangų nuvalymas;
- d) tekstilės ir tekstilės dirbinių lyginimas arba presavimas;
- e) paprasto dažymo ir poliravimo operacijos;
- f) ryžių lukštenimas ir dalinis ar visiškas malimas; grūdų ir ryžių poliravimas ir glazūravimas;

¹ Taikant a punktą, operacijos gerai produktų būklei išlaikyti, kaip antai atšaldymas, užšaldymas ar vėdinimas, laikomos nepakankamomis, o operacijos, kaip antai marinavimas, džiovinimas ar rūkymas, kurios skirtos produktui suteikti specialių ar kitokių charakteristikų, nelaikomos nepakankamomis.

- g) cukraus dažymo ar aromatizavimo arba cukraus gabalėlių formavimo operacijos, dalinis arba visiškas cukraus kristalų malimas;
- h) vaisių, riešutų ir daržovių lupimas, kauliukų išėmimas ir lukštenimas;
- i) galandimas, paprastas šlifavimas arba paprastas pjaustymas;
- j) sijojimas, atrankinė patikra, rūšiavimas, klasifikavimas, kategorizavimas, derinimas, įskaitant rinkinių sudarymą;
- k) paprastas išpilstymas į butelius, skardines, flakonus, dėjimas į maišus, dėklus, dėžes, kortelių ar lentelių tvirtinimas ir visos kitos paprasto pakavimo operacijos;
- l) ženklų, etikečių, logotipų ir kitų panašių skiriamųjų ženklų tvirtinimas ar spausdinimas ant produkto ar jo pakuočių;
- m) paprastas vienos ar kelių rūšių produktų sumaišymas; cukraus sumaišymas su bet kokia medžiaga;
- n) paprastas vandens pridėjimas ar praskiedimas vandeniu ar kita medžiaga iš esmės nepakeičiant produkto charakteristikų arba produktų dehidratavimas ar denatūravimas;
- o) paprastas gaminio surinkimas iš dalių sudarant užbaigtą gaminį arba produkto išardymas į dalis arba

p) gyvūnų skerdimas.

2. 1 dalies tikslais operacijos laikomos paprastomis, jei joms atlikti nebūtina turėti nei specialių įgūdžių, nei mechanizmų, aparatų ar įrankių, pagamintų ar įrengtų specialiai toms operacijoms atlikti.

3.7 STRAIPSNIS

Kvalifikacinis vienetas

1. Šio skyriaus tikslais kvalifikaciniu vienetu laikomas konkretus produktas, kuris, klasifikuojant pagal SS, laikomas baziniu vienetu.
2. Jei siuntą sudaro tam tikras skaičius vienodų produktų, priskiriamų tai pačiai Suderintos sistemos pozicijai, šis skyrius taikomas atskirai kiekvienam produktui.

3.8 STRAIPSNIS

Transportavimo pakavimo medžiagos ir talpyklos

Nustatant, ar produktas turi kilmės statusą, neatsižvelgiama į transportavimo pakavimo medžiagas ir talpyklas, naudojamas produktui apsaugoti jį transportuojant.

3.9 STRAIPSNIS

Mažmeninės prekybos pakavimo medžiagos ir talpyklos

1. Nustatant, ar produktui gaminti panaudotos kilmės statuso neturinčios medžiagos atitinka 3-B priede (Konkreitiems produktams taikomos kilmės taisyklės) nustatytus tarifinio klasifikavimo pasikeitimo ar gamybos proceso reikalavimus arba ar su juo atlikta konkreti gamybos ar perdirbimo operacija, arba ar produktas yra gautas tik Šalyje, kaip tai suprantama 3.4 straipsnyje (Tik Šalyje gauti produktai), į produkto mažmeninei prekybai skirtas pakavimo medžiagas ir talpyklas, jei jos klasifikuojamos kartu su produktu, neatsižvelgiama.
2. Kai produktui taikomas 3-B priede (Konkreitiems produktams taikomos kilmės taisyklės) nustatytas vertės reikalavimas, vertės reikalavimo taikymo produktui tikslais atliekant skaičiavimus į produkto mažmeninei prekybai skirtų pakavimo medžiagų ir talpyklų, jei jos klasifikuojamos kartu su tuo produktu, vertę atsižvelgiama atitinkamai kaip į kilmės statusą turinčių arba neturinčių medžiagų ir talpyklų.

3.10 STRAIPSNIS

Reikmenys, atsarginės dalys ir įrankiai

1. Šio straipsnio tikslais reikmenys, atsarginės dalys, įrankiai ir instrukcijos ar kita produkto informacinė medžiaga patenka į šio straipsnio taikymo sritį, jeigu:
 - a) jie klasifikuojami, pristatomi ir sąskaita faktūra jiems išrašoma kartu su produktu ir

b) jų rūšis, kiekis ir vertė yra įprasti atitinkamam produktui.

2. Nustatant, ar produktas:

- a) yra gautas tik Šalyje, kaip tai suprantama 3.4 straipsnyje (Tik Šalyje gauti produktai), arba ar tenkina 3-B priede (Konkrečioms produktams taikomos kilmės taisyklės) nustatytą gamybos proceso arba tarifinio klasifikavimo pasikeitimo reikalavimą, į to produkto reikmenis, atsargines dalis, įrankius ir instrukcijas ar kitą informacinę medžiagą neatsižvelgiama, ir
- b) atitinka 3-B priede (Konkrečioms produktams taikomos kilmės taisyklės) nustatytą vertės reikalavimą, atliekant skaičiavimą vertės reikalavimo taikymo produktui tikslais į to produkto reikmenų, atsarginių dalių, įrankių ir instrukcijų ar kitos informacinės medžiagos vertę atsižvelgiama kaip atitinkamai į kilmės statusą turinčių medžiagų arba kilmės statuso neturinčių medžiagų.

3.11 STRAIPSNIS

Rinkiniai

Suderintos sistemos Bendrųjų taisyklių 3 bendrosios aiškinimo taisyklės a ir b punktuose apibrėžti rinkiniai laikomi turinčiais Šalies kilmės statusą, jei kilmės statusą turi visos jų sudedamosios dalys. Kai rinkinį sudaro kilmės statusą turinčios ir kilmės statuso neturinčios sudedamosios dalys, pats rinkinys laikomas turinčiu Šalies kilmės statusą, jeigu kilmės statuso neturinčių sudedamųjų dalių vertė neviršija 15 proc. rinkinio *ex-works* kainos.

3.12 STRAIPSNIS

Neutralūs elementai

Siekiant nustatyti, ar produktas yra Šalies kilmės, nebūtina nustatyti šių neutralių elementų kilmės statuso:

- a) energijos ir kuro;
- b) gamybos priemonių ir įrenginių, įskaitant jų techninei priežiūrai skirtus produktus;
- c) mašinų, įrankių, matricų ir liejimo formų;
- d) įrangos ir pastatų techninei priežiūrai naudojamų atsarginių dalių ir medžiagų;
- e) tepalų, alyvų, surišiklių ir kitų gamybai arba įrenginiams ir statiniams eksploatuoti naudojamų medžiagų;
- f) pirštinių, akinių, avalynės, drabužių, saugos įrangos ir reikmenų;
- g) produktui išbandyti ar apžiūrėti naudotos įrangos, įtaisų bei reikmenų,
- h) katalizatorių bei tirpiklių ir

- i) kitų medžiagų, kurios neįtrauktos ir nėra skirtos įtraukti į galutinę produkto sudėtį.

3.13 STRAIPSNIS

Pakeičiamų medžiagų ir pakeičiamų produktų apskaitos atskyrimo metodas

1. Šiame straipsnyje terminai „pakeičiamos medžiagos“ arba „pakeičiami produktai“ reiškia tos pačios rūšies, prekinės kokybės ir tų pačių techninių ir fizinių charakteristikų medžiagas arba produktus, kurių, siekiant nustatyti kilmę, neįmanoma atskirti vienu nuo kitų.
2. Kad išlaikytų kilmės statusą turinčių arba kilmės statuso neturinčių medžiagų statusą, kilmės statusą turinčios pakeičiamos medžiagos arba pakeičiami produktai, juos saugant, turi būti fiziškai atskirti nuo kilmės statuso neturinčių pakeičiamų medžiagų arba pakeičiamų produktų.
3. Nepaisant 2 dalies, saugojimo metu fiziškai neatskirtos kilmės statusą turinčios ir kilmės statuso neturinčios pakeičiamos medžiagos gali būti naudojamos produktui gaminti, jeigu taikomas apskaitos atskyrimo metodas.
4. Nepaisant 2 dalies, kilmės statusą turintys ir kilmės statuso neturintys pakeičiami produktai, priskiriami Suderintos sistemos 10, 15, 27, 28, 29 skirsniams, 32.01–32.07 pozicijoms arba 39.01–39.14 pozicijoms, gali būti saugomi Šalyje prieš eksportą į kitą Šalį, fiziškai jų neatskiriant, jei taikomas apskaitos atskyrimo metodas.

5. 3 ir 4 dalyse nurodytas apskaitos atskyrimo metodas taikomas laikantis atsargų tvarkymo metodo, nustatyto pagal Šalies, kurioje tas apskaitos atskyrimo metodas taikomas, naudojamus bendruosius apskaitos principus.

6. Apskaitos atskyrimo metodu laikomas bet kuris metodas, kuriuo užtikrinama, kad produktų, laikomų turinčiais kilmės statusą, kiekis bet kuriuo metu būtų ne didesnis nei tuo atveju, jei medžiagos arba produktai būtų fiziškai atskirti.

3.14 STRAIPSNIS

Grąžinami produktai

Jei Šalies kilmės statusą turintis produktas, eksportuotas iš tos Šalies į trečiąją šalį, yra grąžinamas į tą šalį, jis laikomas neturinčiu kilmės statuso, nebent:

- a) grąžinamas produktas ir eksportuotas produktas yra tas pats produktas ir
- b) su grąžinamu produktu nebuvo atlikta jokia kita operacija, išskyrus tas, kurios buvo būtinos gerai jo būklei išlaikyti, kol jis buvo laikomas trečiojoje šalyje, į kurią buvo eksportuotas, arba kol buvo eksportuojamas.

3.15 STRAIPSNIS

Nekeitimas

1. Kilmės statusą turintis ir vidaus vartojimui importuojančioje Šalyje deklaruotas produktas jį eksportavus ir prieš jį deklaruoiant vidaus vartojimui negali būti kaip nors pakeičiamas ir su juo negali būti atliekamos kitos operacijos, išskyrus tas, kurios yra būtinos gerai jo būklei išlaikyti arba ženklams, etiketėms, plomboms ar kitiems dokumentams, kuriais užtikrinamas konkrečių importuojančios Šalies reikalavimų laikymasis, pridėti ar pritvirtinti.
2. Kilmės statusą turintį produktą galima saugoti ar eksponuoti trečiojoje šalyje, jeigu toje trečiojoje šalyje tam kilmės statusą turinčiam produktui neįforminama vidaus vartojimo muitinės procedūra.
3. Nedarant poveikio šio skyriaus B skirsniiui (Prekių kilmės procedūros), siuntos gali būti skaidomos trečiojoje šalyje, jeigu toje trečiojoje šalyje siuntoms neįforminama vidaus vartojimo muitinės procedūra.
4. Suabejojusi, ar laikomasi 1–3 dalyse nustatytų reikalavimų, importuojančios Šalies muitinė gali prašyti importuotojo pateikti įrodymus, kad tų reikalavimų laikomasi, bet koku būdu, įskaitant sutartinius transporto dokumentus, tokius kaip konosamentai, faktinius ar konkrečius įrodymus, pagrįstus pakuočių ženklinimu ar numeracija, arba su pačiu produktu susijusius įrodymus.

B SKIRSNIS

PREKIŲ KILMĖS PROCEDŪROS

3.16 STRAIPSNIS

Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą

1. Importuojanti Šalis kitos Šalies kilmės produktui lengvatinį muitų tarifų režimą taiko remdamasi importuotojo prašymu taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą. Importuotojas atsako už prašymo taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą teisingumą ir atitiktį šiame skyriuje nustatytiems reikalavimams.
2. Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą grindžiamas:
 - a) eksportuotojo surašytu pareiškimu apie prekių kilmę, kuriame patvirtinama, kad produktas turi kilmės statusą, arba
 - b) importuotojo žiniomis, kad produktas turi kilmės statusą.
3. Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą ir jį pagrindžiantys elementai, nurodyti 2 dalies a ir b punktuose, pagal importuojančios Šalies teisę įtraukiami į muitinės importo deklaraciją.

4. Importuotojas, prašymą taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą grindžiantis 2 dalies a punkte nurodytu pareiškimu apie prekių kilmę, saugo tą pareiškimą ir paprašytas jo kopiją pateikia importuojančios Šalies muitinei.

3.17 STRAIPSNIS

Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą po importo

1. Jeigu importuotojas prašymo taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą nepateikė importo metu, o produktas importo metu būtų atitikęs lengvatinio muitų tarifų režimo taikymo reikalavimus, importuojanti Šalis lengvatinį muitų tarifų režimą taiko ir grąžina arba atsisako išieškoti sumokėto maito perviršį.
2. Importuojanti Šalis gali nustatyti sąlygą, kad lengvatinis muitų tarifų režimas pagal 1 dalį bus taikomas tik tuo atveju, jei importuotojas pateiks prašymą taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą ir jį pagrįs, kaip nurodyta 3.16 straipsnio (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą) 2 dalyje. Toks prašymas pateikiamas ne vėliau kaip per trejus metus nuo importo dienos arba per ilgesnį laikotarpį, jei toks laikotarpis nustatytas importuojančios Šalies teisėje.

3.18 STRAIPSNIS

Pareiškimas apie prekių kilmę

1. Produkto eksportuotojas pareiškimą apie prekių kilmę surašo remdamasis produkto kilmės statusą įrodančia informacija, įskaitant, kai taikytina, informaciją, įrodančią tam produktui pagaminti naudotų medžiagų kilmės statusą. Eksportuotojas atsako už pareiškimo apie prekių kilmę ir pateiktos informacijos teisingumą.
2. Pareiškimas apie prekių kilmę surašomas pasirenkant vieną iš 3-C priede (Pareiškimo apie prekių kilmę tekstas) pateiktų teksto kalbinių versijų sąskaitoje faktūroje ar bet kuriame kitame dokumente, kuriame kilmės statusą turintis produktas pakankamai išsamiai apibūdintas, kad jį būtų galima identifikuoti¹. Importuojanti Šalis nereikalauja, kad importuotojas pateiktų pareiškimo apie prekių kilmę vertimą.
3. Pareiškimas apie prekių kilmę galioja vienus metus nuo jo surašymo dienos.
4. Pareiškimas apie prekių kilmę gali būti skirtas:
 - a) vienai vieno ar kelių į Šalį importuojamų produktų siuntai arba

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad nors pareiškimą apie prekių kilmę turi surašyti eksportuotojas ir eksportuotojas yra atsakingas už tai, kad būtų pateikta pakankamai išsamios informacijos, kad būtų galima identifikuoti kilmės statusą turintį produktą, nenustatomi jokie reikalavimai nei dėl sąskaitų faktūrų ar kitą dokumentą pildančio asmens tapatybės, nei dėl jo įsisteigimo vietos, jei pagal tą dokumentą galima aiškiai identifikuoti eksportuotoją.

b) kelioms tapačių produktų siuntoms, į Šalį importuojamoms per pareiškime apie prekių kilmę nurodytą ne ilgesnį kaip 12 mėnesių laikotarpį.

5. Jei importuotojas prašo ir laikomasi reikalavimų, kuriuos importuojanti Šalis gali nustatyti, importuojanti Šalis leidžia, kad dalimis importuojant nesurinktus arba išardytus produktus, apibrėžtus Suderintos sistemos interpretavimo Bendrųjų taisyklių 2 bendrosios taisyklės a punkte ir priskiriamus Suderintos sistemos XV–XXI skyriams, būtų surašytas vienas pareiškimas apie prekių kilmę.

3.19 STRAIPSNIS

Nedidelės klaidos arba nedideli neatitikimai

Importuojančios Šalies muitinė neatsisako priimti prašymo taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą dėl to, kad pareiškime apie prekių kilmę aptiko nedidelių klaidų ar nedidelių neatitikimų.

3.20 STRAIPSNIS

Importuotojo žinios

Importuotojo žinios, kad produktas yra eksportuojančios Šalies kilmės, turi būti pagrįstos informacija, įrodančia, kad produktas turi kilmės statusą ir atitinka šio skyriaus reikalavimus.

3.21 STRAIPSNIS

Dokumentų tvarkymo reikalavimai

1. Importuotojas, teikiantis prašymą į importuojančią Šalį importuojamam produktui taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą ar prašymą taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą pateikimo po importo, ne trumpiau kaip trejus metus nuo prašymo taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą pateikimo pagal 3.16 straipsnį (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą) arba nuo prašymo taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą pateikimo po importo pagal 3.17 straipsnį (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą po importo) dienos arba ilgesnį laikotarpį, kuris gali būti nustatytas importuojančios Šalies teisėje, saugo:
 - a) eksportuotojo surašytą pareiškimą apie prekių kilmę, jei prašymas pateiktas remiantis pareiškimu apie prekių kilmę, arba
 - b) visus dokumentus, įrodančius, kad produktas atitinka kilmės statuso įgijimo reikalavimus, jei prašymas pateiktas remiantis importuotojo žiniomis.
2. Pareiškimą apie prekių kilmę surašęs eksportuotojas ne trumpiau kaip ketverius metus nuo to pareiškimo surašymo arba eksportuojančios Šalies teisėje nustatytą ilgesnį laikotarpį saugo to pareiškimo kopiją ir visus kitus dokumentus, įrodančius, kad produktas atitinka kilmės statuso įgijimo reikalavimus.
3. Jei eksportuotojas nėra produktų gamintojas ir rėmėsi tiekėjo pateikta informacija apie produktų kilmės statusą, jis privalo saugoti to tiekėjo pateiktą informaciją.

4. Pagal šį straipsnį saugotini dokumentai gali būti laikomi elektronine forma.

3.22 STRAIPSNIS

Procedūrinių reikalavimų netaikymas

1. Nepaisant 3.16–3.21 straipsnių, importuojanti Šalis taiko lengvatinį muitų tarifų režimą:
 - a) produktams, kuriuos privatus asmenys mažose siuntose siunčia kitiems privatiems asmenims, arba
 - b) produktams, kurie yra keleivių asmeninio bagažo dalis.
2. 1 dalis taikoma tik tiems produktams, dėl kurių pateikta muitinės deklaracija, kurioje patvirtinama atitiktis šio skyriaus reikalavimams, ir dėl kurių importuojančios Šalies muitinė neturi abejonų dėl tokio pareiškimo teisingumo.
3. 1 dalis netaikoma šiems produktams:
 - a) prekybos tikslais importuojamiems produktams, išskyrus nereguliary importą, susijusį tik su asmeninėms gavėjų ar keleivių arba jų šeimų reikmėms skirtais produktais, jeigu iš produktų pobūdžio ir kiekio aišku, kad importuojant nesiekama jokių komercinių tikslų;

- b) produktams, dėl kurių importo galima pagrįstai manyti, kad jie atskirai importuojami siekiant išvengti 3.16 straipsnio (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą) reikalavimų;
- c) produktams, kurių bendra vertė viršija:
 - i) Sąjungoje: 500 EUR mažų siuntų atveju arba 1 200 EUR produktų, kurie yra keleivių asmeninio bagažo dalis, atveju. Sumos, kurios turi būti nurodytos atitinkama nacionaline valiuta, turi būti lygiavertės sumoms ta valiuta, apskaičiuotoms euraiš pirmąją spalio mėn. darbo dieną. Jeigu ne vėliau kaip spalio 15 d. Europos Komisijai nepranešama kitokia suma, nurodomos Europos Centrinio Banko skelbiamas tos dienos valiutos kursas, kuris taikomas nuo kitų metų sausio 1 d. Europos Komisija atitinkamą valiutos kursą praneša Naujajai Zelandijai;
 - ii) Naujojoje Zelandijoje: 1 000 NZD ir mažų siuntų, ir produktų, kurie yra keleivių asmeninio bagažo dalis, atveju.

4. Už 2 dalyje nurodytos muitinės deklaracijos teisingumą atsako importuotojas. Kai taikomas šis straipsnis, 3.21 straipsnyje (Dokumentų tvarkymo reikalavimai) nustatyti dokumentų tvarkymo reikalavimai importuotojui netaikomi.

3.23 STRAIPSNIS

Tikrinimas

1. Importuojančios Šalies muitinė gali atlikti rizikos vertinimo metodais grindžiamą patikrinimą, be kita ko, atsitiktinės atrankos būdu, kad įsitikintų, jog produktas turi kilmės statusą arba tenkinami kiti šio skyriaus reikalavimai. Toks patikrinimas gali būti atliekamas prašant, kad prašymą taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą pagal 3.16 straipsnį (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą) pateikęs importuotojas pateiktų informaciją, kai pateikiama importo deklaracija, prieš išleidžiant produktus arba po jų išleidimo.
2. Pagal 1 dalį gali būti prašoma ne daugiau informacijos elementų nei šie:
 - a) jeigu prašymas buvo grindžiamas 3.16 straipsnio (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą) 2 dalies a punkte nurodytu pareiškimu apie prekių kilmę, – to pareiškimo apie prekių kilmę;
 - b) jeigu kilmės kriterijus remiasi:
 - i) faktų, kad produktas gautas tik Šalyje – informacija apie taikytiną kategoriją (kaip antai nuėmimas, iškasimas, sužvejojimas) ir gamybos vieta;
 - ii) tarifinio klasifikavimo pasikeitimu – visų kilmės statuso neturinčių medžiagų sąrašu, įskaitant jų tarifinį klasifikavimą (dviejų, keturių arba šešių skaitmenų formatu, priklausomai nuo kilmės kriterijaus);

- iii) verte – galutinio produkto verte ir visų tam galutiniam produktui gaminti panaudotų kilmės statuso neturinčių medžiagų vertė;
- iv) mase – galutinio produkto mase, taip pat visų tam galutiniam produktui gaminti panaudotų kilmės statuso neturinčių medžiagų mase;
- v) specifinis gamybos procesu – to gamybos proceso konkretaus aprašymo.

3. Teikdamas prašomą informaciją importuotojas gali kartu pateikti visą kitą informaciją, kurią laiko aktualia tikrinimui.

4. Jeigu prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą teikiamas remiantis pareiškimu apie prekių kilmę, importuotojas importuojančios Šalies muitinei praneša, kad neturi pareiškimo apie prekių kilmę, nurodyto 3.16 straipsnio (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą) 2 dalies a punkte. Tokiu atveju importuotojas gali informuoti muitinę, kad prašomą informaciją pateiks tiesiogiai eksportuotojas.

5. Jeigu prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą pateikiamas remiantis importuotojo žiniomis, kaip nurodyta 3.16 straipsnio (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą) 2 dalies b punkte, tikrinimą atliekanti importuojančios Šalies muitinė, pirma paprašiusi pateikti informaciją pagal šio straipsnio 1 dalį, gali nusiųsti importuotojui prašymą pateikti papildomą informaciją, jeigu mano, kad papildoma informacija yra reikalinga norint patikrinti, ar produktas turi kilmės statusą arba ar laikomasi kitų šio skyriaus reikalavimų. Jei tinkama, importuojančios Šalies muitinė gali prašyti, kad importuotojas pateiktų konkrečius dokumentus ir informaciją.

6. Tikrinimo metu importuojanti Šalis leidžia išleisti susijusius produktus. Importuojanti Šalis gali nustatyti sąlygą, kad produktai bus išleisti tik jei importuotojas pateiks garantiją ar įgyvendins kitas muitinės reikalaujamas tinkamas atsargumo priemones. Lengvatinio muitų tarifų režimo taikymo sustabdymas nutraukiamas kuo greičiau, kai importuojančios Šalies muitinė nustato, kad atitinkami produktai turi kilmės statusą ir kad įvykdyti kiti šio skyriaus reikalavimai.

3.24 STRAIPSNIS

Administracinis bendradarbiavimas

1. Kad būtų užtikrintas tinkamas šio skyriaus taikymas, tikrinamos, ar produktas turi kilmės statusą ir ar atitinka kitus šiame skyriuje nustatytus reikalavimus, Šalys bendradarbiauja per kiekvienos Šalies muitinę.
2. Jeigu prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą pateiktas remiantis pareiškimu apie prekių kilmę, tikrinimą atliekanti importuojančios Šalies muitinė, pirma paprašiusi pateikti informaciją pagal 3.23 straipsnio (Tikrinimas) 1 dalį, per dvejų metų laikotarpį nuo dienos, kurią buvo pateiktas prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą pagal 3.16 straipsnio (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą) 2 dalies a punktą arba prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą po importo pagal 3.17 straipsnio (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą po importo) 2 dalį, gali prašyti, kad informaciją pateiktų ir eksportuojančios Šalies muitinė, jeigu tikrinimą atliekančios importuojančios Šalies muitinė mano, kad jai reikia papildomos informacijos produkto kilmės statusui ar atitikčiai kitiems šiame skyriuje nustatytiems reikalavimams patikrinti. Jei tinkama, importuojančios Šalies muitinė gali prašyti, kad eksportuojančios Šalies muitinė pateiktų konkrečius dokumentus ir informaciją.

3. Prie 2 dalyje nurodyto prašymo pateikti informaciją pridedami šie elementai:

- a) pareiškimas apie prekių kilmę;
- b) prašymą teikiančios muitinės identifikaciniai duomenys;
- c) eksportuotojo vardas ir pavardė (pavadinimas);
- d) tikrinimo tikslas bei aprėptis ir
- e) kai taikytina, visi susiję dokumentai.

4. Laikydamosi savo teisės, eksportuojančios Šalies muitinė gali prašyti pateikti dokumentus arba atlikti patikrinimą ir prašyti įrodymų arba apsilankyti eksportuotojo patalpose, kad patikrintų dokumentus ir apžiūrėtų produktui gaminti naudojamus įrenginius.

5. Nedarant poveikio 6 daliai, eksportuojančios Šalies muitinė, gavusi 2 dalyje nurodytą prašymą pateikti informaciją, importuojančios Šalies muitinei pateikia šią informaciją:

- a) prašomus dokumentus, jei turi;
- b) nuomonę dėl produkto kilmės statuso;

- c) tikrinamo produkto aprašymą ir tarifinį klasifikavimą, susijusį su šio skyriaus taikymu;
- d) gamybos proceso aprašymą ir paaiškinimą produkto kilmės statusui pagrįsti;
- e) informaciją apie tikrinimo atlikimo būdą ir
- f) kai tinkama, patvirtinamuosius dokumentus.

6. Eksportuojančios Šalies muitinė 5 dalyje išvardytos informacijos importuojančios Šalies muitinei neteikia be eksportuotojo sutikimo.

7. Kiekviena Šalis kitai Šaliai praneša savo muitinių kontaktinius duomenis ir apie visus šių duomenų pasikeitimus kitai Šaliai praneša per 30 dienų nuo pasikeitimo dienos. Sąjungoje už šioje dalyje nurodytus pranešimus yra atsakinga Europos Komisija.

3.25 STRAIPSNIS

Atsisakymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą

1. Nedarant poveikio šio straipsnio 3 dalies reikalavimams, importuojančios Šalies muitinė gali atsisakyti taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą, jeigu:

- a) per tris mėnesius nuo 3.23 straipsnio (Tikrinimas) 1 dalyje nurodyto prašymo pateikti informaciją dienos:
 - i) importuotojas nepateikia atsakymo;
 - ii) tuo atveju, kai prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą pateiktas remiantis pareiškimu apie prekių kilmę, pareiškimas apie prekių kilmę nebuvo pateiktas, arba
 - iii) tuo atveju, kai prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą pateiktas remiantis importuotojo žiniomis, importuotojo pateikta informacija yra netinkama produkto kilmės statusui patvirtinti;
- b) per tris mėnesius nuo prašymo pateikti informaciją pagal 3.23 straipsnio (Tikrinimas) 5 dalį dienos:
 - i) importuotojas nepateikia atsakymo arba

- ii) importuotojo pateikta informacija yra netinkama produkto kilmės statusui patvirtinti;
- c) per dešimt mėnesių nuo prašymo pateikti informaciją pagal 3.24 straipsnio (Administracinis bendradarbiavimas) 2 dalį pateikimo dienos:
 - i) eksportuojančios Šalies muitinė nepateikia atsakymo arba
 - ii) eksportuojančios Šalies muitinės pateikta informacija yra netinkama produkto kilmės statusui patvirtinti.

2. Importuojančios Šalies muitinė gali produktui, dėl kurio importuotojas yra pateikęs prašymą taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą, atsisakyti taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą, jeigu importuotojas nesilaiko kitų nei su produktų kilmės statusu susijusių šio skyriaus reikalavimų.

3. Jeigu importuojančios Šalies muitinė turi pakankamą pagrindą pagal šio straipsnio 1 dalį atsisakyti taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą, tuo atveju, kai eksportuojančios Šalies muitinė pagal 3.24 straipsnio (Administracinis bendradarbiavimas) 5 dalies b punktą yra pateikusi nuomonę, kuria patvirtino produktų kilmės statusą, importuojančios Šalies muitinė per du mėnesius nuo tos nuomonės gavimo dienos eksportuojančios Šalies muitinei praneša apie savo motyvus ir ketinimą atsisakyti taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą.

4. Jeigu 3 dalyje nurodytas pranešimas pateikiamas, bet kurios iš Šalių prašymu per tris mėnesius nuo tokio pranešimo dienos surengiamos konsultacijos. Šalių muitinių tarpusavio susitarimu kiekvienu konkrečiu atveju konsultacijų terminas gali būti pratęstas. Jeigu Šalių muitinės nesusitaria kitaip, konsultacijos vyksta Jungtinio muitinių bendradarbiavimo komiteto nustatyta tvarka.
5. Pasibaigus konsultacijų laikui, jeigu importuojančios Šalies muitinė negali patvirtinti produkto kilmės statuso, ji gali atsisakyti taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą tik jei tam turi pagrįstą pagrindą ir tik suteikusi importuotojui teisę būti išklausytam. Tačiau kai eksportuojančios Šalies muitinė patvirtina produktų kilmės statusą ir tokį patvirtinimą pagrindžia, importuojančios Šalies muitinė negali atsisakyti taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą produktui vien dėl to, kad buvo taikoma 3.24 straipsnio (Administracinis bendradarbiavimas) 6 dalis.
6. Importuojančios Šalies muitinė per du mėnesius nuo galutinio sprendimo dėl produkto kilmės statuso priėmimo dienos apie šį galutinį sprendimą praneša eksportuojančios Šalies muitinei, pateikusiai nuomonę dėl produkto kilmės statuso pagal 3.24 straipsnio (Administracinis bendradarbiavimas) 5 dalies b punktą.

3.26 STRAIPSNIS

Konfidencialumas

1. Kiekviena Šalis, laikydamosi savo teisės, užtikrina kitos Šalies arba tos Šalies asmens pagal šį skyrių pateiktos informacijos konfidencialumą ir saugo tą informaciją, kad ji nebūtų atskleista.
2. Importuojančios Šalies institucijos gauta informacija gali būti naudojama tik šio skyriaus tikslais. Šalis gali naudoti pagal šį skyrių surinktą informaciją bet kuriame administraciniame, teisminiame ar teismo pobūdžio procese, pradėtame dėl šiame skyriuje nustatytų reikalavimų nesilaikymo. Apie tokį informacijos naudojimą Šalis iš anksto praneša ją pateikusiai kitai Šaliai arba tos Šalies asmeniui.
3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad pagal šį skyrių surinkta konfidenciali informacija nebūtų naudojama jokiais kitais tikslais, išskyrus su kilmės nustatymu bei muitinės klausimais susijusių sprendimų administravimo ir vykdymo užtikrinimo tikslais, nebent tokią konfidencialią informaciją pateikusi kita Šalis arba tos Šalies asmuo leistų tai daryti. Konfidencialią informaciją pateikusios kitos Šalies arba tos Šalies asmens leidimo nereikia, jei konfidencialios informacijos prašoma, nes norima ją naudoti su prekių kilme ir muitinės reikalais nesusijusiame teismo procese, kad būtų laikomasi Šalies teisės, ir su sąlyga, kad ta Šalis iš anksto apie tai praneša informaciją pateikusiai kitai Šaliai arba tos Šalies asmeniui ir nurodo teisinį tokio naudojimo pagrindą.

3.27 STRAIPSNIS

Administracinės priemonės ir sankcijos

Kiekviena Šalis užtikrina veiksmingą šio skyriaus nuostatų vykdymą. Kiekviena Šalis pagal savo teisę užtikrina, kad kompetentingos institucijos galėtų nustatyti administracines priemones ir, kai tinkama, sankcijas už pareigų pagal šį skyrių pažeidimus.

C SKIRSNIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

3.28 STRAIPSNIS

Seuta ir Melilja

1. Šio skyriaus tikslais Sąjungos atveju terminas „Šalis“ neapima Seutos ir Meliljos.

2. Į Seutą ir Melilją importuojamiems Naujosios Zelandijos kilmės produktams visais atžvilgiais taikomas toks pats muitų režimas, įskaitant lengvatinį muitų tarifų režimą, koks taikomas Sąjungos muitų teritorijos kilmės produktams pagal 1985 m. Stojimo akto 2 protokolą¹ dėl Kanarų salų ir Seutos ir Meliljos. Pagal šį Susitarimą importuojamiems Seutos ir Meliljos kilmės produktams Naujoji Zelandija taiko tokį patį muitų režimą, įskaitant lengvatinį muitų tarifų režimą, koks yra taikomas iš Europos Sąjungos importuojamiems Sąjungos kilmės produktams.
3. Nustatant iš Naujosios Zelandijos į Seutą ir Melilją eksportuojamų produktų kilmę taikomos Naujajai Zelandijai pagal šį skyrių taikomos kilmės taisyklės ir kilmės procedūros. Nustatant iš Seutos ir Meliljos į Naująją Zelandiją eksportuojamų produktų kilmę taikomos Sąjungai pagal šį skyrių taikomos kilmės taisyklės ir kilmės procedūros.
4. Seuta ir Melilja laikomos viena teritorija.
5. Už šio skyriaus taikymą Seutoje ir Meliljoje yra atsakinga Ispanijos muitinė.

¹ ES OL L 302, 1985 11 15, p. 9.

3.29 STRAIPSNIS

Pereinamojo laikotarpio nuostatos, skirtos tranzitu vežamiems ar saugomiems produktams

Šis Susitarimas gali būti taikomas produktams, kurie atitinka šį skyrių ir šio Susitarimo įsigaliojimo dieną yra vežami tranzitu iš eksportuojančios Šalies į importuojančią Šalį arba yra prižiūrimi muitinės importuojančioje Šalyje nesumokėjus importo muitų ir mokesčių, jeigu per 12 mėnesių nuo šio susitarimo įsigaliojimo dienos importuojančios Šalies muitinei pateikiamas 3.16 straipsnyje (Prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą) nurodytas prašymas taikyti lengvatinį muitų tarifų režimą.

3.30 STRAIPSNIS

Jungtinis muitinių bendradarbiavimo komitetas

1. Šiuo straipsniu papildomas ir patikslinamas 24.4 straipsnis (Specialieji komitetai).
2. Jungtinio muitinių bendradarbiavimo komiteto, įsteigto 2017 m. liepos 3 d. Briuselyje priimtu Europos Sąjungos ir Naujosios Zelandijos susitarimu dėl bendradarbiavimo ir administracinės savitarpio pagalbos muitinės veiklos srityje, funkcijos, susijusios su šiuo skyriumi, yra šios:
 - a) svarstyti galimus šio skyriaus pakeitimus, įskaitant pakeitimus, būtinus dėl Suderintos sistemos peržiūros;

- b) sprendimais priimti aiškinamąsias pastabas, kad palengvintų šio skyriaus įgyvendinimą, ir
- c) priimti sprendimą nustatyti 3.25 straipsnio (Atsisakymas taikyti lengvatinių muitų tarifų režimą) 4 dalyje nurodytą konsultavimosi procedūrą.

4 SKYRIUS

MUITINĖS KLAUSIMAI IR PREKYBOS LENGVINIMAS

4.1 STRAIPSNIS

Tikslai

Šio skyriaus tikslai yra šie:

- a) skatinti prekybos prekėmis, kuriomis Šalys prekiauja tarpusavyje, lengvinimą, ir kartu, atsižvelgiant į prekybos praktikos raidą, užtikrinti veiksmingą muitinį tikrinimą;
- b) užtikrinti kiekvienos Šalies įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su prekių importo, eksporto ir tranzito reikalavimais, skaidrumą ir jų derėjimą su taikomais tarptautiniais standartais;

- c) užtikrinti, kad kiekviena Šalis savo muitų įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su prekių importo, eksporto ir tranzito reikalavimais, taikytų nuspėjamai, nuosekliai ir nediskriminuodama;
- d) skatinti supaprastinti ir modernizuoti kiekvienos Šalies muitinės procedūras ir praktiką;
- e) toliau plėtoti rizikos valdymo metodus, kad būtų lengvinama teisėta prekyba ir kartu saugoma tarptautinės prekybos tiekimo grandinė, ir
- f) stiprinti Šalių bendradarbiavimą muitinės klausimų ir prekybos lengvinimo srityje.

4.2 STRAIPSNIS

Muitinių bendradarbiavimas ir administracinė savitarpio pagalba

1. Šalių kompetentingos institucijos bendradarbiauja muitinės reikalų srityje siekdamos užtikrinti, kad būtų pasiekti 4.1 straipsnyje (Tikslai) nustatyti tikslai.
2. Be Susitarime dėl bendradarbiavimo ir administracinės savitarpio pagalbos muitinių veiklos srityje numatytų sričių, Šalys plėtoja bendradarbiavimą, be kita ko, šiose srityse:
 - a) keičiasi informacija apie muitų įstatymus ir kitus teisės aktus, jų įgyvendinimą ir muitinės procedūras, ypač šiose srityse:
 - i) muitinės atliekamo intelektinės nuosavybės teisių vykdymo užtikrinimo;

- ii) tranzito ir perkrovimo lengvinimo ir
 - iii) ryšių su verslo bendruomene;
- b) stiprina tarpusavio bendradarbiavimą muitinės klausimais tarptautinėse organizacijose, kaip antai PPO ir PMO;
 - c) stengiasi suderinti savo duomenų reikalavimus, taikomus importo, eksporto ir kitoms muitinės procedūroms, įgyvendindamos bendrus standartus ir duomenų elementus pagal PMO duomenų modelį;
 - d) Šalių muitinėms palaikant struktūrišką nuolatinį ryšį, keičiasi, kai aktualu ir tikslinga, tam tikrų kategorijų su muitine susijusia informacija, kad būtų gerinamas rizikos valdymas ir muitinio tikrinimo veiksmingumas, nustatomos didelę riziką keliančios prekės ir lengvinama teisėta prekyba. Keitimasis informacija pagal šį punktą nedaro poveikio Šalių keitimuisi informacija, kuris gali vykti pagal Susitarimo dėl bendradarbiavimo ir administracinės savitarpio pagalbos muitinių veiklos srityje nuostatas dėl administracinės savitarpio pagalbos;
 - e) stiprina tarpusavio bendradarbiavimą rizikos valdymo metodų srityje, įskaitant dalijimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais, ir, kai tinkama, rizikos informacija ir kontrolės rezultatais, ir
 - f) kai aktualu ir tikslinga, susitaria dėl įgaliotųjų ekonominės veiklos vykdytojų programų ir muitinio tikrinimo, įskaitant lygiavertes prekybos lengvinimo priemonės, tarpusavio pripažinimo.

3. Nedarant poveikio pagal šį Susitarimą numatytam kitų formų bendradarbiavimui, Šalių muitinės bendradarbiauja, be kita ko, keisdamosi informacija, ir pagal Susitarimo dėl bendradarbiavimo ir administracinės savitarpio pagalbos muitinių veiklos srityje nuostatas viena kitai teikia administracinę savitarpio pagalbą dėl klausimų, kuriems taikomas šis skyrius. Bet kokiam Šalių keitimuisi informacija pagal šį skyrių *mutatis mutandis* taikomi konfidencialumo ir informacijos apsaugos reikalavimai, nustatyti Susitarimo dėl bendradarbiavimo ir administracinės savitarpio pagalbos muitinių veiklos srityje 17 straipsnyje, taip pat visi Šalių sutarti konfidencialumo ir privatumo reikalavimai.

4.3 STRAIPSNIS

Muitų teisės aktų nuostatos ir procedūros

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos muitų teisės aktų nuostatos ir procedūros būtų pagrįstos:
 - a) kiekvienos Šalies pripažintais muitų ir prekybos srityje taikomais tarptautinės teisės aktais ir standartais, įskaitant esmines nuostatas, įtrauktas į 1973 m. gegužės 18 d. Kiote pasirašytą Tarptautinę konvenciją dėl muitinės procedūrų supaprastinimo ir suderinimo (Persvarstyta Kioto konvencija), 1983 m. birželio 14 d. Briuselyje pasirašytą Tarptautinę konvenciją dėl suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos, taip pat Pasaulinės prekybos saugumo ir supaprastinimo standartų sistemą ir PMO muitinės duomenų modelį;
 - b) teisėtos prekybos apsauga ir lengvinimų, veiksmingai užtikrinant jos teisėje nustatytų taikytinų reikalavimų vykdymą ir jų laikantis;

- c) proporcingais ir nediskriminaciniais muitų įstatymais ir kitais teisės aktais, kuriais vengiama sukurti nereikalingą našą ekonominės veiklos vykdytojams, numatoma toliau lengvinti veiklą tų ekonominės veiklos vykdytojų, užtikrinant aukštą atitikties lygį, įskaitant palankių muitinio tikrinimo sąlygų taikymą prieš prekių išleidimą, ir užtikrinamos apsaugos nuo sukčiavimo ir neteisėtos ar žalą darančios veiklos priemonės, ir
 - d) taisyklėmis, kuriomis užtikrinama, kad visos sankcijos, skiriamos už muitų įstatymų ir kitų teisės aktų pažeidimus, būtų proporcingos ir nediskriminacinės, ir kad dėl tokių sankcijų nebūtų nepagrįstai vilkinamas prekių išleidimas.
2. Kiekviena Šalis turėtų periodiškai peržiūrėti savo muitų įstatymus ir kitus teisės aktus bei procedūras. Be to, muitinės procedūros turi būtų taikomos nuspėjamai, nuosekliai ir skaidriai.
3. Siekdama gerinti darbo metodus, taip pat užtikrinti nediskriminavimą, skaidrumą, veiksmingumą, vientisumą ir atskaitomybę už veiksmus, kiekviena Šalis:
- a) kai įmanoma, supaprastina ir peržiūri reikalavimus bei formalumus, siekdama užtikrinti greitą prekių išleidimą ir muitinį įforminimą, ir
 - b) deda pastangas siekdama dar labiau supaprastinti ir standartizuoti muitinei ir kitoms įstaigoms teiktinus duomenis ir dokumentus.

4.4 STRAIPSNIS

Prekių išleidimas

1. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti muitinės procedūras, pagal kurias:
 - a) prekės išleidžiamos greitai, per ne ilgesnį laikotarpį nei tas, kurio reikia atitikčiai jos įstatymams ir kitiems teisės aktams užtikrinti, ir, kiek įmanoma, kai prekės atvežamos;
 - b) iš anksto, iki prekių atvežimo, elektroninėmis priemonėmis pateikiami ir tvarkomi dokumentai ir visa kita reikiama informacija, kad prekės galėtų būti išleistos, kai atvežamos;
 - c) leidžiama prekes išleisti iki muitų, mokesčių, rinkliavų ir kitų privalomųjų mokėjimų galutinio apskaičiavimo, jeigu toks apskaičiavimas neatliekamas iki prekių atvežimo, kai jos atvežamos arba kuo greičiau po jų atvežimo, ir su sąlyga, kad įvykdyti visi kiti norminiai reikalavimai. Kiekviena Šalis kaip tokio išleidimo sąlygą gali nustatyti reikalavimą pateikti bet kokios dar neapskaičiuotos sumos dydžio garantiją, pateiktiną kaip garantinis raštas, užstatas ar kita jos įstatymuose ir kituose teisės aktuose numatyta tinkama priemonė. Tokios garantijos suma negali būti didesnė nei ta, kurios Šaliai reikia norint užtikrinti, kad būtų sumokėti muitai, mokesčiai, rinkliavos ir kiti privalomieji mokėjimai, galiausiai mokėtini už prekes, kurioms taikoma ta garantija. Garantija grąžinama, kai jos nebereikia, ir

- d) leidžiama išleisti prekes jų atvežimo vietoje, nereikalaujant, kad jos būtų laikinai perkrautos į sandėlius ar kitas patalpas, su sąlyga, kad prekės kitais atžvilgiais gali būti išleistos.
- 2. Kiekviena Šalis, kiek įmanoma, pasirūpina, kad išleidžiant prekes reikėtų pateikti kuo mažiau dokumentų.
- 3. Kiekviena Šalis stengiasi sudaryti sąlygas greitai išleisti prekes, kurių muitinį įforminimą reikia atlikti skubos tvarka, be kita ko, ne įprastomis muitinės ir kitų atitinkamų institucijų darbo valandomis.
- 4. Kiekviena Šalis, kiek įmanoma, nustato arba palieka galioti muitinės procedūras, pagal kurias tam tikros siuntos gali būti išleidžiamos skubos tvarka, kartu išlaikant tinkamą muitinį tikrinimą, įskaitant, jei įmanoma, galimybę elektroninėmis priemonėmis visoms siuntoje esančioms prekėms pateikti vieną dokumentą.

4.5 STRAIPSNIS

Greitai gendančios prekės

- 1. Šiame straipsnyje terminas „greitai gendančios prekės“ – tai prekės, kurios greitai genda dėl savo natūralių savybių, visų pirma nesant tinkamų saugojimo sąlygų.
- 2. Kad užkirstų kelią greitai gendančių prekių praradimui ar sugedimui, kurių galima išvengti, kiekviena Šalis, planuodama ir atlikdama patikrinimus, kurie gali būti reikalingi, deramą pirmenybę teikia greitai gendančioms prekėms.

3. Be to, kas nurodyta 4.4 straipsnio (Prekių išleidimas) 1 dalies a punkte, ekonominės veiklos vykdytojai paprašius kiekviena Šalis, kai tai praktiškai įmanoma ir laikydamasi savo įstatymų ir kitų teisės aktų:

- a) numato galimybę greitai gendančių prekių muitinį įforminimą atlikti ne įprastomis muitinės įstaigų ir kitų atitinkamų institucijų darbo valandomis ir
- b) leidžia greitai gendančių prekių siuntas vežti į ekonominės veiklos vykdytojo patalpas ir ten atlikti jų muitinį įforminimą.

4.6 STRAIPSNIS

Supaprastintos muitinės procedūros

Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti priemones, kuriomis jos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytus kriterijus atitinkantiems prekiautojams ar veiklos vykdytojams dar labiau supaprastinamos muitinės procedūros. Tokios priemonės, be kita ko, gali būti:

- a) muitinės deklaracijos, kurias teikiant reikia pateikti mažiau duomenų ar papildomų dokumentų, arba
- b) tam tikrą laikotarpį vykdyto daugybinio importo periodinės muitinės deklaracijos, skirtos muitams ir mokesčiams apskaičiuoti ir sumokėti po tų importuotų prekių išleidimo.

4.7 STRAIPSNIS

Vežimas tranzitu ir perkrovimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad būtų lengvinamos ir veiksmingai prižiūrimos jos teritorijoje vykdomos perkrovimo operacijos ir vežimas tranzitu per jos atitinkamą teritoriją.
2. Siekdama lengvinti tranzitą, kiekviena Šalis užtikrina visų jos atitinkamoje teritorijoje esančių susijusių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimą ir veiksmų koordinavimą.
3. Jeigu įvykdomi visi norminiai reikalavimai, kiekviena Šalis leidžia, kad importuoti skirtos prekės muitinei prižiūrint būtų vežamos per jos teritoriją iš įvežimo muitinės įstaigos į kitą jos teritorijoje esančią muitinės įstaigą, kuri išleis prekes arba atliks jų muitinį įforminimą.

4.8 STRAIPSNIS

Rizikos valdymas

1. Kiekviena Šalis sukuria arba palieka veikti muitinės priežiūros rizikos valdymo sistemą.
2. Kiekviena Šalis rizikos valdymo priemonės parengia ir taiko taip, kad išvengtų šališkos ar nepateisinamos diskriminacijos arba užslėpto tarptautinės prekybos ribojimo.

3. Kiekviena Šalis muitinį tikrinimą ir kitus atitinkamus pasienio kontrolės veiksmus sutelkia į didelės rizikos siuntas ir spartina mažos rizikos siuntų išleidimą. Be to, kiekviena Šalis, įgyvendindama savo rizikos valdymo priemones, siuntas tokiems tikrinimo veiksams gali pasirinkti atsitiktinės atrankos būdu.
4. Kiekviena Šalis rizikos valdymą grindžia rizikos vertinimu, taikydama tinkamus atrankos kriterijus.

4.9 STRAIPSNIS

Tikrinimas po muitinio įforminimo

1. Siekdama paspartinti prekių išleidimą, kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti tikrinimo po muitinio įforminimo procedūrą, kad užtikrintų jos muitų teisės aktų bei kitų susijusių įstatymų ir kitų teisės aktų laikymąsi.
2. Kiekviena Šalis asmenį arba siuntą tikrinti po muitinio įforminimo pasirenka atsižvelgdama į riziką ir, be kita ko, gali taikyti tinkamus atrankos kriterijus. Kiekviena Šalis tikrinimą po muitinio įforminimo atlieka skaidriai. Jeigu su tikrinimu yra susijęs asmuo ir tikrinimo rezultatai yra galutiniai, Šalis asmeniui, kurio duomenys tikrinami, nedelsdama praneša tikrinimo rezultatus, asmens teises ir pareigas, taip pat pagrindžia rezultatus.
3. Informacija, gauta per tikrinimą po muitinio įforminimo, gali būti naudojama administracinėse ir teisminėse procedūrose.

4. Kai tai praktiškai įmanoma, Šalis tikrinimo po muitinio įforminimo rezultatus naudoja rizikai valdyti.

4.10 STRAIPSNIS

Įgaliotieji ekonominės veiklos vykdytojai

1. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti partnerystės programą, skirtą nustatytus kriterijus atitinkantiems veiklos vykdytojams (toliau – įgaliotieji ekonominės veiklos vykdytojai).
2. Nustatyti įgaliotojo ekonominės veiklos vykdytojo statuso įgijimo kriterijai skelbiami viešai ir turi būti susiję su atitiktimi reikalavimams, nustatytiems atitinkamuose Šalių įstatymuose ir kituose teisės aktuose arba procedūrose. Tokie kriterijai, be kita ko, gali būti:
 - a) deramas muitų ir kitų susijusių įstatymų bei teisės aktų laikymasis;
 - b) dokumentų tvarkymo sistema, leidžianti atlikti būtinus vidaus patikrinimus;
 - c) finansinis mokumas, įskaitant, kai tinkama, pakankamo užstato ar garantijos pateikimą, ir
 - d) tiekimo grandinės saugumas.

3. Nustatyti kriterijai, kuriuos atitinkantiems veiklos vykdytojams suteikiamas įgaliotojo ekonominės veiklos vykdytojo statusas, negali būti tokie ir negali būti taikomi taip, kad esant tapačioms sąlygoms jais būtų šališkai ar nepagrįstai diskriminuojami veiklos vykdytojai, ir pagal juos turi būti leidžiama dalyvauti MVI.

4. Įgaliotųjų ekonominės veiklos vykdytojų programoje numatomos konkrečios lengvatos įgaliotajam ekonominės veiklos vykdytoju, pavyzdžiui:

- a) atitinkamais atvejais nedidelis fizinių apžiūrų ir patikrų skaičius;
- b) pirmenybė atliekant tikrinimą, jei tikrinti pasirenkamos jo siuntos;
- c) atitinkamais atvejais greitas išleidimas;
- d) muitų, mokesčių, rinkliavų ir kitų privalomųjų mokėjimų mokėjimo atidėjimas;
- e) bendrųjų garantijų arba mažesnio dydžio garantijų taikymas;
- f) viena muitinės deklaracija visoms tam tikru laikotarpiu importuojamoms ar eksportuojamoms prekėms ir
- g) prekių muitinis įforminimas įgaliotojo ekonominės veiklos vykdytojo patalpose ar kitoje muitinės patvirtintoje vietoje.

5. Nepaisant 1–4 dalių, Šalis 4 dalyje nurodytas pavyzdines lengvatas gali taikyti per muitinės procedūras, kuriomis paprastai gali naudotis visi veiklos vykdytojai, ir tokiu atveju nereikalaujama, kad ta Šalis įgaliotiesiems ekonominės veiklos vykdytojams nustatytą atskirą programą.

6. Šalys gali skatinti savo muitinių ir kitų valdžios institucijų ar įstaigų tarpusavio bendradarbiavimą, susijusį su įgaliotųjų ekonominės veiklos vykdytojų programomis. Toks bendradarbiavimas gali, *inter alia*, apimti reikalavimų derinimą, galimybės naudotis lengvatomis lengvinimą ir nereikalingo dubliavimosi mažinimą.

4.11 STRAIPSNIS

Informacijos skelbimas ir prieinamumas

1. Kiekviena Šalis nediskriminuodama, lengvai prieinamu būdu ir, jei tik įmanoma, internete greitai paskelbia įstatymus, kitus teisės aktus ir muitinės procedūras, susijusius su prekių importui, eksportui ir tranzitui taikomais reikalavimais. Tai, be kita ko, turi būti:
 - a) importo, eksporto ir tranzito procedūros (įskaitant uostuose, oro uostuose ir kituose įvežimo punktuose atliekamas procedūras) ir pateiktinos formos bei dokumentai;
 - b) taikomos visų rūšių muitų ir mokesčių, taikomų importuojamoms ar eksportuojamoms prekėms arba dėl jų, normos;
 - c) rinkliavos ir privalomieji mokėjimai, valdžios sektoriaus įstaigų ar jų naudai taikomi importui, eksportui ar tranzitui arba dėl importo, eksporto ar tranzito;
 - d) produktų muitinio klasifikavimo ar įvertinimo taisyklės;

- e) visuotinio taikymo įstatymai, kiti teisės aktai ir administraciniai sprendimai, susiję su prekių kilmės taisyklėmis;
- f) importo, eksporto ar tranzito draudimai ar apribojimai;
- g) sankcijų už importo, eksporto ar tranzito formalumų pažeidimus nuostatos;
- h) apskundimo procedūros;
- i) su importu, eksportu ar tranzitu susiję susitarimai su bet kuria šalimi ar šalimis arba šių susitarimų dalys;
- j) su tarifinių kvotų administravimu susijusios procedūros;
- k) muitinės įstaigų darbo valandos ir
- l) atitinkami administracinio pobūdžio pranešimai.

2. Kiekviena Šalis naujus įstatymus, kitus teisės aktus ir muitinės procedūras, susijusius su prekių importo, eksporto ir tranzito reikalavimais, taip pat jų pakeitimus ir aiškinimus, stengiasi viešai paskelbti prieš pradėdama juos taikyti.

3. Kiekviena Šalis, kiek įmanoma, užtikrina, kad iš dalies keičiami ar nauji įstatymai, kiti teisės aktai ir muitinės procedūros, rinkliavos ar privalomieji mokėjimai įsigaliotų ne iš karto nuo jų paskelbimo, o tik po pagrįsto laikotarpio.

4. Kiekviena Šalis internete paskelbia ir prireikus atnaušina šią informaciją:
- a) savo importo, eksporto ir tranzito procedūrų, įskaitant apskundimo procedūras, aprašymą, kartu nurodydama praktinius veiksmus, kuriuos būtina atlikti norint vykdyti importą, eksportą ir tranzitą;
 - b) formas ir dokumentus, kurie būtini importuojant į tos Šalies teritoriją, eksportuojant iš jos ar vykstant per ją tranzitu, ir
 - c) informacijos centrų kontaktinę informaciją.
5. Kiekviena Šalis, atsižvelgdama į turimus išteklius, paskiria arba palieka veikti informacijos centrus, kurie per pagrįstą laiką atsakytų į valdžios institucijų, prekiautojų ir kitų suinteresuotųjų šalių užklausas 1 dalyje nurodytais klausimais. Šalis nerenka rinkliavų už atsakymą į kitos Šalies užklausas.

4.12 STRAIPSNIS

Išankstiniai sprendimai

1. Kiekvienos Šalies muitinė pareiškėjui pateikia išankstinius sprendimus, kuriuose nurodo atitinkamoms prekėms pagal jos įstatymus ir kitus teisės aktus taikytiną režimą. Tokie sprendimai pateikiami raštu arba elektronine forma per apibrėžtos trukmės laikotarpį ir juose nurodoma visa būtina informacija. Kiekviena Šalis užtikrina, kad išankstinis sprendimas galėtų būti pateiktas kitos Šalies pareiškėjui ir kad Šalyje pareiškėjas galėtų juo naudotis.

2. Išankstiniai sprendimai pateikiami dėl:

a) prekių tarifinio klasifikavimo;

b) prekių kilmės ir

c) tinkamo metodo ar kriterijų, kurie turi būti taikomi muitinei vertei remiantis tam tikrais faktais nustatyti, jei tai leidžiama pagal Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus, ir jų taikymo.

3. Išankstiniai sprendimai turi galioti bent trejus metus nuo jų pateikimo dienos arba kitos datos, jei ji nurodyta sprendime. Išankstinį sprendimą pateikusi Šalis gali jį pakeisti arba atšaukti, pripažinti negaliojančiu arba panaikinti, jeigu jis priimtas remiantis neteisinga, neišsamia, melaginga ar klaidinančia informacija, buvo padaryta administracinė klaida arba jei pasikeičia teisės aktai, esminiai faktai arba aplinkybės, kuriais jis pagrįstas.

4. Šalis gali atsisakyti pateikti išankstinį sprendimą, jeigu prašyme iškeltam klausimui taikoma administracinė ar teisminė peržiūra arba jei prašymas nesusijęs su jokia numatoma išankstinio sprendimo paskirtimi ar jokia numatoma muitinės procedūra. Jeigu Šalis atsisako pateikti išankstinį sprendimą, ta Šalis nedelsdama raštu apie tai praneša pareiškėjui ir pateikia susijusius faktus bei savo sprendimo pagrindimą.

5. Kiekviena Šalis skelbia bent šią informaciją:

a) prašymui pateikti išankstinį sprendimą taikomus reikalavimus, įskaitant informaciją, kurią reikia pateikti, ir jos formą;

b) terminą, iki kurio ji pateiks išankstinį sprendimą, ir

c) išankstinio sprendimo galiojimo terminą.

6. Jeigu Šalis išankstinį sprendimą pakeičia, atšaukia, pripažįsta negaliojančiu ar panaikina, ji apie tai raštu praneša pareiškėjui ir pateikia susijusius faktus bei savo sprendimo pagrindimą. Šalis išankstinį sprendimą gali pakeisti, atšaukti, pripažinti negaliojančiu ar panaikinti atgaline data tik tuo atveju, jeigu išankstinis sprendimas priimtas remiantis neišsamia, neteisinga, melaginga ar klaidinančia informacija.

7. Šalies pateiktas išankstinis sprendimas tai Šaliai yra privalomas jį pateikti prašiusio pareiškėjo atžvilgiu. Šalis gali nustatyti, kad išankstinis sprendimas pareiškėjui yra privalomas.

8. Kiekviena Šalis, gavusi pareiškėjo prašymą, peržiūri išankstinį sprendimą arba sprendimą išankstinį sprendimą iš dalies pakeisti, atšaukti ar pripažinti negaliojančiu.

9. Kiekviena Šalis stengiasi viešai skelbti informaciją apie išankstinius sprendimus, atsižvelgdama į poreikį saugoti asmeninę ir komercinę konfidencialią informaciją.

10. Kiekviena Šalis išankstinį sprendimą pateikia nedelsdama ir paprastai per 150 dienų nuo visos būtinos informacijos gavimo dienos. Šis laikotarpis gali būti pratęstas pagal Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus, jei reikia papildomo laiko užtikrinti, kad išankstiniai sprendimai būtų pateikiami teisingai ir vienodai. Tokiu atveju Šalis pareiškėją informuoja apie pratęsimo priežastį ir trukmę.

4.13 STRAIPSNIS

Muitinės tarpininkai

Pagal Šalies muitų teisės aktų nuostatas ir procedūras negali būti reikalaujama privaloma tvarka naudotis muitinės tarpininkų paslaugomis. Kiekviena Šalis praneša apie savo priemones, susijusias su muitinės tarpininkų paslaugų naudojimu, ir jas paskelbia. Jei Šalis taiko muitinės tarpininkų licencijavimo procedūras, jos turi būti skaidrios, nediskriminacinės ir proporcingos.

4.14 STRAIPSNIS

Muitinis įvertinimas

1. Kiekviena Šalis prekių muitinę vertę nustato pagal Muitinio įvertinimo sutarties I dalį. Todėl Muitinio įvertinimo sutarties 1 dalis *mutatis mutandis* įtraukiama į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi.
2. Šalys bendradarbiaudamos siekia bendro požiūrio į klausimus, susijusius su muitiniu įvertinimu.

4.15 STRAIPSNIS

Tikrinimo prieš pakraunant veikla

Šalis nereikalauja privalomo prekių tikrinimo prieš pakraunant veiklos, kaip tai suprantama sutartyje dėl tikrinimo prieš pakraunant 1 straipsnio 3 dalyje, esančios PPP Susitarimo 1A priede.

4.16 STRAIPSNIS

Apskundimas ir peržiūra

1. Kiekviena Šalis taiko veiksmingas, greitas, nediskriminacines ir lengvai prieinamas procedūras, kuriomis užtikrina teisę skųsti muitinės ar kitų kompetentingų institucijų administracinius veiksmus, nutarimus ir sprendimus, darančius poveikį importuojamoms, eksportuojamoms ar tranzitu vežamoms prekėms.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad bet kuris asmuo, dėl kurio ji imasi administracinių veiksmų, numatytą 1 dalyje, arba kuriam ji pateikia tokį nutarimą ar sprendimą, numatytą 1 dalyje, , turėtų galimybę:
 - a) administracinei institucijai, kuri yra viršesnė už pareigūną ar įstaigą, kuris (-i) priėmė nutarimą ar sprendimą arba ėmėsi administracinių veiksmų, arba yra nepriklausoma nuo to pareigūno ar įstaigos, pateikti administracinį skundą ar prašymą atlikti peržiūrą, arba
 - b) administracinius veiksmus arba nutarimą ar sprendimą apskųsti teismui arba prašyti, kad juos peržiūrėtų teismas.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jeigu sprendimas dėl 2 dalies a punkte nurodyto administracinio skundo ar peržiūros nepriimamas per jos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytą laikotarpį arba nepriimamas nepagrįstai nedelsiant, skundo pateikėjas turi teisę į tolesnį administracinį ar teisminį apskundimą ar peržiūrą arba kitaip kreiptis į teisminę instituciją pagal tos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus.
4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad skundo pateikėjui būtų raštu, be kita ko, elektroninėmis priemonėmis, nurodytos administracinio sprendimo priežastys, kad prireikus skundo pateikėjas galėtų pasinaudoti apskundimo ar peržiūros procedūromis.

4.17 STRAIPSNIS

Ryšiai su verslo bendruomene

1. Atsižvelgiant į poreikį laiku ir reguliariai konsultuotis su prekybos atstovais dėl teisėkūros pasiūlymų ir bendrųjų procedūrų, susijusių su muitinės ir prekybos lengvinimo klausimais, kiekvienos Šalies muitinės administracija rengia konsultacijas su tos Šalies verslo bendruomene.
2. Kai įmanoma, kiekviena Šalis užtikrina, kad jos muitinės ir susiję reikalavimai bei procedūros toliau tenkintų verslo bendruomenės poreikius, būtų grindžiami tarptautiniu mastu pripažinta geriausia praktika ir kuo mažiau ribotą prekybą.

4.18 STRAIPSNIS

Jungtinis muitinių bendradarbiavimo komitetas

1. Šiuo straipsniu papildomas ir patikslinamas 24.4 straipsnis (Specialieji komitetai).
2. Jungtinio muitinių bendradarbiavimo komiteto funkcijos, susijusios su skyriais ir nuostatomis, priklausančiais jo kompetencijai pagal 24.4 straipsnio (Specialieji komitetai) 2 dalį, išskyrus 3 skyrių (Prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros), yra šios:
 - a) nustatyti sritis, kuriose reikia tobulinti jų įgyvendinimą ir veikimą, ir
 - b) ieškoti tinkamų būdų ir metodų, kaip rasti abipusiškai sutartus sprendimus visais galinčiais iškilti klausimais.
3. Jungtinis muitinių bendradarbiavimo komitetas gali priimti sprendimus 4.2 straipsnio (Muitinių bendradarbiavimas ir administracinė savitarpio pagalba) 2 dalyje išvardytose srityse, įskaitant, kai mano, kad tai būtina, to straipsnio 2 dalies d ir f punktų įgyvendinimo tikslais.

5 SKYRIUS

PREKYBOS TEISIŲ GYNIMO PRIEMONĖS

A SKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

5.1 STRAIPSNIS

Lengvatinių prekių kilmės taisyklių netaikymas

Šio skyriaus B skirsnio (Antidempingo ir kompensaciniai muitai) ir šio skyriaus C skirsnio (Bendrosios apsaugos priemonės) tikslais lengvatinės prekių kilmės taisyklės pagal 3 skyrių (Prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros) netaikomos.

5.2 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

26 skyrius (Ginčų sprendimas) netaikomas šio skyriaus B skirsniai (Antidempingo ir kompensaciniai muitai) ir šio skyriaus C skirsniai (Bendrosios apsaugos priemonės).

B SKIRSNIS

ANTIDEMPINGO IR KOMPENSACINIAI MUITAI

5.3 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Prekybos teisių gynimo priemonės turėtų būti taikomos visiškai laikantis susijusių PPO reikalavimų ir grindžiamos sąžininga bei skaidria sistema.
2. Nedarant poveikio Antidempingo susitarimo 6.5 straipsniui ir SKP sutarties 12.4 straipsniui, kiekviena Šalis kuo greičiau po bet kokių laikinųjų priemonių nustatymo ir prieš priimant galutinį sprendimą užtikrina, kad būtų tinkamai atskleisti visi esminiai faktai ir išvados, kuriais grindžiamas sprendimas taikyti galutines priemones. Faktai atskleidžiami raštu ir suinteresuotosioms šalims skiriama pakankamai laiko pastaboms pateikti.
3. Kiekvienai suinteresuotajai šaliai suteikiama galimybė būti išklausytai ir prekybos teisių gynimo tyrimuose pareikšti savo nuomonę, išskyrus atvejus, kai tai nepagrįstai trukdo laiku atlikti tyrimą.

5.4 STRAIPSNIS

Atsižvelgimas į viešąjį interesą

1. Šalis antidempingo ar kompensacinių priemonių kitos Šalies prekėms gali netaikyti, jei, remiantis tyrimo metu pagal tos Šalies įstatymų ir kitų teisės aktų reikalavimus gauta informacija, galima padaryti išvadą, kad tokių priemonių taikymas neatitinka viešojo intereso.
2. Priimdama galutinį sprendimą dėl muitų nustatymo, kiekviena Šalis, laikydamasi savo įstatymų ir kitų teisės aktų, atsižvelgia į atitinkamų suinteresuotųjų šalių, kaip antai vidaus pramonės, importuotojų ir jiems atstovaujančių asociacijų, naudotojų atstovų ir vartotojams atstovaujančių organizacijų, pateiktą informaciją.

5.5 STRAIPSNIS

Mažesnio muto taisyklė

Jei Šalis kitos Šalies prekėms nustato antidempingo muitą, tokio muto dydis turi neviršyti dempingo skirtumo. Jei už dempingo skirtumą mažesnis muitas yra pakankamas vidaus pramonei padarytai žalai pašalinti, Šalis, laikydamasi savo įstatymų ir kitų teisės aktų, nustato tokį mažesnį muitą.

C SKIRSNIS

BENDROSIOS APSAUGOS PRIEMONĖS

5.6 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Kitos Šalies prašymu Šalis, inicijuojanti bendrąją apsaugos priemonių tyrimą arba ketinanti taikyti bendrąsias apsaugos priemones, nedelsdama raštu praneša visą susijusią informaciją, kuria remiantis inicijuotas bendrasis apsaugos priemonių tyrimas arba nustatytos bendrosios apsaugos priemonės, įskaitant, jei aktualu, preliminarias išvadas. Šiomis nuostatomis nedaromas poveikis Susitarimo dėl apsaugos priemonių 3.2 straipsniui.
2. Kiekviena Šalis bendrąsias apsaugos priemones stengiasi nustatyti taip, kad poveikis Šalių tarpusavio prekybai būtų kuo mažesnis.
3. 2 dalies tikslais, jei Šalis mano, kad tenkinami teisiniai galutinių pasaulinių apsaugos priemonių nustatymo reikalavimai, ir ketina tokias priemones taikyti, ji apie tai praneša kitai Šaliai ir stengiasi suteikti deramą galimybę surengti išankstines konsultacijas su ta Šalimi, kad, prieš priimant galutinį sprendimą, būtų peržiūrėta pagal 1 dalį pateikta informacija ir pasikeista nuomonėmis dėl siūlomų pasaulinių apsaugos priemonių.

D SKIRSNIS

DVIŠALĖS APSAUGOS PRIEMONĖS

5.7 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) dvišalė apsaugos priemonė – 5.8 straipsnyje (Dvišalės apsaugos priemonės taikymas) nustatyta dvišalė apsaugos priemonė;
- b) vidaus pramonė – visi Šalies teritorijoje veikiantys į importuojamą prekę panašių ar su ja tiesiogiai konkuruojančių prekių gamintojai arba gamintojai, kurie kartu pagamina didžiąją dalį visos panašių ar tiesiogiai konkuruojančių prekių vidaus produkcijos;
- c) didelis pablogėjimas – dideli sunkumai ekonomikos sektoriuje, kuriame gaminamos panašios arba tiesiogiai konkuruojančios prekės;
- d) didelė žala – reikšmingas visuotinis vidaus pramonės padėties pablogėjimas;

- e) didelio pablogėjimo grėsmė – didelis pablogėjimas, kuris, remiantis faktais, o ne vien įtarimais, spėjimais ar menka galimybe, yra akivaizdžiai neišvengiamas;
- f) didelės žalos grėsmė – didelė žala, kuri, remiantis faktais, o ne vien įtarimais, spėjimais ar menka galimybe, yra akivaizdžiai neišvengiama, ir
- g) pereinamasis laikotarpis – septynerių metų laikotarpis, prasidedantis šio Susitarimo įsigaliojimo dieną.

5.8 STRAIPSNIS

Dvišalės apsaugos priemonės taikymas

1. Nedarant poveikio Šalių teisėms ir pareigoms pagal šio skyriaus C skirsnį (Bendrosios apsaugos priemonės), jei pagal šį Susitarimą sumažinus arba panaikinus muitą vienos Šalies kilmės prekę į kitos Šalies teritoriją pradedama importuoti tokiais didesniais kiekiais, vertinant absoliučiaisiais skaičiais arba santykinai palyginus su vidaus gamybos apimtimi, ir tokiomis sąlygomis, kad daro arba gali padaryti didelę žalą kitos Šalies vidaus pramonei, ta kita Šalis gali pereinamuoju laikotarpiu ir tik laikydamasi šiame skirsnyje nustatytų sąlygų ir procedūrų taikyti dvišalės apsaugos priemones.
2. Pagal 1 dalį gali būti taikomos tik šios dvišalės apsaugos priemonės:
 - a) bet kokio tolesnio muto normos mažinimo susijusiai prekei pagal 2 skyrių (Nacionalinis režimas ir patekimas į prekių rinką) sustabdymas arba

- b) susijusiai prekei taikomo muito normos padidinimas iki mažesniojo iš šių lygių:
 - i) pagal didžiausio palankumo režimą taikomos muito normos, galiojančios dvišalės apsaugos priemonės taikymo pradžios dieną, arba
 - ii) pagal didžiausio palankumo režimą taikomos muito normos, galiojančios dieną iki šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

5.9 STRAIPSNIS

Dvišalės apsaugos priemonės standartai

- 1. Dvišalė apsaugos priemonė negali būti taikoma:
 - a) išskyrus tokiu mastu ir tiek laiko, kiek gali prireikti siekiant užkirsti kelią didelei žalai vidaus pramonei ar didelės žalos grėsmei arba ją pašalinti arba užkirsti kelią atokiausio regiono ar regionų ekonominės padėties dideliame pablogėjimui ar didelės žalos grėsmei arba jį pašalinti;
 - b) ilgiau nei dvejus metus ir
 - c) pasibaigus pereinamajam laikotarpiui.

2. 1 dalies b punkte nurodytas laikotarpis gali būti pratęstas vienais metais, jeigu:
 - a) importuojančios Šalies kompetentingos tyrimą atliekančios institucijos, laikydamosi 1 poskirsnyje (Dvišalėms apsaugos priemonėms taikomos procedūrinės taisyklės) nurodytų procedūrų, nustato, kad dvišalė apsaugos priemonė tebėra būtina siekiant užkirsti kelią didelei žalai vidaus pramonei ar didelės žalos grėsmei arba ją pašalinti arba užkirsti kelią atokiausio regiono ar regionų ekonominės padėties dideliame pablogėjimui ar didelės žalos grėsmei arba ją pašalinti, ir
 - b) yra įrodymų, kad vidaus pramonė prisitaiko, ir visas dvišalės apsaugos priemonės taikymo laikotarpis, įskaitant pirminio taikymo laikotarpį ir bet koki jo pratęsimą, neviršija trejų metų.
3. Šaliai nustojus taikyti dvišalę apsaugos priemonę, muito norma yra ta, kuri susijusiai prekei būtų galiojusi pagal 2-A priedą (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai).
4. Dvišalė apsaugos priemonė netaikoma importuojamai Šalies prekei, kuriai tokia dvišalė apsaugos priemonė jau taikyta laikotarpį, lygų pusei ankstesnės dvišalės apsaugos priemonės taikymo trukmės.
5. Šalis tai pačiai prekei tuo pačiu metu netaiko:
 - a) laikinosios dvišalės apsaugos priemonės, dvišalės apsaugos priemonės arba atokiausių regionų apsaugos priemonės pagal šį Susitarimą ir

- b) apsaugos priemonės pagal GATT 1994 XIX straipsnį ir Susitarimą dėl apsaugos priemonių.

5.10 STRAIPSNIS

Laikinosios dvišalės apsaugos priemonės

1. Kritinėmis aplinkybėmis, kai delsiant būtų padaryta sunkiai atitaisoma žala, Šalis gali taikyti laikinąją dvišalę apsaugos priemonę preliminariai nustačiusi, kad esama akivaizdžių įrodymų, jog kitos Šalies kilmės prekių importas išaugo dėl to, kad pagal šį Susitarimą buvo sumažintas ar panaikintas muitas ir kad dėl tokio importo yra daroma arba yra didelės žalos vidaus pramonei grėsmė arba kad labai pablogėjo atokiausio regiono ar regionų ekonominė padėtis arba yra didelė pablogėjimo grėsmė.
2. Bet kuri laikinoji dvišalė apsaugos priemonė taikoma ne ilgiau kaip 200 dienų. Šiuo laikotarpiu Šalis laikosi atitinkamų procedūrinių taisyklių, nustatytų 1 poskirsnyje (Dvišalėms apsaugos priemonėms taikomos procedūrinės taisyklės).
3. Muitas, surinktas taikant laikinąją dvišalę apsaugos priemonę, nedelsiant grąžinamas, jei, atlikus 1 poskirsnyje (Dvišalėms apsaugos priemonėms taikomos procedūrinės taisyklės) nurodytą paskesnę tyrimą, nenustatoma, kad išaugęs prekės, kuriai taikoma laikinoji dvišalė apsaugos priemonė, importas daro arba yra didelė žalos vidaus pramonei grėsmė arba kad dėl jo labai pablogėjo atokiausio regiono ar regionų ekonominė padėtis arba yra didelio pablogėjimo grėsmė.

4. Kiekvienos laikinosios dvišalės apsaugos priemonės taikymo trukmė įskaičiuojama į 5.9 straipsnio (Dvišalės apsaugos priemonės standartai) 1 dalies b punkte nustatytą laikotarpį.

5. Laikinąją dvišalę apsaugos priemonę taikanti Šalis apie tokios laikinosios dvišalės apsaugos priemonės taikymą nedelsdama informuoja kitą Šalį.

6. Kitai Šaliai paprašius konsultacijų, jos surengiamos iš karto, kai pradedama taikyti laikinoji dvišalė apsaugos priemonė.

5.11 STRAIPSNIS

Atokiausi regionai

1. Jei bet kuris Naujosios Zelandijos kilmės produktas yra tiesiogiai importuojamas į vieno ar kelių atokiausių Sąjungos regionų¹ teritoriją tokiais dideliais kiekiais ir tokiomis sąlygomis, kad labai pablogėja atitinkamo atokiausio regiono ar regionų ekonominė padėtis arba yra didelio pablogėjimo grėsmė, Sąjunga, išnagrinėjusi alternatyvius sprendimus, išimties tvarka gali taikyti dvišalės apsaugos priemones, bet tik atitinkamo atokiausio regiono ar regionų teritorijoje.

¹ Sąjungos atokiausi regionai šio Susitarimo įsigaliojimo dieną: Gvadelupa, Prancūzijos Gviana, Martinika, Reunjonas, Majotas, Sen Martenas, Azorų salos, Madeira ir Kanarų salos. Šis straipsnis taip pat taikomas šaliai ar užjūrio teritorijai, kurios statusas SESV 355 straipsnio 6 dalyje nustatyta tvarka Europos Vadovų Tarybos sprendimu pakeičiamas į atokiausio regiono statusą, nuo to sprendimo priėmimo dienos. Jei ta pačia tvarka pakeičiamas Sąjungos atokiausio regiono statusas kaip tokio, 5.11 straipsnis (Atokiausi regionai) atitinkamai nebetaikomas įsigaliojus atitinkamam Europos Vadovų Tarybos sprendimui. Sąjunga Naujajai Zelandijai praneša apie visus teritorijų, laikomų atokiausiais Sąjungos regionais, pasikeitimus.

2. 1 dalies tikslais nustatant, ar esama didelio pablogėjimo, remiamasi objektyviais veiksniais, įskaitant šiuos elementus:

- a) importo apimties padidėjimas absoliučiąja arba santykinę verte, palyginti su vidaus gamyba ir importu iš kitų šaltinių, ir
- b) tokio importo poveikį atitinkamos pramonės arba atitinkamo ekonomikos sektoriaus padėčiai, įskaitant pardavimo lygį, gamybą, finansinę padėtį ir užimtumą.

3. Nedarant poveikio 1 daliai, šis skirsnis *mutatis mutandis* taikomas visoms pagal šį straipsnį priimamoms apsaugos priemonėms.

5.12 STRAIPSNIS

Kompensacija ir lengvatų taikymo sustabdymas

1. Ne vėliau kaip per 30 dienų nuo dvišalės apsaugos priemonės taikymo pradžios dienos tą priemonę taikanti Šalis kitai Šaliai suteikia galimybę konsultuotis, kad būtų abipusiškai sutarta dėl tinkamos prekybą liberalizuojančios kompensacinės priemonės nuolaidų, turinčių iš esmės lygiavertį poveikį prekybai, forma.

2. Jei per 30 dienų nuo 1 dalyje nurodytų konsultacijų pirmos dienos dėl prekybą liberalizuojančios kompensacinės priemonės nesutariama, Šalis, kurios kilmės prekei taikoma dvišalė apsaugos priemonė, gali sustabdyti nuolaidų, kurios turi iš esmės lygiavertį prekybos poveikį dvišalę apsaugos priemonę taikančiai Šaliai, taikymą.

3. Pareiga taikyti 1 dalyje nurodytas nuolaidas ir teisė sustabdyti tų nuolaidų taikymą pagal 2 dalį galioja tik kol taikoma dvišalė apsaugos priemonė.
4. Nepaisant 3 dalies, toje dalyje nurodyta sustabdymo teise nesinaudojama per pirmuosius 24 dvišalės apsaugos priemonės galiojimo mėnesius, jeigu dvišalė apsaugos priemonė taikoma dėl importo padidėjimo absoliučiąja verte ir jeigu dvišalė apsaugos priemonė atitinka šį Susitarimą.

1 POSKIRSNIS

DVIŠALĖMS APSAUGOS PRIEMONĖMS TAIKOMOS PROCEDŪRINĖS TAISYKLĖS

5.13 STRAIPSNIS

Taikytina teisė

Šis poskirsnis taikomas šio skyriaus D skirsnyje (Dvišalės apsaugos priemonės) nurodytoms dvišalėms apsaugos priemonėms, kurias taiko Šalies kompetentinga tyrimą atliekanti institucija. Šiame poskirsnyje nenumatytais atvejais kompetentinga tyrimą atliekanti institucija taiko savo vidaus teisės aktuose nustatytas taisykles, jei tos taisyklės atitinka šį skirsnį.

5.14 STRAIPSNIS

Tyrimo procedūros

1. Šalis dvišalę apsaugos priemonę taiko tik po to, kai jos kompetentingos tyrimą atliekančios institucijos atlieka tyrimą pagal Susitarimo dėl apsaugos priemonių 3 straipsnį ir 4 straipsnio 2 dalies a ir c punktus. Todėl Susitarimo dėl apsaugos priemonių 3 straipsnis ir 4 straipsnio 2 dalies a ir c punktai *mutatis mutandis* įtraukiami į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi.
2. Kad būtų galima taikyti dvišalę apsaugos priemonę, kompetentinga tyrimą atliekanti institucija, remdamasi objektyviais įrodymais, turi įrodyti priežastinį ryšį tarp padidėjusio nagrinėjamojo produkto importo ir didelės žalos ar didelės žalos grėsmės arba priežastinį ryšį tarp padidėjusio nagrinėjamo produkto importo ir didelio pablogėjimo ar didelio pablogėjimo grėsmės. Kompetentinga tyrimą atliekanti institucija taip pat nagrinėja kitus žinomus veiksnius, ne vien padidėjusį importą, kad būtų užtikrinta, jog tokių kitų veiksnių nulemta žala nebūtų priskirta padidėjusiam importui.
3. Visais atvejais tyrimas baigiamas per vienus metus nuo jo inicijavimo dienos.

5.15 STRAIPSNIS

Pranešimai ir konsultacijos

1. Šalis nedelsdama kitai Šaliai raštu praneša, jeigu ji:
 - a) inicijuoja dvišalių apsaugos priemonių tyrimą pagal šį skyrių;

- b) nustato, kad išaugęs importas daro didelę žalą ar yra didelės žalos grėsmė arba kad dėl jo labai pablogėjo atokiausio regiono ar regionų ekonominė padėtis ar yra didelio pablogėjimo grėsmė;
- c) nusprendžia taikyti laikinąją dvišalę apsaugos priemonę arba taikyti ar pratęsti dvišalę apsaugos priemonę arba
- d) nusprendžia pakeisti anksčiau priimtą dvišalę apsaugos priemonę.

2. Šalis kitai Šaliai pateikia viešos skundo versijos kopiją ir jos kompetentingų tyrimą atliekančių institucijų ataskaitą, privalomą pagal Susitarimo dėl apsaugos priemonių 3 straipsnį.

3. Kai Šalis pagal 1 dalies c punktą kitai Šaliai teikia pranešimą, kad ji nusprendė taikyti apie dvišalės apsaugos priemonę ar pratęsti jos taikymą, kaip numatyta 1 dalies c punkte, Šalis į savo pranešimą įtraukia visą susijusią informaciją, kaip antai:

- a) įrodymus, kad dėl muito sumažinimo arba panaikinimo pagal šį Susitarimą padidėjęs kitos Šalies prekės importas daro didelę žalą vidaus pramonei ar yra didelės žalos grėsmė arba kad dėl jo labai pablogėjo atokiausio regiono ar regionų ekonominė padėtis ar yra didelio pablogėjimo grėsmė;
- b) tikslų prekės, kuriai taikoma dvišalė apsaugos priemonė, aprašymą, įskaitant SS, kuria grindžiamas 2-A priedas (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai), poziciją ar subpoziciją, kuriai ji priskiriama;

- c) tikslų dvišalės apsaugos priemonės aprašymą;
- d) dvišalės apsaugos priemonės taikymo pradžios datą, numatomą taikymo trukmę ir, jei taikytina, laipsniško tos priemonės liberalizavimo tvarkaraštį ir
- e) dvišalės apsaugos priemonės taikymo pratęsimo atveju – įrodymus, kad atitinkama vidaus pramonė prisitaiko.

4. Šalies, kurios prekei pagal šį skyrių taikoma dvišalė apsaugos procedūra, prašymu procedūrą pradėjusi Šalis suteikia deramą galimybę surengti išankstines konsultacijas su prašančiąja Šalimi, kad, prieš priimant galutinį sprendimą taikyti dvišalės apsaugos priemones, būtų peržiūrėtas pagal šio straipsnio 1 dalį pateiktas pranešimas arba bet koks viešas pranešimas ar ataskaita, kurį (-ią) kompetentinga tyrimą atliekanti institucija pateikė dėl procedūros, ir apsikeista nuomonėmis dėl siūlomos priemonės bei pasiektas susitarimas dėl 5.12 straipsnyje (Kompensacija ir lengvatų taikymo sustabdymas) numatytos kompensacinės priemonės.

6 SKYRIUS

SANITARIJOS IR FITOSANITARIJOS PRIEMONĖS

6.1 STRAIPSNIS

Tikslai ir bendrosios nuostatos

1. Šio skyriaus tikslai yra šie:
 - a) atitinkamose Šalių teritorijose saugoti žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatą, kartu lengvinant tarpusavio prekybą;
 - b) užtikrinti, kad dėl Šalių taikomų sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių nekiltų nereikalingų kliūčių prekybai;
 - c) lengvinti SFP sutarties, tarptautinių standartų ir susijusių tekstų įgyvendinimą, visų pirma skirstymo į regionus ir lygiavertiškumo srityje;
 - d) tęsti bendradarbiavimą tarptautinėse standartus nustatančiose įstaigose;
 - e) skatinti kiekvienos Šalies sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių taikymo skaidrumą ir supratimą apie jų taikymą;

- f) stiprinti Šalių bendradarbiavimą ir pripažinti bendrus tikslus kovojant su atsparumu antimikrobinėms medžiagoms (toliau – AAM) ir
 - g) gerinti komunikaciją, bendradarbiavimą ir sanitarijos bei fitosanitarijos klausimų, kurie gali daryti įtaką Šalių tarpusavio prekybai, sprendimą.
2. Dėl SFP sutarties Šalys visų pirma primena:
- a) principą, kad Šalies SF priemonės yra grindžiamos rizikos vertinimu pagal SFP sutarties 5 straipsnį ir kitas susijusias jos nuostatas, ir
 - b) laikinųjų SF priemonių sąvoką.

6.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

- 1. Šalys patvirtina savo atitinkamas teises ir pareigas pagal Susitarimą dėl sanitarijos priemonių.
- 2. Atsižvelgiant į 3 dalį, šis skyrius taikomas:
 - a) Šalies sanitarijos ir fitosanitarijos priemonėms, galinčioms daryti poveikį Šalių tarpusavio prekybai, ir

b) bendradarbiavimui dėl AAM.

3. Šis skyrius netaikomas jokiai Šalies priemonei arba klausimams, kuriems taikomas Susitarimas dėl sanitarijos priemonių.

6.3 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) SFP sutarties A priede pateiktos terminų apibrėžtys;
- b) Maisto kodekso komisijai (Codex Alimentarius) vadovaujant nustatytos apibrėžtys;
- c) Pasaulio gyvūnų sveikatos organizacijai vadovaujant nustatytos apibrėžtys;
- d) pagal Tarptautinę augalų apsaugos konvenciją (toliau – IPPC) nustatytos apibrėžtys;
- e) kompetentinga institucija – 6-A priede (Kompetentingos institucijos) nurodyta vyriausybė įstaiga, įskaitant atitinkamas nacionalines augalų apsaugos organizacijas, ir

- f) importuojamų produktų tikrinimas – importuojančios Šalies kompetentingos institucijos prie importuojančios Šalies sienos atliekamas vertinimas, kuris gali apimti apžiūras, tyrimus, mėginių ėmimą, dokumentų peržiūrą, tapatybės patikras, bandymus, įskaitant laboratorinius ir juslinius, ar procedūras, atliekamus siekiant nustatyti, ar siunta atitinka importuojančios Šalies SF reikalavimus.

6.4 STRAIPSNIS

Su augalų sveikata susijusios konkrečios sąlygos

1. Laikydamosi pagal IPPC sutartų taikytinų standartų, Šalys keičiasi informacija apie užkrėtimo kenksmingaisiais organizmais statusą jų atitinkamose teritorijose. Šalies prašymu kita Šalis pagrindžia kenksmingųjų organizmų suskirstymą į kategorijas ir susijusias fitosanitarijos priemones.
2. Kalbant apie kenkėjų skirstymą į kategorijas, kiekviena Šalis parengia ir atnaušina augalams ir augaliniams produktams skirtą fitosanitariniu požiūriu susirūpinimą keliančių reguliuojamų kenksmingųjų organizmų sąrašą. Į tokį sąrašą įtraukiami:
 - a) karantininiai kenksmingieji organizmai, neaptinkami jokioje jos teritorijos dalyje;
 - b) karantininiai kenksmingieji organizmai, kurių yra, bet kurie nėra plačiai paplitę ir dėl kurių vykdoma oficialioji kontrolė;
 - c) saugomų zonų karantininiai kenksmingieji organizmai ir
 - d) kai taikytina, reguliuojami nekarantininiai kenksmingieji organizmai.

3. Kiekviena Šalis taiko tik tuos augalų ir augalinių produktų importo reikalavimus, kurie yra būtini siekiant sumažinti reguliuojamų kenksmingųjų organizmų įvežimo riziką. Importo reikalavimai, kuriais siekiama sumažinti saugomos zonos karantininių kenksmingųjų organizmų keliamą riziką, netaikomi, nebent žinoma, kad augalų ar augalinių produktų paskirties vieta yra saugomoje zonoje.

4. Importuojanti Šalis neturėtų reikalauti, kad importuojančios Šalies nacionalinė augalų apsaugos organizacija atliktų patikrinimą prieš eksportą, jei augalų arba augalinių produktų tikrinimas patenka į eksportuojančios Šalies nacionalinės augalų apsaugos organizacijos kompetencijos sritį.

6.5 STRAIPSNIS

Kenksmingaisiais organizmais neužkrėtų teritorijų statuso pripažinimas

Jei augalų ir augalinių produktų sektoriuje skirstymas į regionus apibrėžiamas atsižvelgiant į kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas teritorijas, kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas gamybos vietas, kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas gamybos vietos dalis arba saugomas zonas:

- a) Šalys pripažįsta kenksmingaisiais organizmais neužkrėtų teritorijų, kenksmingaisiais organizmais neužkrėtų gamybos vietų ir kenksmingaisiais organizmais neužkrėtų gamybos vietų dalių sąvokas, nustatytas atitinkamuose IPPC tarptautiniuose fitosanitarijos priemonių standartuose (ISPM);
- b) Šalys pripažįsta viena kitos:
 - i) kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas teritorijas, kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas gamybos vietas ir kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas gamybos vietų dalis ir

- ii) oficialiąją kontrolę nustatant ir prižiūrint kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas teritorijas, kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas gamybos vietas ir kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas gamybos vietų dalis;
- c) Naujoji Zelandija saugomų zonų sąvoką Sąjungos teritorijoje pripažįsta lygiaverte kenksmingaisiais organizmais neužkrėstos teritorijos sąvokai, nustatyta IPPC ISPM 4 („Reikalavimai kenkėjais neužkrėstoms teritorijoms nustatyti“);
- d) importuojančios Šalies prašymu eksportuojanti Šalis nurodo kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas teritorijas, kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas gamybos vietas, kenksmingaisiais organizmais neužkrėstas gamybos vietų dalis ir saugomas zonas ir, importuojančios Šalies prašymu, pateikia išsamų paaiškinimą ir patvirtinamuosius duomenis, kaip numatyta atitinkamuose ISPM, arba kitais tinkamais būdais ir
- e) Prekybos komitetas gali priimti sprendimą iš dalies pakeisti 6-B priedą (Augalams ir augaliniam produktams taikomos regioninės sąlygos), kad būtų išdėstytas bet kuris kitas klausimas, kuris gali būti susijęs su skirstymu į regionus, arba nustatytos tinkamos rizika grindžiamos specialios sąlygos.

6.6 STRAIPSNIS

Lygiavertiškumas

1. Šalys pripažįsta, kad lygiavertiškumo pripažinimas yra svarbi prekybos lengvinimo priemonė.

2. Nustatydamą konkrečios SF priemonės, SF priemonių grupės ar visos sistemos lygiavertiškumą, kiekviena Šalis atsižvelgia į atitinkamas PPO sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių komiteto (toliau – PPO SFP komitetas) gaires ir tarptautinius standartus, gaires bei rekomendacijas. Prekybos komitetas gali priimti sprendimą 6-C priede (SF priemonių lygiavertiškumo pripažinimas) nustatyti papildomas gaires ir procedūras, skirtas lygiavertiškumui nustatyti, pripažinti ir išlaikyti.
3. Eksportuojančios Šalies prašymu importuojanti Šalis per pagrįstą laikotarpį paaiškina savo SF priemonės tikslą, ją pagrindžia ir aiškiai nurodo riziką, kurią ketinama pašalinti ta SF priemone.
4. Importuojanti Šalis pripažįsta SF priemonės lygiavertiškumą, jei eksportuojanti Šalis objektyviai įrodo, kad SF priemone užtikrinamas importuojančios Šalies tinkamu laikomas žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatos apsaugos lygis.
5. Jei, atlikus lygiavertiškumo vertinimą, importuojanti Šalis lygiavertiškumo nenustato, ji eksportuojančiai Šaliai pateikia savo sprendimo pagrindimą.
6. Nedarant poveikio 6.8 straipsnio (Sertifikavimas) 6 daliai, Prekybos komitetas gali priimti sprendimą iš dalies pakeisti 6-C priedą (SF priemonių lygiavertiškumo pripažinimas), kad būtų:
 - a) nustatyta, kurių rūšių eksportuojančios Šalies prekes importuojanti Šalis pripažįsta kaip prekes, kurioms taikoma SF priemonė yra lygiavertė jos pačios taikomai SF priemonei, arba nustatyta eksportuojančios Šalies oficialioji kontrolė, kurią importuojanti Šalis pripažįsta lygiaverte savo pačios oficialiajai kontrolei, ir

- b) nustatytos tinkamos rizika grindžiamos specialios sąlygos arba dėl kenksmingųjų organizmų ar ligos sutartas statusas.

7. Jei Šalis SF priemonę iš dalies pakeičia taip, kad, kaip ji mano, nedaromas poveikis šiame skyriuje nurodytam sprendimui dėl lygiavertiškumo, sprendimas taikomas naujausiai atitinkamo įstatymo ar kito teisės akto, kuriuo iš dalies keičiama ta SF priemonė, redakcijai.

8. Jei Šalis mano, kad daromas poveikis ankstesniam sprendimui dėl lygiavertiškumo, ta Šalis apie tą sprendimą praneša kitai Šaliai.

9. Jei importuojanti Šalis iš dalies pakeičia SF priemonę ir mano, kad gali būti padarytas poveikis šiame skyriuje nurodytam sprendimui dėl lygiavertiškumo, ji:

- a) objektyviai įvertina, ar ankstesnio lygiavertiškumo sprendimo nebepakanka, kad būtų užtikrinamas jos tinkamu laikomas apsaugos lygis, ir
- b) konsultuojasi su eksportuojančia Šalimi ir tuomet sprendžia, ar lygiavertiškumo sprendimas gali likti galioti kartu taikant kokias nors specialias sąlygas arba be tokių sąlygų.

6.7 STRAIPSNIS

Prekybos sąlygos ir patvirtinimo procedūros

1. Importuojanti Šalis viešai skelbia importuojamoms prekėms taikomus fitosanitarijos reikalavimus ir jų nustatymo procedūras.

2. Jei konkretų augalą ar augalinį produktą Šalys drauge išskiria kaip prioritetinį, importuojanti Šalis nepagrįstai nedelsdama, išskyrus tinkamai pagrįstomis aplinkybėmis, nustato konkrečius tam produktui taikomus importo reikalavimus.
3. Jei importo prašymas gaunamas dėl konkretaus augalo ar augalinio produkto, kurio importas iš eksportuojančios Šalies anksčiau buvo leistas, importuojanti Šalis įvertina rizikos pobūdį ir, jei nustatoma, kad jis toks pats, nepagrįstai nedelsdama, išskyrus tinkamai pagrįstomis aplinkybėmis, užbaigia patvirtinimo procedūrą.
4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad importo iš kitos Šalies patvirtinimo procedūros būtų vykdomos ir užbaigiamos nepagrįstai nedelsiant, įskaitant, jei reikia, auditą ir teisines ar administracines priemones, būtinas patvirtinimo procedūrai užbaigti. Kalbant tiksliau, kiekviena Šalis vengia nereikalingų ar pernelyg apsunkinančių prašymų pateikti informaciją, todėl prašo pateikti tik būtiną informaciją ir atsižvelgia į importuojančios Šalies jau turimą informaciją, pavyzdžiui, informaciją apie eksportuojančios Šalies taikomus įstatymus ir kitus teisės aktus bei audito ataskaitas.
5. Išskyrus 6.5 straipsnyje (Kenksmingaisiais organizmais neužkrėstų teritorijų statuso pripažinimas) numatytus atvejus, kiekviena Šalis savo fitosanitarines importo sąlygas taiko visai kitos Šalies teritorijai, jei jos užkrėtimo kenksmingaisiais organizmais statusas yra toks pats.
6. Nedarant poveikio 6.10 straipsniui (Neatidėliotinos priemonės), kiekviena Šalis pripažįsta kitos Šalies prekybai taikomą oficialiąją kontrolę lygiaverte, jei nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos eksportuojančios Šalies oficialiosios kontrolės sistemose nebus atlikta reikšmingų pakeitimų, dėl kurių importuojančiai Šaliai sumažėtų patikimumo užtikrinimo lygis.

7. Nedarant poveikio 6.10 straipsniui (Neatidėliotinos priemonės), importuojanti Šalis neatsisako leisti importuoti eksportuojančios Šalies prekės arba nestabdo jos importo vien dėl to, kad peržiūri savo SF priemones, jei tuo metu, kai inicijavo peržiūrą, tą prekę buvo leista importuoti iš kitos Šalies.
8. Šalys, netaikydamos jokių paskesnio patvirtinimo procedūrų, pripažįsta viena kitos įmonių, kurioms taikomos prekybai skirtos SF priemonės, sąrašus.
9. Gavusios prašymą Šalys pateikia viena kitai 8 dalyje nurodytus įmonių sąrašus.

6.8 STRAIPSNIS

Sertifikavimas

1. Kalbant apie augalų ir augalinių produktų fitosanitarinį sertifikavimą, kompetentingos institucijos taiko principus, nustatytus IPPC ISPM 7 („Eksporto sertifikavimo sistema“) ir IPPC ISPM 12 („Fitosanitarinių sertifikatų gairės“).
2. Kiekviena Šalis skatina elektroninio sertifikavimo ir kitų prekybą lengvinančių technologijų diegimą.
3. Nedarant poveikio 6.2 straipsniui (Taikymo sritis) ir 6.10 straipsniui (Neatidėliotinos priemonės), atlikti perdirbtų maisto produktų, kuriems taikomas šis skyrius, maisto saugos sertifikavimą nereikalaujama, nebent toks reikalavimas pagrindžiamas rizikos analize.

4. Prekybos komitetas gali priimti sprendimą iš dalies pakeisti 6-E priedą (Sertifikavimas), kad būtų nustatytos išsamesnės su sertifikavimu susijusios gairės, procedūros ir reikalavimai.
5. Jei importuojanti Šalis pripažįsta eksportuojančios Šalies prekei taikomos SF priemonės lygiavertiškumą, eksportuojanti Šalis į oficialų fitosanitarinį sertifikatą gali įtraukti 6-E priedo (Sertifikavimas) 1 skirsnyje nustatyto pavyzdžio sveikumo patvirtinimą.
6. Jei importuojanti Šalis pagal 6.6 straipsnio (Lygiavertiškumas) 7 arba 8 dalį nustato, kad lygiavertiškumas išlaikytas, 6-E priede (Sertifikavimas) numatytame importo sveikatos sertifikate, kai tai praktiškai įmanoma ir, jei taikytina, nurodomi importuojančios Šalies pirminiai įstatymai ar kiti teisės aktai, kuriais remiantis buvo nustatytas lygiavertiškumas.
7. Jei importuojanti Šalis nustato, kad į 6-C priedą (SF priemonių lygiavertiškumo pripažinimas) įtraukta speciali sąlyga nebėra būtina, garantijų dėl tos specialios sąlygos nebereikalaujama ir Prekybos komitetas per pagrįstą laikotarpį priima sprendimą atitinkamai iš dalies pakeisti 6-C priedą (SF priemonių lygiavertiškumo pripažinimas).

6.9 STRAIPSNIS

Skaidrumas, keitimasis informacija ir techninės konsultacijos

1. Šalys nedelsdamos praneša viena kitai:
 - a) apie visus svarbius epidemiologinės svarbos nustatytus faktus, kurie gali būti susiję su produktu, kuriuo Šalys prekiauja tarpusavyje;

- b) apie visus svarbius maisto saugos klausimus, susijusius su produktu, kuriuo Šalys prekiauja tarpusavyje, arba
- c) kitą su tinkamu šio skyriaus įgyvendinimu susijusią informaciją.

2. Jei 1 dalyje išvardyta informacija pateikiama pranešimu PPO ar kitai atitinkamai tarptautinei standartus nustatančiai įstaigai pagal jų taisykles arba Šalies viešai prieinamoje interneto svetainėje, laikoma, kad 1 dalyje nustatyta pareiga yra įvykdyta.

3. Jei kuriai nors iš Šalių kyla didelis susirūpinimas dėl sanitarinės ar fitosanitarinės rizikos ir prašoma techninių konsultacijų, techninės konsultacijos dėl sanitarinės ar fitosanitarinės rizikos surengiamos kuo greičiau, tačiau bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per 14 dienų nuo prašymo pateikimo dienos.

4. Jei Šaliai rimtą susirūpinimą kelia kitos Šalies pasiūlyta ar įgyvendinta SF priemonė, ta Šalis gali kitos Šalies prašyti techninių konsultacijų. Šalis, kuriai pateikiamas toks prašymas, atsako per 30 dienų nuo prašymo pateikimo dienos.

5. Kiek tai susiję su 3 ir 4 dalimis, kiekviena Šalis stengiasi pateikti visą informaciją, būtiną siekiant išvengti prekybos sutrikdymo ir sudaryti sąlygas Šalims rasti abipusiškai priimtina sprendimą, kuriuo būtų veiksmingai valdoma bet kokia sanitarinė ar fitosanitarinė rizika.

6. Prieš inicijuodamos ginčo sprendimą pagal 26 skyrių (Ginčų sprendimas), Šalys visas problemas, kylančias dėl šio skyriaus įgyvendinimo, siekia išspręsti per technines konsultacijas pagal šį straipsnį¹.

6.10 STRAIPSNIS

Neatidėliotinos priemonės

1. Jei Šalis imasi neatidėliotinos priemonės, būtinos žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei ar sveikatai apsaugoti, tos Šalies kompetentinga institucija per 24 valandas apie tai praneša kitos Šalies kompetentingai institucijai. Jeigu Šalis dėl neatidėliotinos SF priemonės prašo techninių konsultacijų, techninės konsultacijos surengiamos per 14 dienų nuo pranešimo apie neatidėliotinę SF priemonę pateikimo dienos. Šalys apsvarsto visą per technines konsultacijas pateiktą informaciją.
2. Priimdama sprendimą dėl siuntos, kuri gabenama iš vienos Šalies į kitą tuo metu, kai patvirtinama neatidėliotina SF priemonė, neatidėliotinę priemonę taikanti Šalis atsižvelgia į eksportuojančios Šalies laiku jai pateiktą informaciją.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad, jei Šalys nesusitaria kitaip, techninės konsultacijos pagal šį straipsnį nepakeičia konsultacijų pagal 26.3 straipsnį (Konsultacijos).

3. Jei dėl neatidėliotinos priemonės labai sutrinka arba sustoja prekyba, importuojanti Šalis kiek praktiškai įmanoma greičiau atšaukia tą neatidėliotinę priemonę arba pateikia atitinkamą mokslinį ir techninį jos tolesnio taikymo pagrindimą.

6.11 STRAIPSNIS

Auditas

1. Siekdama išlaikyti tikrumą dėl šio skyriaus įgyvendinimo, kiekviena Šalis turi teisę atlikti kitos Šalies kompetentingos institucijos visos kontrolės sistemos arba jos dalies sisteminį auditą, kad įsitikintų, jog ji veikia, kaip numatyta.

2. Atlikdama auditą Šalis atsižvelgia į atitinkamas PPO SFP komiteto gaires ir tarptautinius standartus, gaires bei rekomendacijas.

3. Visi auditą atliekančios Šalies priimami sprendimai ar veiksmai, kurie, atlikus auditą, gali neigiamai paveikti prekybą, turi būti proporcingi ir jais turi būti atsižvelgta į šiuos aspektus:

- a) įvertintą riziką, pagrįstą objektyviais įrodymais ir duomenimis, kurie gali būti patikrinti, ir
- b) auditą atliekančios Šalies žinias apie audituojamą Šalį, su ja susijusią atitinkamą patirtį ir pasitikėjimą ja.

4. Audituojamos Šalies prašymu auditą atliekanti Šalis pateikia objektyvius įrodymus ir duomenis.
5. Auditą atliekanti Šalis pati padengia su auditu susijusias savo išlaidas.
6. Kiekviena Šalis užtikrina, kad būtų nustatytos procedūros, užkertančios kelią konfidencialios informacijos, gautos atliekant kitos Šalies kompetentingų institucijų auditą, atskleidimui, įskaitant bet kokios konfidencialios informacijos pašalinimo iš viešai skelbiamos galutinės audito ataskaitos procedūras.
7. Auditą atliekanti Šalis apsveria visas audituojamos Šalies pastabas dėl ataskaitos ir nusprendžia, ar ataskaita arba jos dalis bus skelbiama viešai, ar labiau ribotu mastu.
8. Prekybos komitetas gali priimti sprendimą iš dalies pakeisti 6-D priedą (Audito arba patikrinimo gairės ir procedūros), kad būtų nustatytos arba patikslintos audito gairės ir procedūros.

6.12 STRAIPSNIS

Importuojamų produktų patikrinimai ir mokesčiai

1. Importuojanti Šalis turi teisę remdamasi su importu susijusia sanitarine ar fitosanitarine rizika atlikti importuojamų produktų patikrinimus. Tokie patikrinimai atliekami nepagrįstai nedelsiant ir kuo mažiau trikdančią prekybą.

2. Jeigu atliekant importuojamų produktų patikrinimus nustatoma, kad nesilaikoma atitinkamų importo reikalavimų, veiksmai, kurių imasi importuojanti Šalis, turi atitikti tarptautinius standartus, būti pagrįsti susijusios rizikos vertinimu ir jais prekyba negali būti ribojama daugiau, nei būtina siekiant užtikrinti importuojančios Šalies tinkamą laikomą apsaugos lygį.
3. Importuojančios Šalies kompetentinga institucija praneša eksportuojančios Šalies kompetentingai institucijai apie bet kokį reikalavimų nesilaikymą, dėl kurio kyla didelis pavojus žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatai.
4. Importuojančios Šalies kompetentinga institucija praneša importuotojui arba jo atstovui apie reikalavimų neatitinkančią siuntą, įskaitant neatitikties priežastį, ir suteikia importuotojui arba jo atstovui galimybę prašyti peržiūrėti sprendimą. Importuojančios Šalies kompetentinga institucija apsvarsto visą susijusią informaciją, kuri buvo pateikta norint padėti atlikti tokią peržiūrą.
5. Bet kokie mokesčiai už importuojamiems produktams taikomas procedūras negali būti didesni už bet kokius mokesčius, imamus už panašius panašių vidaus produktų patikrinimus, ir negali būti didesni už faktines paslaugos sąnaudas.
6. Prekybos komitetas gali priimti sprendimą iš dalies pakeisti 6-F priedą (Importuojamų produktų patikrinimai ir mokesčiai), kad būtų nustatytas tam tikrų prekių, kurioms taikomas šis skyrius, importo patikrinimų dažnumas ir mokesčiai.

6.13 STRAIPSNIS

Mokslinis patikimumas ir skaidrumas suteikiant konkrečius leidimus¹

1. Šalys pripažįsta, kad leidimų suteikimo procedūros turi būti grindžiamos patikimais moksliniais duomenimis ir vykdomos skaidriai, kad būtų stiprinamas ir išlaikomas visuomenės pasitikėjimas. Šalys bendradarbiauja siekdamos didinti tų leidimų procedūrų patikimumą ir skaidrumą.
2. Šalys pripažįsta, kad jų atitinkamomis leidimų suteikimo procedūromis siekiama panašių rezultatų ir kad pageidautina bendradarbiauti šioje srityje.
3. Jei asmuo, atsakingas už tai, kad jo kontroliuojama įmonė įvykdytų rinkodaros leidimui gauti keliamus reikalavimus, užsako atlikti mokslinius tyrimus Šalyje esančioje mokslo įstaigoje², kad pagrįstų paraišką leidimui gauti pagal tam tikras konkrečias leidimų suteikimo procedūras kitoje Šalyje, ir apie tai pranešama Šaliai, kurioje yra ta mokslo įstaiga, abi Šalys stengiasi dalytis tokia informacija.

¹ Šio straipsnio tikslais, apibrėžtis „leidimų suteikimo procedūros“ apima visų rūšių leidimų suteikimą prieš produktą pateikiant rinkai su maisto grandine susijusiose srityse: t. y. genetiškai modifikuotų organizmų / genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų auginimo, pašarų priedų, maisto priedų / fermentų / kvapiųjų medžiagų, kvapiųjų rūkymo medžiagų, augalų apsaugos produktų, naujų maisto produktų, su maistu besiliečiančių medžiagų, sveikumo teiginių ir maisto produktų papildymo vitaminais ir mineralais bei tam tikromis kitomis medžiagomis.

² Šiame straipsnyje apibrėžtis „mokslo įstaiga“ apima institucijas, kurios už mokestį atlieka mokslinius tyrimus, pavyzdžiui, universitetus, laboratorijas ir bandymų ar mokslinių tyrimų įstaigas.

4. Šalys taip pat gali keistis informacija apie leidimų suteikimo procedūras.
5. Šalis gali pagal šį straipsnį prašyti surengti apsilankymą informacijos rinkimo tikslu kitoje Šalyje esančioje mokslo įstaigoje, kad surinktų informaciją apie tai, kaip ta mokslo įstaiga taiko atitinkamus standartus, kai atlieka mokslinį tyrimą dėl tam tikrų konkrečių leidimų suteikimo procedūrų Šalyje, prašančioje surengti apsilankymą informacijos rinkimo tikslu.
6. Jei Šalis ketina surengti apsilankymą informacijos rinkimo tikslu, ji apie tai kitai Šaliai praneša ne vėliau kaip likus 60 dienų iki tokio apsilankymo.
7. Jei Šalis siekia surengti apsilankymą informacijos rinkimo tikslu ir mokslo įstaiga sutinka su tokiu apsilankymu, kitos Šalies pareigūnai apsilankymo informacijos rinkimo tikslu metu gali lydėti apsilankančios Šalies pareigūnus.
8. Bet kurio apsilankymo informacijos rinkimo tikslu galutinė ataskaita pateikiama abiejų Šalių kompetentingoms institucijoms. Atitinkamos galutinės ataskaitos dalys taip pat pateikiamos mokslo įstaigai, kurioje surengtas apsilankymas.
9. Apsilankymo informacijos rinkimo tikslu išlaidas padengia jo prašanti Šalis.
10. Prekybos komitetas gali priimti sprendimą nustatyti išsamias 3–9 dalių įgyvendinimo taisykles ir būtinąs gaires.

6.14 STRAIPSNIS

Atsparumas antimikrobinėms medžiagoms

1. Šalys pripažįsta, kad AAM kelia didelę grėsmę žmonių ir gyvūnų sveikatai.
2. Šalys, laikydamosi koncepcijos „Viena sveikata“, bendradarbiauja ir lengvina keitimąsi informacija, be kita ko, susijusia su AAM srities reglamentais, gairėmis, nacionaliniais planais, standartais, ekspertinėmis žiniomis ir patirtimi, ir apibrėžia šios srities bendras nuomones, interesus, prioritetus ir politiką.
3. Šalys pripažįsta, kad:
 - a) jų atitinkamais antimikrobinių medžiagų reguliavimo standartais, gairėmis ir priežiūros sistemomis užtikrinama palyginama kontrolė ir sveikatos rezultatai;
 - b) žmonių ir gyvūnų gydymui ir sveikatai itin svarbūs antimikrobiniai vaistai yra vienas iš svarbiausių akcentų jų atitinkamose AAM strategijose ir
 - c) jos abi pagal savo atitinkamas strategijas ir politiką imasi iniciatyvų, kuriomis siekiama skatinti laipsniškai atsisakyti naudoti antibiotikus, ypač medicininės svarbos antibiotikus, kaip augimą skatinančias medžiagas ir naudoti mažiau antimikrobinių medžiagų gyvulininkystėje.

4. Be to, Šalys:

- a) bendradarbiauja atitinkamuose tarptautiniuose forumuose rengiant būsimus kodeksus, gaires, standartus, rekomendacijas ir iniciatyvas;
- b) bendradarbiauja rengiant tarptautinius veiksmų planus, ypač susijusius su atsakingu ir apdairiu antimikrobinių medžiagų naudojimu, siekiant veiksmingiau kovoti su AAM, ir
- c) pagal savo atitinkamas strategijas ir politiką remia sutartų tarptautinių kovos su AAM veiksmų planų ir strategijų įgyvendinimą.

5. Jokie reglamentai, gairės, strateginiai planai, standartai ir kitos iniciatyvos dėl AAM nenaudojami priemonėms, darančioms poveikį prekybai, kurti ar įgyvendinti, išskyrus atvejus, kai tos priemonės yra suderintos su SFP sutartimi ir atitinkamomis šio skyriaus nuostatomis.

6. Sanitarinių ar fitosanitarinių priemonių komitetas gali įsteigti techninę darbo grupę AAM klausimams.

6.15 STRAIPSNIS

Sukčiavimas prekiaujant prekėmis

1. Šalys pripažįsta, kad tarptautinėje prekyboje dalyvaujančių komercinės veiklos vykdytojų nesąžininga veikla gali:

- a) daryti poveikį žmonių, gyvūnų bei augalų sveikatai ir, atitinkamai, aplinkai ir

b) kenkti sąžiningai komercinei praktikai ir vartotojų pasitikėjimui.

2. Šalys keičiasi svarbia informacija ir bendradarbiauja siekdamas atgrasyti nuo praktikos, kuri neatitinka arba atrodo neatitinkanti jų atitinkamų SF priemonių arba klaidina vartotojus ir kitus susijusius suinteresuotuosius subjektus.

6.16 STRAIPSNIS

Igyvendinimas ir ištekliai

Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos kompetentingos institucijos turėtų reikiamų išteklių šiam skyriui veiksmingai įgyvendinti.

6.17 STRAIPSNIS

Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių komitetas

1. Šiuo straipsniu papildomas ir patikslinamas 24.4 straipsnis (Specialieji komitetai).
2. Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių komiteto funkcijos, susijusios su šiuo skyriumi, yra šios:
 - a) veikti kaip forumas, kuriame keičiamasi informacija apie kiekvienos Šalies reglamentavimo sistemą, įskaitant jos SF priemonių pagrindimą mokslo žiniomis ir rizikos vertinimu;

- b) nustatyti bendradarbiavimo galimybes, įskaitant prekybos lengvinimo iniciatyvas ir tolesnį darbą šalinant nereikalingas Šalių tarpusavio prekybos kliūtis;
- c) skatinti bendradarbiavimą daugiašaliuose forumuose, įskaitant PPO SF komitetą ir tarptautines standartus nustatančias įstaigas, kai tinkama;
- d) sudaryti *ad hoc* darbo grupes;
- e) veikti kaip forumas, kuriame Šalys galėtų ankstyvuoju etapu viena kitai teikti naujausią informaciją apie su SF priemonėmis susijusius reglamentavimo aspektus;
- f) nedarant poveikio 26 skyriui (Ginčų sprendimas), veikti kaip forumas konkrečioms prekybos probleminiams klausimams spręsti, kai Šalims nepavyksta rasti abipusiškai priimtino sprendimo per technines konsultacijas pagal 6.9 straipsnį (Skaidrumas, keitimasis informacija ir techninės konsultacijos);
- g) imtis kitų su jo funkcijomis susijusių veiksmų, dėl kurių susitaria Šalys, ir
- h) svarstyti visus kitus su šiuo skyriumi susijusius klausimus.

3. Jeigu Šalys nenusprendžia kitaip, Komitetas susirenka ir savo darbo programą parengia ne vėliau kaip per vienus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

7 SKYRIUS

TVARIOS MAISTO SISTEMOS

7.1 STRAIPSNIS

Tikslai

1. Šalys, pripažindamos, kad svarbu stiprinti politiką ir nustatyti programas, kuriomis prisidedama prie tvarių, įtraukių, sveikų ir atsparių maisto sistemų kūrimo, susitaria užmegzti glaudų bendradarbiavimą, kad kartu įsitrauktų į perėjimą prie tvarių maisto sistemų (toliau – TMS).
2. Šis skyrius papildo kitus šio Susitarimo skyrius, susijusius su maisto sistemomis arba tvarumu, visų pirma 6 skyrių (Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės), 9 skyrių (Techninės prekybos kliūtys) ir 19 skyrių (Prekyba ir darnus vystymasis), ir yra taikomas nedarant jiems poveikio.

7.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas Šalių bendradarbiavimui, kuriuo siekiama pagerinti jų atitinkamų maisto sistemų tvarumą.
2. Šiame skyriuje išdėstomos nuostatos dėl bendradarbiavimo srityse, kuriose galima sukurti tvaresnes maisto sistemas. Orientacinės bendradarbiavimo sritys išvardytos 7.4 straipsnyje (Bendradarbiavimas siekiant didinti maisto sistemų tvarumą).
3. Šalys pripažįsta, kad laikui bėgant bendradarbiavimo prioritetai gali keistis, nes gali keistis jų atitinkamas supratimas, tarptautinis supratimas ir maisto sistemų traktavimas.

7.3 STRAIPSNIS

Tvaraus maisto sistemos termino apibrėžtis

1. Šalys pripažįsta, kad maisto sistemos yra įvairios ir pritaikytos konkrečioms aplinkybėms, apimančios įvairius subjektus ir jų tarpusavyje susijusią veiklą visose maisto sistemos srityse, įskaitant auginimą, derliaus nuėmimą, perdirbimą, gamybą, transportavimą, sandėliavimą, paskirstymą, pardavimą, vartojimą ir maisto produktų šalinimą.

2. Šio skyriaus tikslais ir pripažindamos, kad termino „tvari maisto sistema“ apibrėžtys laikui bėgant gali keistis, Šalys laiko, kad šis terminas reiškia tvarią maisto sistemą, kuria užtikrinama galimybė ištisus metus gauti pakankamai saugaus ir maistingo maisto taip, kad nebūtų pakenkta ateities kartų apsirūpinimo maistu ir mitybos ekonominiams, socialiniams, kultūriniais ir aplinkos pagrindams.

7.4 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas siekiant didinti maisto sistemų tvarumą

1. Stiprindamos savo prekybos ir investicijų ryšius Šalys kartu pripažįsta bendradarbiavimo, kaip šio skyriaus įgyvendinimo mechanizmo, svarbą.
2. Atsižvelgdamos į savo atitinkamus prioritetus ir aplinkybes, Šalys bendradarbiauja, kad būtų išspręsti bendro intereso klausimai, susiję su šio skyriaus įgyvendinimu. Toks bendradarbiavimas gali vykti dvišaliu pagrindu ir tarptautiniuose forumuose.
3. Bendradarbiavimas gali apimti keitimąsi informacija, ekspertinėmis žiniomis ir patirtimi, taip pat gali būti bendradarbiaujama mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje.
4. Šalys bendradarbiauja tokiais klausimais:
 - a) maisto gamybos metodus ir praktiką, kuriais siekiama didinti tvarumą, įskaitant, be kita ko, ekologinį ūkininkavimą ir regeneracinį žemės ūkį;

- b) efektyvų gamtos išteklių ir žemės ūkio išteklių naudojimą, įskaitant, kai tinkama, cheminių pesticidų ir trąšų naudojimo bei rizikos mažinimą;
- c) maisto gamybos poveikį aplinkai ir klimatui, įskaitant poveikį žemės ūkyje išmetamam šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekiui, anglies dioksido absorbentams ir biologinės įvairovės nykimui;
- d) nenumatytų atvejų planus, kuriais siekiama užtikrinti maisto tiekimo grandinių ir prekybos saugumą ir atsparumą tarptautinių krizių metu;
- e) tvarų maisto perdirbimą, transportavimą, didmeninę prekybą, mažmeninę prekybą ir maitinimo paslaugas;
- f) sveiką, tvarią ir maistingą mitybą;
- g) vartojimo anglies dioksido pėdsaką;
- h) maisto nuostolius ir švaistymą, atsižvelgiant į Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslą Nr. 12.3;
- i) su maisto sistema susijusios politikos ir priemonių neigiamo poveikio aplinkai mažinimą ir
- j) čiabuvių žinias, dalyvavimą ir lyderystę maisto sistemose, atsižvelgiant į atitinkamas Šalių aplinkybes.

7.5 STRAIPSNIS

Papildomos nuostatos

1. Pagal šį skyrių vykdoma bendradarbiavimo veikla nedaromas poveikis kiekvienos Šalies įstaigų, įskaitant Šalies regionines įstaigas, nepriklausomumui.
2. Visapusiškai gerbiant kiekvienos Šalies teisę reglamentuoti, nė viena šio skyriaus nuostata nėra laikoma įpareigojimu Šaliai:
 - a) keisti savo importo reikalavimus;
 - b) nukrypti nuo savo reglamentavimo priemonių rengimo ar priėmimo procedūrų;
 - c) imtis veiksmų, kuriais būtų kenkiama arba trukdoma laiku priimti reglamentavimo priemonės, kuriomis siekiama jos viešosios politikos tikslų, arba
 - d) priimti kokią nors konkrečią reglamentavimo priemonę.

7.6 STRAIPSNIS

Tvarių maisto sistemų komitetas

1. Šiuo straipsniu papildomas ir patikslinamas 24.4 straipsnis (Specialieji komitetai).

2. Tvarių maisto sistemų komiteto funkcijos, susijusios su šiuo skyriumi, yra šios:
 - a) nustatyti bendradarbiavimo prioritetus ir darbo planus tiems prioritetams įgyvendinti;
 - b) skatinti bendradarbiavimą daugiašaliuose forumuose ir
 - c) vykdyti bet kurias kitas su šio skyriaus įgyvendinimu ar veikimu susijusias funkcijas.
3. Siekdamas šio skyriaus tikslų ir kad galėtų stebėti jo įgyvendinimo rezultatus, Tvarių maisto sistemų komitetas kasmet parengia metinį darbo planą, į kurį įtraukiami veiksmai ir tų veiksmų tikslai bei tarpiniai rezultatai.
4. Kai tinkama, Tvarių maisto sistemų komitetas gali sudaryti darbo grupes iš kiekvienos Šalies ekspertų lygmens atstovų.
5. Tvarių maisto sistemų komitetas susirenka per vienus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos, o vėliau kaip abipusiškai susitariama.
6. Tvarių maisto sistemų komitetas gali nustatyti taisykles dėl ekspertų, kurie gali dalyvauti jo posėdžiuose, ir bet kurios jam atskaitingos darbo grupės narių galimų interesų konfliktų mažinimo.

7.7 STRAIPSNIS

Kontaktiniai punktai

Per 90 dienų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos kiekviena Šalis šiame skyriuje numatytais klausimais paskiria kontaktinį punktą Šalių komunikacijai lengvinti ir praneša kitai Šaliai šio kontaktinio punkto kontaktinius duomenis. Apie bet kokių šių kontaktinių duomenų pasikeitimą kiekviena Šalis nedelsdama praneša kitai Šaliai.

8 SKYRIUS

GYVŪNŲ GEROVĖ

8.1 STRAIPSNIS

Tikslas

Šio skyriaus tikslas – stiprinti Šalių bendradarbiavimą ūkinių gyvūnų gerovės srityje, siekiant lengvinti Šalių tarpusavio prekybą.

8.2 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos ir bendradarbiavimas

1. Šalys pripažįsta, kad gyvūnai yra juslios būtybės¹.
2. Šalys pažymi, kad jų ūkininkavimo praktika iš esmės skiriasi, tačiau pripažįsta, kad jų atitinkamais gyvūnų gerovės standartais ir susijusiomis sistemomis užtikrinami palyginami gyvūnų gerovės rezultatai.
3. Šalys deda visas pastangas, kad bendradarbiautų tarptautiniuose forumuose siekdamos skatinti moksliskai pagrįstų gyvūnų gerovės standartų rengimą ir įgyvendinimą. Visų pirma Šalys bendradarbiauja, kad sutvirtintų ir išplėstų Pasaulio gyvūnų sveikatos organizacijos gyvūnų gerovės standartų taikymo sritį, taip pat jų įgyvendinimą, daugiausia dėmesio skirdamos ūkiniam gyvūnams.
4. Šalys keičiasi gyvūnų gerovės srities informacija, ekspertinėmis žiniomis ir patirtimi, susijusiomis su elgesiu su gyvūnais ūkiuose, juos vežant ir skerdžiant ar žudant.
5. Šalys tęsia bendradarbiavimą gyvūnų gerovės mokslinių tyrimų srityje, kad palengvintų mokslu pagrįstų gyvūnų gerovės standartų, susijusių su elgesiu su gyvūnais ūkiuose, juos vežant ir skerdžiant ar žudant, rengimą.

¹ Kaip apibrėžta kiekvienos Šalies gyvūnų gerovės įstatymuose ir kituose teisės aktuose.

8.3 STRAIPSNIS

Gyvūnų gerovės techninė darbo grupė

Šalys įsteigia Gyvūnų gerovės techninę darbo grupę. Gyvūnų gerovės techninė darbo grupė atsiskaito Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių komitetui ir vykdo jo pavestą veiklą.

9 SKYRIUS

TECHNINĖS PREKYBOS KLIŪTYS

9.1 STRAIPSNIS

Tikslai

Šio skyriaus tikslai – lengvinti Šalių tarpusavio prekybą prekėmis užkertant kelią nereikalingoms prekybos kliūtims, jas nustatant ir šalinant, ir stiprinti Šalių bendradarbiavimą klausimų, kuriems taikomas šis skyrius, srityje.

9.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas visų techninių reglamentų, standartų ir atitikties vertinimo procedūrų, kaip apibrėžta TPK sutarties 1 priede, galinčių daryti poveikį Šalių tarpusavio prekybai prekėmis, rengimui, priėmimui ir taikymui.
2. Šis skyrius netaikomas:
 - a) pirkimo specifikacijoms, kurias valdžios sektoriaus įstaigos parengia įstaigų, kurioms taikomas 14 skyrius (Viešieji pirkimai), gamybos ar vartojimo poreikiams tenkinti, arba
 - b) SF priemonėms, kurioms taikomas 6 skyrius (Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės).

9.3 STRAIPSNIS

Ryšys su TPK sutartimi

1. TPK sutarties 2–9 straipsniai bei 1 ir 3 priedai *mutatis mutandis* įtraukiami į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi.

2. Šiame skyriuje, įskaitant šio skyriaus priedus, vartojami terminai turi tą pačią reikšmę kaip TPK sutartyje.

9.4 STRAIPSNIS

Techniniai reglamentai

1. Be to, kas nustatyta 22.8 straipsnyje (Poveikio vertinimas), kiekviena Šalis stengiasi pagal savo taisykles ir procedūras atlikti planuojamų techninių reglamentų, patenkančių į 22.2 straipsnio b punkte (Terminų apibrėžtys) apibrėžtų reglamentavimo priemonių taikymo sritį, kurie gali turėti didelį poveikį prekybai, poveikio vertinimą. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad ši dalis taip pat taikoma atitikties vertinimo procedūroms, kurios yra tokių techninių reglamentų dalis.

2. Jei taikant šio straipsnio 1 dalį atliekamas poveikio vertinimas, kiekviena Šalis, be to, kas nustatyta 22.8 straipsnio (Poveikio vertinimas) 2 dalies b punkte, įvertina siūlomam techniniam reglamentui skirtas įmanomas ir tinkamas reglamentavimo ir su reglamentavimu nesusijusias galimybes, kurios gali padėti pasiekti Šalies teisėtus tikslus pagal TPK sutarties 2 straipsnio 2 dalį. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad tokia pareiga įvertinti taip pat taikoma atitikties vertinimo procedūroms, kurios yra tokių techninių reglamentų dalis.

3. Be to, kas nustatyta TPK sutarties 2 straipsnio 3 ir 4 dalyse, kiekviena Šalis kartais peržiūri savo techninius reglamentus. Atlikdama tokią peržiūrą, kiekviena Šalis, *inter alia*, palankiai apsvarsto galimybę didinti konvergenciją su atitinkamais tarptautiniais standartais, atsižvelgdama į visus su atitinkamais tarptautiniais standartais susijusius pokyčius ir į tai, ar tebėra ankstesnės aplinkybės, dėl kurių buvo nukrypta nuo atitinkamo tarptautinio standarto.

4. Nedarant poveikio 22 skyriui (Gera reglamentavimo praktika ir bendradarbiavimas reglamentavimo srityje), kiekviena Šalis, rengdama svarbius techninius reglamentus, kurie gali daryti didelį poveikį prekybai, leidžia, kaip reikalaujama pagal jos taisykles ir procedūras, Šalių asmenims pateikti savo nuomonę per viešas konsultacijas, išskyrus atvejus, kai kyla ar gali kilti neatidėliotinai sprendinių su sauga, sveikata, aplinkos apsauga ar nacionaliniu saugumu susijusių problemų. Kiekviena Šalis leidžia kitos Šalies asmenims dalyvauti tokiose konsultacijose ne mažiau palankiomis sąlygomis nei tos, kurios taikomos jos pačios asmenims, ir viešai skelbia konsultacijų proceso rezultatus.

9.5 STRAIPSNIS

Tarptautiniai standartai

1. Atitinkamais tarptautiniais standartais, kaip tai suprantama TPK sutarties 2 ir 5 straipsniuose ir 3 priede, laikomi tarptautiniai standartai, kuriuos parengė Tarptautinė standartizacijos organizacija (ISO), Tarptautinė elektrotechnikos komisija (IEC), Tarptautinė telekomunikacijų sąjunga (ITU) ir Maisto kodekso komisija (Codex Alimentarius), jeigu jie atitinka šio straipsnio 2 dalyje nustatytas sąlygas.

2. 1 dalyje nenurodytos tarptautinės organizacijos parengtas standartas taip pat gali būti laikomas atitinkamu tarptautiniu standartu, kaip tai suprantama TPK sutarties 2 ir 5 straipsniuose ir 3 priede, jei:

- a) jį parengė standartizacijos institucija, siekianti bendro sutarimo tarp:
 - i) dalyvaujančių PPO narių, atstovaujančių visoms nacionalinėms standartizacijos institucijoms jų teritorijoje, kurios yra priėmusios arba ketina priimti standartus dėl dalyko, su kuriuo susijusi tarptautinė standartizacijos veikla, nacionalinių delegacijų, arba
 - ii) dalyvaujančių PPO narių vyriausybinių organizacijų, ir
- b) jis parengtas laikantis pagal TPK sutarties 13 straipsnį įsteigto Techninių prekybos kliūčių komiteto sprendimo dėl tarptautinių standartų, gairių ir rekomendacijų, susijusių su TPK sutarties 3 priedo 2 ir 5 straipsniais, rengimo principų.

3. Jei Šalis, rengdama savo techninius reglamentus ir susijusias atitikties vertinimo procedūras, nesiremia tarptautiniais standartais, ji kitos Šalies prašymu nurodo visus esminius nukrypimus nuo atitinkamo tarptautinio standarto ir paaiškina priežastis, kodėl tie standartai laikyti netinkamais ar neveiksmingais tikslui pasiekti, ir pateikia įrodymus, kuriais grindžiamas tas vertinimas, jei jų yra.

9.6 STRAIPSNIS

Standartai

1. Siekdama standartus suderinti kuo platesniu mastu, kiekviena Šalis be to, kas nustatyta TPK sutarties 4 straipsnio 1 dalyje, skatina jos teritorijoje veikiančias standartizacijos institucijas, taip pat regionines standartizacijos institucijas, kurių narė yra ji arba jos teritorijoje veikiančios standartizacijos institucijos:
 - a) reguliariai peržiūrėti nacionalinius ir regioninius standartus, kurie nėra pagrįsti atitinkamais tarptautiniais standartais, siekiant, be kita ko, šiuos nacionalinius ir regioninius standartus labiau suderinti su atitinkamais tarptautiniais standartais;
 - b) bendradarbiauti su kitos Šalies atitinkamomis standartizacijos institucijomis tarptautinėje standartizavimo veikloje, be kita ko, bendradarbiaujant tarptautinėse standartizacijos institucijose arba regioniniu lygmeniu, ir
 - c) skatinti dvišalį bendradarbiavimą su kitos Šalies standartizacijos institucijomis.
2. Šalys turėtų keistis informacija apie:
 - a) tai, kaip jos pačios naudoja standartus techniniams reglamentams pagrįsti, ir
 - b) savo atitinkamus standartizacijos procesus ir apie tai, kokių mastu rengdamos savo nacionalinius standartus remiasi tarptautiniais, regioniniais ar subregioniniais standartais.

3. Jei standartai tampa privalomais dėl jų arba jų nuorodos įtraukimo į techninio reglamento arba atitikties vertinimo procedūros projektą, taikomos šio skyriaus 9.8 straipsnyje (Skaidrumas) ir TPK sutarties 2 arba 5 straipsnyje nustatytos pareigos dėl skaidrumo, kiek tai leidžiama pagal taikytinas autorių teises.

9.7 STRAIPSNIS

Atitikties vertinimas

1. Jei Šalis atitikties vertinimo reikalauja kaip patvirtinimo, kad produktas atitinka techninį reglamentą, ji:

- a) pasirenka atitikties vertinimo procedūras, proporcingas susijusiai rizikai;
- b) kai tinkama, sutinka, kad būtų naudojama tiekėjo atitikties deklaracija, ir
- c) kitos Šalies prašymu paaiškina konkrečių atitikties vertinimo procedūrų pasirinkimo konkreitiems produktams motyvus.

2. Šalys pripažįsta, kad esama daug įvairių mechanizmų, padedančių lengvinti atitikties vertinimo procedūrų rezultatų pripažinimą. Tokie mechanizmai gali būti:

- a) tiekėjo atitikties deklaracija;

- b) kitos Šalies teritorijoje atliktų atitikties vertinimo procedūrų rezultatų pripažinimas Šalyje;
- c) Šalių teritorijose esančių atitikties vertinimo įstaigų bendradarbiavimo ir savanoriški susitarimai;
- d) susitarimai dėl kitos Šalies teritorijoje esančių institucijų atliktų atitikties vertinimo procedūrų, susijusių su konkrečiais techniniais reglamentais, rezultatų tarpusavio pripažinimo;
- e) atitikties vertinimo įstaigų akreditavimas ir
- f) oficialus atitikties vertinimo įstaigų paskyrimas.

3. Jei Šalis trečiojo asmens atliekamo atitikties vertinimo reikalauja kaip patvirtinimo, kad produktas atitinka techninį reglamentą, ir šios užduoties nėra paskyrusi valdžios institucijai, kaip nurodyta 4 dalyje, ji:

- a) atitikties vertinimo įstaigoms vertinti pirmiausia naudoja akreditavimą;
- b) naudoja tarptautinius akreditavimo ir atitikties vertinimo standartus;
- c) kai tai praktiškai įmanoma, naudojami tarptautiniais susitarimais, prie kurių yra prisijungusios Šalių akreditacijos įstaigos, pvz., taikydama Tarptautinės bendradarbiavimo laboratorijų akreditavimo srityje organizacijos (ILAC) ir Tarptautinio akreditacijos forumo (toliau – IAF) mechanizmus;

- d) skatina naudotis veikiančiomis tarptautinėmis sutartimis ar susitarimais, kuriais siekiama suderinti arba lengvinti atitikties vertinimo rezultatų pripažinimą;
- e) užtikrina, kad jos taisyklės ir procedūros be reikalo neribotų ekonominės veiklos vykdytojų galimybės rinktis iš atitikties vertinimo įstaigų, kurias jos valdžios institucijos yra paskyrusios tam tikram produktui ar produktų grupei;
- f) užtikrina, kad jos akreditacijos įstaigų veikla būtų suderinta su tarptautiniais akreditavimo standartais ir kad šiuo atžvilgiu nekiltų interesų konfliktų tarp akreditacijos įstaigų ir atitikties vertinimo įstaigų, susijusių su jų atitikties vertinimo veikla, įskaitant darbuotojus;
- g) užtikrina, kad atitikties vertinimo įstaigos savo veiklą vykdytų taip, kad būtų išvengta interesų konfliktų, turinčių įtakos atitikties vertinimo rezultatams;
- h) leidžia atitikties vertinimo įstaigoms pasitelkti subrangovus, įskaitant esančius kitos Šalies teritorijoje, kad jie atliktų su atitikties vertinimu susijusius bandymus ar inspektavimus. Nė viena šio punkto nuostata nelaikoma draudimu Šaliai reikalauti, kad subrangovai atliktų tuos pačius reikalavimus, kuriuos reikalaujama, kad atliktų jį pasamdžiusi atitikties vertinimo įstaiga, jei ji užsakytus bandymus arba inspektavimus atliktų pati, ir
- i) užtikrina, kad informacija apie įstaigas, paskirtas atlikti tokį atitikties vertinimą, įskaitant paskyrimo aprėptį, būtų skelbiama internete.

4. Nė viena šio straipsnio nuostata netrukdo Šaliai reikalauti, kad konkrečių produktų atitikties vertinimą atliktų tos Šalies nurodytos valdžios institucijos. Jei Šalis reikalauja, kad atitikties vertinimą atliktų jos nurodytos valdžios institucijos, ta Šalis:

- a) rinkliavas už atitikties vertinimą apriboja iki apytikslių suteiktų paslaugų sąnaudų ir atitikties vertinimo pareiškėjo prašymu paaiškina, kaip bet kuri rinkliava, kurią ji nustato už tokį atitikties vertinimą, neviršija apytikslių suteiktų paslaugų sąnaudų, ir
- b) užtikrina, kad paprašius būtų galima gauti informaciją apie rinkliavas už atitikties vertinimą, jei ji nėra paskelbta.

5. Nepaisant šio straipsnio 1, 3 ir 4 dalių, 9-A priede (Atitikties vertinimo (dokumentų) pripažinimas) išvardytose srityse, kurių atžvilgiu Sąjunga pripažįsta tiekėjų atitikties deklaracijas, Naujoji Zelandija, jei mano, kad ne pirmosios šalies atliekamas atitikties vertinimas yra būtinas siekiant užtikrinti, kad gaminys atitinka Naujosios Zelandijos techninių reglamentų reikalavimus, priima:

- a) sertifikatus ir bandymų ataskaitas, išduotus atitikties vertinimo įstaigų, kurios yra įsikūrusios Sąjungos teritorijoje ir kurias akreditavo akreditacijos įstaiga, kuri yra ILAC arba IAF tarptautinių susitarimų dėl tarpusavio pripažinimo (arba juos pakeičiančių įstaigų) narė, arba kitaip pripažįstamus pagal Naujosios Zelandijos techninius reglamentus, arba
- b) dėl elektrinės saugos ir elektromagnetinio suderinamumo aspektų – sertifikatus ir bandymų ataskaitas, išduotus Sąjungos teritorijoje įsikūrusių atitikties vertinimo įstaigų ir pagal IEC elektrotechninių įrenginių ir jų sudedamųjų dalių atitikties vertinimo schemų sistemos (IECEE) sertifikavimo įstaigų (CB) schemą.

6. Tiekėjo atitikties deklaracija yra pirmosios šalies atitikties patvirtinimas¹, pateiktas gamintojo ar kitos įgaliotos pirmosios šalies vien savo atsakomybe, remiantis tinkamo tipo atitikties vertinimo veiklos rezultatais ir be privalomo trečiosios šalies atliekamo vertinimo.

7. Šalys bendradarbiauja tarpusavio pripažinimo srityje pagal 1998 m. birželio 25 d. Vellingtone priimtą Europos bendrijos ir Naujosios Zelandijos susitarimą dėl atitikties įvertinimo abipusio pripažinimo². Pagal atitinkamas to susitarimo nuostatas Šalys taip pat gali nuspręsti išplėsti jo taikymo sritį, susijusią su produktais, taikytiniais reglamentavimo reikalavimais ar pripažintomis atitikties vertinimo įstaigomis.

9.8 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Išskyrus atvejus, kai kyla ar gali kilti neatidėliotinai sprendinų su sauga, sveikata, aplinkos apsauga ar nacionaliniu saugumu susijusių problemų, kiekviena Šalis nustato ne trumpesnę kaip 60 dienų nuo pranešimo apie reglamentus ar procedūras perdavimo PPO centriniam pranešimų registrai dienos laikotarpį, per kurį leidžia kitai Šaliai raštu teikti pastabas dėl praneštų siūlomų techninių reglamentų ir atitikties vertinimo procedūrų. Šalis palankiai apsvarsto pagrįstą prašymą pratęsti šį pastaboms teikti skirtą laikotarpį.

¹ Pagal kiekvienos Šalies techninius reglamentus.

² OL ES L 229, 1998 8 17, p. 62.

2. Jeigu pranešamas tekstas surašytas ne viena iš PPO oficialių kalbų, kiekviena Šalis PPO pranešimų formatu pateikia išsamų ir visapusišką siūlomo techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros turinio aprašymą.
3. Jei Šalis dėl savo siūlomo techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros gauna kitos Šalies rašytines pastabas, ji:
 - a) jei kita Šalis prašo, tas rašytines pastabas, jeigu įmanoma, aptaria dalyvaujant jos kompetentingai reglamentavimo institucijai tuo metu, kai į tas pastabas dar galima atsižvelgti, ir
 - b) ne vėliau kaip techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros paskelbimo dieną raštu atsako į pastabose iškeltus reikšmingus ar esminius klausimus.
4. Kiekviena Šalis savo atsakymus į reikšmingus ar esminius klausimus, iškeltus iš kitų PPO narių gautose pastabose dėl jos 1 dalyje nurodyto TPK pranešimo apie pasiūlymą dėl techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros, paskelbia viešai, pageidautina interneto svetainėje.
5. Jei kita Šalis prašo, Šalis jai teikia informaciją apie savo priimto arba siūlomo priimti techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros tikslus ir priėmimo motyvus.
6. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos priimti techniniai reglamentai ir atitikties vertinimo procedūros būtų paskelbti ir nemokamai prieinami internete.

7. Kiekviena Šalis papildydama pradinį pranešimą PPO teikia informaciją apie techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros priėmimą ir įsigaliojimą, taip pat priimtą galutinį tekstą.

8. Be to, kas nustatyta TPK sutarties 2 straipsnio 12 dalyje, terminas „pagrįstas laikotarpis“ reiškia ne trumpesnę kaip šešių mėnesių laikotarpį, nebent toks laikotarpis būtų neveiksmingas siekiant įgyvendinti teisėtus tikslus.

9. Šalis apsvarsto kitos Šalies pagrįstą prašymą pratęsti laikotarpį, kuris turi praeiti nuo techninio reglamento priėmimo iki jo įsigaliojimo, gautą iki 1 dalyje nurodyto pastabų teikimo termino PPO centriniam pranešimų registrui perdavus pranešimą, nebent tai būtų neveiksminga siekiant įgyvendinti teisėtus tikslus.

9.9 STRAIPSNIS

Žymėjimas ir ženklėjimas

1. Į Šalies techninį reglamentą gali būti įtraukti žymėjimo ar ženklėjimo reikalavimai arba jis gali būti skirtas tik tokiems reikalavimams. Tokiais atvejais šiems techniniams reglamentams taikomi atitinkami TPK sutarties 2 straipsnio 2 dalies principai.

2. Jei Šalis nustato privalomo žymėjimo ar ženklėjimo reikalavimą, ji:

- a) kiek įmanoma, reikalauja pateikti tik tą informaciją, kuri yra aktuali produkto vartotojams ar naudotojams arba kuria nurodoma, kad produktas atitinka privalomus techninius reikalavimus;

- b) išskyrus atvejus, kai tai būtina atsižvelgiant į produktų keliamą pavojų arba etiketėse ar žymose esančių teiginių keliamą riziką žmonių, gyvūnų ar augalų sveikatai arba gyvybei, aplinkai arba nacionalinei saugai, kaip išankstinės produktų, kurie kitais atžvilgiais atitinka privalomus techninius reikalavimus, pateikimo jos rinkai sąlygos nereikalauja iš anksto patvirtinti, užregistruoti ar sertifikuoti produktų žymas ar etiketes, taip pat nerenka už tai jokių rinkliavų;
- c) jei reikalauja, kad ekonominės veiklos vykdytojai naudotų unikalų identifikacinį numerį, tokį numerį kitos Šalies ekonominės veiklos vykdytojams suteikia nepagrįstai nedelsdama ir laikydamosi nediskriminavimo principo;
- d) jei produkto žymėjimas ir ženklinimas atitinka importuojančios Šalies norminius reikalavimus ir nėra klaidinantis, prieštaringas ar keliantis painiavą, leidžia¹:
 - i) informaciją pateikti ne tik importuojančios Šalies reikalaujama kalba, bet ir kitomis kalbomis;
 - ii) naudoti tarptautiniu mastu pripažintas nomenklatūras, piktogramas, simbolius ar grafinius vaizdus ir
 - iii) pateikti ne tik importuojančioje Šalyje reikalaujamą, bet ir papildomą informaciją;

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šiame punkte kalbama apie importuojančią Šalį.

- e) išskyrus atvejus, kai toks ženklavimas yra būtinas atsižvelgiant į TPK sutarties 2 straipsnio 2 dalyje nurodytus teisėtus tikslus, sutinka, kad, kaip alternatyva ženklavimui eksportuojančioje Šalyje, ženklavimas, įskaitant papildomą ženklavimą arba ženklavimo taisyklą, būtų atliekamas importuojančios Šalies teritorijoje laikantis atitinkamų jos taisyklių ir procedūrų, ir
 - f) jei mano, kad dėl to nebus pažeisti teisėti tikslai pagal TPK sutarties 2.2 straipsnį, stengiasi leisti naudoti laikinas ar nuimamas etiketes ar žymas arba ženklus lydimuosiuose dokumentuose, o ne reikalauja, kad žymos ar etiketės būtų fiziškai pritvirtintos prie produkto.
3. Šio straipsnio 2 dalis netaikoma vaistų ir medicinos priemonių, apibrėžtų Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose, žymėjimui ar ženklavimui.

9.10 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas ne maisto produktų rinkos priežiūros, saugos ir atitikties srityse

1. Šiame straipsnyje terminas „rinkos priežiūra“ reiškia pagal Šalies procedūras valdžios institucijų, be kita ko, bendradarbiaujant su ekonominės veiklos vykdytojais, vykdomą veiklą ir taikomas priemones, kad Šalis galėtų stebėti produktų saugą ar atitiktį jos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytiems reikalavimams ar spręsti susijusius klausimus.

2. Šalys pripažįsta bendradarbiavimo ne maisto produktų rinkos priežiūros, saugos ir atitikties srityse svarbą siekiant lengvinti prekybą ir apsaugoti vartotojus bei kitus naudotojus, taip pat tarpusavio pasitikėjimo, grindžiamo dalijimusi informacija, stiprinimo svarbą.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad:

- a) siekiant išvengti interesų konfliktų¹, rinkos priežiūros funkcijos būtų vykdomos nešališkai ir nepriklausomai nuo atitikties vertinimo funkcijų ir
- b) nebūtų jokio intereso, kuris turėtų įtakos rinkos priežiūros institucijų nešališkumui vykdant ekonominės veiklos vykdytojų kontrolę ar priežiūrą.

4. Šalys gali bendradarbiauti ir keistis informacija ne maisto produktų rinkos priežiūros, saugos ir atitikties srityse, visų pirma šiais klausimais:

- a) rinkos priežiūros ir vykdymo užtikrinimo veiklos ir priemonių;
- b) rizikos vertinimo metodų ir gaminių bandymų;
- c) koordinuotų gaminių atšaukimų ar kitų panašių veiksmų;

¹ Jei abi rinkos priežiūros ir atitikties vertinimo funkcijos patikėtos vienam subjektui, kiekviena Šalis užtikrina, kad būtų nustatytos apsaugos priemonės, kuriomis užtikrinamas nešališkumas ir interesų konfliktų nebuvimas.

- d) mokslinių, techninių ir reglamentavimo klausimų, siekiant gerinti ne maisto produktų saugą ir atitiktį;
- e) išskylančių naujų sveikatai ir saugai svarbių klausimų;
- f) su standartizacija susijusios veiklos ir
- g) pareigūnų mainų.

5. Sąjunga gali teikti Naujai Zelandijai tam tikrą atrinktą informaciją apie vartojimo gaminius, nurodytus Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2001/95/EB¹, iš savo Skubių pranešimų sistemos dėl pavojingų ne maisto produktų arba ją pakeičiančios sistemos, o Naujoji Zelandija gali teikti Sąjungai tam tikrą atrinktą informaciją apie ne maisto vartojimo gaminių saugą ir apie prevencines, ribojamąsias ir taisomąsias priemones, kurių imtasi dėl vartojimo gaminių, nurodytų atitinkamuose Naujosios Zelandijos teisės aktuose. Informacija gali būti keičiamasi:

- a) *ad hoc* tinkamai pagrįstais atvejais arba
- b) sistemingai, remiantis tvarka, nustatyta Prekybos komiteto sprendimu pagal 9-C priedą (9.10 straipsnio 5 dalies b punkte nurodyta sistemingo keitimosi informacija apie ne maisto produktų saugą ir susijusias prevencines, ribojamąsias ir taisomąsias priemones tvarka).

¹ 2001 m. gruodžio 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/95/EB dėl bendros gaminių saugos (ES OL L 11, 2002 1 15, p. 4).

6. Prekybos komitetas gali priimti sprendimą pagal 9-D priedą (9.10 straipsnio 6 dalyje nurodyta reguliaraus keitimosi informacija apie priemones, kurių imtasi dėl reikalavimų neatitinkančių ne maisto produktų, išskyrus tuos, kuriems taikomas 9.10 straipsnio 5 dalies b punktas nustatyti tvarką, pagal kurią būtų reguliariai, be kita ko, elektroninėmis priemonėmis keičiamasi informacija apie priemones, kurių imtasi dėl reikalavimų neatitinkančių ne maisto produktų, išskyrus tuos, kuriems taikomas šio straipsnio 5 dalies b punktas.
7. Kiekviena Šalis pagal 4, 5 ir 6 dalis gautą informaciją naudoja tik vartotojų apsaugos, sveikatos, saugos arba aplinkos apsaugos tikslais.
8. Kiekviena Šalis pagal 4, 5 ir 6 dalis gautą informaciją laiko konfidencialia.
9. 5 dalies b punkte ir 6 dalyje nurodytoje tvarkoje nurodomas informacijos, kuria turi būti keičiamasi, pobūdis, keitimosi ja sąlygos ir nustatomas konfidencialumo bei taikomos asmens duomenų apsaugos taisyklių taikymas.
10. Prekybos komitetas turi įgaliojimus priimti sprendimus, kuriais nustatoma arba iš dalies keičiama tvarka, nurodyta 9-C priede (9.10 straipsnio 5 dalies b punkte nurodyta sistemingo keitimosi informacija apie ne maisto produktų saugą ir susijusias prevencines, ribojamąsias ir taisomąsias priemones tvarka) ir 9-D priede (9.10 straipsnio 6 dalyje nurodyta reguliaraus keitimosi informacija apie priemones, kurių imtasi dėl reikalavimų neatitinkančių ne maisto produktų, išskyrus tuos, kuriems taikomas 9.10 straipsnio 5 dalies b punktas, tvarka).

9.11 STRAIPSNIS

Techninės diskusijos ir konsultacijos

1. Jei Šalis mano, kad kitos Šalies techninio reglamento ar atitikties vertinimo procedūros projektas ar pasiūlymas gali turėti reikšmingą neigiamą poveikį Šalių tarpusavio prekybai, ji gali prašyti surengti diskusijas šiuo klausimu. Prašymas pateikiamas raštu ir jame nurodoma:
 - a) susijusi priemonė;
 - b) šio skyriaus nuostatos, su kuriomis susiję susirūpinimą keliantys klausimai, ir
 - c) prašymo priežastys, įskaitant susirūpinimą keliančių klausimų, kurių dėl priemonės iškilo prašančiajai Šaliai, aprašymą.
2. Šalis savo prašymą pateikia kitos Šalies TPK skyriaus koordinatoriui, paskirtam pagal 9.14 straipsnį (TPK skyriaus koordinatorius).
3. Bet kurios iš Šalių prašymu Šalys per 60 dienų nuo prašymo pateikimo dienos susitinka asmeniškai arba naudodamosi bet kokiais ryšio priemonėmis, įskaitant telefoną, vaizdo konferencijas ar kitas elektronines ryšio priemones, kad aptartų prašyme iškeltus susirūpinimą keliančius klausimus, ir stengiasi juos išspręsti kuo greičiau. Jei prašančioji Šalis mano, kad klausimas skubus, ji gali prašyti, kad susitikimas įvyktų per trumpesnę laiką. Tokiais atvejais atsakančioji Šalis palankiai apsvarsto tokį prašymą.

4. Šalis gali prašyti konsultacijų su kita Šalimi bet koku su šiuo skyriumi susijusiu klausimu, dėl to pateikdama prašymą raštu kitos Šalies TPK skyriaus koordinatoriui. Šalys deda visas pastangas, kad tokiam klausimui išspręsti rastų abipusiškai priimtina sprendimą.
5. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šis straipsnis nedaro poveikio 26 skyriui (Ginčų sprendimas).

9.12 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas

1. Šalys gali bendradarbiauti konkrečiose bendro intereso srityse, siekdamos pašalinti technines prekybos kliūtis, jas sumažinti arba jų išvengti ir lengvinti Šalių tarpusavio prekybą, be kita ko, pasitelkiant skaitmeninius sprendimus.
2. Šalys gali bendradarbiauti ir keistis informacija visais klausimais, susijusiais su 9-A priedu (Atitikties vertinimo (dokumentų) pripažinimas), įskaitant jo įgyvendinimą.

9.13 STRAIPSNIS

Bandymų su gyvūnais draudimas

1. Kiekviena Šalis toliau aktyviai remia ir skatina bandymams su gyvūnais alternatyvių metodų mokslinius tyrimus, kūrimą, įteisinimą ir teisinį pripažinimą.

2. Kiekviena Šalis gaminių, kurie jos jurisdikcijoje patenka į termino „kosmetikos gaminys“ apibrėžtą sritį, saugos vertinimo tikslais pripažįsta bandymų, atliktų taikant patvirtintus alternatyvius metodus bandymams su gyvūnais, rezultatus.

3. Šalis nereikalauja, kad gaminys, jos jurisdikcijoje patenkantis į termino „kosmetikos gaminys“ apibrėžtą sritį, būtų bandomas su gyvūnais siekiant nustatyti, ar toks gaminys yra saugus.

9.14 STRAIPSNIS

TPK skyriaus koordinatorius

1. Kiekviena Šalis paskiria TPK skyriaus koordinatorių ir kitai Šaliai praneša jo kontaktinius duomenis. Kiekviena Šalis apie bet kokių kontaktinių duomenų pasikeitimą nedelsdama praneša kitai Šaliai.

2. TPK skyriaus koordinatoriai bendradarbiauja siekdami palengvinti šio skyriaus įgyvendinimą ir Šalių bendradarbiavimą visais TPK klausimais. Tuo tikslu ir atsižvelgiant į kiekvienos Šalies vidaus procedūras, TPK skyriaus koordinatorių pareigos visų pirma yra šios:

- a) stebėti, kaip įgyvendinamas ir administruojamas šis skyrius, skubiai spręsti bet kurią Šalies iškeltą klausimą, susijusį su techninių reglamentų, standartų ar atitikties vertinimo procedūrų rengimu, priėmimu, taikymu ar vykdymo užtikrinimu, ir bet kurios iš Šalių prašymu konsultuoti visais su šiuo skyriumi susijusiais klausimais;

- b) gerinti bendradarbiavimą rengiant ir tobulinant techninius reglamentus, standartus ir atitikties vertinimo procedūras;
 - c) organizuoti 9.11 straipsnyje (Techninės diskusijos ir konsultacijos) nurodytas technines diskusijas arba konsultacijas;
 - d) kai aktualu, organizuoti darbo grupių¹ sudarymą ir
 - e) keisti informaciją apie pokyčius nevyriausybinuose, regioniniuose ir daugiašaliuose forumuose, susijusiuose su techniniais reglamentais, standartais ir atitikties vertinimo procedūromis.
3. TPK skyriaus koordinatoriai vienas su kitu bendrauja bet kuriuo sutartu jų užduotims vykdyti tinkamu būdu.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad apskritai spręsti dėl darbo grupių sudarymo gali tik Prekybos komitetas pagal 24.2 straipsnio (Prekybos komiteto funkcijos) 2 dalies a punktą.

10 SKYRIUS

PREKYBA PASLAUGOMIS IR INVESTICIJOS

A SKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

10.1 STRAIPSNIS

Tikslai

1. Šalys, patvirtindamos savo įsipareigojimą sukurti geresnes sąlygas tarpusavio prekybai ir investicijoms plėtoti, nustato tvarką, būtiną laipsniškai ir abipusiškai liberalizuoti prekybą paslaugomis ir investicijas.
2. Šalys dar kartą patvirtina kiekvienos Šalies teisę savo teritorijoje reglamentuoti taip, kad galėtų siekti teisėtų politikos tikslų, kaip antai susijusių su žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybės ar sveikatos apsauga, socialinėmis paslaugomis, valstybiniu švietimu, sauga, aplinka, įskaitant klimato kaitos klausimus, visuomenės dorove, socialine ar vartotojų apsauga, gyvūnų gerove, privatumu ir duomenų apsauga, kultūros įvairovės skatinimu bei apsauga, o Naujojoje Zelandijoje – *Māori* teisių, interesų, pareigų ir atsakomybės skatinimu ar apsauga.

10.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius netaikomas priemonėms, darančioms poveikį Šalies fiziniams asmenims, siekiantiems įsidarbinti kitoje Šalyje, ar priemonėms, susijusioms su nacionalinio subjekto statusu, pilietybe, nuolatine gyvenamąja vieta ar nuolatiniu darbu.
2. Šiuo skyriumi Šaliai neužkertamas kelias taikyti fizinių asmenų atvykimą ar laikiną buvimą jos teritorijoje reglamentuojančių priemonių, įskaitant priemones, kurios reikalingos jos sienų vientisumui apsaugoti ir tvarkingam fizinių asmenų judėjimui per sienas užtikrinti, jeigu tokios priemonės taikomos taip, kad neišnyktų ir nesumažėtų nauda¹, kurią kita Šalis įgyja pagal šį skyrių.
3. Šis skyrius netaikomas:
 - a) oro susisiekimo paslaugoms ar susijusioms pagalbinėms oro susisiekimo paslaugoms², kitoms nei:
 - i) orlaivių remonto ir techninės priežiūros paslaugos;

¹ Vien tai, kad tam tikrų, o ne kitų, šalių fiziniai asmenys privalo turėti vizą, nereiškia, kad šiuo skyriumi teikiama nauda išnyksta ar sumažėja.

² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad apibrėžtis „oro susisiekimo paslaugos ar susijusios pagalbinės oro susisiekimo paslaugos“ yra šios: oro transportas; paslaugos, teikiamos naudojant orlaivį, kurio pirminė paskirtis nėra krovinių ar keleivių vežimas, kaip antai gaisrų gesinimo iš oro, skrydžių mokymo, pramoginių skrydžių, purškimo, stebėjimo, kartografavimo, fotografavimo, šuolių su parašiutais, sklandytuvų vilkimo, medienos ruošos ir statybos naudojant sraigtasparnius ir kitos ore teikiamos žemės ūkio, pramonės ir tikrinimų paslaugos; orlaivių nuoma su įgula ir oro uostų eksploatavimo paslaugos.

- ii) kompiuterinės rezervavimo sistemos (KRS) paslaugos;
 - iii) antžeminės paslaugos;
 - iv) oro transporto paslaugų pardavimas ir rinkodara ir
 - v) toliau išvardytos paslaugos, teikiamos naudojant pilotuojamą orlaivį, kurio pirminė paskirtis nėra krovinių ar keleivių vežimas: gaisrų gesinimas iš oro; skrydžių mokymas; purškimas; stebėjimas; kartografavimas; fotografavimas; pramoginės aviacijos paslaugos¹ ir kitos ore teikiamos žemės ūkio, pramonės ir tikrinimų paslaugos;
- b) audiovizualinėms paslaugoms ir
- c) nacionaliniam jūrų kabotažui².

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad apibrėžtis „pramoginės aviacijos paslaugos“ yra paslaugos, teikiamos naudojant pilotuojamą orlaivį, kai paslaugos gavėjai dalyvauja skrydžiuose, vykdomuose sporto ar poilsio tikslais, pavyzdžiui, skrydžiuose buvusiu kariniu orlaiviu, orlaiviu, kuris yra kito orlaivio tiksli kopija, ar istoriniu orlaiviu, karšto oro balionu arba akrobatiniuose skrydžiuose.

² Nedarant poveikio tam, kokia veikla pagal atitinkamus nacionalinės teisės aktus gali būti laikoma kabotažu, šio skyriaus tikslais apibrėžtis „nacionalinis jūrų kabotažas“ apima:

- i) Sąjungos atveju – keleivių arba prekių vežimą iš valstybės narės uosto ar vietos į kitą tos pačios valstybės narės uostą ar vietą, įskaitant jos kontinentinį šelfą, kaip numatyta 1982 m. gruodžio 10 d. Montego Bėjuje priimtoje Jungtinių Tautų konvencijoje dėl jūrų teisės (toliau – „UNCLOS“), ir vežimą, kuris pradamas ir baigiamas tame pačiame valstybės narės uoste ar vietoje;
- ii) Naujosios Zelandijos atveju – keleivių arba krovinių vežimą jūra iš vieno Naujosios Zelandijos uosto ar vietos į kitą Naujosios Zelandijos uostą ar vietą ir vežimą, kuris pradamas ir baigiamas tame pačiame Naujosios Zelandijos uoste ar vietoje. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šio skyriaus tikslais nacionaliniu jūrų kabotažu nelaikomos 10.70 straipsnio (Taikymo sritis ir terminų apibrėžtys) 2 dalies d punkte apibrėžtos krovinių surinkimo ir paskirstymo paslaugos ir tuščių kontenerių, jei jie nėra už atlygį gabenamas kroviny, perkėlimas.

10.3 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) su valdžios įstaigų pavestų funkcijų vykdymu susijusi veikla – nekomerciniais tikslais ir nekonkuruojant su vienu arba daugiau ekonominės veiklos vykdytojų vykdoma veikla, įskaitant teikiamas paslaugas;
- b) orlaivių remonto ir techninės priežiūros paslaugos – su orlaiviu ar jo dalimi susijusi veikla, vykdoma, kai orlaivis nenaudojamas, prie kurios nepriskiriama linijinė techninė priežiūra;
- c) kompiuterinės rezervavimo sistemos (KRS) paslaugos – paslaugos, teikiamos naudojant kompiuterines sistemas, kuriose teikiama informacija apie oro vežėjo tvarkaraščius, laisvas vietas, bilietų kainas bei taisykles ir per kurias galima rezervuoti vietas ar įsigyti bilietus;
- d) įmonė, kuriai taikomas šis Susitarimas – kitos Šalies investuotojo pagal g punktą Šalies teritorijoje tiesiogiai arba netiesiogiai įsteigta įmonė, vadovaujantis taikytina teise, egzistuojanti šio Susitarimo įsigaliojimo dieną arba įsteigta vėliau;

- e) tarpvalstybinė prekyba paslaugomis – paslaugos teikimas:
 - i) iš vienos Šalies teritorijos į kitos Šalies teritoriją arba
 - ii) vienos Šalies teritorijoje kitos Šalies paslaugos vartotojui;
- f) ekonominė veikla – pramoninio, komercinio ar profesinio pobūdžio veikla arba bet kokia amatininkų veikla, įskaitant paslaugų teikimą, išskyrus su valdžios įstaigų pavestų funkcijų vykdymu susijusią veiklą;
- g) įsisteigimas – juridinio asmens įsteigimas arba tokio asmens įsigijimas, įskaitant dalyvavimą valdant kapitalą, arba filialo ar atstovybės įsteigimas Šalyje, siekiant užmegzti arba toliau palaikyti ilgalaikius ekonominius ryšius;
- h) antžeminės paslaugos – šios už mokestį arba pagal sutartį oro uoste teikiamos paslaugos: oro transporto bendrovės atstovavimas; administravimas ir priežiūra; keleivių aptarnavimas; bagažo tvarkymas; perone teikiamos paslaugos; maitinimas; krovinių ir pašto siuntų tvarkymas; orlaivių aprūpinimas kuru; orlaivių priežiūra ir valymas; antžeminis transportas ir skrydžių vykdymas, įgulų administravimas ir skrydžių planavimas. Terminui „antžeminės paslaugos“ nepriskiriamos šios paslaugos: saviteika; saugumas; orlaivių remontas ir techninė priežiūra arba pagrindinės centralizuotos oro uosto infrastruktūros, pvz., ledo šalinimo įrenginių, degalų skirstymo sistemų, bagažo tvarkymo sistemų ir fiksuotų oro uosto vidaus transporto sistemų, eksploatavimas ar valdymas;

- i) Šalies investuotojas – Šalies fizinis asmuo arba Šalies juridinis asmuo, įskaitant pačią Šalį, pagal g punktą siekiantis įsteigti, steigiantis arba įsteigęs įmonę kitos Šalies teritorijoje;
- j) Šalies juridinis asmuo¹:
 - i) Sąjungos atveju:
 - A) juridinis asmuo, įsteigtas arba organizuotas pagal Sąjungos arba bent vienos iš valstybių narių teisę ir Sąjungoje vykdomas didelę ūkinės veiklos dalį², ir
 - B) laivybos bendrovės, kurios įsteigtos už Sąjungos ribų ir kurias kontroliuoja valstybės narės fiziniai asmenys, kurių laivai yra registruoti valstybėje narėje ir plaukioja su tos valstybės narės vėliava;
 - ii) Naujosios Zelandijos atveju:
 - A) juridinis asmuo, įsteigtas arba organizuotas pagal Naujosios Zelandijos teisę ir Naujojoje Zelandijoje vykdomas didelę ūkinės veiklos dalį, ir

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šiame punkte paminėtos laivybos bendrovės laikomos Šalies juridiniais asmenimis tik tiek, kiek tai susiję su jų veikla, susijusia su jūrų transporto paslaugų teikimu.

² Atsižvelgdama į savo pranešimą apie Europos bendrijos steigimo sutartį PPO (dokumentas WT/REG39/1) Sąjunga laiko, kad sąvoka „veiksminga ir nuolatinė sąsaja“ su Sąjungos valstybės narės ūkiu, įtvirtinta SESV 54 straipsnyje, yra lygiavertė sąvokai „didelė ūkinės veiklos dalis“.

B) laivybos bendrovės, kurios įsteigtos už Naujosios Zelandijos ribų ir kurias kontroliuoja Naujosios Zelandijos fiziniai asmenys, kurių laivai yra registruoti Naujojoje Zelandijoje ir plaukioja su jos vėliava;

- k) veikimas – įmonės veikla, valdymas, priežiūra, naudojimas, naudojimasis ja, jos pardavimas ar kitoks perdavimas;
- l) oro transporto paslaugų pardavimas ir rinkodara – oro vežėjui suteikta galimybė laisvai parduoti savo oro transporto paslaugas ir vykdyti jų rinkodarą, įskaitant visus jos aspektus, kaip antai rinkos tyrimus, reklamą ir platinimą, tačiau neįskaitant oro transporto paslaugų kainų ar taikytinų sąlygų nustatymo;
- m) paslauga – bet kuriame sektoriuje teikiama paslauga, išskyrus su valdžios įstaigų pavestų funkcijų vykdymu susijusias paslaugas, ir
- n) paslaugų teikėjas – fizinis arba juridinis asmuo, siekiantis teikti arba teikiantis paslaugas.

B SKIRSNIS

INVESTICIJŲ LIBERALIZAVIMAS

10.4 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skirsnis taikomas Šalies priemonėms, darančioms poveikį toliau nurodytų subjektų steigimui arba veikimui siekiant vykdyti ekonominę veiklą:

- a) kitos Šalies investuotojų;
- b) įmonių, kurioms taikomas šis Susitarimas, ir
- c) 10.9 straipsnio (Veiklos rezultatų reikalavimai) tikslais – bet kurios įmonės, esančios Šalies, kuri nustato arba palieka galioti priemonę, teritorijoje.

2. Šis skirsnis netaikomas jokiai Šalies priemonei, susijusiai su prekių ar paslaugų viešuoju pirkimu valstybės reikmėms, ir kai Šalis nesiekia jų perparduoti komerciniais tikslais arba panaudoti prekėms tiekti ar paslaugoms teikti komercinėje prekyboje, nepriklausomai nuo to, ar tas pirkimas yra į taikymo sritį patenkantis viešasis pirkimas, kaip tai suprantama 14.1 straipsnio 4 dalyje (Tam tikrų Sutarties dėl viešųjų pirkimų nuostatų įtraukimas).

3. 10.5 straipsnis (Patekimas į rinką), 10.6 straipsnis (Nacionalinis režimas), 10.7 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas) ir 10.8 straipsnis (Vyresnioji vadovybė ir direktorių valdybos) netaikomi Šalių teikiamoms subsidijoms ar dotacijoms, įskaitant vyriausybės remiamas paskolas, garantijas ir draudimą.

10.5 STRAIPSNIS

Patekimas į rinką

Šalis kitos Šalies investuotojo arba įmonės, kuriai taikomas šis Susitarimas, patekimo į rinką įsisteigiant ar veikiant atžvilgiu nenustato ir nepalieka galioti (nei visos savo teritorijos mastu, nei pagal teritorinį padalinimą) priemonių, kuriomis:

- a) apribojama¹:
 - i) įmonių, galinčių vykdyti konkrečią ekonominę veiklą, skaičius, nustatant kiekybines kvotas, monopolius, išimtinės teises ar ekonominių poreikių analizės reikalavimą;
 - ii) bendra sandorių arba turto vertė, nustatant kiekybines kvotas arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą;

¹ a punkto i, ii ir iii papunkčiai netaikomi priemonėms, kurių imamas žemės ūkio arba žvejybos produktų gamybai apriboti.

- iii) bendras operacijų skaičius arba bendra produkcijos apimtis, išreikšti nustatytais kiekio vienetais, nustatant kvotas arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą;
 - iv) užsienio kapitalo dalis, nustatant procentais išreikštą didžiausią leistiną užsienio kapitalo dalį įmonės kapitale arba bendrą leistiną individualios arba bendros užsienio investicijos vertę, arba
 - v) fizinių asmenų, kurie gali būti įdarbinti konkrečiame sektoriuje arba kuriuos įmonė gali įdarbinti ir kurie yra reikalingi ekonominei veiklai vykdyti ir tiesiogiai susiję su jos vykdymu, bendras skaičius, nustatant kiekybines kvotas arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą, arba
- b) ribojama arba reikalaujama, kad būtų steigiami konkrečių rūšių teisės subjektai arba bendrosios įmonės, per kurias kitos Šalies investuotojas gali vykdyti ekonominę veiklą.

10.6 STRAIPSNIS

Nacionalinis režimas

Kiekviena Šalis kitos Šalies investuotojams ir įmonėms, kurioms taikomas šis Susitarimas, taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei režimas, kurį ji panašiose situacijose taiko savo pačios investuotojams ir jų įmonėms steigimo ir veikimo jos teritorijoje atžvilgiu.

10.7 STRAIPSNIS

Didžiausio palankumo režimas

1. Kiekviena Šalis kitos Šalies investuotojams ir įmonėms, kurioms taikomas šis Susitarimas, taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei režimas, kurį ji panašiose situacijose taiko trečiųjų šalių investuotojams ir jų įmonėms steigimo ir veikimo jos teritorijoje atžvilgiu.
2. 1 dalis nelaikoma įpareigojančia Šalį suteikti kitos Šalies investuotojams ar įmonėms, kurioms taikomas šis Susitarimas, pagal kurį nors režimą teikiamą naudą, gaunamą dėl esamo (-ų) arba būsimą (-ų) susitarimo (-ų), kuriomis numatomas kvalifikacijų, licencijų arba prudencinių priemonių pripažinimas, kaip nurodyta GATS VII straipsnyje arba GATS priedo dėl finansinių paslaugų 3 dalyje.
3. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad 1 dalyje nurodytas režimas neapima ginčų sprendimo procedūrų, numatytų kituose tarptautiniuose susitarimuose.
4. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad esminės nuostatos pagal kitus Šalies su trečiąja šalimi sudarytus tarptautinius susitarimus savaime nėra laikomos 1 dalyje nurodytu režimu. Pagal tas nuostatas Šalies taikomos priemonės gali būti laikomos tokiu režimu ir taip pažeisti šį straipsnį. Tik formalus tų nuostatų perkėlimas į vidaus teisę tiek, kiek to reikia, kad jos būtų įtrauktos į vidaus teisinę tvarką, savaime nėra laikomos 1 dalyje nurodytu režimu.

10.8 STRAIPSNIS

Vyresnioji vadovybė ir direktorių valdybos

Šalis nereikalauja, kad įmonės, kurioms taikomas šis Susitarimas, skirtų kokios nors konkrečios pilietybės fizinius asmenis į vyresniosios vadovybės pozicijas arba direktorių valdybos nariais.

10.9 STRAIPSNIS

Veiklos rezultatų reikalavimai

1. Ryšium su įmonių steigimu ar veikimu jos teritorijoje Šalis nenustato jokių reikalavimų ir neužtikrina jų vykdymo, taip pat neužtikrina jokių įsipareigojimų vykdymo:
 - a) eksportuoti tam tikrą prekių ar paslaugų kiekį ar procentinę dalį;
 - b) pasiekti tam tikrą vidaus turinio mastą ar procentinę dalį;
 - c) įsigyti ar naudoti jos teritorijoje pagamintas prekes ar teikiamas paslaugas arba suteikti joms pirmenybę, arba įsigyti prekes ar paslaugas iš fizinių arba juridinių asmenų ar kitų subjektų jos teritorijoje;

- d) kaip nors susieti importo apimtį ar vertę su eksporto apimtimi ar verte arba užsienio valiutos įplaukų suma, susijusia su įmone;
- e) apriboti įmonės gaminamų prekių ar teikiamų paslaugų pardavimą jos teritorijoje, tokį pardavimą kaip nors susiejant su jos eksporto arba užsienio valiutos įplaukų apimtimi ar verte;
- f) perduoti technologijas, gamybos procesus ar kitas nuosavybės teisėmis saugomas žinias fiziniams ar juridiniams asmenims arba kitiems subjektams jos teritorijoje;
- g) konkrečiai regioninei rinkai arba pasaulinei rinkai skirtą įmonės pagamintą prekę tiekti ar teikiamą paslaugą teikti vien tik iš tos Šalies teritorijos;
- h) jos teritorijoje įkurti būstinę konkrečiam regionui ar pasaulinei rinkai;
- i) įdarbinti tam tikrą skaičių arba procentinę dalį tos Šalies fizinių asmenų;
- j) pasiekti nustatytą mokslinių tyrimų ir plėtros mastą ar vertę jos teritorijoje;
- k) riboti eksportą ar pardavimą eksportui arba

- l) licencinės sutarties¹, galiojančios tuo metu, kai nustatomas reikalavimas arba užtikrinamas jo ar įsipareigojimų vykdymas, atžvilgiu arba būsimos licencinės sutarties, kurią jos teritorijoje savo noru sudaro fizinis arba juridinis asmuo ar kitas subjektas, atžvilgiu, jei reikalavimas nustatomas arba jo ar įsipareigojimo vykdymas užtikrinamas tiesiogiai kišantis į tokios licencinės sutarties taikymą vykdant Šalies neteismines oficialias valdžios funkcijas², nustatyti:
- i) tam tikrą autoriinių atlyginimų normą ar sumą pagal licencinę sutartį arba
 - ii) licencinės sutarties galiojimo konkretų terminą.
2. Šalis nenustato sąlygų, pagal kurias pranašumo³, susijusio su įmonių steigimu ar veikimu jos teritorijoje, įgijimas ar tolesnis naudojimasis juo siejamas su atitiktimi bet kuriam iš toliau išvardytų reikalavimų:
- a) pasiekti tam tikrą vidaus turinio mastą ar procentinę dalį;
 - b) įsigyti ar naudoti jos teritorijoje pagamintas prekes ar teikiamas paslaugas arba suteikti joms pirmenybę, arba įsigyti prekes ar paslaugas iš fizinių arba juridinių asmenų ar bet kurių kitų subjektų jos teritorijoje;

¹ Apibrėžtis „licencinė sutartis“ – technologijų, gamybos procesų ar kitų nuosavybės teisėmis saugomų žinių licencijavimo sutartis.

² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad 1 punktą netaikomas, kai licencinę sutartį sudaro įmonė ir Šalis.

³ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad pranašumo įgijimo ar tolesnio naudojimosi juo sąlyga nėra laikoma reikalavimu ar įsipareigojimu 1 dalies tikslais.

- c) kaip nors susieti importo apimtį ar vertę su eksporto apimtimi ar verte arba užsienio valiutos įplaukų suma, susijusia su įmone;
- d) apriboti įmonės gaminamų prekių ar teikiamų paslaugų pardavimą jos teritorijoje, tokį pardavimą kaip nors susiejant su jos eksporto arba užsienio valiutos įplaukų apimtimi ar verte, arba
- e) riboti eksportą ar pardavimą eksportui.

3. 2 dalis nelaikoma kliūtimi Šaliai nustatyti sąlygų, pagal kurias pranašumo, susijusio su įmonės steigimu ar veikimu jos teritorijoje, įgijimas ar tolesnis naudojimasis juo susiejamas su reikalavimu jos teritorijoje vykdyti gamybą, teikti paslaugą, mokytį ar įdarbinti darbuotojus, statyti ar plėsti konkrečius įrenginius ar vykdyti mokslinius tyrimus ir plėtrą.

4. 1 dalies f ir l punktai netaikomi, kai:

- a) reikalavimą nustato arba jo ar įsipareigojimo vykdymą užtikrina teismas, administracinis teismas ar konkurencijos institucija pagal Šalies konkurencijos teisę, siekiant išvengti konkurencijos iškreipimo ar jį ištaisyti, arba
- b) Šalis leidžia naudotis intelektinės nuosavybės teise pagal TRIPS sutarties 31 arba 31a straipsnį arba nustato ar palieka galioti priemones, kurias taikant atskleidžiami duomenys arba kita nuosavybės teisėmis saugoma informacija, patenkantys į TRIPS sutarties 39 straipsnio taikymo sritį ir atitinkantys tą straipsnį.

5. 1 dalies a, b ir c punktai bei 2 dalies a ir b punktai netaikomi prekių ar paslaugų kvalifikaciniams reikalavimams, kiek tai susiję su dalyvavimu eksporto skatinimo ir užsienio pagalbos programose.
6. 2 dalies a ir b punktai netaikomi reikalavimams, kuriuos importuojanti Šalis nustato dėl prekių turinio, būtino, kad prekės tenkintų lengvatinių muitų tarifų ar lengvatinių kvotų taikymo sąlygas.
7. 1 dalies l punktas netaikomas, jei reikalavimą nustato arba jo ar įsipareigojimo vykdymą ginčų sprendimo institucija užtikrina kaip tinkamą atlygį pagal Šalies autorių teisių įstatymus.
8. Šis straipsnis nedaro poveikio Šalies pareigoms pagal PPO steigimo sutartį.
9. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad 1 ir 2 dalys netaikomos jokiame įsipareigojime ar reikalavime, išskyrus nustatytus tose dalyse¹.
10. Šis straipsnis netaikomas finansinių paslaugų teikėjų steigimui ar veikimui.
11. Veiklos rezultatų reikalavimų, susijusių su finansinių paslaugų teikėjais, atžvilgiu Šalys derasi dėl finansinių paslaugų teikėjų steigimui ar veikimui taikomų veiklos rezultatų reikalavimų taisyklių.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šis straipsnis netaikomas reikalavimu Šaliai leisti teikti tam tikrą paslaugą tarpvalstybiniu mastu, jeigu ta Šalis nustato arba palieka galioti tokios paslaugos teikimo apribojimus ar draudimus, kurie atitinka išlygas, išvardytas 10-A priede (Esamos priemonės) ar 10-B priede (Būsimos priemonės).

12. Per 180 dienų nuo dienos, kurią Šalys pagal šio straipsnio 11 dalį sėkmingai susidera dėl veiklos rezultatų reikalavimų taisyklių, Prekybos komitetas sprendimu įtraukti tas veiklos rezultatų reikalavimų taisykles į šį straipsnį iš dalies pakeičia šio straipsnio 1 dalį ir atitinkamai gali iš dalies pakeisti Susitarimo neatitinkančias kiekvienos Šalies priemones, išvardytas 10-A priede (Esamos priemonės) ir 10-B priede (Būsimos priemonės). Tada šis straipsnis taikomas finansinių paslaugų teikėjų steigimui ar veikimui.

10.10 STRAIPSNIS

Susitarimo neatitinkančios priemonės

1. 10.5 straipsnis (Patekimas į rinką), 10.6 straipsnis (Nacionalinis režimas), 10.7 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas), 10.8 straipsnis (Vyresnioji vadovybė ir direktorių valdybos) ir 10.9 straipsnis (Veiklos rezultatų reikalavimai) netaikomi:

a) esamoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, kurias Šalis taiko:

i) Sąjungos atveju:

A) Sąjungos lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Sąjungos sąraše;

B) valstybės narės centrinės valdžios lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Sąjungos sąraše;

C) valstybės narės regioninės valdžios lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Sąjungos sąraše, arba

D) vietos valdžios lygmeniu, išskyrus kaip nurodyta C punkte, ir

ii) Naujosios Zelandijos atveju:

A) centrinės valdžios lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Naujosios Zelandijos sąraše, arba

B) vietos valdžios lygmeniu;

b) pratęstoms ar skubiai atnaujintoms esamoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, nurodytoms a punkte, arba

c) pakoreguotoms ar iš dalies pakeistoms esamoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, nurodytoms a ir b punktuose, jei dėl to nesumažėja prieš pat tą koregavimą ar pakeitimą egzistavusi tokios priemonės atitiktis 10.5 straipsniui (Patekimas į rinką), 10.6 straipsniui (Nacionalinis režimas), 10.7 straipsniui (Didžiausio palankumo režimas), 10.8 straipsniui (Vyresnioji vadovybė ir direktorių valdybos) ar 10.9 straipsniui (Veiklos rezultatų reikalavimai).

2. 10.5 straipsnis (Patekimas į rinką), 10.6 straipsnis (Nacionalinis režimas), 10.7 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas), 10.8 straipsnis (Vyresnioji vadovybė ir direktorių valdybos) ir 10.9 straipsnis (Veiklos rezultatų reikalavimai) netaikomi Šalies priemonėms dėl sektorių, subsektorių ar veiklos sričių, nurodytų 10-B priede (Būsimos priemonės) pateiktame tos Šalies sąraše.

3. Šalis pagal po šio Susitarimo įsigaliojimo dienos priimtas priemones, numatytas 10-B priede (Būsimos priemonės) pateiktame tos Šalies sąraše, nereikalauja, kad kitos Šalies investuotojas dėl savo pilietybės parduotų ar kitaip perleistų investiciją, kuri egzistuoja tuo metu, kai priemonė įsigalioja.

4. 10.6 straipsnis (Nacionalinis režimas) ir 10.7 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas) netaikomi jokioms priemonėms, kurios laikomos TRIPS sutarties 3 arba 4 straipsnio išimtimi arba kuriomis nuo tų straipsnių nukrypstama, kaip konkrečiai nustatyta tos sutarties 3–5 straipsniuose.

10.11 STRAIPSNIS

Informacijos teikimo reikalavimai

Nepaisant 10.6 straipsnio (Nacionalinis režimas) ir 10.7 straipsnio (Didžiausio palankumo režimas), Šalis gali reikalauti, kad kitos Šalies investuotojas arba jo įmonė, kuriai taikomas šis Susitarimas, pateiktų informaciją apie tą įmonę, kuriai taikomas šis Susitarimas, tik informacijos ar statistikos tikslais. Šalis saugo tokią konfidencialią informaciją nuo bet kokio atskleidimo, dėl kurio būtų padarytas poveikis investuotojo ar įmonės, kuriai taikomas šis Susitarimas, konkurencinei padėčiai. Nė viena šio straipsnio nuostata nelaikoma kliūtimi Šaliai kitais būdais, teisingai ir sąžiningai taikant savo teisę, gauti ar atskleisti informaciją.

10.12 STRAIPSNIS

Atsisakymas taikyti palankias nuostatas

Šalis gali atsisakyti taikyti palankias nuostatas pagal šį skirsnį kitos Šalies investuotojui arba įmonei, kuriai taikomas šis Susitarimas, jei palankias nuostatas taikyti atsisakanti Šalis nustato arba palieka galioti priemones, susijusias su tarptautinės taikos ir saugumo palaikymu, įskaitant žmogaus teisių apsaugą:

- a) kuriomis draudžiama sudaryti sandorius su tuo investuotoju arba įmone, kuriai taikomas šis Susitarimas, arba
- b) kurios būtų pažeistos ar apeitos, jei investuotojui arba įmonei, kuriai taikomas šis Susitarimas, būtų pritaikytos palankios šio skirsnio nuostatos, įskaitant atvejus, kai priemonėmis draudžiama sudaryti sandorius su fiziniu ar juridiniu asmeniu, kuriam investuotojas arba įmonė, kuriai taikomas šis Susitarimas, priklauso nuosavybės teise ar kuris juos kontroliuoja.

C SKIRSNIS

TARPVALSTYBINĖ PREKYBA PASLAUGOMIS

10.13 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skirsnis taikomas Šalies priemonėms, darančioms poveikį tarpvalstybinei prekybai paslaugomis, kurią vykdo kitos Šalies paslaugų teikėjai.

2. Šis skirsnis netaikomas:

- a) jokiai Šalies priemonei, susijusiai su prekių ar paslaugų viešuoju pirkimu valstybės reikmėms, ir kai Šalis nesiekia jų perparduoti komerciniais tikslais arba panaudoti prekėms tiekti ar paslaugoms teikti komercinėje prekyboje, nepriklausomai nuo to, ar tas pirkimas yra į taikymo sritį patenkantis viešasis pirkimas, kaip tai suprantama 14.1 straipsnio 4 dalyje (Tam tikrų Sutarties dėl viešųjų pirkimų nuostatų įtraukimas), arba
- b) Šalių teikiamoms subsidijoms ar dotacijoms, įskaitant vyriausybės remiamas paskolas, garantijas ir draudimą.

10.14 STRAIPSNIS

Patekimas į rinką

Šalis nei visos savo teritorijos mastu, nei pagal teritorinį padalinimą nenustato arba nepalieka galioti priemonių, kuriomis:

- a) apribojama:
 - i) paslaugų teikėjų skaičius, nustatant kiekybines kvotas, monopolius, išimtinę teisę turinčius paslaugų teikėjus arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą;
 - ii) bendra paslaugų sandorių arba turto vertė, nustatant kiekybines kvotas arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą, arba

- iii) bendras paslaugų operacijų skaičius arba bendra paslaugų produkcijos apimtis, išreikšti nustatytais kiekio vienetais, nustatant kvotas arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą, arba
- b) ribojama arba reikalaujama, kad būtų steigiami konkrečių rūšių teisės subjektai arba bendrosios įmonės, per kurias paslaugos teikėjas galėtų teikti paslaugą.

10.15 STRAIPSNIS

Vietos buveinė

Šalis nereikalauja, kad kitos Šalies paslaugų teikėjas, norėdamas vykdyti tarpvalstybinę prekybą paslaugomis, įsteigtų ar toliau turėtų atstovybę ar bet kokios formos įmonę jos teritorijoje arba būtų jos rezidentas.

10.16 STRAIPSNIS

Nacionalinis režimas

1. Kiekviena Šalis kitos Šalies paslaugoms ir paslaugų teikėjams taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei režimas, kurį ji panašiose situacijose taiko savo paslaugoms ir paslaugų teikėjams¹.

¹ Nė viena šio straipsnio nuostata nelaikoma reikalavimu kuriai nors iš Šalių kompensuoti neišvengiamą nepalankią konkurencinę padėtį, kuri atsiranda dėl atitinkamų paslaugų ar paslaugų teikėjų užsienio statuso.

2. Šalis gali tenkinti 1 dalies reikalavimą taikydama kitos Šalies paslaugoms ir paslaugų teikėjams režimą, kurio forma yra tapati tam režimui, kurį ji taiko savo pačios paslaugoms ir paslaugų teikėjams, arba nuo jo skiriasi.

3. Tapačios arba skirtingos formos režimas laikomas mažiau palankiu, jeigu juo konkurencijos sąlygos keičiamos Šalies paslaugų arba paslaugų teikėjų naudai, palyginti su kitos Šalies paslaugoms arba paslaugų teikėjams taikomomis sąlygomis.

10.17 STRAIPSNIS

Didžiausio palankumo režimas

1. Kiekviena Šalis kitos Šalies paslaugoms ir paslaugų teikėjams taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei režimas, kurį ji panašiose situacijose taiko trečiosios šalies paslaugoms ir paslaugų teikėjams.

2. 1 dalis nelaikoma įpareigojančia Šalį suteikti kitos Šalies paslaugoms ir paslaugų teikėjams pagal kurį nors režimą teikiamą naudą, gaunamą dėl esamų arba būsimų (-ų) susitarimų (-ų), kuriomis numatomas kvalifikacijų ar licencijų arba prudencinių priemonių pripažinimas, kaip nurodyta GATS VII straipsnyje arba GATS priedo dėl finansinių paslaugų 3 dalyje.

3. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad esminės nuostatos pagal kitus Šalies su trečiąja šalimi sudarytus tarptautinius susitarimus savaime nėra laikomos 1 dalyje nurodytu režimu. Pagal tas nuostatas Šalies taikomos priemonės gali būti laikomos tokiu režimu ir taip pažeisti šį straipsnį.

10.18 STRAIPSNIS

Susitarimo neatitinkančios priemonės

1. 10.14 straipsnis (Pateikimas į rinką), 10.15 straipsnis (Vietos buveinė), 10.16 straipsnis (Nacionalinis režimas) ir 10.17 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas) netaikomi:

a) esamoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, kurias Šalis taiko:

i) Sąjungos atveju:

- A) Sąjungos lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Sąjungos sąraše;
- B) valstybės narės centrinės valdžios lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Sąjungos sąraše;
- C) valstybės narės regioninės valdžios lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Sąjungos sąraše, arba
- D) vietos valdžios lygmeniu, išskyrus kaip nurodyta C punkte, ir

ii) Naujosios Zelandijos atveju:

- A) centrinės valdžios lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Naujosios Zelandijos sąraše, arba

B) vietos valdžios lygmeniu;

- b) pratęstoms ar skubiai atnaujintoms esamoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, nurodytoms a punkte, arba
- c) pakoreguotoms ar iš dalies pakeistoms esamoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, nurodytoms a ir b punktuose, jei dėl to nesumažėja prieš pat tą koregavimą ar pakeitimą egzistavusi tokios priemonės atitiktis 10.14 straipsniui (Patekimas į rinką), 10.15 straipsniui (Vietos buveinė), 10.16 straipsniui (Nacionalinis režimas) ar 10.17 straipsniui (Didžiausio palankumo režimas).

2. 10.14 straipsnis (Patekimas į rinką), 10.15 straipsnis (Vietos buveinė), 10.16 straipsnis (Nacionalinis režimas) ir 10.17 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas) netaikomi Šalies priemonėms dėl sektorių, subsektorių ar veiklos sričių, nurodytų 10-B priede (Būsimos priemonės) pateiktame tos Šalies sąraše.

10.19 STRAIPSNIS

Atsisakymas taikyti palankias nuostatas

Šalis gali atsisakyti taikyti palankias nuostatas pagal šį skirsnį kitos Šalies paslaugų teikėjui, jei palankias nuostatas taikyti atsisakanti Šalis nustato arba palieka galioti priemones, susijusias su tarptautinės taikos ir saugumo palaikymu, įskaitant žmogaus teisių apsaugą:

- a) kuriomis draudžiama sudaryti sandorius su tuo paslaugų teikėju, arba

- b) kurios būtų pažeistos ar apeitos, jei tam paslaugų teikėjui būtų pritaikytos palankios šio skirsnio nuostatos, įskaitant atvejus, kai priemonėmis draudžiama sudaryti sandorius su fiziniu ar juridiniu asmeniu, kuriam tas paslaugų teikėjas priklauso nuosavybės teise ar kuris jį kontroliuoja.

D SKIRSNIS

FIZINIŲ ASMENŲ ATVYKIMAS IR LAIKINAS BUVIMAS VERSLO REIKALAIS

10.20 STRAIPSNIS

Taikymo sritis ir terminų apibrėžtys

1. Atsižvelgiant į A skirsnio 10.2 straipsnio (Taikymo sritis) 1 ir 2 dalis, šis skirsnis taikomas Šalies priemonėms, darančioms poveikį kitos Šalies fizinių asmenų, kurie priskiriami toliau nurodytoms kategorijoms, atvykimui ir laikinam buvimui verslo reikalais jos teritorijoje: trumpalaikių verslo svečių, įsisteigimo reikalais atvykstančių verslo svečių, paslaugų teikėjų pagal sutartis, laisvųjų profesijų darbuotojų ir bendrovės viduje perkeliamų asmenų.
2. Įsipareigojimai dėl fizinių asmenų atvykimo ir laikino buvimo verslo reikalais netaikomi tais atvejais, kai atvykus ir laikinai būnant ketinama trukdyti ar kitaip daryti poveikį arba trukdoma ar kitaip daromas poveikis darbuotojų ar vadovybės ginčų ar derybų rezultatams arba fizinių asmenų, kurie dalyvauja tokiuose ginčiuose ar derybose, įdarbinimui.

3. Šiame skirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) įsisteigimo reikalais atvykstantis verslo svečias – Šalies juridiniam asmeniui dirbantis ir aukštesnes pareigas užimantis fizinis asmuo, kuris:
 - i) atsakingas už tokio juridinio asmens įmonės įsteigimą ar likvidavimą kitos Šalies teritorijoje;
 - ii) nesiūlo ir neteikia jokių paslaugų ir nevykdo jokios kitos ekonominės veiklos, išskyrus tą, kuri yra būtina tos įmonės įsteigimo tikslais, ir
 - iii) negauna atlygio iš kitoje Šalyje esančio šaltinio;
- b) paslaugų teikėjas pagal sutartis – fizinis asmuo, pasamdytas Šalies juridinio asmens kitaip nei per įdarbinimo ir aprūpinimo darbuotojais agentūras, kuris nėra įsisteigęs kitos Šalies teritorijoje, tačiau yra sudaręs *bona fide* paslaugų sutartį¹ teikti paslaugas galutiniam vartotojui kitoje Šalyje, pagal kurią joje laikinai turi būti jo darbuotojas, kuris:
 - i) ne trumpiau kaip vienus metus, einančius iš karto prieš to darbuotojo prašymo leisti atvykti ir laikinai būti pateikimo dieną, yra siūlęs tokias paslaugas kaip juridinio asmens darbuotojas;

¹ Paslaugų teikimo sutartis turi atitikti Šalies, kurioje vykdoma sutartis, teisės reikalavimus.

- ii) to darbuotojo prašymo leisti atvykti ir laikinai būti pateikimodieną turi reikiamo lygio profesinę patirtį¹ tame veiklos sektoriuje, kuris yra sutarties dalykas, išsilavinimą arba kvalifikaciją, įrodančią atitinkamo lygio žinias², ir profesinę kvalifikaciją, kurią pagal teisę reikalaujama turėti, norint vykdyti tą veiklą kitoje Šalyje, ir
 - iii) negauna atlygio iš kitoje Šalyje esančio šaltinio;
- c) laisvosios profesijos darbuotojas – fizinis asmuo, kuris teikia paslaugą ir yra įsisteigęs kaip savarankiškai dirbantis asmuo Šalies teritorijoje:
- i) tačiau neįsisteigęs kitos Šalies teritorijoje;
 - ii) ne ilgesniam kaip 12 mėnesių laikotarpiui yra sudaręs *bona fide* paslaugų sutartį, išskyrus sutartis, sudaromas per įdarbinimo ir aprūpinimo darbuotojais agentūras, teikti paslaugas galutiniam vartotojui kitoje Šalyje, pagal kurią tas asmuo turi laikinai joje būti³, ir

¹ Kiekvienos Šalies reikalaujama profesinė patirtis nustatyta 10-E priede (Paslaugų teikėjai pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojai).

² Kiekvienos Šalies reikalaujamas išsilavinimo lygis ar kvalifikacija nustatyti 10-E priede (Paslaugų teikėjai pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojai). Jei išsilavinimą ar kvalifikaciją asmuo įgijo ne toje Šalyje, kurioje teikiama paslauga, Šalis gali įvertinti, ar toks išsilavinimas ar kvalifikacija atitinka jos teritorijoje reikalaujamą universitetinį išsilavinimą ar kvalifikaciją.

³ Paslaugų teikimo sutartis turi atitikti Šalies, kurioje vykdoma sutartis, teisės reikalavimus.

iii) to asmens prašymo leisti atvykti ar laikinai būti pateikimo dieną yra įgijęs bent šešerių metų profesinę patirtį vykdant veiklą veiklos sektoriuje, kuris yra sutarties dalykas, turi universitetinį išsilavinimą arba kvalifikaciją, įrodančius lygiavertčio lygio žinias¹, ir profesinę kvalifikaciją, kurią pagal teisę reikalaujama turėti norint vykdyti tą veiklą kitoje Šalyje;

d) bendrovės viduje perkeliamas asmuo – fizinis asmuo:

i) ne trumpiau kaip vienus metus, einančius iš karto prieš to asmens prašymo leisti atvykti ir laikinai būti kitoje Šalyje pateikimo dieną, buvo įdarbintas Šalies juridinio asmens arba buvo tokio asmens partneriu²;

ii) to asmens prašymo atvykti ir laikinai būti pateikimo metu gyvena už kitos Šalies teritorijos ribų;

iii) yra laikinai perkeliamas į kitos Šalies teritorijoje esančią to juridinio asmens įmonę, kuri priklauso tai pačiai grupei kaip ir pagrindinis juridinis asmuo, įskaitant jo atstovybę, patronuojamąją įmonę, filialą ar pagrindinę bendrovę, ir

iv) priklauso vienai iš šių kategorijų:

A) vadovų arba vadovaujančiųjų darbuotojų, arba

¹ Jei išsilavinimą ar kvalifikaciją asmuo įgijo ne toje Šalyje, kurioje teikiama paslauga, Šalis gali įvertinti, ar toks išsilavinimas ar kvalifikacija atitinka jos teritorijoje reikalaujamą universitetinį išsilavinimą ar kvalifikaciją.

² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad vadovo ar specialisto gali būti reikalaujama įrodyti, kad jis turi profesinę kvalifikaciją ir yra įgijęs patirties, kurios reikia juridiniame asmenyje, į kurį jis perkeliamas.

B) specialistų;

- e) vadovas arba vadovaujantysis darbuotojas – daugiausia aukštesnio lygmens vadovaujančiųjų darbuotojų ar direktorių valdybos arba įmonės akcininkų ar jiems lygiaverčio organo vadovaujamas ir jų nurodymus gaunantis fizinis asmuo, einantis aukštesnes pareigas ir visų pirma kitoje Šalyje vadovaujantis įmonės ar jos didžiosios dalies valdymui ir atliekantis, be kita ko, šias funkcijas:
 - i) vadovavimas įmonei arba jos skyriui ar padaliniui;
 - ii) kitų priežiūrą atliekančių darbuotojų, specialistų ar administracijos darbuotojų darbo priežiūra ir kontrolė. Tai neapima pirminę priežiūrą atliekančių darbuotojų, išskyrus atvejus, kai prižiūrimi darbuotojai yra specialistai, ir darbuotojų, kurie pirmiausia vykdo užduotis, būtinas paslaugai teikti ar investicijai vykdyti, ir
 - iii) įgaliojimai rekomenduoti įdarbinti ir atleisti darbuotojus arba atlikti kitus su personalu susijusius veiksmus, ir
- f) specialistas – fizinis asmuo, turintis aukšto ekspertinio lygio specialiųjų techninių žinių, kurios yra labai svarbios įmonei atsižvelgiant į jos veiklos sritis, metodus arba valdymą ir kurios vertinamos atsižvelgiant ne tik į konkrečiai įmonei svarbias žinias, bet ir į tai, ar asmuo turi aukštą kvalifikaciją, įskaitant tinkamą profesinę patirtį, susijusią su darbu arba veikla, kuriems reikia konkrečių techninių žinių, įskaitant ir tai, ar asmuo yra akredituotos profesijos atstovas.

10.21 STRAIPSNIS

Įsisteigimo reikalais atvykstantys verslo svečiai ir bendrovės viduje perkeliami asmenys

1. Atsižvelgiant į 10-C priede (Įsisteigimo reikalais atvykstantys verslo svečiai, bendrovės viduje perkeliami asmenys ir trumpalaikiai verslo svečiai) nurodytas atitinkamas sąlygas ir apribojimus:

a) Šalis leidžia:

i) atvykti ir laikinai būti įsisteigimo reikalais atvykstantiems verslo svečiams ir bendrovės viduje perkeliamiems asmenims ir

ii) įdarbinti savo teritorijoje bendrovės viduje perkeliamus kitos Šalies asmenis;

b) Šalis nei pagal teritorinį padalinimą, nei visos savo teritorijos mastu nepalieka galioti arba nenustato bendro fizinių asmenų, kuriems konkrečiame sektoriuje leidžiama atvykti kaip verslo svečiams įsisteigimo reikalais, arba kuriuos investuotojas gali įdarbinti kaip bendrovės viduje perkeliamus asmenis, skaičiaus apribojimų, nustatydamą kiekybines kvotas arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą, ir

c) kiekviena Šalis kitos Šalies įsisteigimo reikalais atvykusiems verslo svečiams ir bendrovės viduje perkeliamiems asmenims, kiek tai susiję su priemonėmis, darančiomis poveikį jų verslo veiklai jų laikino buvimo jos teritorijoje metu, taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei režimas, kurį ji panašiose situacijose taiko savo fiziniams asmenims.

2. Leidžiama vadovų ar vadovaujančiųjų darbuotojų ir specialistų buvimo trukmė yra ne ilgesnė kaip treji metai.

3. Leidžiama įsisteigimo reikalais atvykstančių verslo svečių buvimo trukmė Sąjungoje yra ne ilgesnė kaip 90 dienų per bet kurį šešių mėnesių laikotarpį, o Naujojoje Zelandijoje – ne ilgesnė kaip 90 dienų per bet kurį 12 mėnesių laikotarpį.

10.22 STRAIPSNIS

Trumpalaikiai verslo svečiai

1. Atsižvelgiant į 10-C priede (Įsisteigimo reikalais atvykstantys verslo svečiai, bendrovės viduje perkeliama asmenys ir trumpalaikiai verslo svečiai) nurodytas atitinkamas sąlygas ir apribojimus, Šalis leidžia atvykti ir laikinai būti kitos Šalies trumpalaikiams verslo svečiams, kad jie galėtų vykdyti 10-C priede (Įsisteigimo reikalais atvykstantys verslo svečiai, bendrovės viduje perkeliama asmenys ir trumpalaikiai verslo svečiai) nurodytą veiklą, jeigu laikomasi šių sąlygų:

a) trumpalaikiai verslo svečiai neparduoda prekių ar neteikia paslaugų gyventojams;

b) trumpalaikiai verslo svečiai negauna jokio atlyginimo iš subjekto, esančio Šalies, kurioje jie laikinai yra, teritorijoje, ir

c) trumpalaikiai verslo svečiai neteikia paslaugų pagal sutartį, sudarytą tarp juridinio asmens, neįsisteigusio Šalies, kurioje jie laikinai yra, teritorijoje, ir tokioje teritorijoje esančio vartotojo, išskyrus 10-C priede (Įsisteigimo reikalais atvykstantys verslo svečiai, bendrovės viduje perkeliama asmenys ir trumpalaikiai verslo svečiai) numatytus atvejus.

2. Jei 10-C priede (Įsisteigimo reikalais atvykstantys verslo svečiai, bendrovės viduje perkeliama asmenys ir trumpalaikiai verslo svečiai) nenurodyta kitaip, Šalis trumpalaikiams verslo svečiams leidžia atvykti netaikydama ekonominių poreikių analizės reikalavimo ar kitos panašios paskirties išankstinio patvirtinimo procedūros.

3. Ilgiausia leidžiama buvimo trukmė yra iki 90 dienų per bet kurį 12 mėnesių laikotarpį.

10.23 STRAIPSNIS

Paslaugų teikėjai pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojai

1. 10-E priede (Paslaugų teikėjai pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojai) nurodytuose sektoriuose, subsektoriuose ir veiklos srityse ir laikantis jame nurodytų atitinkamų sąlygų ir apribojimų kiekviena Šalis:

a) leidžia paslaugų teikėjams pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojams atvykti ir laikinai būti jos teritorijoje;

- b) nei pagal teritorinį padalinimą, nei visos savo teritorijos mastu nenustato arba nepalieka galioti bendro kitos Šalies paslaugų teikėjų pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojų, kuriems leidžiama laikinai atvykti, bendro skaičiaus apribojimų, nustatydamą kiekybines kvotas arba ekonominių poreikių analizės reikalavimą, ir
 - c) kitos Šalies paslaugų teikėjams pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojams, kiek tai susiję su priemonėmis, darančiomis poveikį jų paslaugų teikimui jos teritorijoje, taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei režimas, kurį ji panašiose situacijose taiko savo paslaugų teikėjams.
2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad pagal šį straipsnį leidžiama teikti tik tas paslaugas, kurios yra numatytos sutartyje, ir teisė verstis profesine veikla Šalyje, kurioje ta paslauga teikiama, nesuteikiama.
3. Leidžiama buvimo trukmė yra iš viso 12 mėnesių arba sutarties galiojimo laikotarpis, atsižvelgiant į tai, kuris iš šių laikotarpių yra trumpesnis.

10.24 STRAIPSNIS

Susitarimo neatitinkančios priemonės

1. 10.21 straipsnio (Įsisteigimo reikalais atvykstantys verslo svečiai ir bendrovės viduje perkeliama asmenys) b ir c punktai ir 10.23 straipsnio (Paslaugų teikėjai pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojai) b ir c punktai netaikomi:

a) esamoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, darančioms poveikį fizinių asmenų laikinam buvimui verslo reikalais, ir paliktoms galioti:

i) Sąjungos atveju:

- A) Sąjungos lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Sąjungos sąraše;
- B) valstybės narės centrinės valdžios lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Sąjungos sąraše;
- C) valstybės narės regioninės valdžios lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Sąjungos sąraše, arba
- D) vietos valdžios lygmeniu, išskyrus kaip nurodyta C punkte, ir

ii) Naujosios Zelandijos atveju:

A) centrinės valdžios lygmeniu, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame Naujosios Zelandijos sąraše, arba

B) vietos valdžios lygmeniu;

b) pratęstoms ar skubiai atnaujintoms esamoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, nurodytoms a punkte, arba

c) pakoreguotoms ar iš dalies pakeistoms esamoms Susitarimo neatitinkančioms priemonėms, nurodytoms a ir b punktuose, jei dėl to nesumažėja prieš pat tą koregavimą ar pakeitimą egzistavusi priemonės atitiktis 10.21 straipsnio (įsisteigimo reikalais atvykstantys verslo svečiai ir bendrovės viduje perkeliami asmenys) 1 dalies b ir c punktams arba 10.23 straipsnio (Paslaugų teikėjai pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojai) 1 dalies b ir c punktams.

2. 10.21 straipsnio (įsisteigimo reikalais atvykstantys verslo svečiai ir bendrovės viduje perkeliami asmenys) 1 dalies b ir c punktai arba 10.23 straipsnio (Paslaugų teikėjai pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojai) 1 dalies b ir c punktai netaikomi jokioms priemonėms, kurias Šalis nustato arba palieka galioti dėl sektorių, subsektorių ar veiklos sričių, Šalies nurodytų 10-B priede (Būsimos priemonės) pateiktame jos sąraše, kurios daro poveikį fizinių asmenų laikinam buvimui verslo reikalais.

10.25 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Kiekviena Šalis viešai skelbia, jei įmanoma, internetiniame puslapyje informaciją apie savo priemones, susijusias su kitos Šalies fizinių asmenų, nurodytų 10.20 straipsnio (Taikymo sritis ir terminų apibrėžtys) 1 dalyje, atvykimu ir laikinu buvimu jos teritorijoje.
2. 1 dalyje nurodyta informacija, jei ji yra, apima šią su fizinių asmenų atvykimu ir laikinu buvimu susijusią informaciją:
 - a) atvykimo sąlygas;
 - b) dokumentų, kurių gali prireikti siekiant patikrinti, ar įvykdytos atvykimo sąlygos, orientacinį sąrašą;
 - c) orientacinę tvarkymo trukmę;
 - d) taikomus mokesčius;
 - e) apskundimo procedūras ir
 - f) atitinkamus visuotinai taikomus įstatymus, susijusius su fizinių asmenų atvykimu ir laikinu buvimu.

E SKIRSNIS

REGLAMENTAVIMO SISTEMA

1 POSKIRSNIS

VIDAUS REGLAMENTAVIMAS

10.26 STRAIPSNIS

Taikymo sritis ir terminų apibrėžtys

1. Šis poskirsnis taikomas Šalies priemonėms, susijusioms su licencijų išdavimo reikalavimais ir procedūromis, kvalifikaciniais reikalavimais ir procedūromis bei techniniais standartais¹, kurie daro poveikį:
 - a) tarpvalstybinei prekybai paslaugomis;
 - b) įsisteigimui ar veikimui arba
 - c) paslaugų teikimui per Šalies fizinius asmenis, esančius kitos Šalies teritorijoje, priskiriamus 10.20 straipsnio 3 dalyje (Taikymo sritis ir terminų apibrėžtys) nustatytoms fizinių asmenų kategorijoms.

¹ Su techniniais standartais susijusių priemonių atžvilgiu šis poskirsnis taikomas tik priemonėms, kurios daro poveikį tarpvalstybinei prekybai paslaugomis. Apibrėžtis „techniniai standartai“ neapima finansinių paslaugų techninių reguliavimo ar įgyvendinimo standartų.

2. Šis poskirsnis netaikomas licencijų išdavimo reikalavimams ir procedūroms, kvalifikaciniams reikalavimams ir procedūroms bei techniniams standartams pagal priemonę, kuri neatitinka 10.5 straipsnio (Patekimas į rinką), 10.6 straipsnio (Nacionalinis režimas), 10.14 straipsnio (Patekimas į rinką) ar 10.16 straipsnio (Nacionalinis režimas) ir yra nurodyta 10.10 straipsnio (Susitarimo neatitinkančios priemonės) 1 ar 2 dalyje arba 10.18 straipsnio (Susitarimo neatitinkančios priemonės) 1 ar 2 dalyje.

3. Šiame poskirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) leidimas – leidimas vykdyti bet kurią 1 dalies a, b ir c punktuose nurodytą veiklą, suteikiamas pagal procedūrą, kurios fizinis arba juridinis asmuo turi laikytis, kad įrodytų atitiktį licencijų išdavimo reikalavimams, kvalifikaciniams reikalavimams arba techniniams standartams, ir
- b) kompetentinga institucija – teisę priimti sprendimą dėl leidimo turinti centrinė, regioninė ar vietos valdžia ar institucija arba centrinės, regioninės ar vietos valdžios ar institucijos perduotus įgaliojimus turinti nevyriausybinių organizacija.

10.27 STRAIPSNIS

Prašymų teikimas

Kiekviena Šalis, kiek praktiškai įmanoma, vengia reikalauti, kad pareiškėjas dėl kiekvieno prašymo išduoti leidimą turėtų kreiptis į daugiau nei vieną kompetentingą instituciją. Jei veikla, dėl kurios prašoma leidimo, priklauso kelių kompetentingų institucijų jurisdikcijai, gali būti reikalaujama pateikti kelis prašymus išduoti leidimą.

10.28 STRAIPSNIS

Prašymų teikimo terminai

Jei Šalis reikalauja leidimo, ji užtikrina, kad jos kompetentingos institucijos, kiek praktiškai įmanoma, leistų pateikti prašymą bet kuriuo metu ištisus metus. Jeigu nustatytas konkretus laikotarpis, per kurį galima pateikti prašymą išduoti leidimą, kompetentingos institucijos nustato pagrįstą prašymo pateikimo terminą.

10.29 STRAIPSNIS

Elektroniniai prašymai ir kopijų priėmimas

Jei Šalis reikalauja leidimo, ji užtikrina, kad jos kompetentingos institucijos:

- a) stengtųsi priimti prašymus elektronine forma ir
- b) vietoje dokumentų originalų priimtų dokumentų, kurių autentiškumas patvirtintas pagal Šalies teisę, kopijas, išskyrus atvejus, kai kompetentingos institucijos reikalauja pateikti dokumentų originalus, kad būtų apsaugotas leidimų išdavimo proceso vientisumas.

10.30 STRAIPSNIS

Prašymų tvarkymas

1. Jei Šalis reikalauja leidimo, ji užtikrina, kad jos kompetentingos institucijos:
 - a) kiek praktiškai įmanoma, nurodytų orientacinį prašymo tvarkymo laikotarpį;
 - b) pareiškėjo prašymu, nepagrįstai nedelsdamos, pateiktą informaciją apie tai, kaip tvarkomas jo prašymas;
 - c) kiek praktiškai įmanoma, nepagrįstai nedelsdamos įsitikintų, kad tvarkymui pagal Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus prašymas yra išsamus;
 - d) jei jos mano, kad tvarkymui¹ pagal Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus prašymas yra išsamus, per pagrįstą laikotarpį nuo prašymo pateikimo užtikrintų, kad:
 - i) prašymas būtų baigtas tvarkyti ir

¹ Kompetentingos institucijos gali reikalauti, kad visa informacija būtų pateikta nustatyto formatu, kad ją būtų galima laikyti pakankamai „išsamia tvarkymo tikslais“.

- ii) pareiškėjas, jei įmanoma, raštu¹ būtų informuotas apie sprendimą dėl prašymo²;
- e) jei jos mano, kad tvarkymui pagal Šalies vidaus įstatymus ir kitus teisės aktus prašymas nėra išsamus, per pagrįstą laikotarpį nuo dienos, kurią atitinkama kompetentinga institucija nustatė, kad prašymas nėra išsamus, kiek praktiškai įmanoma:
 - i) informuoja pareiškėją, kad prašymas nėra išsamus;
 - ii) pareiškėjo prašymu nurodo, kokios papildomos informacijos reikia prašymui užpildyti, arba kitaip paaiškina, kodėl prašymas laikomas neišsamiu, ir
 - iii) suteikia pareiškėjui galimybę pateikti papildomos informacijos, kurios reikia prašymui užpildyti³;

jei i–iii papunkčiuose nurodyti veiksmai neįmanomi, o prašymas atmetamas dėl to, kad jis yra neišsamus, užtikrina, kad pareiškėjas per pagrįstą laikotarpį būtų apie tai informuotas, ir

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad žodis „raštu“ turėtų būti suprantamas kaip apimanti elektroninę formą.

² Kompetentingos institucijos gali įvykdyti šį reikalavimą iš anksto raštu, be kita ko, paskelbtomis priemonėmis, informuodamos pareiškėją, kad tai, jog per nustatytą laikotarpį nuo prašymo pateikimo dienos atsakymas nepateikiamas, reiškia, kad prašymas buvo priimtas.

³ Dėl tokios galimybės kompetentinga institucija neprivalo pratęsti terminų.

f) jei jos prašymą atmeta, savo iniciatyva arba pareiškėjo prašymu informuoja pareiškėją apie atmetimo priežastis ir laikotarpį, per kurį galima apskųsti tą sprendimą, ir, jei taikytina, pakartotinio prašymo pateikimo tvarką. Pareiškėjui neturėtų būti užkirstas kelias pateikti kitą prašymą vien dėl to, kad ankstesnis prašymas buvo atmestas.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos kompetentingos institucijos leidimą išduotų iš karto, kai atsižvelgus į tinkamą tyrimą nustatoma, kad pareiškėjas įvykdė leidimo išdavimo sąlygas.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos kompetentingos institucijos užtikrintų, kad išduotas leidimas įsigaliojūt nepagrįstai nedelsiant pagal taikytinas sąlygas.

10.31 STRAIPSNIS

Mokesčiai

1. Kiek tai susiję su visa ekonomine veikla, kuriai taikomas šis poskirsnis, išskyrus finansines paslaugas, kiekviena Šalis užtikrina, kad jos kompetentingų institucijų taikomi leidimo išdavimo mokesčiai¹ būtų pagrįsti, skaidrūs ir kad jais pačiais nebūtų ribojamas atitinkamos paslaugos teikimas ar bet kokios kitos ekonominės veiklos vykdymas.

¹ Leidimo išdavimo mokesčiai neapima gamtos išteklių naudojimo, aukciono, konkurso mokesčių ar kitų nediskriminacinių priemonių, kuriomis suteikiamos koncesijos, arba pagal įgaliojimus skirtų įnašų už universaliųjų paslaugų teikimą.

2. Kalbant apie finansines paslaugas, kiekviena Šalis užtikrina, kad jos kompetentingos institucijos pateiktų pareiškėjams jų taikomų leidimo išdavimo mokesčių sąrašą arba informaciją apie tai, kaip nustatomos mokesčių sumos, ir nenaudotų šių mokesčių kaip priemonės Šalies įsipareigojimams ar pareigoms išvengti.

10.32 STRAIPSNIS

Kvalifikacijos vertinimas

Jei Šalis reikalauja egzamino, kad galėtų išduoti leidimą, ji užtikrina, kad jos kompetentingos institucijos tokius egzaminus planuotų pagrįstai dažniais intervalais ir numatytų protingą laikotarpį, per kurį pareiškėjai galėtų egzaminą laikyti. Kiek praktiškai įmanoma, kiekviena Šalis apsvarsto galimybę priimti elektroninius prašymus laikyti tokius egzaminus ir naudoja elektronines priemones kitų egzamino proceso aspektų atžvilgiu.

10.33 STRAIPSNIS

Objektyvumas, nešališkumas ir nepriklausomumas

Jei Šalis nustato arba palieka galioti su leidimo išdavimu susijusias priemones, ji užtikrina, kad jos kompetentinga institucija prašymus išnagrinėtų, savo sprendimus priimtų ir juos vykdytų objektyviai, nešališkai ir nepriklausomai nuo asmenų, vykdančių ekonominę veiklą, kuriai reikalingas leidimas.

10.34 STRAIPSNIS

Skelbimas ir turima informacija

Jei Šalis reikalauja leidimo, ji nedelsdama paskelbia¹ informaciją, būtiną paslaugų teikėjams, įskaitant ketinančius teikti paslaugas, ir asmenims, kurie vykdo arba ketina vykdyti ekonominę veiklą, kuriai reikalinga licencija arba leidimas, kad jie galėtų įvykdyti tokios licencijos arba leidimo gavimo, išlaikymo, keitimo ir atnaujinimo reikalavimus ir procedūras. Tokia informacija, jei ji yra, apima:

- a) reikalavimus ir procedūras;
- b) atitinkamų kompetentingų institucijų kontaktinius duomenis;
- c) leidimo išdavimo mokesčius;
- d) taikomus techninius standartus;
- e) sprendimų, susijusių su prašymais, apskundimo ar peržiūros procedūras;
- f) stebėsenos, kaip laikomasi licencijų ar kvalifikacijų sąlygų, procedūras arba jų vykdymo užtikrinimo procedūras;

¹ Šio poskirsnio tikslais terminas „skelbti“ reiškia oficialiai paskelbti, pavyzdžiui, oficialiajame leidinyje arba oficialioje interneto svetainėje. Šalys raginamos elektroninius pranešimus skelbti viename bendrame portale.

- g) visuomenės dalyvavimo galimybes, pavyzdžiui, dalyvaujant klausymuose ar teikiant pastabas, ir
- h) orientacinius prašymų tvarkymo terminus.

10.35 STRAIPSNIS

Techniniai standartai

Kalbant apie techninių standartų priėmimą, Šalis skatina savo kompetentingas institucijas priimti techninius standartus, kurie buvo parengti taikant atvirus ir skaidrius procesus, ir skatina techninius standartus rengti paskirtus asmenis ir subjektus, įskaitant atitinkamas tarptautines organizacijas, tai daryti taikant atvirus ir skaidrius procesus.

10.36 STRAIPSNIS

Priemonių rengimas

Jei Šalis nustato arba palieka galioti su leidimo išdavimu susijusias priemones, ji užtikrina, kad:

- a) tokios priemonės būtų grindžiamos aiškiais, objektyviais ir skaidriais kriterijais¹;

¹ Tokie kriterijai gali apimti kompetenciją ir gebėjimą teikti paslaugą ar vykdyti bet kokią kitą ekonominę veiklą ir, be kita ko, tai daryti laikantis Šalies norminių reikalavimų, pavyzdžiui, sveikatos ir aplinkos apsaugos reikalavimų. Kompetentingos institucijos gali nuspręsti, kokį lyginamąjį svorį suteikti kiekvienam kriterijui.

- b) procedūros būtų nešališkos, lengvai prieinamos visiems pareiškėjams ir tinkamos pareiškėjams įrodyti, kad jie atitinka reikalavimus, jei reikalavimai yra nustatyti, ir
- c) pačiomis procedūromis nebūtų nepagrįstai trukdoma įvykdyti reikalavimus.

10.37 STRAIPSNIS

Ribotas licencijų skaičius

Jei išduodamų licencijų vykdyti tam tikrą veiklą skaičius yra ribotas dėl ribotų turimų gamtos išteklių arba techninių pajėgumų, Šalis pagal savo įstatymus ir kitus teisės aktus potencialiems kandidatams taiko nešališką ir skaidrią atrankos procedūrą, visų pirma tinkamai paskelbdama apie procedūros pradžią, eigą ir pabaigą. Nustatydamą atrankos procedūros taisykles Šalis gali atsižvelgti į teisėtus politikos tikslus, įskaitant sveikatos, saugos, aplinkos apsaugos ir kultūros paveldo išsaugojimo aspektus.

10.38 STRAIPSNIS

Administracinių sprendimų peržiūros procedūros

Šalis užtikrina, kad toliau veiktų bendrosios kompetencijos, arbitražo arba administraciniai teismai (arba toliau būtų taikomos atitinkamos procedūros), į kuriuos paveiktas kitos Šalies investuotojas ar paslaugų teikėjas galėtų kreiptis (arba kuriomis jis galėtų pasinaudoti) siekdamas, kad greitai būtų persvarstyti jam poveikį padarę atitinkami administraciniai sprendimai, susiję su įsisteigimu, tarpvalstybine prekyba paslaugomis ar paslaugų teikimu per Šalies fizinius asmenis, esančius kitos Šalies teritorijoje, ir, kai pagrįsta, taikomos tinkamos teisių gynimo priemonės. Jeigu šios procedūros nėra atsietos nuo atitinkamą administracinį sprendimą priimančios institucijos, Šalis užtikrina, kad administraciniai sprendimai pagal tas procedūras būtų peržiūrimi tikrai objektyviai ir nešališkai.

2 POSKIRSNIS

VISUOTINAI TAIKOMOS NUOSTATOS

10.39 STRAIPSNIS

Profesinių kvalifikacijų abipusis pripažinimas

1. Šiame straipsnyje terminas „profesinė kvalifikacija“ – formali kvalifikacija, profesinė patirtis, profesinė registracija arba kitas kompetencijos patvirtinimas.

2. Nė viena šio straipsnio nuostata Šaliai neužkertamas kelias reikalauti, kad fiziniai asmenys turėtų būtiną su atitinkamu veiklos sektoriumi susijusią profesinę kvalifikaciją, kurią reikalaujama turėti teritorijoje, kurioje teikiama paslauga.

3. Kai tikslinga, Šalys skatina užmegzti jų atitinkamų ekspertų, reguliavimo institucijų ir pramonės įstaigų dialogą, skirtą dalytis informacija apie jų atitinkamas profesines kvalifikacijas, registravimo reikalavimus bei procesus ir padėti juos suprasti, taip pat bendradarbiauti siekiant profesinių kvalifikacijų abipusio pripažinimo.

4. Šalys skatina jų teritorijose veikiančias atitinkamas profesines organizacijas ar institucijas parengti ir pateikti Investicijų, paslaugų, skaitmeninės prekybos, viešųjų pirkimų ir intelektinės nuosavybės, įskaitant geografines nuorodas, komitetui, įsteigtam pagal 24.4 straipsnį (Specialieji komitetai), bendrą rekomendaciją dėl profesinių kvalifikacijų abipusio pripažinimo. Kartu su ta bendra rekomendacija pateikiami įrodymai, pagrindžiantys:

- a) numatomo dokumento dėl profesinių kvalifikacijų abipusio pripažinimo (toliau – abipusio pripažinimo dokumentas) ekonominę vertę ir
- b) atitinkamų režimų suderinamumą, pavyzdžiui, koku mastu yra suderinami kriterijai, kuriuos kiekviena Šalis taiko leidimų išdavimui, licencijavimui, veikimui ir specialistų sertifikavimui.

5. Gavęs 4 dalyje nurodytą bendrą rekomendaciją Investicijų, paslaugų, skaitmeninės prekybos, viešųjų pirkimų ir intelektinės nuosavybės, įskaitant geografines nuorodas, komitetas per pagrįstą laikotarpį peržiūri tos rekomendacijos suderinamumą su šiuo skyriumi. Atlikęs tokią peržiūrą Investicijų, paslaugų, skaitmeninės prekybos, viešųjų pirkimų ir intelektinės nuosavybės, įskaitant geografines nuorodas, komitetas gali parengti abipusio pripažinimo dokumentą¹, o Prekybos komitetas gali jį priimti sprendimu kaip šio Susitarimo priedą.

3 POSKIRSNIS

PRISTATYMO PASLAUGOS

10.40 STRAIPSNIS

Taikymo sritis ir terminų apibrėžtys

1. Šiame poskirsnyje nustatomi pristatymo paslaugų teikimo reglamentavimo sistemos principai ir šis poskirsnis taikomas Šalies priemonėms, darančioms poveikį prekybai pristatymo paslaugomis.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad tokiais tarpusavio pripažinimo dokumentais kvalifikacijos nėra automatiškai pripažįstamos, bet, atsižvelgiant į abiejų Šalių interesus, nustatomos sąlygos kompetentingoms institucijoms, suteikiančioms pripažinimą.

2. Šiame poskirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) pristatymo paslaugos – pašto, kurjerių, skubaus pristatymo paslaugos ar greitojo pašto paslaugos, kurios apima pašto siuntų surinkimą, rūšiavimą, vežimą ir pristatymą;
- b) skubaus pristatymo paslaugos – pašto siuntų surinkimas, rūšiavimas, vežimas ir pristatymas greičiau ir patikimiau, ir gali apimti tokius papildomos vertės aspektus, kaip surinkimas iš kilmės vietos, asmeninis pristatymas adresatui, paieška ir lokalizavimas, paskirties vietos ir adresato pakeitimas kelyje, gavimo patvirtinimas;
- c) greitojo pašto paslaugos – tarptautinės skubaus pristatymo paslaugos, teikiamos per greitojo pašto paslaugų kooperatyvą, kuris yra savanoriška paskirtųjų pašto operatorių asociacija Pasaulinėje pašto sąjungoje;
- d) licencija – leidimas, kurio Šalies reguliavimo institucija gali reikalauti iš individualaus teikėjo, kad tas teikėjas galėtų siūlyti pašto ir pasiuntinių paslaugas;
- e) pašto siunta – ne daugiau kaip 31,5 kg sverianti, adresuota ir išsiųsti paruošta siunta, kurią turi pristatyti kurios nors rūšies viešųjų ar privačiųjų pristatymo paslaugų teikėjas, ir kuri gali apimti tokias siuntas kaip laiškas, siuntinys, laikraštis ar katalogas;
- f) pašto monopolis – išimtinė teisė Šalies teritorijoje arba jos dalyje teikti nurodytas pristatymo paslaugas pagal norminį aktą ir

- g) universalioji paslauga – visoje Šalies teritorijoje arba Šalies dalyje visiems naudotojams priimtina kaina nuolat teikiama nustatytos kokybės pristatymo paslauga.

10.41 STRAIPSNIS

Universaliosios paslaugos

1. Kiekviena Šalis turi teisę nustatyti, kokius universaliųjų paslaugų įsipareigojimus ji nori toliau taikyti, ir nuspręsti dėl tokio įsipareigojimo aprėpties ir įgyvendinimo. Kiekviena Šalis bet koki universaliųjų paslaugų įsipareigojimą vykdo skaidriai, nediskriminuojamai ir neutraliai visų teikėjų, kuriems universaliųjų paslaugų įsipareigojimas taikomas, atžvilgiu.
2. Jei Šalis reikalauja, kad gaunamo greito pašto paslaugos būtų teikiamos kaip universaliosios paslaugos, ji toms greito pašto paslaugoms netaiko lengvatinio režimo, palyginti su kitomis tarptautinio skubaus pristatymo paslaugomis.

10.42 STRAIPSNIS

Universaliųjų paslaugų finansavimas

Šalis nenustato mokesčių ar kitų rinkliavų už neuniversaliųjų pristatymo paslaugų teikimą universaliųjų paslaugų teikimui finansuoti¹.

¹ Šis straipsnis netaikomas bendrai taikomoms apmokestinimo priemonėms ar administraciniams mokesčiams.

10.43 STRAIPSNIS

Rinką iškreipiančios veiklos prevencija

Kiekviena Šalis užtikrina, kad pristatymo paslaugų teikėjai, kurie turi laikytis universaliųjų paslaugų įsipareigojimo, arba pašto monopoliai nevykdytų rinką iškreipiančios veiklos, tokios kaip:

- a) pajamų, gautų teikiant paslaugą pagal universaliųjų paslaugų įsipareigojimą arba vykdant monopolį naudojimas siekiant kryžmiškai subsidijuoti greitojo pašto paslaugas ar bet kurią kitą pristatymo paslaugą, teikiamą ne pagal universaliųjų paslaugų įsipareigojimą, arba
- b) nepagrįstas vartotojų diferencijavimas, kiek tai susiję su paslaugų teikimo pagal universaliųjų paslaugų įsipareigojimą arba turint pašto monopolį tarifais ar kitomis sąlygomis.

10.44 STRAIPSNIS

Licencijos

- 1. Jei Šalis reikalauja, kad pristatymo paslaugų teikėjas turėtų licenciją, ji viešai skelbia:
 - a) visus licencijos išdavimo reikalavimus ir laikotarpį, per kurį paprastai priimamas sprendimas dėl prašymo išduoti licenciją, ir

b) licencijų išdavimo sąlygas.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad su licencijomis susijusios procedūros, pareigos ir reikalavimai būtų skaidrūs, nediskriminaciniai ir grindžiami objektyviais kriterijais.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad, jei kompetentinga institucija atmeta prašymą išduoti licenciją, ta kompetentinga institucija pareiškėjui raštu praneštų apie atmetimo priežastis. Kiekviena Šalis nustato skundų teikimo nepriklausomai įstaigai procedūrą, kuria galėtų naudotis pareiškėjai, kurių prašymas išduoti licenciją buvo atmetas. Tokia įstaiga gali būti teismas.

10.45 STRAIPSNIS

Reguliavimo įstaigos nepriklausomumas

1. Kiekviena Šalis įsteigia reguliavimo įstaigą, kuri yra teisiškai atskirta ir funkciškai nepriklausoma nuo bet kurio pristatymo paslaugų teikėjo, arba užtikrina, kad tokia įstaiga veiktų toliau. Jeigu Šaliai nuosavybės teise priklauso pristatymo paslaugų teikėjas arba ta Šalis jį kontroliuoja, ji užtikrina, kad reguliavimo funkcija būtų veiksmingai struktūriškai atskirta nuo veiklos, susijusios su nuosavybės teise ir kontrole.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad reguliavimo įstaiga savo užduotis vykdytų skaidriai bei laiku ir turėtų tinkamų finansinių ir žmogiškųjų išteklių joms pavestoms užduotims atlikti, taip pat kad reguliavimo įstaigos sprendimai būtų nešališki visų rinkos dalyvių atžvilgiu.

4 POSKIRSNIS

TELEKOMUNIKACIJŲ PASLAUGOS

10.46 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šiame poskirsnyje nustatomi reglamentavimo sistemos, darančios poveikį telekomunikacijų tinklams ir paslaugoms, principai ir šis poskirsnis taikomas Šalies priemonėms, darančioms poveikį prekybai telekomunikacijų paslaugomis.
2. Šis poskirsnis netaikomas priemonėms, darančioms poveikį:
 - a) transliavimo paslaugoms, apibrėžtoms kiekvienos Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose, ir
 - b) telekomunikacijų tinklais ir naudojant telekomunikacijų paslaugas perduodamo turinio teikimo ar turinio redakcinės kontrolės paslaugoms.
3. Nepaisant 2 dalies a punkto, transliavimo paslaugų teikėjas laikomas viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėju, o to transliavimo paslaugų teikėjo tinklai laikomi viešaisiais telekomunikacijų tinklais, tais atvejais ir tokiu mastu, kiek tokie viešųjų telekomunikacijų tinklai yra taip pat naudojami viešosioms telekomunikacijų paslaugoms teikti.

4. Nė viena šio poskirsnio nuostata nelaikoma reikalavimu, kad Šalis:
- a) kitos Šalies paslaugų teikėjui leistų diegti, statyti, įsigyti, nuomoti, eksploatuoti ar teikti telekomunikacijų tinklus ar paslaugas, išskyrus numatytus šiame Susitarime, arba
 - b) diegtų, statytų, įsigytų, nuomotų, eksploatuotų ar teiktų telekomunikacijų tinklus ar paslaugas, kurie nesiūlomi plačiajai visuomenei, arba įpareigotų jos jurisdikcijai priklausančių paslaugų teikėją tai daryti.

10.47 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame poskirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) susijusios priemonės – su telekomunikacijų tinklu arba telekomunikacijų paslauga susijusios paslaugos, fizinė infrastruktūra ir kitos priemonės, kurios leidžia ar padeda teikti paslaugas per tą tinklą ar tą paslaugą arba galėtų tai daryti;
- b) pagrindinės priemonės – viešojo telekomunikacijų tinklo ar telekomunikacijų paslaugos priemonės:
 - i) kurias išimtinai ar daugiausia teikia vienas teikėjas arba ribotas teikėjų skaičius ir

- ii) kurių negalima ekonomiškai ar techniškai pakeisti teikiant paslaugą;
- c) tinklų sujungimas – viešųjų telekomunikacijų tinklų, kuriais naudojasi tie patys ar skirtingi telekomunikacijų tinklų ar telekomunikacijų paslaugų teikėjai, susiejimas, kad vieno paslaugų teikėjo paslaugų naudotojai galėtų naudotis tarpusavio ryšiu su to paties ar kito paslaugų teikėjo paslaugų naudotojais arba gauti kito paslaugų teikėjo teikiamas paslaugas. Paslaugas gali teikti susiję paslaugų teikėjai ar bet kuris kitas prieigą prie tinklo turintis paslaugų teikėjas;
- d) skirtoji linija – du ar daugiau paskirtųjų taškų jungiančios telekomunikacijų paslaugos ar priemonės, įskaitant virtualiąsias, skirtos specialioms reikmėms ar konkrečiam naudotojui;
- e) didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas – telekomunikacijų tinklų ar telekomunikacijų paslaugų teikėjas, galintis daryti materialinį poveikį dalyvavimo tam tikroje telekomunikacijų tinklų arba telekomunikacijų paslaugų rinkoje sąlygoms kainos ir pasiūlos požiūriu, nes jis kontroliuoja pagrindines priemones arba turi galimybę pasinaudoti savo padėtimi toje rinkoje;
- f) tinklo elementas – priemonė arba įranga, skirtos telekomunikacijų paslaugai teikti, įskaitant ypatybes, funkcijas ir galimybes, kuriomis galima pasinaudoti, kai naudojamosi tokia priemone ar įranga;
- g) numerio perkeliamumas – visiems to pageidaujantiems abonentams suteikiama teisė išlaikyti tą patį telefono numerį, fiksuotojo ryšio atveju – toje pačioje vietoje, nepabloginant kokybės, patikimumo ar patogumo tuo atveju, kai keičiami tos pačios kategorijos viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjai;

- h) viešasis telekomunikacijų tinklas – telekomunikacijų tinklas, naudojamas vien tik ar didžiąja dalimi viešosioms telekomunikacijų paslaugoms teikti iš vieno tinklo galinio taško į kitą;
- i) viešoji telekomunikacijų paslauga – bet kokia plačiai visuomenei teikiama telekomunikacijų paslauga;
- j) abonentas – fizinis ar juridinis asmuo, kuris yra sutarties su viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėju dėl viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikimo šalis;
- k) telekomunikacijos – signalų perdavimas ir priėmimas elektromagnetinėmis priemonėmis;
- l) telekomunikacijų tinklas – perdavimo sistemos ir, kai taikytina, komutavimo ar maršruto parinkimo įranga bei kitos priemonės, įskaitant neaktyvius tinklo elementus, leidžiančios perduoti ir priimti signalus laidinėmis, radijo, optinėmis ar kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis;
- m) telekomunikacijų reguliavimo institucija – įstaiga (-os), kuriai (-ioms) Šalis pavedė reguliuoti telekomunikacijų tinklus ir telekomunikacijų paslaugas, kurioms taikomas šis poskirsnis;
- n) telekomunikacijų paslauga – paslauga, kurią visiškai arba daugiausia sudaro signalų, įskaitant transliavimo signalus, perdavimas ir priėmimas telekomunikacijų tinklais, įskaitant naudojamus transliavimui, tačiau nėra telekomunikacijų tinklais ar naudojant telekomunikacijų paslaugas perduodamos informacijos turinio teikimo ar redakcinės turinio kontrolės paslauga;

- o) universalioji paslauga – minimalus rinkinys nustatytos kokybės paslaugų, kurios visoje Šalies teritorijoje arba Šalies dalyje turi būti teikiamos visiems paslaugų gavėjams arba jų daliai, nepaisant geografinės vietos, už prieinamą kainą, ir
- p) naudotojas – bet kuris asmuo, kuris naudojasi viešąja telekomunikacijų paslauga.

10.48 STRAIPSNIS

Požiūris į reguliavimą

1. Šalys pripažįsta konkurencingų rinkų vertę siekiant užtikrinti platų telekomunikacijų paslaugų pasirinkimą ir didinti vartotojų gerovę ir tai, kad ekonominio reguliavimo gali nereikėti, jei yra veiksminga ir tvari konkurencija. Taip pat Šalys pripažįsta, kad įvairiose rinkose skiriasi reguliavimo poreikiai ir požiūris į reguliavimą ir kad Šalis gali nuspręsti, kaip vykdyti savo pareigas pagal šį poskirsnį.
2. Dėl to Šalys pripažįsta, kad kiekviena Šalis gali:
 - a) imtis tiesioginio reguliavimo, susijusio su klausimu, kuris, kaip Šalis tikisi, gali iškilti, arba siekdama išspręsti rinkoje jau kilusį klausimą;
 - b) remtis rinkos jėgomis, visų pirma rinkos segmentuose, kurie yra konkurencingi arba į kuriuos patekti nėra didelių kliūčių, kaip antai telekomunikacijų paslaugų teikėjų, kurie neturi savo tinklo infrastruktūros, teikiamų paslaugų segmente, arba

- c) remtis rinkos struktūros taisyklėmis, kuriomis ribojama kai kurių telekomunikacijų paslaugų teikėjų, kuriems priklauso tinklo infrastruktūra, veikla, pavyzdžiui, reikalaujant teikti didmenines paslaugas nediskriminacinėmis sąlygomis arba draudžiant dalyvauti mažmeninėje rinkoje, siekiant užtikrinti tokią pačią elgseną rinkoje kaip ir konkurencingos rinkos dalyvių.
3. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalis, kuri stengiasi nesiimti reguliavimo pagal šio straipsnio 2 dalies b punktą, turi toliau vykdyti pareigas pagal šį poskirsnį. Nė viena šio straipsnio nuostata Šaliai neužkertamas kelias reguliuoti telekomunikacijų paslaugų.

10.49 STRAIPSNIS

Telekomunikacijų reguliavimo institucija

1. Kiekviena Šalis įsteigia arba palieka toliau veikti telekomunikacijų reguliavimo instituciją, kuri:
 - a) yra teisiškai atskirta ir funkciškai nepriklausoma nuo bet kurio telekomunikacijų tinklo, telekomunikacijų paslaugų ar telekomunikacijų įrangos teikėjo;
 - b) taiko procedūras ir priima sprendimus, kurie yra nešališki visų rinkos dalyvių atžvilgiu;

- c) veikia nepriklausomai ir nesiekia gauti ar nepriima jokios kitos įstaigos nurodymų, susijusių su pagal teisę jai pavestų užduočių vykdymu, siekiant užtikrinti 10.51 straipsnyje (Tinklų sujungimas), 10.52 straipsnyje (Prieiga ir naudojimas), 10.53 straipsnyje (Ginčų telekomunikacijų klausimais sprendimas), 10.55 straipsnyje (Sujungimas su didele įtaką turinčių paslaugų teikėjų tinklais) ir 10.56 straipsnyje (Galimybė naudotis didele įtaką turinčių paslaugų teikėjų pagrindinėmis priemonėmis) nustatytų pareigų vykdymą;
- d) turi pakankamai galių vykdyti c punkte nurodytas užduotis;
- e) turi įgaliojimus užtikrinti, kad telekomunikacijų tinklų ar telekomunikacijų paslaugų teikėjai joms greitai pateiktų, kai prašoma, visą informaciją¹, įskaitant finansinę informaciją, kuri yra būtina c punkte nurodytoms užduotims vykdyti, ir
- f) savo įgaliojimus vykdo skaidriai ir laiku.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad užduotys, kurių turi imtis jos telekomunikacijų reguliavimo institucija, būtų skelbiamos viešai lengvai prieinama ir aiškia forma, ypač jei tos užduotys pavestos daugiau nei vienai institucijai.

3. Šalis, kuriai nuosavybės teise priklauso telekomunikacijų tinklų ar telekomunikacijų paslaugų teikėjai, arba kuri juos kontroliuoja, užtikrina, kad reguliavimo funkcija būtų veiksmingai struktūriškai atskirta nuo veiklos, susijusios su nuosavybės teise ir kontrole.

¹ Kiekviena Šalis užtikrina, kad prašomą informaciją jos telekomunikacijų reguliavimo institucija tvarkytų laikydamasi konfidencialumo reikalavimų.

4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad telekomunikacijų tinklų ar telekomunikacijų paslaugų naudotojas ar teikėjas, kuriam jos telekomunikacijų reguliavimo institucijos sprendimas daro poveikį, turėtų teisę tokį sprendimą apskųsti tiek nuo reguliavimo institucijos, tiek nuo kitų paveiktų šalių nepriklausomai apeliacinei institucijai. Kol nagrinėjamas skundas, sprendimas galioja, išskyrus tuos atvejus, kai pagal atitinkamos Šalies teisę nustatomos laikinosios priemonės.

10.50 STRAIPSNIS

Leidimas teikti telekomunikacijų tinklus arba telekomunikacijų paslaugas

1. Jei Šalis reikalauja leidimo teikti telekomunikacijų tinklus ar telekomunikacijų paslaugas, ji viešai paskelbia, kokių rūšių telekomunikacijų paslaugoms reikalingas leidimas, ir visus leidimo išdavimo kriterijus, taikomas procedūras ir apskritai su leidimu susijusias sąlygas.
2. Kiekviena Šalis stengiasi leisti teikti telekomunikacijų tinklus ar telekomunikacijų paslaugas netaikydama oficialios procedūros ir leidžia paslaugų teikėjui pradėti teikti savo telekomunikacijų tinklus ar telekomunikacijų paslaugas nelaukiant Šalies telekomunikacijų reguliavimo institucijos sprendimo. Jei Šalis reikalauja oficialaus sprendimo išduoti leidimą, ji nurodo pagrįstą laikotarpį, kuris paprastai yra reikalingas tokiam sprendimui gauti, ir praneša apie tai laikydamasi skaidrumo reikalavimų. Šalis stengiasi užtikrinti, kad sprendimas būtų priimtas per nustatytą laikotarpį.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad visi leidimo išdavimo kriterijai ar taikomos procedūros, taip pat su leidimu susijusios ar dėl jo nustatytos pareigos ar sąlygos būtų objektyvūs, skaidrūs, nediskriminaciniai bei susiję su teikiama paslauga ir jais nebūtų sukuriamą didesnė našta nei būtina atsižvelgiant į teikiamos paslaugos pobūdį.
4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad pareiškėjas raštu būtų informuotas apie priežastis, dėl kurių atsisakyta išduoti leidimą, jis buvo atšauktas arba jam buvo nustatytos konkrečios sąlygos. Tokiais atvejais pareiškėjas turi teisę pateikti skundą apeliacinei institucijai.
5. Kiekviena Šalis užtikrina, kad paslaugų teikėjams taikomi administraciniai mokesčiai būtų objektyvūs, skaidrūs, nediskriminaciniai ir proporcingi administracinėms išlaidoms, pagrįstai patirtoms valdant, kontroliuojant ir vykdant šiame poskirsnyje nustatytas pareigas¹.

10.51 STRAIPSNIS

Tinklų sujungimas

1. Šalys pripažįsta, kad dėl tinklų sujungimo iš principo turėtų būti susitariama per susijusių viešųjų telekomunikacijų tinklų ar telekomunikacijų paslaugų teikėjų komercines derybas.

¹ Administraciniai mokesčiai neapima mokėjimų už teisę naudoti ribotus išteklius arba pagal įgaliojimus skirtų įnašų už universaliųjų paslaugų teikimą.

2. Šiuo tikslu kiekviena Šalis užtikrina, kad viešųjų telekomunikacijų tinklų ar viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjas jos teritorijoje turėtų teisę ir, kai to prašo kitas viešųjų telekomunikacijų tinklų ar viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjas, būtų įpareigotas derėtis dėl tinklų sujungimo, kad galėtų teikti viešuosius telekomunikacijų tinklus ar viešųjų telekomunikacijų paslaugas.

10.52 STRAIPSNIS

Prieiga ir naudojimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad bet kuriai kitos Šalies įmonei, kuriai taikomas šis Susitarimas, arba paslaugų teikėjui būtų suteikta prieiga prie viešųjų telekomunikacijų tinklų ar viešųjų telekomunikacijų paslaugų ir galimybė jais naudotis pagrįstomis ir nediskriminacinėmis¹ sąlygomis. Ši pareiga taikoma, *inter alia*, pagal šio straipsnio 2–5 dalis.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad kitos Šalies įmonėms, kurioms taikomas šis Susitarimas, arba paslaugų teikėjams būtų suteikta prieiga prie visų viešųjų telekomunikacijų tinklų ar viešųjų telekomunikacijų paslaugų, įskaitant privačias skirtąsias linijas, jos teritorijoje ar už jos ribų ir būtų užtikrinta galimybė jais naudotis, todėl tuo tikslu užtikrina, laikydamasi 5 dalies nuostatų, kad tokioms įmonėms ir teikėjams būtų leidžiama:

a) įsigyti ar nuomoti ir prijungti galinius ar kitus su viešųjų telekomunikacijų tinklu sąsają turinčius įrenginius, kurie yra jiems reikalingi jų operacijoms vykdyti;

¹ Šio straipsnio tikslais apibrėžtis „nediskriminacinis“ reiškia nacionalinį režimą ir didžiausio palankumo statusą, kaip apibrėžta 10.6 straipsnyje (Nacionalinis režimas), 10.7 straipsnyje (Didžiausio palankumo režimas), 10.16 straipsnyje (Nacionalinis režimas), ir 10.17 straipsnyje (Didžiausio palankumo režimas), taip pat ne mažiau palankiomis sąlygomis nei tos, kurios panašiose situacijose taikomos bet kuriam kitam panašių viešųjų telekomunikacijų tinklų ar viešųjų telekomunikacijų paslaugų naudotojui.

- b) sujungti privačias nuomojamas ar nuosavybės teise jiems priklausančias linijas su viešaisiais telekomunikacijų tinklais arba kitos įmonės, kuriai taikomas šis Susitarimas, arba paslaugų teikėjo nuomojamomis ar nuosavybės teise jiems priklausančiomis linijomis, ir
- c) vykdant operacijas naudotis jų pačių pasirinktais protokolais, išskyrus atvejus, kai būtina užtikrinti galimybę naudotis viešųjų telekomunikacijų paslaugomis.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad visos kitos Šalies įmonės, kurioms taikomas šis Susitarimas, arba paslaugų teikėjai galėtų naudotis viešaisiais telekomunikacijų tinklais ir viešosiomis telekomunikacijų paslaugomis informacijai jos teritorijoje ar už jos ribų perduoti, įskaitant tokių paslaugų teikėjų vidaus telekomunikacijų ryšius, ir prieiti prie duomenų bazėse ar kitokia kompiuterine forma bet kurios iš Šalių teritorijoje laikomos informacijos.

4. Nepaisant 3 dalies, Šalis gali imtis priemonių, kurios yra būtinos pranešimų saugumui ir konfidencialumui užtikrinti, laikantis reikalavimo, kad taikant tas priemones nebūtų užslėptai ribojama prekyba paslaugomis ar bet kurios kitos ekonominės veiklos, kuriai taikomas šis skyrius, vykdymas arba šališkai ar nepagrįstai diskriminuojama.

5. Kiekviena Šalis užtikrina, kad nebūtų nustatoma jokių viešųjų telekomunikacijų tinklų ar viešųjų telekomunikacijų paslaugų prieigos ir naudojimo sąlygų, išskyrus būtinas:

- a) užtikrinti, kad viešųjų telekomunikacijų tinklų ar viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjai vykdytų pareigas visuomenei, visų pirma gebėtų sudaryti galimybę naudotis viešųjų telekomunikacijų paslaugomis, arba

- b) apsaugoti viešųjų telekomunikacijų tinklų ar viešųjų telekomunikacijų paslaugų techninį vientisumą.

10.53 STRAIPSNIS

Ginčų telekomunikacijų klausimais sprendimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad kilus telekomunikacijų tinklų ar telekomunikacijų paslaugų teikėjų ginčui, susijusiam su šiame poskirsnyje nustatytais teisėmis ir pareigomis, bet kurios iš ginče dalyvaujančių šalių prašymu Šalies telekomunikacijų reguliavimo institucija per pagrįstą laikotarpį priimtą privalomą vykdyti sprendimą ginčui išspręsti.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos telekomunikacijų reguliavimo institucijos sprendimas būtų skelbiamas viešai, atsižvelgiant į verslo konfidencialumo reikalavimus, ir kad susijusioms šalims būtų nurodomos visos priežastys, kuriomis grindžiamas sprendimas, ir jos turėtų teisę jį apskusti, kaip nurodyta 10.49 straipsnio (Telekomunikacijų reguliavimo institucija) 4 dalyje.
3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad 1 ir 2 dalyse nurodyta procedūra nė vienai susijusiai šaliai netrukdytų pagal tos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus kreiptis į teisminę instituciją.

10.54 STRAIPSNIS

Didelę įtaką turintiems paslaugų teikėjams taikomos konkurencijos apsaugos priemonės

Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti tinkamas priemones, kuriomis užkertamas kelias viešųjų telekomunikacijų tinklų ar telekomunikacijų paslaugų teikėjams, kurie atskirai arba kartu laikomi didelę įtaką turinčiais paslaugų teikėjais, imtis antikonkurencinių veiksmų ar toliau juos vykdyti. Antikonkurenciniams veiksams gali būti priskiriami šie veiksmai:

- a) antikonkurencinis kryžminis subsidijavimas;
- b) konkurenciją pažeidžiantis informacijos, gautos iš konkurentų, naudojimas, ir
- c) techninės informacijos apie pagrindines priemones ir komerciškai svarbios informacijos, kuri yra būtina kitiems paslaugų teikėjams teikiant paslaugas, nepateikimas laiku.

10.55 STRAIPSNIS

Sujungimas su didelę įtaką turinčių paslaugų teikėjų tinklais

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad didelę įtaką turintys viešųjų telekomunikacijų tinklų ar viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjai užtikrintų tinklų sujungimą bet kuriame tinklo taške, kur tai techniškai įmanoma. Tokia tinklų sujungimo galimybė teikiama:
 - a) taikant nediskriminacines sąlygas, įskaitant dėl tarifų, ir techninius standartus bei specifikacijas, įkaitant kokybės ir techninės priežiūros, ir užtikrinant ne prastesnę kokybę nei ta, kurią didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas užtikrina savo paties panašių paslaugų atžvilgiu arba kurią jo patronuojamosios įmonės ar kitos susijusios įmonės užtikrina panašių paslaugų atžvilgiu;
 - b) laiku ir taikant tokias sąlygas, įskaitant dėl tarifų, techninių standartų ir specifikacijų, be kita ko, kokybės ir techninės priežiūros, kurios yra skaidrios, tinkamos, ekonomiškai pagrįstos ir pakankamai atsietos, kad teikėjui netektų mokėti už tinklo elementus ar priemones, kurių jam nereikia paslaugai teikti, ir
 - c) jei prašoma, kituose taškuose nei daugumai naudotojų siūlomi galiniai tinklo taškai už mokestį, grindžiamą papildomų įrenginių įrengimo sąnaudomis.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad sujungimui su didelę įtaką turinčio paslaugų teikėjo tinklais taikomos procedūros būtų skelbiamos viešai.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad didelę įtaką turintys paslaugų teikėjai jos teritorijoje atitinkamai viešai skelbtų savo tinklų sujungimo sutartis arba pavyzdinius tinklų sujungimo pasiūlymus.

10.56 STRAIPSNIS

Galimybė naudotis didelę įtaką turinčių paslaugų teikėjų pagrindinėmis priemonėmis

Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teritorijoje didelę įtaką turintis paslaugų teikėjas telekomunikacijų tinklų ar telekomunikacijų paslaugų teikėjams suteiktų galimybę pagrįstomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis naudotis jo pagrindinėmis priemonėmis viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikimo tikslais, išskyrus atvejus, kai tai nėra būtina veiksmingai konkurencijai pasiekti remiantis surinktais faktais ir telekomunikacijų reguliavimo institucijos atliktu rinkos vertinimu.

10.57 STRAIPSNIS

Riboti ištekliai

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad ribotų išteklių, įskaitant radijo dažnių spektrą, numerius ir panaudos teises, skirstymo ir naudojimo teisės būtų suteikiamos taikant objektyvias, savalaikes, skaidrias ir nediskriminacines procedūras, kurios neatgrasytų teikti paraišką teisėms naudoti ribotus išteklius.

2. Skirstydama ir suteikdama radijo dažnių spektro naudojimo viešosioms telekomunikacijų paslaugoms teises, kiekviena Šalis stengiasi atsižvelgti į viešąjį interesą, įskaitant konkurencijos skatinimą, ir remtis rinka grindžiamais metodais, be kita ko, tokiais mechanizmais kaip aukcionai.
3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad informacija apie paskirstytų dažnio juostų naudojimą būtų skelbiama viešai, bet išsamiai nurodyti konkrečioms valdžios sektoriaus reikmėms skirto radijo spektro nebūtina.
4. Priemonės, kuriomis Šalis skirsto ir skiria spektro išteklius ir valdo dažnius, nėra pačios savaime nesuderinamos su 10.5 straipsniu (Patekimas į rinką) ir 10.14 straipsniu (Patekimas į rinką). Jei tai daro laikydamasi šio Susitarimo, kiekviena Šalis išlaiko teisę nustatyti ir taikyti spektro ir dažnių valdymo priemones, dėl kurių gali būti ribojamas telekomunikacijų paslaugų teikėjų skaičius. Ši teisė taip pat apima galimybę dažnių juostas skirstyti atsižvelgiant į esamus ir būsimus poreikius bei spektro prieinamumą.

10.58 STRAIPSNIS

Universaliosios paslaugos

1. Kiekviena Šalis turi teisę nustatyti, kokius universaliųjų paslaugų įsipareigojimus ji nori toliau taikyti, ir nuspręsti dėl jų aprėpties ir įgyvendinimo.

2. Kiekviena Šalis universaliųjų paslaugų įsipareigojimus vykdo skaidriai, objektyviai, nediskriminuodama ir nedarydama poveikio konkurencijai bei nesukurdama didesnės naštos nei būtina atsižvelgiant į jos nustatytos universaliosios paslaugos pobūdį.
3. Jei Šalis skiria universaliųjų paslaugų teikėją, ji tai daro veiksmingai, skaidriai, nediskriminuodama ir užtikrindama galimybę dalyvauti visiems viešųjų telekomunikacijų tinklų ar viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjams.
4. Jei Šalis nusprendžia universaliųjų paslaugų teikėjui skirti kompensaciją, ji užtikrina, kad tokia kompensacija neviršytų grynujų sąnaudų, patiriamų dėl universaliųjų paslaugų įsipareigojimo.

10.59 STRAIPSNIS

Numerio perkeliamumas

Kiekviena Šalis užtikrina, kad viešųjų telekomunikacijų paslaugų teikėjas pagrįstomis sąlygomis užtikrintų numerio perkeliamumą.

10.60 STRAIPSNIS

Informacijos konfidencialumas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad paslaugų teikėjas, gavęs informacijos iš kito teikėjo derybų dėl tvarkos procese pagal 10.51 straipsnį (Tinklų sujungimas), 10.52 straipsnį (Prieiga ir naudojimas), 10.55 straipsnį (Sujungimas su didelę įtaką turinčių paslaugų teikėjų tinklais) arba 10.56 straipsnį (Galimybė naudotis didelę įtaką turinčių paslaugų teikėjų pagrindinėmis priemonėmis), tokią informaciją naudotų tik tuo tikslu, kuriuo ji buvo pateikta, ir visuomet užtikrintų perduotos arba saugomos informacijos konfidencialumą¹.
2. Kiekviena Šalis, nediskriminuodama ir nepagrįstai neribodama telekomunikacijų paslaugų teikimo, nustato arba palieka galioti priemones, skirtas komunikacijų ir susijusių srauto duomenų, perduodamų naudojantis viešaisiais telekomunikacijų tinklais ar viešosiomis telekomunikacijų paslaugomis, konfidencialumui apsaugoti.

10.61 STRAIPSNIS

Telekomunikacijų jungtys

Šalys pripažįsta itin didelio pralaidumo tinklų ir aukštos kokybės telekomunikacijų paslaugų prieinamumo ir naudojimo, kaip priemonės, leidžiančios asmenims ir įmonėms naudotis prekybos teikiama nauda, svarbą, be kita ko, kaimo ir atokiose vietovėse.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalis šią pareigą gali įvykdyti sudarydama sąlygas užtikrinti tiekėjų konfidencialumo susitarimų vykdymą.

5 POSKIRSNIS

FINANSINĖS PASLAUGOS

10.62 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis poskirsnis taikomas Šalies priemonėms, darančioms poveikį finansinių paslaugų teikimui. Šis poskirsnis netaikomas pagal 10.10 straipsnį (Susitarimo neatitinkančios priemonės) arba 10.18 straipsnį (Susitarimo neatitinkančios priemonės) nustatytų arba paliktų galioti priemonių Susitarimo neatitinkantiems aspektams.
2. Šio poskirsnio tikslais terminas „su valdžios įstaigų pavestų funkcijų vykdymu susijusi veikla“, nurodyta 10.3 straipsnio (Terminų apibrėžtys) a punkte, reiškia:
 - a) centrinio banko ar pinigų politiką vykdančios institucijos arba bet kokio kito viešojo subjekto, vykdančio pinigų arba valiutos kurso politiką, veiklą;
 - b) veiklą, kuri yra įstatymais nustatytos socialinės apsaugos sistemos arba valstybinės senatvės pensijos plano dalis, ir
 - c) Šalies ar jos viešųjų subjektų vardu arba su jų garantija arba naudojant jų finansinius išteklius viešojo subjekto vykdomą kitą veiklą.

3. Jei Šalis leidžia, kad šio straipsnio 2 dalies b arba c punkte nurodytą veiklą vykdytų jos finansinių paslaugų teikėjai, konkuruodami su viešuoju subjektu arba finansinių paslaugų teikėju, termino „paslauga“ apibrėžtis, kaip nustatyta 10.3 straipsnio (Terminų apibrėžtys) m punkte, apima tą veiklą.

4. 10.3 straipsnio (Terminų apibrėžtys) a punktas netaikomas finansinėms paslaugoms, kurioms taikomas šis poskirsnis.

10.63 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame poskirsnyje ir šio skyriaus B skirsnyje (Investicijų liberalizavimas), C skirsnyje (Tarpvalstybinė prekyba paslaugomis), D skirsnyje (Fizinių asmenų atvykimas ir laikinas buvimas verslo reikalais) ir E skirsnio (Reglamentavimo sistema) 1 poskirsnyje (Vidaus reglamentavimas) vartojamų terminų apibrėžtys:

a) finansinė paslauga – finansinio pobūdžio paslauga, kurią siūlo Šalies finansinių paslaugų teikėjas. Finansinės paslaugos apima visas draudimo ir su draudimu susijusias paslaugas, taip pat visas bankų ir kitas finansines paslaugas (išskyrus draudimą). Finansinės paslaugos apima šią veiklą:

i) draudimas ir su draudimu susijusios paslaugos:

A) tiesioginis draudimas (įskaitant bendrąjį draudimą):

1) gyvybės ir

- 2) ne gyvybės;
- B) perdraudimas ir pakartotinis perdraudimas (retrocesija);
- C) draudimo tarpininkavimas, kaip antai brokerio paslaugos ir atstovavimas, ir
- D) su draudimu susijusios pagalbinės paslaugos, pavyzdžiui, konsultavimas, aktuario paslaugos, rizikos vertinimas ir žalos suregulavimo paslaugos;
- ii) bankų ir kitos finansinės paslaugos (išskyrus draudimą):
 - A) indėlių ir kitų grąžintinų sumų priėmimas iš gyventojų;
 - B) visų rūšių skolinimas, įskaitant vartojimo kreditus, hipotekos kreditus, faktoringą ir komercinių sandorių finansavimą;
 - C) finansinė nuoma;
 - D) visos mokėjimo ir pinigų pervedimo paslaugos, įskaitant kredito ir debeto korteles bei debeto korteles su atidėtojo lėšų nurašymo funkcija, kelionės čekius ir banko vekselius;
 - E) garantijos ir įsipareigojimai;

- F) prekyba savo arba klientų sąskaita biržoje, nebiržinėje rinkoje ar kitur šiomis priemonėmis:
- 1) pinigų rinkos priemonėmis (įskaitant čekius, vekselius ir indėlių sertifikatus);
 - 2) užsienio valiuta;
 - 3) išvestinėmis priemonėmis, įskaitant ateities ir pasirinkimo sandorius;
 - 4) valiutos kurso ir palūkanų normų priemonėmis, įskaitant tokius produktus kaip apsikeitimo sandoriai ir išankstiniai palūkanų normų sandoriai;
 - 5) perleidžiamaisiais vertybiniais popieriais ir
 - 6) kitomis perleidžiamosiomis priemonėmis ir finansiniu turtu, įskaitant tauriųjų metalų lydinis;
- G) dalyvavimas leidžiant visų rūšių vertybinius popierius, įskaitant vertybinių popierių platinimo garantavimą ir agento paslaugas (viešai ar neviešai) platinant vertybinius popierius, ir su tokiu vertybinių popierių leidimu susijusių paslaugų teikimas;
- H) tarpininkavimas pinigų rinkoje;

- D) turto valdymas, kaip antai grynųjų pinigų arba portfelio valdymas, visų formų kolektyvinių investicijų valdymas, pensijų fondų valdymas, pasaugos, depozitoriumo ir patikos fondų paslaugos;
 - J) atsiskaitymas už finansinį turtą, įskaitant vertybinius popierius, išvestines priemones ir kitas perleidžiamąsias priemones, ir tarpuskaita;
 - K) finansinės informacijos teikimas ir perdavimas bei finansinių duomenų tvarkymas ir susijusios programinės įrangos teikimas ir
 - L) konsultavimo, tarpininkavimo ir kitos pagalbinės finansinės paslaugos, susijusios su veikla, išvardyta A–K punktuose, įskaitant informaciją apie kreditus ir jų analizę, investicijų ir investicinių portfelių tyrimus bei konsultacijas dėl jų ir konsultacijas dėl įsigijimo ir įmonių pertvarkymo bei strategijos;
- b) finansinių paslaugų teikėjas – Šalies fizinis arba juridinis asmuo, ketinantis teikti arba teikiantis finansines paslaugas, bet ne viešasis subjektas;
- c) viešasis subjektas:
- i) Šalies valdžios institucija, centrinis bankas ar pinigų politiką vykdanči institucija arba Šaliai nuosavybės teise priklausantis ar jos kontroliuojamas subjektas, kurio pagrindinė veikla – vykdyti valdžios sektoriaus pavestas funkcijas arba kuris savo veikla siekia valdžios sektoriaus nustatytų tikslų, neįskaitant subjektų, kurių pagrindinė veikla – teikti finansines paslaugas komercinėmis sąlygomis, arba

- ii) privatus subjektas tuo atveju, kai jis atlieka įprastines centrinio banko ar pinigų politiką vykdančios institucijos funkcijas;
- d) nauja finansinė paslauga – finansinio pobūdžio paslauga, įskaitant paslaugas, susijusias su esamais ir naujais produktais ar produktų pristatymo būdu, kurios Šalies teritorijoje neteikia joks finansinių paslaugų teikėjas, tačiau kuri yra teikiama kitos Šalies teritorijoje, ir
- e) savireguliacijos organizacija – ne valdžios sektoriaus organizacija, įskaitant vertybinių popierių ar ateities sandorių biržą ar rinką, tarpuskaitos agentūrą, kitą organizaciją ar asociaciją, kai taikytina, pagal statutą ar centrinės, regioninės ar vietos valdžios ar jos institucijų įgaliojimu vykdanči finansinių paslaugų teikėjų reguliavimo ar priežiūros funkcijas.

10.64 STRAIPSNIS

Prudencinė išlyga

1. Nė viena šio Susitarimo nuostata Šaliai neužkertamas kelias nustatyti arba palikti galioti priemones dėl prudencinių priežasčių, kaip antai siekiant:
 - a) apsaugoti investuotojus, indėlininkus, draudėjus ar finansinių paslaugų teikėją patikėtiniu paskyrusius asmenis arba
 - b) užtikrinti Šalies finansų sistemos vientisumą ir stabilumą.

2. Jei tokios priemonės neatitinka šio Susitarimo, jomis neturi būti naudojamosi siekiant išvengti Šalies įsipareigojimų ar pareigų pagal šį Susitarimą.

10.65 STRAIPSNIS

Informacijos atskleidimas

Nė viena šio Susitarimo nuostata nelaikoma reikalavimu Šaliai atskleisti informaciją, susijusią su atskirų vartotojų reikalais ir sąskaitomis, arba viešųjų subjektų turimą konfidencialią ar privačią informaciją.

10.66 STRAIPSNIS

Tarptautiniai standartai

1. Kiekviena Šalis skiria deramą dėmesį siekdama užtikrinti, kad jos teritorijoje būtų įgyvendinami ir taikomi tarptautiniu mastu sutarti finansinių paslaugų sektoriaus reguliavimo ir priežiūros, taip pat kovos su mokesčių vengimu ir slėpimu finansinių paslaugų sektoriuje standartai. Tokius tarptautiniu mastu sutartus standartus, be kita ko, yra priėmę: G20, Finansinio stabilumo taryba, Bazelio bankų priežiūros komitetas, visų pirma savo Pagrindinius veiksmingos bankų priežiūros principus, Tarptautinė draudimo priežiūros asociacija, visų pirma savo Pagrindinius draudimo principus, Tarptautinė vertybinių popierių komisijų organizacija, visų pirma savo Vertybinių popierių reglamentavimo tikslus ir principus, Finansinių veiksmų darbo grupė ir Pasaulinis skaidrumo ir keitimosi informacija mokesčių tikslais forumas.

2. Šalys siekia bendradarbiauti ir keisti informaciją apie tarptautinių standartų rengimą.

10.67 STRAIPSNIS

Šalies teritorijoje naujos finansinės paslaugos

1. Kiekviena Šalis leidžia jos teritorijoje įsisteigusiam kitos Šalies finansinių paslaugų teikėjui teikti naują finansinę paslaugą, kurią ji pagal savo teisę panašiomis aplinkybėmis leistų teikti savo finansinių paslaugų teikėjams, su sąlyga, kad dėl tokios naujos paslaugos įdiegimo nereikia iš dalies keisti esamo teisės akto arba priimti naujo. Tai netaikoma Šalies teritorijoje įsteigtiems kitos Šalies finansinių paslaugų teikėjų filialams.
2. Šalis gali nustatyti institucinę ir teisinę naujos finansinės paslaugos teikimo formą ir reikalauti leidimo tokiai paslaugai teikti. Jei tokio leidimo reikalaujama, sprendimas dėl jo priimamas per pagrįstą laikotarpį, o jo neišduoti galima tik dėl prudencinių priežasčių.

10.68 STRAIPSNIS

Savireguliuavimo organizacijos

Jeigu Šalis reikalauja, kad kitos Šalies finansinių paslaugų teikėjai, norintys teikti finansines paslaugas pirmosios Šalies teritorijoje arba į tą teritoriją, būtų savireguliuavimo organizacijos nariai, dalyvautų tokioje organizacijoje ar galėtų jai priklausyti, Šalis užtikrina, kad tokios savireguliuavimo organizacijos laikytųsi 10.6 straipsnyje (Nacionalinis režimas), 10.7 straipsnyje (Didžiausio palankumo režimas), 10.16 straipsnyje (Nacionalinis režimas) ir 10.17 straipsnyje (Didžiausio palankumo režimas) nustatytų pareigų.

10.69 STRAIPSNIS

Tarpuskaitos ir mokėjimo sistemos

Pagal sąlygas, kuriomis taikomas nacionalinis režimas, kiekviena Šalis leidžia jos teritorijoje įsisteigusiems kitos Šalies finansinių paslaugų teikėjams naudotis viešųjų subjektų valdomomis mokėjimo ir tarpuskaitos sistemomis, taip pat valstybinio finansavimo ir refinansavimo priemonėmis, prieinamomis vykdant įprastinę veiklą. Šiuo straipsniu nesuteikiama galimybė naudotis Šalies teikiamomis paskutinio skolintojo priemonėmis.

6 POSKIRSNIS

TARPTAUTINIO JŪRŲ TRANSPORTO PASLAUGOS

10.70 STRAIPSNIS

Taikymo sritis ir terminų apibrėžtys

1. Šiame poskirsnyje nustatomi reglamentavimo sistemos, taikomos tarptautinio jūrų transporto paslaugų teikimui pagal šio skyriaus B skirsnį (Investicijų liberalizavimas), C skirsnį (Tarpvalstybinė prekyba paslaugomis) ir D skirsnį (Fizinių asmenų atvykimas ir laikinas buvimas verslo reikalais), principai ir šis poskirsnis taikomas Šalies priemonėms, darančioms poveikį prekybai tarptautinio jūrų transporto paslaugomis. Šis poskirsnis netaikomas pagal 10.10 straipsnį (Susitarimo neatitinkančios priemonės) arba 10.18 straipsnį (Susitarimo neatitinkančios priemonės) nustatytų arba paliktų galioti priemonių Susitarimo neatitinkantiems aspektams.
2. Šiame poskirsnyje ir šio skyriaus B skirsnyje (Investicijų liberalizavimas), C skirsnyje (Tarpvalstybinė prekyba paslaugomis) ir D skirsnyje (Fizinių asmenų atvykimas ir laikinas buvimas verslo reikalais) vartojamų terminų apibrėžtys:
 - a) konteinerių stoties ir saugyklos paslaugos – konteinerių laikymas uostų teritorijose arba sausumoje, siekiant juos pripildyti arba ištuštinti, remontuoti ir parengti išsiųsti;

- b) muitinis įforminimas – kitos šalies vardu atliekami muitinės formalumai, susiję su krovinių importu, eksportu arba pervežimu, nepriklausomai nuo to, ar ši paslauga yra pagrindinė ar įprastinė papildoma paslaugos teikėjo veikla;
- c) vežimo nuo durų iki durų arba daugiarūšio transporto operacijos – krovinių vežimas su vienu bendru transporto dokumentu, naudojant daugiau nei vienos rūšies transportą, apimant tarptautinio vežimo jūra etapą;
- d) krovinių surinkimo ir paskirstymo paslaugos – tarptautinių krovinių, įskaitant kontenerius, palaidus birius krovinius ir sausuosius ar skystuosius krovinius, pirminis ir tolesnis vežimas jūra tarp Šalies teritorijoje esančių uostų, jei toks tarptautinis krovinytis vežamas į už tos Šalies teritorijos ribų esančią paskirties vietą arba iš pakrovimo uosto;
- e) krovinių siuntimo paslaugos – krovinių siuntimo organizavimas ir stebėjimas krovinių siuntėjų vardu, apimantis transporto ir susijusių paslaugų pirkimą, dokumentų rengimą ir verslo informacijos teikimą;
- f) tarptautinis krovinytis – krovinytis, vežamas iš vienos Šalies uosto į kitos Šalies uostą arba trečiosios šalies uostą, arba tarp skirtingų valstybių narių uostų;
- g) tarptautinio jūrų transporto paslaugos – keleivių ar krovinių vežimas jūrų laivais iš vienos Šalies uosto į kitos Šalies uostą arba trečiosios šalies uostą; šios paslaugos apima tiesioginį sutarčių su kitų transporto paslaugų teikėjais sudarymą, siekiant vežimo nuo durų iki durų arba daugiarūšio transporto operacijas atlikti su vienu bendru transporto dokumentu, bet neapima teisės teikti tų kitų transporto paslaugų;

- h) jūrų transporto tarpininko paslaugos – agento veikla atitinkamoje geografinėje teritorijoje, susijusi su atstovavimu vienos ar kelių laivybos linijų arba laivybos bendrovių verslo interesams šiais tikslais:
 - i) jūrų transporto ir susijusių paslaugų rinkodaros ir pardavimo nuo kainos nustatymo iki sąskaitos faktūros išrašymo, važtaraščių išdavimo bendrovių vardu, būtinų susijusių paslaugų pirkimo ir perpardavimo, dokumentų rengimo ir verslo informacijos teikimo;
 - ii) laivo įplaukimo į uostą arba prireikus krovinių perėmimo organizavimo bendrovių vardu;
- i) pagalbinės jūrų transporto paslaugos – jūrų krovinių tvarkymo paslaugos, muitinio įforminimo paslaugos, konteinerių stoties ir saugyklos paslaugos, jūrų transporto tarpininko paslaugos ir jūrų krovinių siuntimo paslaugos ir
- j) jūrų krovinių tvarkymo paslaugos – krovos bendrovių veikla, įskaitant terminalų operatorių veiklą, bet neįskaitant dokininkų darbo, kai jis organizuojamas nepriklausomai nuo krovos bendrovių ar terminalų operatorių, tiesioginės veiklos. Šiai kategorijai priskiriamas šios veiklos organizavimas ir priežiūra:
 - i) krovinių pakrovimo į laivą arba iškrovimo iš jo;
 - ii) krovinių pritvirtinimo arba atlaisvinimo ir

- iii) krovinių priėmimo ar pristatymo ir saugojimo prieš vežimą arba po iškrovimo.

10.71 STRAIPSNIS

Pareigos

1. Kiekviena Šalis įgyvendina neribojamo patekimo į tarptautines jūrų rinkas ir prekybą komercinėmis ir nediskriminacinėmis sąlygomis principą:
 - a) laivams, plaukiojantiems su kitos Šalies vėliava arba eksploatuojamiems kitos Šalies paslaugų teikėjų, taiko režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei tas, kurį ji taiko savo laivams ir kuris, be kita ko, apima:
 - i) patekimą į uostus;
 - ii) naudojimąsi uostų infrastruktūra ir paslaugomis;
 - iii) naudojimąsi pagalbinėmis jūrų transporto paslaugomis;
 - iv) susijusius mokesčius ir rinkliavas ir
 - v) muitinės infrastruktūrą ir prieplaukų bei krovinių pakrovimo ir iškrovimo įrangos skyrimą;

- b) kitos Šalies tarptautinio jūrų transporto paslaugų teikėjams ne mažiau palankiomis sąlygomis nei tos, kurias taiko savo paslaugos teikėjams, savo teritorijoje leidžia įsteigti įmonę ir vykdyti jos veiklą;
- c) kitos Šalies tarptautinio jūrų transporto paslaugų teikėjams suteikia galimybę savo uostuose pagrįstomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis naudotis šiomis paslaugomis: laivų vedimo; vilkimo pagalbos; aprūpinimo maistu; aprūpinimo kuru ir vandeniu; šiukšlių surinkimo ir atliekų balasto šalinimo; uosto kapitono; navigacijos pagalbos; skubaus remonto; inkaravimo; krantinės ir prišvartavimo paslaugomis ir pakrantės paslaugomis, būtinomis laivams eksploatuoti, įskaitant aprūpinimą ryšiais, vandeniu ir elektra;
- d) leidžia kitos Šalies tarptautinio jūrų transporto paslaugų teikėjams, kai taikytina gavus kompetentingos institucijos leidimą, perkelti tarp Naujosios Zelandijos uostų arba tarp valstybės narės uostų jiems priklausančius arba jų nuomojamus tuščius konteinerius, jei jie nėra už atlygį gabenamas krovinys, ir
- e) leidžia kitos Šalies tarptautinio jūrų transporto paslaugų teikėjams teikti krovinių surinkimo ir paskirstymo paslaugas tarp Naujosios Zelandijos uostų arba valstybės narės uostų, kai taikytina gavus kompetentingos institucijos leidimą.

2. Taikydamos 1 dalies a ir b punktus Šalys:

- a) būsimuose susitarimuose su trečiosiomis šalimis dėl jūrų transporto paslaugų, įskaitant sausų ar skystų piltinių krovinių gabenimo ir linijinės laivybos paslaugas, nenustato krovinių dalijimosi tvarkos;

- b) per pagrįstą laikotarpį baigia taikyti esamą a punkte nurodytą krovinių dalijimosi tvarką, kuri nustatyta ankstesniuose susitarimuose, ir
- c) nenustato arba nepalieka galioti jokių administracinių, techninių ar kitų priemonių, kurios, esant panašioms sąlygoms, galėtų būti užslėptas apribojimas arba darytų šališką ar nepagrįstą diskriminacinį poveikį laisvam tarptautinio jūrų transporto paslaugų teikimui.

11 SKYRIUS

KAPITALO JUDEJIMAS, MOKĖJIMAI IR PERVEDIMAI

11.1 STRAIPSNIS

Mokėjimai ir pervedimai

Kiekviena Šalis leidžia laisvai konvertuojama valiuta ir pagal atitinkamas Tarptautinio valiutos fondo steigimo sutarties nuostatas atlikti mokėjimus ar pervedimus į mokėjimų balanso einamąją sąskaitą, jei kalbama apie sandorius, kuriems taikomas šis Susitarimas.

11.2 STRAIPSNIS

Kapitalo judėjimas

Kiekviena Šalis sandorių, įtraukiamų į mokėjimų balanso kapitalo ir finansinę sąskaitą, atžvilgiu užtikrina laisvą kapitalo judėjimą, siekdama liberalizuoti investicijas ir kitus sandorius, kaip numatyta pagal 10 skyrių (Prekyba paslaugomis ir investicijos).

11.3 STRAIPSNIS

Su kapitalo judėjimu, mokėjimais ir pervedimais susijusių įstatymų ir kitų teisės aktų taikymas

1. Nė viena 11.1 straipsnio (Mokėjimai ir pervedimai) ir 11.2 straipsnio (Kapitalo judėjimas) nuostata nelaikoma kliūtimi Šaliai taikyti savo įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su:

- a) bankrotu, nemokumu arba kreditorių teisių apsauga;
- b) vertybinių popierių, išvestinių priemonių, kaip antai ateities sandorių ar pasirinkimo sandorių, ir kitų finansinių priemonių išleidimu ar prekyba jais;
- c) kapitalo judėjimo, mokėjimų ar pervedimų finansinė atskaitomybė ar apskaita, kai būtina padėti teisėtvarkos arba finansų reguliavimo įstaigoms;
- d) nusikalstama ar baudžiamąja veika, apgaule ar sukčiavimu;

- e) užtikrinimu, kad būtų laikomasi administracinių ar teisminių nutarčių ar sprendimų, arba
 - f) socialinės apsaugos, valstybinės senatvės pensijos ar privalomosiomis taupymo sistemomis.
2. Šalis 1 dalyje nurodytų įstatymų ir kitų teisės aktų netaiko šališkai arba diskriminuojamai arba tokiu būdu, kad būtų užslėptai ribojamas kapitalo judėjimas, mokėjimai ar pervedimai.

12 SKYRIUS

SKAITMENINĖ PREKYBA

A SKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

12.1 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas Šalies priemonėms, darančioms poveikį prekybai elektroninėmis priemonėmis.

2. Šis skyrius netaikomas:

- a) audiovizualinėms paslaugoms;
 - b) Šalies arba jos vardu turimai ar tvarkomai informacijai arba priemonėms, susijusioms su tokia informacija, įskaitant priemones, susijusias su tokios informacijos rinkimu, ir
 - c) priemonėms, kurias nustatė arba paliko galioti Naujoji Zelandija ir kurias ji mano esant būtinas siekiant apsaugoti arba skatinti *Māori* teises, interesus, pareigas ir atsakomybę¹, susijusius su klausimais, kuriems taikomas šis skyrius, įskaitant Naujosios Zelandijos įsipareigojimų pagal *te Tiriti o Waitangi* (Vaitangio sutartį) vykdymą, su sąlyga, kad tokios priemonės nebūtų naudojamos kaip savavališko ar nepagrįsto kitos Šalies asmenų diskriminavimo priemonė arba užslėptas prekybos elektroninėmis priemonėmis ribojimas.
- 26 skyrius (Ginčų sprendimas) netaikomas *te Tiriti o Waitangi* (Vaitangio sutarties), įskaitant pagal ją atsirandančių teisių ir pareigų pobūdį, aiškinimui.

12.2 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

1. Šiame skyriuje vartojamos 10 skyriaus (Prekyba paslaugomis ir investicijos) 10.3 straipsnyje (Terminų apibrėžtys) nustatytos terminų apibrėžtys.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad *Māori* teisės, interesai, pareigos ir atsakomybė apima ir teises, interesus, pareigas ir atsakomybę, susijusius su *mātauranga Māori*.

2. Šiame skyriuje vartojama 10.47 straipsnio (Terminų apibrėžtys) i punkte nustatyta termino „viešoji telekomunikacijų paslauga“ apibrėžtis.
3. Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:
- a) vartotojas – fizinis asmuo, kuris naudojami viešosiomis telekomunikacijų paslaugomis ne profesiniais tikslais;
 - b) skaitmeniniai viešieji pirkimai – elektroninėmis priemonėmis vykdomi viešieji pirkimai;
 - c) tiesioginės rinkodaros pranešimas – bet kokios formos komercinė reklama, kuria asmuo, naudodamasis viešosiomis telekomunikacijų paslaugomis, įskaitant elektroninį paštą ir teksto bei multimedijos žinutes (SMS ir MMS), tiesiogiai perduoda rinkodaros pranešimus naudotojui;
 - d) elektroninis tapatumo nustatymas – elektroninis procesas ar tikrinimo veiksmas, leidžiantis patvirtinti:
 - i) asmens elektroninę atpažintį arba
 - ii) elektroninių duomenų kilmę ir vientisumą;
 - e) elektroninės sąskaitos faktūros (e. sąskaitos faktūros) – struktūrizuoto skaitmeninio formato sąskaitos faktūros, kurių automatizuotą rengimą, keitimąsi jomis ir tvarkymą tarpusavyje vykdo tiekėjai ir pirkėjai;

- f) elektroninis spaudas – juridinio asmens naudojami elektroniniai duomenys, prijungti prie kitų elektroninių duomenų arba logiškai susieti su jais, kad būtų užtikrinta tų kitų duomenų kilmė ir vientisumas;
- g) elektroninis parašas – elektroniniai duomenys, prijungti prie kitų elektroninių duomenų arba logiškai susieti su jais, kuriuos:
 - i) galima naudoti pasirašančiojo asmens, susijusio su kitais elektroniniais duomenimis, tapatybei nustatyti, ir
 - ii) pasirašantysis asmuo naudoja sutikimui su kitais elektroniniais duomenimis patvirtinti¹;
- h) interneto prieigos paslauga – viešoji telekomunikacijų paslauga, kuri suteikia galimybę prisijungti prie interneto ir kartu prie visų interneto galinių taškų, nepriklausomai nuo naudojamos tinklo technologijos ir naudojamų galinių įrenginių;
- i) asmens duomenys – informacija, susijusi su fiziniu asmeniu, kurio tapatybė yra nustatyta arba kurio tapatybę galima nustatyti;
- j) prekybos administracinis dokumentas – Šalies išduodama arba tvarkoma forma, kurią dėl prekių importo arba eksporto turi užpildyti importuotojas ar eksportuotojas arba kuri turi būti užpildyta jų vardu, ir
- k) naudotojas – asmuo, kuris naudojasi viešąja telekomunikacijų paslauga.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad nė viena šios apibrėžties nuostata Šaliai neužkertamas kelias tam tikrus reikalavimus atitinkančiam elektroniniam parašui suteikti didesnę teisinę galią, pavyzdžiui, nurodyti, kad duomenys nebuvo pakeisti, arba patikrinti pasirašančiojo asmens tapatybę.

12.3 STRAIPSNIS

Teisė reglamentuoti

Šalys dar kartą patvirtina kiekvienos Šalies teisę savo teritorijoje reglamentuoti taip, kad galėtų siekti teisėtų politikos tikslų, kaip antai susijusių su žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybės ar sveikatos apsauga, socialinėmis paslaugomis, valstybiniu švietimu, sauga, aplinka, įskaitant klimato kaitos klausimus, visuomenės dorove, socialine ar vartotojų apsauga, gyvūnų gerove, privatumu ir duomenų apsauga, kultūros įvairovės skatinimu bei apsauga, o Naujojoje Zelandijoje – *Māori* teisių, interesų, pareigų ir atsakomybės skatinimu ar apsauga.

B SKIRSNIS

TARPVALSTYBINIAI DUOMENŲ SRAUTAI IR ASMENS DUOMENŲ APSAUGA

12.4 STRAIPSNIS

Tarpvalstybiniai duomenų srautai

1. Šalys įsipareigoja užtikrinti tarpvalstybinius duomenų srautus prekybai skaitmeninės ekonomikos sąlygomis lengvinti ir pripažįsta, kad kiekviena Šalis šiuo atžvilgiu gali taikyti savo norminius reikalavimus.

2. Todėl kai vykdoma veikla, kuri patenka į šio skyriaus taikymo sritį, Šalis neriboja Šalių tarpusavio tarpvalstybinių duomenų srautų:

- a) reikalaudama duomenų apdorojimui naudoti jos teritorijoje esančią kompiuterių infrastruktūrą arba tinklo elementus, taip pat reikalaudama naudoti Šalies teritorijoje sertifikuotą arba patvirtintą kompiuterių infrastruktūrą arba tinklo elementus;
- b) reikalaudama lokalizuoti duomenis jos teritorijoje;
- c) uždrausdama saugoti ar apdoroti duomenis kitos Šalies teritorijoje arba
- d) nustatydama, kad norint tarpvalstybiniu mastu perduoti duomenis būtina naudoti jos teritorijoje esančią kompiuterių infrastruktūrą ar tinklo elementus arba lokalizuoti duomenis jos teritorijoje.

3. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalys susitaria, kad nė viena šio straipsnio nuostata neužkertamas kelias Šalims nustatyti arba palikti galioti priemones pagal 25.1 straipsnį (Bendrosios išimtys), kad būtų pasiekti tame straipsnyje nurodyti viešosios politikos tikslai, kurie šio straipsnio tikslais, kai aktualu, aiškinami taip, kad būtų atsižvelgta į kintamą skaitmeninių technologijų pobūdį. Pirmesnis sakinytis neturi įtakos kitų šiame Susitarime numatytų išimčių taikymui šiam straipsniui.

4. Jei nesusitaria kitaip, Šalys nuolat stebi, kaip įgyvendinamas šis straipsnis, ir per trejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos įvertina, kaip jis veikia. Šalis taip pat gali bet kuriuo metu pasiūlyti kitai Šaliai peržiūrėti šį straipsnį. Toks pasiūlymas palankiai apsvarstomas.

5. Atliekant 4 dalyje nurodytą peržiūrą ir paskelbus 2021 m. lapkričio 19 d. Vaitangio teismo ataskaitą *Wai 2522*, Naujoji Zelandija:

- a) dar kartą patvirtina, kad ir toliau galės remti ir skatinti *Māori* interesus pagal šį Susitarimą, ir
- b) dar kartą patvirtina savo ketinimą įtraukti *Māori*, kad užtikrintų, jog atliekant 4 dalyje nurodytą peržiūrą būtų atsižvelgta į tai, jog Naujoji Zelandija ir toliau turi padėti *Māori* naudotis savo teisėmis ir siekti savo interesų, ir patvirtina savo ketinimą prisiimti atsakomybę pagal *te Tiriti o Waitangi* (Vaitangio sutartį) ir jos principus.

12.5 STRAIPSNIS

Asmens duomenų ir privatumo apsauga

- 1. Kiekviena Šalis pripažįsta, kad asmens duomenų ir privatumo apsauga yra pagrindinė teisė ir kad šiuo atžvilgiu laikantis griežtų standartų prisidedama prie vartotojų pasitikėjimo skaitmenine prekyba didinimo.
- 2. Kiekviena Šalis gali nustatyti arba palikti galioti priemones, kurios, jos nuomone, yra tinkamos asmens duomenų ir privatumo apsaugai užtikrinti, be kita ko, nustatydamas ir taikydama taisykles dėl asmens duomenų tarpvalstybinio perdavimo. Nė viena šio Susitarimo nuostata nedaro poveikio asmens duomenų ir privatumo apsaugai, užtikrinamai Šalių atitinkamomis priemonėmis.

3. Kiekviena Šalis informuoja kitą Šalį apie visas 2 dalyje nurodytas nustatomas arba paliekamas galioti priemones.
4. Kiekviena Šalis skelbia informaciją apie asmens duomenų ir privatumo apsaugą, kurią ji suteikia skaitmeninės prekybos naudotojams, įskaitant:
 - a) informaciją apie tai, kaip asmenys gali pasinaudoti teisių gynimo priemone dėl asmens duomenų ar privatumo apsaugos pažeidimo, susijusio su skaitmenine prekyba, ir
 - b) gaires ir kitą informaciją apie įmonių atitiktį taikytiniams teisiniams reikalavimams, kuriais apsaugomi asmens duomenys ir privatumas.

C SKIRSNIS

KONKREČIOS NUOSTATOS

12.6 STRAIPSNIS

Muitai perdavimui elektroninėmis priemonėmis

1. Šalys netaiko muitų vienos Šalies asmens perdavimui elektroninėmis priemonėmis kitos Šalies asmeniui.

2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad 1 dalimi neužkertamas kelias Šaliai nustatyti vidaus mokesčių, rinkliavų ar kitų privalomųjų mokėjimų perdavimui elektroninėmis priemonėmis, jei tokie mokesčiai, rinkliavos ar kiti privalomieji mokėjimai nustatomi laikantis šio Susitarimo.

12.7 STRAIPSNIS

Išankstinio leidimo netaikymo principas

1. Šalys stengiasi nenustatyti reikalavimo turėti išankstinį leidimą ar kito reikalavimo, kuris darytų lygiavertį poveikį paslaugų teikimui elektroninėmis priemonėmis.
2. 1 dalis nedaro poveikio leidimų sistemoms, kurios nėra konkrečiai ir išimtinai skirtos elektroninėmis priemonėmis teikiamoms paslaugoms, ir telekomunikacijų srities taisyklėms.

12.8 STRAIPSNIS

Sutarčių sudarymas elektroninėmis priemonėmis

Jei Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose nenustatyta kitaip, kiekviena Šalis užtikrina, kad:

- a) sutartys galėtų būti sudaromos elektroninėmis priemonėmis;

- b) sutartys neprarastų teisinio poveikio, netaptų negaliojančiomis ar neįgyvendinamomis vien dėl to, kad sutartis sudaryta elektroninėmis priemonėmis, ir
- c) nebūtų nustatytos arba paliktos galioti kitos kliūtys naudoti elektronines sutartis.

12.9 STRAIPSNIS

Elektroninis tapatumo nustatymas

1. Išskyrus aplinkybes, numatytas pagal Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus, Šalis neginčija elektroninio dokumento, elektroninio parašo, elektroninio spaudo ar tapatumą patvirtinančių duomenų, gautų atlikus elektroninį tapatumo nustatymą, teisinio poveikio ir priimtumo kaip įrodymų teismo procese vien dėl to, kad jie yra elektroniniai.
2. Šalis nenustato arba nepalieka galioti priemonių, kuriomis:
 - a) elektroninės operacijos šalims būtų draudžiama abipusiškai nustatyti jų elektroninei operacijai tinkamus elektroninio tapatumo nustatymo metodus arba
 - b) elektroninės operacijos šalims būtų užkertamas kelias turėti galimybę teismo ar administracinei institucijai įrodyti, kad tai elektroninei operacijai naudojant elektroninį tapatumo nustatymą laikytasi taikytinų teisinių reikalavimų.

3. Nepaisant 2 dalies, Šalis gali reikalauti, kad vykdant tam tikros kategorijos elektronines operacijas elektroninio tapatumo nustatymo metodus:

- a) būtų sertifikuotas pagal Šalies teisę akredituotos institucijos arba
- b) atitiktų tam tikrus objektyvius, skaidrius ir nediskriminacinius veiksmingumo standartus, susijusius tik su konkrečiomis atitinkamos kategorijos elektroninių operacijų charakteristikomis.

4. Kiek tai numatyta Šalies įstatymuose ar kituose teisės aktuose, Šalis taiko 1–3 dalis kitiems elektroniniams procesams arba elektronines operacijas lengvinančioms ar sąlygas joms sudarančioms priemonėms, kaip antai elektroninėms laiko žymoms ar elektroninio registruoto pristatymo paslaugoms.

12.10 STRAIPSNIS

Elektroninės sąskaitos faktūros

1. Šalys pripažįsta elektroninių sąskaitų faktūrų standartų kaip vieno iš pagrindinių skaitmeninių viešųjų pirkimų sistemų elementų, skirtų sąveikumui ir skaitmeninei prekybai remti, svarbą ir tai, kad tokios sistemos taip pat gali būti naudojamos įmonių tarpusavio ir įmonių bei vartotojų elektroninėms operacijoms.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad su elektroninėmis sąskaitomis faktūromis susijusios priemonės jos jurisdikcijoje būtų įgyvendinamos taip, kad būtų remiamas tarpvalstybinis sąveikumas. Rengdama priemones, susijusias su elektroninėmis sąskaitomis faktūromis, kiekviena Šalis atitinkamai atsižvelgia į tarptautines sistemas, gaires ar rekomendacijas, jei tarptautinės sistemos, gairės ar rekomendacijos yra.

3. Šalys stengiasi dalytis geriausia patirtimi, susijusia su elektroninėmis sąskaitomis faktūromis ir skaitmeninių viešųjų pirkimų sistemomis.

12.11 STRAIPSNIS

Pirminio kodo perdavimas arba prieiga prie jo

1. Šalys pripažįsta didėjančią skaitmeninių technologijų naudojimo socialinę ir ekonominę svarbą ir tai, kad, norint sustiprinti visuomenės pasitikėjimą, svarbu, jog skaitmeninės technologijos būtų kuriamos ir naudojamos saugiai ir atsakingai, be kita ko, kiek tai susiję su programinės įrangos pirminiu kodu.
2. Šalis nenustato reikalavimo perduoti programinės įrangos, kuri priklauso kitos Šalies asmeniui, pirminį kodą ar suteikti prieigą prie jo, kaip tokios programinės įrangos arba produktų su tokia programine įranga importo, eksporto, platinimo, pardavimo ar naudojimo jos teritorijoje ar iš jos teritorijos sąlygos¹.
3. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad 2 dalis:
 - a) netaikoma kitos Šalies asmens savanoriškam programinės įrangos pirminio kodo perdavimui arba prieigos prie jo suteikimui komerciniais pagrindais, pavyzdžiui, vykdant viešųjų pirkimų sandorį arba laisvai suderėtą sutartį, ir

¹ Šiuo straipsniu neužkertamas kelias Šaliai reikalauti, kad būtų suteikta prieiga prie programinės įrangos, naudojamos ypatingos svarbos infrastruktūros objekte, tiek, kiek to reikia siekiant užtikrinti veiksmingą ypatingos svarbos infrastruktūros objekto veikimą, su sąlyga, kad bus taikomos apsaugos nuo neteisėto atskleidimo priemonės.

- b) nedaro poveikio Šalies reguliavimo, administracinių, teisėsaugos ar teisminių institucijų teisei reikalauti pakeisti programinės įrangos pirminį kodą, kad būtų laikomasi jos įstatymų ir kitų teisės aktų, kurie neprieštarauja šiam Susitarimui.

4. Nė viena šio straipsnio nuostata nedaro poveikio:

- a) Šalies reguliavimo, teisėsaugos ir teisminių institucijų ar atitikties vertinimo įstaigų teisei gauti prieigą prie programinės įrangos pirminio kodo prieš importą, eksportą, platinimą, pardavimą ar naudojimą arba po jo tyrimo, tikrinimo ar nagrinėjimo, vykdymo užtikrinimo ar teismo nagrinėjimo tikslais, siekiant nustatyti, ar laikomasi Šalies įstatymų ir kitų teisės aktų, įskaitant susijusių su nediskriminavimu ir šališkumo prevencija, su sąlyga, kad bus taikomos apsaugos nuo neteisėto atskleidimo priemonės;
- b) Šalies kompetentingos institucijos ar kitos atitinkamos įstaigos reikalavimams pašalinti konkurencijos teisės pažeidimą;
- c) intelektinės nuosavybės teisių apsaugai ir užtikrinimui arba
- d) Šalies teisei imtis priemonių pagal 14.1 straipsnio (Tam tikrų Sutarties dėl viešųjų pirkimų nuostatų įtraukimas) 2 dalies a punktą, pagal kurį SVP III straipsnis *mutatis mutandis* įtraukiamas į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi.

12.12 STRAIPSNIS

Vartotojų pasitikėjimas interneto aplinka

1. Pripažindama, kad svarbu didinti vartotojų pasitikėjimą skaitmenine prekyba, kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti priemones, kuriomis užtikrinama veiksminga elektroninės prekybos sandoriuose dalyvaujančių vartotojų apsauga, įskaitant priemones, kuriomis:
 - a) draudžiama nesąžininga ir apgaulinga komercinė praktika, be kita ko, klaidinanti komercinė praktika;
 - b) reikalaujama, kad prekių tiekėjai ir paslaugų teikėjai veiktų sąžiningai ir laikytųsi sąžiningos komercinės praktikos, be kita ko, paisydami vartotojų teisių dėl neužsakytų prekių ir paslaugų, ir
 - c) vartotojams suteikiama galimybė naudotis teisių gynimo priemonėmis dėl jų teisių pažeidimų, įskaitant teisę į teisinę gynybą, jei už prekes ar paslaugas yra sumokėta, bet jos nepristatomos ar neteikiamos taip, kaip susitarta.
2. Kiekviena Šalis užtikrina tokį vartotojų, dalyvaujančių elektroninės prekybos sandoriuose, apsaugos lygį, kuris būtų bent lygiavertis apsaugos, kuri pagal jos įstatymus, kitus teisės aktus ir politiką teikiama neelektroninėmis priemonėmis vykdomos prekybos vartotojams, lygiui.
3. Šalys pripažįsta, kad svarbu vartotojų apsaugos agentūroms ar kitoms atitinkamoms įstaigoms suteikti tinkamus vykdymo užtikrinimo įgaliojimus ir kad šios vartotojų apsaugos agentūros ar kitos atitinkamos įstaigos bendradarbiautų siekdamos apsaugoti vartotojus ir didinti jų pasitikėjimą interneto aplinka.

4. Šalys pripažįsta mechanizmą, kuriais palengvinamas su tarpvalstybinės elektroninės prekybos sandoriais susijusių skundų nagrinėjimas, naudą. Tuo tikslu Šalys nagrinėja galimybes taikyti tokius mechanizmus tarpusavio tarpvalstybinės elektroninės prekybos sandoriams.

12.13 STRAIPSNIS

Neužsakyti tiesioginės rinkodaros pranešimai

1. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti priemones, kuriomis užtikrinama veiksminga naudotojų apsauga nuo neužsakytų tiesioginės rinkodaros pranešimų.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad tiesioginės rinkodaros pranešimai nebūtų siunčiami naudotojams, kurie yra fiziniai asmenys, nebent jie yra sutikę gauti tokius rinkodaros pranešimus. Sutikimas apibrėžiamas pagal atitinkamos Šalies teisę.
3. Nepaisant 2 dalies, kiekviena Šalis leidžia asmenims, kurie pagal jos teisę naudotojo kontaktinius duomenis gavo tiekdami prekes ar teikdami paslaugas, siųsti tam naudotojui tiesioginės rinkodaros pranešimus dėl panašių savo prekių ar paslaugų.
4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad tiesioginės rinkodaros pranešimai būtų aiškiai atpažįstami, būtų aiškiai nurodyta, kieno vardu jie teikiami, ir juose būtų pateikiama būtina informacija, leidžianti naudotojams nemokamai bet kuriuo metu pareikalauti, kad pranešimai nebebūtų siunčiami.

5. Kiekviena Šalis naudotojams suteikia galimybę naudotis teisių gynimo priemonėmis dėl nepageidaujamų tiesioginės rinkodaros pranešimų teikėjų, nesilaikančių pagal 1–4 dalis nustatytų arba paliktų galioti priemonių.

12.14 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas reglamentavimo srityje skaitmeninės prekybos klausimais

1. Šalys keičiasi informacija apie šiuos su skaitmeninės prekybos reglamentavimu susijusius klausimus:
 - a) sąveikių elektroninių patikimumo užtikrinimo ir tapatumo nustatymo paslaugų pripažinimas ir lengvinimas;
 - b) tiesioginės rinkodaros pranešimų traktavimas;
 - c) vartotojų apsauga internete, įskaitant vartotojų teisių gynimo ir vartotojų pasitikėjimo stiprinimo priemones;
 - d) MVĮ problemos naudojantis elektronine prekyba;
 - e) e. valdžia ir
 - f) kiti klausimai, svarbūs skaitmeninės prekybos vystymui.

2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šis straipsnis netaikoma Šalies asmens duomenų ir privatumo apsaugos taisyklėms ir apsaugos priemonėms, įskaitant dėl asmens duomenų tarpvalstybinio perdavimo.
3. Kai tikslinga, Šalys bendradarbiauja ir aktyviai dalyvauja tarptautiniuose forumuose, siekdamas skatinti skaitmeninės prekybos vystymą.
4. Šalys pripažįsta, kad svarbu bendradarbiauti su skaitmenine prekyba susijusiais kibernetinio saugumo klausimais.

12.15 STRAIPSNIS

Bepopierė prekyba prekėmis

1. Siekdamas sukurti bepopierę pasienio procedūrų aplinką prekybai prekėmis Šalys pripažįsta, kad svarbu panaikinti popierines formas ir dokumentus, reikalingus prekių importui, eksportui ar tranzitui. Tuo tikslu Šalys raginamos atitinkamai panaikinti popierines formas ir dokumentus ir pradėti naudoti formas ir dokumentus duomenimis grindžiamu formatu.
2. Kiekviena Šalis stengiasi, kad jos išduodami ar tvarkomi arba įprastomis prekybos sąlygomis reikalingi prekybos administraciniai dokumentai visuomenei būtų prieinami elektronine forma. Šios dalies tikslais terminas „elektroninė forma“ apima formas, tinkamas automatizuotam aiškinimui ir elektroniniam apdorojimui be žmogaus įsikišimo, taip pat skaitmeninius vaizdus ir formas.

3. Kiekviena Šalis stengiasi priimti prekybos administracinių dokumentų elektronines versijas kaip teisiškai lygiavertes prekybos administracinių dokumentų popierinėms versijoms.
4. Šalys stengiasi bendradarbiauti dvišaliu lygmeniu ir tarptautiniuose forumuose, kad būtų daugiau pripažįstamos prekybos administracinių dokumentų elektroninės versijos.
5. Rengdama iniciatyvas, pagal kurias numatoma naudoti bepopierę prekybą prekėmis, kiekviena Šalis stengiasi atsižvelgti į metodus, dėl kurių susitarė tarptautinės organizacijos.

12.16 STRAIPSNIS

Atvira interneto prieiga

Šalys pripažįsta naudą, kurią jų atitinkamose teritorijose, laikydamiesi kiekvienos Šalies taikytinos politikos, įstatymų ir kitų teisės aktų, naudotojai gauna:

- a) turėdami prieigą prie pasirinktų paslaugų ir taikomųjų programų internete, galėdami jas platinti ir naudoti, jei vykdomas pagrįstas tinklo valdymas, kuriuo dėl komercinių priežasčių neblokuojamas ir nesulėtinamas duomenų srautas;
- b) galėdami prijungti prie interneto pasirinktus prietaisus, jei tokie prietaisai nekenkia tinklui, ir

- c) turėdami prieigą prie informacijos apie jų interneto prieigos paslaugų teikėjų vykdomą tinklo valdymo praktiką.

13 SKYRIUS

ENERGETIKA IR ŽALIAVOS

13.1 STRAIPSNIS

Tikslai

Šio skyriaus tikslai – lengvinti Šalių tarpusavio prekybą ir investicijas, siekiant skatinti, plėtoti ir didinti energijos gamybą iš atsinaujinančiųjų išteklių ir tvarią žaliavų gamybą, be kita ko, naudojant žaliąsias technologijas.

13.2 STRAIPSNIS

Principai

1. Kiekviena Šalis pasilieka suverenią teisę nustatyti, ar jos teritorijoje, taip pat salynų ir teritoriniuose vandenyse, išskirtinėje ekonominėje zonoje ir kontinentiniame šelfe yra vietų, kuriose būtų galima žvalgyti ir išgauti energetikos prekes ir žaliavas.

2. Kiekviena Šalis išsaugo teisę nustatyti energetikos prekių ir žaliavų tiekimo saugumui užtikrinti būtiną ir šį Susitarimą atitinkančias priemones, palikti jas galioti ir užtikrinti jų vykdymą.

13.3 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) leidimas – leidimas, licencija, koncesija ar panaši administracinė ar sutartinė priemonė, kuria Šalies kompetentinga institucija suteikia subjektui teisę vykdyti tam tikrą ekonominę veiklą jos teritorijoje;
- b) balansavimas – visais laikotarpiais vykdomi veiksmai ir procesai, kuriais tinklo operatorius nuolat užtikrina sistemos dažnio išlaikymą iš anksto nustatytame stabilumo intervale ir rezervų kiekio, būtino reikiamai kokybei užtikrinti, atitiktį reikalavimams;
- c) energetikos prekės – prekės, iš kurių gaunama energija ir kurių atitinkamas SS kodas nurodytas 13 priede (Energetikos prekių, angliavandenilių ir žaliavų sąrašai)¹;
- d) angliavandeniliai – prekės, kurių atitinkamas SS kodas nurodytas 13 priede (Energetikos prekių, angliavandenilių ir žaliavų sąrašai);

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad terminas „energetikos prekės“ neapima žemės ūkio, miškininkystės ar žuvininkystės prekių, išskyrus biodegasus ar biodegalus.

- e) žaliavos – medžiagos, naudojamos pramoninėms prekėms gaminti, kurių atitinkamas SS kodas nurodytas 13 priede (Energetikos prekių, angliavandenilių ir žaliavų sąrašai)¹;
- f) atsinaujinančiųjų išteklių elektros energija – elektros energija, pagaminta iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių;
- g) atsinaujinančiųjų išteklių energija – energija, pagaminta iš saulės, vėjo, vandens, geoterminių, biologinių ir vandenynų išteklių, taip pat kitų aplinkos išteklių, kurių pirminis energijos šaltinis yra atsinaujinantysis išteklius;
- h) standartas – standartas, kaip apibrėžta TPK sutarties 1 priede, ir
- i) techninis reglamentas – techninis reglamentas, kaip apibrėžta TPK sutarties 1 priede.

13.4 STRAIPSNIS

Importo ir eksporto monopoliai

Šalis nepaskiria arba nepalieka toliau veikti paskirtų importo ar eksporto monopolijų. Šio straipsnio tikslais termino „importo arba eksporto monopolis“ apibrėžtis reiškia Šalies subjektui suteiktą išimtinę teisę arba įgaliojimą importuoti energetikos prekes ar žaliavas iš kitos Šalies arba eksportuoti energetikos prekes ar žaliavas į kitą Šalį².

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad terminas „žaliavos“ neapima žemės ūkio, miškininkystės ar žuvininkystės prekių.

² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šis straipsnis nedaro poveikio 10 skyriui (Prekyba paslaugomis ir investicijomis) ir neapima teisės, atsirandančios suteikus intelektinės nuosavybės teisę.

13.5 STRAIPSNIS

Eksporto kainodara

Tokiomis priemonėmis kaip licencijos ar minimalių kainų reikalavimai Šalis nenustato didesnės jos energetikos prekių ar žaliavų eksporto į kitą Šalį kainos nei tokių vidaus rinkai skirtų energetikos prekių ar žaliavų kaina.

13.6 STRAIPSNIS

Šalies vidaus kainų nustatymas

Kiekviena Šalis siekia užtikrinti, kad didmeninės elektros energijos ir gamtinių dujų kainos atspindėtų faktinę pasiūlą ir paklausą. Jei Šalis nusprendžia reguliuoti energetikos prekių ir žaliavų vidaus tiekimo kainą (toliau – reguliuojama kaina), ji gali tai daryti tik siekdama teisėto viešosios politikos tikslo ir tik nustatydamą aiškiai apibrėžtą, skaidrią, nediskriminacinę ir proporcingą reguliuojamą kainą.

13.7 STRAIPSNIS

Leidimas žvalgyti ir išgauti energetikos prekes ir žaliavas

1. Jei Šalis reikalauja leidimo žvalgyti ar išgauti elektros energiją, angliavandenilius, ar žaliavas, ji:
 - a) išduoda tokį leidimą laikydamosi 10.33 straipsnyje (Objektyvumas, nešališkumas ir nepriklausomumas) ir 10.34 straipsnyje (Skelbimas ir turima informacija) nustatytų sąlygų ir procedūrų ir
 - b) užtikrina skaidrų leidimų išdavimo procesą ir paskelbia bent leidimo rūšį ir atitinkamą teritoriją ar jos dalį tokiu būdu, kad potencialiai suinteresuoti pareiškėjai galėtų teikti prašymus išduoti leidimą.
2. Šalis gali išduoti leidimus nesilaikydama 10.34 straipsnyje (Skelbimas ir turima informacija) ir šio straipsnio 1 dalies b punkte nustatytų sąlygų ir procedūrų bet kuriuo iš šių su angliavandeniliais susijusių atvejų:
 - a) teritorijai taikyta ankstesnė procedūra pagal 10.34 straipsnį (Skelbimas ir turima informacija) ir šio straipsnio 1 dalies b punktą, po kurios leidimas nebuvo išduotas;
 - b) teritorija yra nuolat prieinama žvalgymui ar gavybai arba

c) išduoto leidimo atsisakyta prieš pasibaigiant jo galiojimui.

3. Šalis gali reikalauti, kad subjektas, kuriam išduotas leidimas, sumokėtų finansinį įnašą arba nepiniginį įnašą¹. Finansinis įnašas ar nepiniginis įnašas nustatomas taip, kad nebūtų daromas poveikis tokio subjekto valdymui ir sprendimų priėmimo procesui.

4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad pareiškėjui būtų nurodytos jo prašymo atmetimo priežastys, kad jis galėtų pasinaudoti apskundimo arba peržiūros procedūromis. Apskundimo ar peržiūros procedūros iš anksto skelbiamos viešai.

13.8 STRAIPSNIS

Poveikio aplinkai vertinimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad pagal jos įstatymus ir kitus teisės aktus būtų reikalaujama atlikti veiklos, susijusios su energetikos prekių ar žaliavų gavyba, poveikio aplinkai vertinimą, jei tokia veikla gali daryti didelį poveikį aplinkai.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šioje dalyje vartojamas terminai „finansinis įnašas“ ir „nepiniginis įnašas“ neapima jokių garantijų ar mokėjimų, kurių reikia, kad subjektas laikytųsi įsipareigojimo finansuoti ir vykdyti eksploatacijos nutraukimą, arba jokių garantijų ar mokėjimų, kurių reikia veiklai po eksploatacijos nutraukimo.

2. Dėl 1 dalyje nurodyto poveikio aplinkai vertinimo kiekviena Šalis, kaip reikalaujama pagal jos įstatymus ir kitus teisės aktus:

- a) užtikrina, kad visiems suinteresuotiesiems asmenims, įskaitant nevyriausybinės organizacijas, būtų anksti suteikiama veiksminga galimybė ir nustatomas tinkamas laikotarpis dalyvauti poveikio aplinkai vertinime, taip pat tinkamas laikotarpis pastaboms dėl poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos teikti;
- b) prieš išduodama leidimą atsižvelgia į poveikio aplinkai vertinimo išvadas, susijusias su poveikiu aplinkai;
- c) poveikio aplinkai vertinimo išvadas skelbia viešai ir
- d) nustato ir tinkamai įvertina projekto poveikį, reikšmingą:
 - i) gyventojams ir žmonių sveikatai;
 - ii) biologinei įvairovei;
 - iii) žemei, dirvožemiui, vandeniui, orui ir klimatui ir
 - iv) kultūros paveldui ir kraštovaizdžiui, įskaitant tikėtiną poveikį dėl projekto pažeidžiamumo dėl didelių avarijų ar nelaimių, susijusių su atitinkamu projektu, rizikos.

13.9 STRAIPSNIS

Rizika ir sauga jūroje

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad su naftos ir dujų operacijų jūroje sauga ir aplinkos apsauga susijusios reguliavimo funkcijos būtų vykdomos nepriklausomai nuo reguliavimo funkcijų, susijusių su ekonomine plėtra ir naftos ir dujų operacijų jūroje licencijavimu, pavyzdžiui, išlaikant atskirus teisės subjektus.
2. Kiekviena Šalis, kai taikytina, nustato sąlygas, būtinas saugiam naftos ir dujų žvalgymui ir gavybai jūroje jos teritorijoje užtikrinti, kad jūros aplinka ir pakrantės bendruomenės būtų apsaugotos nuo taršos. Tokios sąlygos grindžiamos aukštais naftos ir dujų operacijų jūroje saugos ir aplinkos apsaugos standartais.
3. Šalys atitinkamai bendradarbiauja siekdamos tarptautiniu mastu propaguoti aukštus naftos ir dujų operacijų jūroje saugos ir aplinkos apsaugos standartus, keisdamosi informacija ir didindamos saugos ir aplinkosauginio veiksmingumo skaidrumą.

13.10 STRAIPSNIS

Atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamintojų prieiga prie energetikos infrastruktūros

1. Nedarant poveikio 13.7 straipsniui (Leidimas žvalgyti ir išgauti energetikos prekes ir žaliavas), kiekviena Šalis užtikrina, kad atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamintojams jos teritorijoje nediskriminacinėmis, pagrįstomis ir sąnaudas atspindinčiomis sąlygomis būtų suteikta prieiga prie elektros energijos perdavimo ir skirstymo infrastruktūros jos teritorijoje per pagrįstą laikotarpį po prašymo suteikti prieigą pateikimo ir tokiomis sąlygomis, kuriomis būtų galima patikimai naudotis tokia infrastruktūra.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad elektros energijos perdavimo ir skirstymo infrastruktūros jos teritorijoje savininkai ar operatoriai paskelbtų 1 dalyje nurodytas sąlygas ir imtųsi tinkamų priemonių kuo labiau sumažinti atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamybos ribojimą.
3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad būtų sukurtos balansavimo rinkos, kuriose atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamintojai galėtų pagrįstomis ir nediskriminacinėmis sąlygomis pirkti prekes ir paslaugas.
4. Šis straipsnis nedaro poveikio kiekvienos Šalies teisei savo įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti arba palikti galioti nuo teisės naudotis jos elektros energijos perdavimo ir skirstymo infrastruktūra nukrypti leidžiančias nuostatas, grindžiamas objektyviais ir nediskriminaciniais kriterijais, jeigu tokios nukrypti leidžiančios nuostatos yra būtinos norint pasiekti teisėtą politikos tikslą, pavyzdžiui, išlaikyti elektros energijos sistemos stabilumą.

13.11 STRAIPSNIS

Reguliavimo įstaiga

Kiekviena Šalis užtikrina, kad nepriklausoma reguliavimo įstaiga ar bet kuri kita nepriklausoma įstaiga veiktų toliau, arba įsteigia tokią įstaigą:

- a) kuri yra teisiškai ir funkciškai atskirta ir neatskaitinga:
 - i) kitoms institucijoms arba
 - ii) operatoriams ar subjektams, teikiantiems elektros energijos perdavimo ir skirstymo infrastruktūrą ar turintiems prieigą prie jos, ir
- b) kuriai pavesta per pagrįstą laikotarpį išspręsti ginčus dėl atitinkamų prieigos prie elektros energijos perdavimo ir skirstymo infrastruktūros ir naudojimosi ja sąlygų ir tarifų.

13.12 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas standartų, techninių reglamentų ir atitikties vertinimo procedūrų srityje

1. Vadovaudamosi 9.5 straipsniu (Tarptautiniai standartai) ir 9.6 straipsniu (Standartai) Šalys skatina atitinkamose jų teritorijose esančių reguliavimo ar standartizacijos institucijų bendradarbiavimą energijos vartojimo efektyvumo ir tvarios atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje, kad būtų prisidėta prie tvariosios energetikos ir klimato politikos.
2. 1 dalies tikslais Šalys stengiasi nustatyti atitinkamas abipusiškai svarbias iniciatyvas standartų, techninių reglamentų ir atitikties vertinimo procedūrų, susijusių su energijos vartojimo efektyvumu ir tvaria atsinaujinančiųjų išteklių energija, srityje.

13.13 STRAIPSNIS

Moksliniai tyrimai, plėtra ir inovacijos

Šalys skatina mokslinius tyrimus, plėtrą ir inovacijas energijos vartojimo efektyvumo, atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir žaliavų srityse ir atitinkamai bendradarbiauja, be kita ko, skatindamos:

- a) skleisti informaciją ir geriausios patirties pavyzdžius, susijusius su aplinkai palankia ir ekonomiškai efektyvia energetikos prekių ir žaliavų politika bei ekonomiškai efektyvia praktika ir technologijomis energijos vartojimo efektyvumo, atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir žaliavų srityse, tokiu būdu, kuris dera su tinkama ir veiksminga intelektinės nuosavybės teisių apsauga, ir

- b) efektyvaus energijos vartojimo ir žaliųjų technologijų, praktikos ir procesų mokslinius tyrimus, plėtrą ir taikymą energijos vartojimo efektyvumo, atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir žaliavų srityse, kad žalingas poveikis aplinkai visose energetikos prekių ir žaliavų grandinėse būtų kuo mažesnis.

13.14 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas energetikos prekių ir žaliavų srityje

Šalys atitinkamai bendradarbiauja energetikos prekių ir žaliavų srityje, siekdamos, be kita ko:

- a) mažinti arba panaikinti prekybą ir investicijas iškraipančias priemones trečiosiose šalyse, darančias poveikį energetikos prekėms ir žaliavoms;
- b) derinti savo pozicijas tarptautiniuose forumuose, kuriuose aptariami su energetikos prekėmis ir žaliavomis susiję prekybos ir investicijų klausimai, ir skatinti tarptautines programas energijos vartojimo efektyvumo, atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir žaliavų srityse;
- c) skatinti keitimąsi rinkos duomenimis šiose srityse:
 - i) energetikos prekių, įskaitant informaciją apie energijos rinkų organizavimą, naujų energetikos technologijų propagavimą ir energijos vartojimo efektyvumą, ir

- ii) žaliavų;
- d) skatinti įmonių socialinę atsakomybę pagal tarptautinius standartus, pvz., EBPO rekomendacijas daugiašalėms įmonėms ir EBPO išsamaus patikrinimo rekomendaciją dėl atsakingo verslo;
- e) propaguoti atsakingo įsigijimo ir gavybos vertybes visame pasaulyje ir užtikrinti kuo didesnę Šalių žaliavų sektorių ir susijusių pramonės vertės grandinių indėlį siekiant Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslų;
- f) skatinti mokslinius tyrimus, plėtrą, inovacijas ir mokymą atitinkamose energetikos prekių ir žaliavų bendro intereso srityse;
- g) skatinti keitimąsi informacija ir geriausia patirtimi, susijusiomis su vidaus politikos pokyčiais;
- h) skatinti veiksmingą išteklių naudojimą (t. y. tobulinti gamybos procesus, taip pat didinti patvarumą, taisomumą, konstrukcijų tinkamumą išardyti, lengvinti prekių pakartotinį naudojimą ir perdirbimą) ir
- i) tarptautiniu mastu propaguoti aukštus naftos, dujų ir gavybos operacijų jūroje saugos ir aplinkos apsaugos standartus, keičiantis informacija ir didinant saugos ir aplinkosauginio veiksmingumo skaidrumą.

14 SKYRIUS

VIEŠIEJI PIRKIMAI

14.1 STRAIPSNIS

Tam tikrų Sutarties dėl viešųjų pirkimų nuostatų įtraukimas

1. Šalys patvirtina savo teises ir pareigas pagal Sutartį dėl viešųjų pirkimų (SVP).
2. Į šį Susitarimą *mutatis mutandis* įtraukiamos ir tampa jo dalimi viešiesiems pirkimams, kuriems taikomas šio Susitarimo 14 priedas (Įsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką), taikomos šios SVP nuostatos:
 - a) I–IV straipsniai, VI–XV straipsniai, XVI straipsnio 1–3 dalys, XVII ir XVIII straipsniai ir
 - b) su kiekviena Šalimi susiję SVP II, III ir IV priedėliai.
3. Nepaisant 1.5 straipsnio (Ryšys su kitais tarptautiniais susitarimais) 5 dalies, jei iš dalies keičiamas kuris nors iš 2 dalies a punkte nurodytų SVP nuostatų, tie pakeitimai savaime į šį skyrį neįtraukiami, tačiau Šalys konsultuojasi, siekdamas atitinkamai iš dalies pakeisti šį skyrį.

4. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad pagal 2 dalį įtrauktose nuostatose, *mutatis mutandis* įtrauktose ir tapusiomis Susitarimo dalimi, nuorodos į terminą „į taikymo sritį patenkančius viešuosius pirkimus“ aiškinamos kaip nuorodos į viešuosius pirkimus, kuriems taikomas 14 priedas (Įsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką).

14.2 STRAIPSNIS

Papildomos taisyklės

1. Be nuostatų, nurodytų 14.1 straipsnyje (Tam tikrų Sutarties dėl viešųjų pirkimų nuostatų įtraukimas), taikomos šio straipsnio nuostatos.
2. Kiek tai susiję su elektroninių priemonių naudojimu vykdant viešuosius pirkimus ir skelbiant skelbimus, visi skelbimai, susiję su į taikymo sritį patenkančiais viešaisiais pirkimais, kaip tai suprantama 14.1 straipsnio 4 dalyje (Tam tikrų Sutarties dėl viešųjų pirkimų nuostatų įtraukimas), įskaitant skelbimus apie numatomus viešuosius pirkimus, santraukas, skelbimus apie planuojamus viešuosius pirkimus ir skelbimus apie sutarčių skyrimą:
 - a) yra nemokamai tiesiogiai prieinami elektroninėmis priemonėmis per vieną bendrą prieigos tašką internete ir
 - b) taip pat gali būti skelbiami tinkamame popieriniame leidinyje.

Konkurso dokumentai pateikiami elektroninėmis priemonėmis ir Šalys pasiūlymus, kiek praktiškai įmanoma, teikia elektroninėmis priemonėmis.

3. Kiek tai susiję su registravimo sistemos ir tinkamumo vertinimo procedūromis, pagal SVP IX straipsnio 1 dalį, jei Šalis, įskaitant jos perkančiuosius subjektus, ar bet kuri kita kompetentinga institucija naudoja tiekėjų registravimo sistemą, ji užtikrina, kad informacija apie tiekėjų registravimo sistemą būtų prieinama elektroninėmis priemonėmis ir kad suinteresuotieji tiekėjai galėtų bet kuriuo metu prašyti juos užregistruoti. Jei tiekėjas tenkina registracijos sąlygas, jis įregistruojamas per pagrįstą laikotarpį. Jei tiekėjas netenkina registracijos sąlygų, jis per pagrįstą laikotarpį apie tai informuojamas ir jam raštu nurodomos to priežastys.
4. Kiek tai susiję su atrankiniu konkursu, pagal SVP IX straipsnio 5 dalį, jei perkantysis subjektas taiko atrankinį konkursą, jis neriboja tiekėjų, kuriems išsiųsti kvietimai teikti pasiūlymus, skaičiaus, norėdamas išvengti veiksmingos konkurencijos.
5. Kiek tai susiję su aplinkos, socialiniais ir darbo teisės aspektais, Šalis gali:
- a) leisti perkantiesiems subjektams atsižvelgti į aplinkos, socialinius ir darbo teisės aspektus, susijusius su viešojo pirkimo objektu, jei jie yra:
 - i) nediskriminaciniai ir

- ii) nurodyti skelbime apie numatomą viešąjį pirkimą arba konkurso dokumentuose;
- b) imtis tinkamų priemonių užtikrinti savo ir tarptautinių aplinkos, socialinių ir darbo įstatymų ir kitų teisės aktų, pareigų ir standartų laikymąsi, jei tokie įstatymai ir kiti teisės aktai, pareigos ir standartai nėra diskriminaciniai.

6. Kiek tai susiję su dalyvavimo sąlygomis, Šalies perkantysis subjektas, nustatydamas dalyvavimo sąlygas, gali reikalauti susijusios ankstesnės patirties, jei tai svarbu viešojo pirkimo reikalavimams patenkinti pagal SVP VIII straipsnio 2 dalies b punktą, tačiau tas Šalies perkantysis subjektas negali nustatyti kaip viešojo pirkimo sąlygos reikalavimo, kad tokia ankstesnė patirtis būtų įgyta tos Šalies teritorijoje.

14.3 STRAIPSNIS

Keitimasis statistiniais duomenimis

Kiekviena Šalis kitai Šaliai kas dvejus metus pateikia dvišalius statistinius viešųjų pirkimų duomenis, jei jie yra prieinami kiekvienos Šalies oficialiose viešųjų pirkimų sistemose internete.

14.4 STRAIPSNIS

Taikymo srities pakeitimai ir ištaisymai

1. Šalis gali pagal šio straipsnio 3–5 ir 9 dalis pakeisti savo įsipareigojimus, nurodytus jai skirtame atitinkamame 14 priedo (Įsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką) skirsnyje. Šalis gali pagal šio straipsnio 6–9 dalis ištaisyti savo įsipareigojimus, nurodytus jai skirtame atitinkamame 14 priedo (Įsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką) skirsnyje.
2. Jei SVP I priedėlio Šalies priedų pakeitimas ar ištaisymas įsigalioja pagal SVP XIX straipsnį, jis automatiškai *mutatis mutandis* įsigalioja ir tampa taikomas šio Susitarimo tikslais.
3. Šalis, ketinanti pakeisti savo įsipareigojimus, nurodytus jai skirtame atitinkamame 14 priedo (Įsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką) skirsnyje:
 - a) raštu apie tai praneša kitai Šaliai ir
 - b) pranešime kitai Šaliai pasiūlo tinkamą kompensacinį sureguliovimą, kad būtų išlaikoma su ankstesniąja (iki pakeitimo) palyginama taikymo sritis.
4. Nepaisant 3 dalies b punkto, Šalis neprivalo kitai Šaliai taikyti kompensacinio sureguliovimo, jei pakeitimas taikomas subjektui, kurio Šalis faktiškai nebekontroliuoja ar nebeturi jam įtakos.

5. Kita Šalis gali prieštarauti 3 dalyje nurodytam pakeitimui, jei ji mano, kad:

- a) pagal 3 dalies b punktą pasiūlytas kompensacinis sureguliojimas yra pakankamas, kad būtų išlaikoma palyginama abipusiškai sutarta taikymo sritis, arba
- b) pakeitimas netaikomas subjektui, kurio Šalis faktiškai nebekontroliuoja ar nebeturi jam įtakos, kaip numatyta 4 dalyje.

Jeigu kita Šalis per 45 dienas nuo 3 dalies a punkte nurodyto pranešimo pateikimo dienos raštu nepateikia prieštaravimų, laikoma, kad ji sutiko su kompensaciniu sureguliojimu ar pakeitimu, be kita ko, 26 skyriaus (Ginčų sprendimas) tikslais.

6. Toliau išvardyti Šalies atitinkamo 14 priedo (Išsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką) skirsnio pakeitimai laikomi vien techninio pobūdžio ištaisymais, jei tie pakeitimai neturi įtakos abipusiškai sutartai šiame skyriuje numatytai taikymo sričiai:

- a) subjekto pavadinimo pakeitimas;
- b) dviejų ar daugiau tame skirsnyje išvardytų subjektų susijungimas ir
- c) į tą skirsnį įtraukto subjekto padalijimas į du arba daugiau subjektų, kurie įtraukiami į tame pačiame skirsnyje pateiktą subjektų sąrašą.

7. Šalis apie siūlomus 14 priedo (Įsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką) atitinkamo skirsnio ištaisymus kitai Šaliai praneša kas dvejus metus, laikydamasi pranešimų teikimo ciklo, nustatyto SVP.
8. Per 45 dienas nuo pranešimo pateikimo dienos Šalis gali pateikti kitai Šaliai prieštaravimą dėl siūlomo ištaisymo. Jei Šalis teikia prieštaravimą, ji nurodo priežastis, kodėl mano, kad siūlomas ištaisyimas nėra vien 6 dalyje nurodytas techninio pobūdžio ištaisyimas, ir apibūdina poveikį, kurį siūlomas ištaisyimas darytų abipusiškai sutartai taikymo sričiai, numatyta šiame Susitarime. Jei per 45 dienas nuo pranešimo pateikimo dienos toks raštiškas prieštaravimas nepateikiamas, laikoma, kad Šalis sutiko su siūlomu ištaisymu.
9. Jei kita Šalis prieštarauja siūlomam pakeitimui arba ištaisymui, Šalys siekia išspręsti šį klausimą per konsultacijas. Jei per 60 dienų nuo prieštaravimo pateikimo dienos nesusitariama, Šalis, siekianti pakeisti arba ištaisyti 14 priedo (Įsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką) savo atitinkamą skirsnį, gali perduoti klausimą spęsti ginčų sprendimo tvarka pagal 26 skyrių (Ginčų sprendimas). Numatomas 14 priedo (Įsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką) atitinkamo skirsnio pakeitimas ar ištaisyimas įsigalioja tik tada, kai dėl jo sutars abi Šalys arba bus priimtas galutinis pagal 26.5 straipsnį (Kolegijos sudarymas) sudarytos kolegijos sprendimas.

14.5 STRAIPSNIS

Tolesnės derybos

Šalys pradeda derybas dėl patekimo į rinką, siekdamos išplėsti 14 priedo (Įsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką) B skirsnio (Naujosios Zelandijos sąrašas) 2 poskirsnyje (Centrinei valdžiai pavaldūs subjektai) ir 3 poskirsnyje (Kiti subjektai) numatytą taikymo sritį, kuo greičiau, kai tik Naujosios Zelandijos vietos valdžios institucijos, valstybės tarnybos arba valstybinio sektoriaus subjektai:

- a) Naujosios Zelandijos yra įtraukiami į kito tarptautinio prekybos susitarimo taikymo sritį arba
- b) turi laikytis Naujosios Zelandijos viešųjų pirkimų taisyklių¹ nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos².

¹ Naujosios Zelandijos viešųjų pirkimų taisyklės yra Naujosios Zelandijos pagrindinė viešųjų pirkimų reguliavimo priemonė. Pagal 2004 m. Karūnos subjektų įstatymo (*Crown Entities Act 2004*) 107 skirsnį 2014 m. balandžio 22 d. paskelbtuose Nurodymuose dėl veiksmų visais valdžios lygmenimis (*Whole of Government Direction*) reikalaujama, kad tam tikrų kategorijų subjektai laikytųsi viešųjų pirkimų taisyklių.

² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šis punktas netaikomas, jei vienas ar keli atitinkami subjektai šio Susitarimo įsigaliojimo dieną turėjo laikytis Naujosios Zelandijos viešųjų pirkimų taisyklių.

15 SKYRIUS

KONKURENCIJOS POLITIKA

15.1 STRAIPSNIS

Konkurencijos principai

Šalys pripažįsta, kad jų prekybos ir investicijų santykiams yra svarbi laisva ir neiškraipyta konkurencija. Šalys pripažįsta, kad antikonkurencinė verslo praktika ir valstybės kišimasis gali iškraipyti tinkamą rinkų veikimą ir mažinti prekybos ir investicijų liberalizavimo naudą.

15.2 STRAIPSNIS

Konkurencinis neutralumas

Šis skyrius taikomas visoms – viešosioms ar privačiosioms – įmonėms.

15.3 STRAIPSNIS

Ekonominė veikla

Šis skyrius įmonėms taikomas tik tiek, kiek tos įmonės vykdo ekonominę veiklą. Šio skyriaus tikslais terminas „ekonominė veikla“ reiškia veiklą, susijusią su prekių ar paslaugų siūlymu rinkoje.

15.4 STRAIPSNIS

Teisės aktų sistema

1. Kiekviena Šalis priima arba palieka galioti konkurencijos teisę:
 - a) kuri taikoma visoms įmonėms;
 - b) kuri taikoma visuose ekonomikos sektoriuose¹ ir

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad pagal SESV 42 straipsnį Sąjungos konkurencijos taisyklės žemės ūkio sektoriui taikomos pagal 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1308/2013, kuriuo nustatomas bendras žemės ūkio produktų rinkų organizavimas ir panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 922/72, (EEB) Nr. 234/79, (EB) Nr. 1037/2001 ir (EB) Nr. 1234/2007 (ES OL L 347, 2013 12 20, p. 671).

c) kuria veiksmingai reaguojama į visus šiuos veiksmus:

- i) įmonių horizontaliuosius ir vertikaliuosius susitarimus, įmonių asociacijų sprendimus ir neoficialų įmonių bendradarbiavimą, pakeičiantį konkurencijos keliamą riziką, kurių tikslas arba padarinys yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškreipimas;
- ii) vienos ar kelių įmonių piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi ir
- iii) įmonių koncentraciją, dėl kurios galėtų kilti didelių kliūčių veiksmingai konkurencijai, ypač užėmus dominuojančią padėtį arba ją sustiprinus.

2. Šalys užtikrina, kad įmonėms, kurioms patikėta vykdyti viešojo intereso funkcijas, būtų taikomos šiame skyriuje nurodytos taisyklės, jei taikant tokias taisykles teisiškai arba faktiškai nekliudoma vykdyti tokioms įmonėms pavestų konkrečių viešojo intereso funkcijų. Pavestos viešojo intereso funkcijos turi būti skaidrios, o bet koks šiame skyriuje nustatytų taisyklių taikymo ribojimas arba nukrypimas nuo jų taikymo negali viršyti to, kas tikrai būtina pavestoms funkcijoms įvykdyti.

15.5 STRAIPSNIS

Igyvendinimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad toliau veiktų veiklos požiūriu nepriklausoma konkurencijos institucija, atsakinga už visapusišką 15.4 straipsnio (Teisės aktų sistema) 1 dalyje nurodytos konkurencijos teisės taikymą bei veiksmingą jos vykdymo užtikrinimą ir turinti tam reikiamus įgaliojimus ir išteklius.
2. Kiekviena Šalis savo konkurencijos teisę taiko skaidriai, laikydamasi proceso sąžiningumo principų, įskaitant atitinkamų įmonių teises į gynybą, visų pirma teisę būti išklausytai ir teisę į teisminę peržiūrą.
3. Kiekviena Šalis viešai skelbia savo konkurencijos įstatymus ir kitus teisės aktus, taip pat visas su jų vykdymo užtikrinimu susijusias gaires, išskyrus vidaus veiklos procedūras.
4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos konkurencijos įstatymai ir kiti teisės aktai būtų taikomi ir jų vykdymas būtų užtikrintas nediskriminuojant dėl pilietybės.
5. Kiekviena Šalis užtikrina, kad prieš nustatant sankciją ar teisių gynimo priemonę per vykdymo užtikrinimo procedūras atsakovui būtų suteikta galimybė būti išklausytam ir pateikti jo kaltę paneigiančius įrodymus. Visų pirma kiekviena Šalis užtikrina, kad atsakovas turėtų pagrįstą galimybę peržiūrėti ir užginčyti įrodymus, kuriais grindžiamas sankcijos ar teisių gynimo priemonės nustatymas.

6. Atsižvelgdama į bet kokį redagavimą, būtiną konfidencialiai informacijai apsaugoti, kiekviena Šalis užtikrina, kad įgyvendindama savo konkurencijos įstatymus ar teisės aktus supažindins atsakovą procese su bet kokios jam pritaikytos sankcijos už konkurencijos teisės pažeidimus arba taikytinos teisės gynimo priemonės teisiniu pagrindu.

7. Kiekviena Šalis užtikrina, kad asmenims, kuriems skirtas sprendimas, kuriuo už jos konkurencijos teisės pažeidimą nustatoma sankcija arba teisių gynimo priemonė, būtų suteikta galimybė siekti tokio sprendimo teisminės peržiūros.

15.6 STRAIPSNIS

Asmens teisė pareikšti ieškinį

1. Šio straipsnio tikslais terminas „asmens teisė pareikšti ieškinį“ reiškia asmens teisę nepriklausomai arba po to, kai Šalies konkurencijos institucija ar institucijos nustato pažeidimą, naudotis teisių gynimo priemonėmis, įskaitant draudžiamąsias, pinigines ar kitas teisių gynimo priemones, kreipiantis į teismą ar kitą nepriklausomą teisminę instituciją dėl žalos to asmens verslui ar turtui, kuri buvo padaryta dėl Šalies konkurencijos teisės pažeidimo.

2. Pripažindama, kad asmens teisė pareikšti ieškinį yra svarbus papildomas Šalies konkurencijos teisės viešojo vykdymo užtikrinimo elementas, kiekviena Šalis priima arba palieka galioti įstatymus ar kitas priemones, kuriais nustatoma nepriklausoma asmens teisė pareikšti ieškinį.

15.7 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas

1. Šalys pripažįsta, kad skatinti bendradarbiavimą konkurencijos politikos ir konkurencijos teisės vykdymo užtikrinimo srityje yra bendras jų interesas.
2. Siekdamos sudaryti palankesnes sąlygas 1 dalyje nurodytam bendradarbiavimui, Šalių konkurencijos institucijos gali keistis informacija laikydamosi kiekvienos Šalies teisėje nustatytą konfidencialumo taisyklių.
3. Šalių konkurencijos institucijos stengiasi, kai įmanoma ir tinkama, koordinuoti savo vykdymo užtikrinimo veiklą, susijusią su tuo pačiu ar susijusiu elgesiu arba atvejais.

15.8 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

Šiam skyriui 26 skyrius (Ginčų sprendimas) netaikomas.

16 SKYRIUS

SUBSIDIJOS

16.1 STRAIPSNIS

Principai

Šalis gali teikti subsidijas tik jei jos reikalingos viešosios politikos tikslui pasiekti. Tačiau Šalys pripažįsta, kad tam tikros subsidijos gali iškreipti tinkamą rinkų veikimą, mažinti prekybos liberalizavimo teikiamą naudą ir daryti žalą aplinkai. Iš esmės Šalis neturėtų teikti subsidijų, jei jos daro arba gali daryti neigiamą poveikį konkurencijai ar prekybai arba kai jos daro didelę žalą aplinkai.

16.2 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys ir taikymo sritis

1. Šiame skyriuje terminas „subsidija“:
 - a) SKP sutarties 1 straipsnio 1 dalyje nustatytas sąlygas atitinkanti priemonė, nepriklausomai nuo to, ar subsidija teikiama įmonei, tiekiančiai prekes ar teikiančiai paslaugas¹, ir

¹ Šis straipsnis nedaro poveikio jokių būsimų PPO diskusijų dėl subsidijų paslaugoms apibrėžties rezultatui. Atsižvelgdamos į šių būsimų PPO diskusijų pažangą, Šalys gali iš dalies keisti su tuo susijusias šio Susitarimo nuostatas.

b) subsidija, kaip apibrėžta šios dalies a punkte, teikiama konkrečiam subjektui, kaip tai suprantama SKP sutarties 2 straipsnyje. Visos subsidijos, kurioms taikomas 16.7 straipsnis (Draudžiamos subsidijos), laikomos konkrečiam subjektui teikiamomis subsidijomis, kaip numatyta šio Susitarimo 2 straipsnyje.

2. Šis skyrius įmonėms teikiamoms subsidijoms taikomas tiek, kiek tos įmonės vykdo ekonominę veiklą. Šis skyrius taikomas visoms viešosioms ir privačiosioms įmonėms. Šio skyriaus tikslais terminas „ekonominė veikla“ reiškia veiklą, susijusią su prekių ar paslaugų siūlymu rinkoje.

3. Šis skyrius taikomas įmonėms, kurioms pavestos konkrečios viešojo intereso funkcijos ar užduotys, teikiamoms subsidijoms tiek, kiek šio skyriaus taikymas teisiškai ar faktiškai netrukdo vykdyti toms įmonėms pavestų konkrečių viešojo intereso funkcijų ar užduočių. Tokios konkrečios viešojo intereso funkcijos ar užduotys pavedamos iš anksto ir laikantis skaidrumo reikalavimų, o bet koks šio skyriaus taikymo ribojimas ar nukrypimas nuo jo taikymo negali viršyti to, kas būtina pavestoms viešojo intereso funkcijoms ar užduotims įvykdyti. Šios dalies taikymo tikslais formuluotė „konkrečios viešojo intereso funkcijos ar užduotys“ apima viešųjų paslaugų įsipareigojimus.

4. 16.6 straipsnis (Konsultacijos) ir 16.7 straipsnis (Draudžiamos subsidijos) netaikomi subsidijoms, teikiamoms kiekvienos Šalies centrinei valdžiai pavaldžiuose lygmenyse. Vykdydama savo pareigas pagal šį skyrių kiekviena Šalis imasi pagrįstų jai prieinamų priemonių užtikrinti, kad jos valdžios sektoriaus lygmenyse, pavaldžiuose centrinei valdžiai, būtų laikomasi šio skyriaus nuostatų.

5. 16.6 straipsnis (Konsultacijos) ir 16.7 straipsnis (Draudžiamos subsidijos) netaikomi audiovizualiniam sektoriui.
6. 16.7 straipsnis (Draudžiamos subsidijos) netaikomas subsidijoms, kurios teikiamos siekiant:
- a) kompensuoti gaivalinių nelaimių arba kitokių neekonominio pobūdžio ypatingų įvykių padarytai žalai, jei tokios subsidijos yra laikinos, ir
 - b) reaguoti į nacionalinę ar pasaulinę sveikatos ar ekonomikos ekstremaliąją padėtį, jei, atsižvelgiant į žalą, kuri yra padaryta arba gali būti padaryta dėl tos ekstremaliosios padėties, tokios subsidijos yra laikinos, tikslinės ir proporcingos.

16.3 STRAIPSNIS

Ryšys su PPO steigimo sutartimi

Nė viena šio skyriaus nuostata nedaro poveikio nė vienos iš Šalių teisėms arba pareigoms pagal SKP sutartį, Sutartį dėl žemės ūkio, GATT 1994 XVI straipsnį arba GATS XV straipsnį.

16.4 STRAIPSNIS

Žuvininkystės subsidijos

Kiekviena Šalis stengiasi nesuteikti arba toliau neteikti žalingų žuvininkystės subsidijų. Tuo tikslu Šalys bendradarbiauja, kad:

- a) pasiektų Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslą Nr. 14.6;
- b) įgyvendintų 2022 m. birželio 17 d. Ženevoje pasirašytą PPO susitarimą dėl žuvininkystės subsidijų, kuriuo, be kita ko, draudžiamos subsidijos, kuriomis prisidedama prie neteisėtos, nedeklaruojamos ir nereglamentuojamos žvejybos (toliau – „NNN žvejyba“), ir
- c) PPO vestų derybas priimti išsamias taisykles, susijusias su tam tikrų formų žuvininkystės subsidijų, kuriomis prisidedama prie perteklinių pajėgumų ir peržvejojimo, draudimu.

16.5 STRAIPSNIS

Skaidrumas

1. Kiek tai susiję su bet kokia Šalies teritorijoje suteikta arba toliau teikiama subsidija, kiekviena Šalis per metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos ir vėliau kas dvejus metus skaidriai pateikia šią informaciją:

- a) subsidijos teisinį pagrindą ir paskirtį;

- b) subsidijos formą;
- c) subsidijos sumą arba subsidijai biudžete numatytą sumą ir
- d) jei įmanoma, subsidijos gavėjo pavadinimą.

2. Kiekviena Šalis laikosi 1 dalyje nurodytų skaidrumo reikalavimų:

- a) pateikdama pranešimą pagal SKP sutarties 25 straipsnį;
- b) pateikdama pranešimą pagal Sutarties dėl žemės ūkio 18 straipsnį arba
- c) paskelbdama apie subsidiją viešai prieinamoje svetainėje arba nurodydama, kad tokia informacija būtų paskelbta jos vardu.

3. Nepaisant 1 dalyje nustatytų skaidrumo reikalavimų, Šalis (toliau – prašančioji Šalis) gali kitos Šalies (toliau – atsakančioji Šalis) prašyti pateikti papildomos informacijos apie atsakančiosios Šalies teikiamą subsidiją, įskaitant:

- a) subsidijos teisinį pagrindą ir politikos tikslą ar paskirtį;
- b) bendrą subsidijos sumą arba metinę biudžete subsidijai numatytą sumą;
- c) jei įmanoma, subsidijos gavėjo pavadinimą;
- d) subsidijos suteikimo datas, subsidijos trukmę ir bet kuriuos kitus su ja susijusius terminus;

- e) tinkamumo gauti subsidiją reikalavimus;
- f) visas priemonės, kurių imtasi siekiant apriboti galimą iškraipomąjį poveikį konkurencijai, prekybai ar aplinkai, ir
- g) visą kitą informaciją, kuria remiantis būtų galima įvertinti neigiamą subsidijos poveikį.

4. Atsakančioji Šalis pagal 3 dalį prašomą informaciją prašančiajai Šaliai pateikia raštu ne vėliau kaip per 60 dienų nuo prašymo pateikimo dienos. Jei atsakančioji Šalis nepateikia visos arba dalies prašančiosios Šalies prašomos informacijos, atsakančioji Šalis paaiškina tokios informacijos nepateikimo priežastis rašytiniame atsakyme, kurio reikalaujama pagal šią dalį.

16.6 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Jei bet kuriuo metu po prašymo pateikti papildomos informacijos pagal 16.5 straipsnio (Skaidrumas) 3 dalį prašančioji Šalis mano, kad atsakančiosios Šalies teikiama subsidija daro arba gali daryti neigiamą poveikį jos interesams, ji gali raštu pareikšti savo susirūpinimą atsakančiajai Šaliai ir prašyti surengti konsultacijas šiuo klausimu. Šalių konsultacijos susirūpinimą keliančiam klausimui aptarti surengiamos per 60 dienų nuo prašymo pateikimo dienos.

2. Jei po 1 dalyje nurodytų konsultacijų prašančioji Šalis mano, kad atitinkama subsidija daro arba gali daryti neproporcingą neigiamą poveikį jos interesams:

- a) tuo atveju, kai subsidijos teikiamos prekes tiekiančiai ar paslaugas teikiančiai įmonei, atsakančioji Šalis stengiasi pašalinti arba kuo labiau sumažinti bet kokį neigiamą subsidijos poveikį prašančiosios Šalies interesams, arba
- b) tuo atveju, kai teikiamos subsidijos yra susijusios su prekėmis, kurioms taikomas Sutarties dėl žemės ūkio 1 priedas, atsižvelgdama į atitinkamas tos sutarties nuostatas ir tinkamai laikydamosi 16.3 straipsnio (Ryšys su PPO steigimo sutartimi), atsakančioji Šalis geranoriškai apsvarsto prašančiajai Šaliai susirūpinimą keliančius klausimus.

3. 2 dalies a punkto tikslais Šalys deda visas pastangas, kad tokiame klausime išspręsti rastų abipusiškai priimtina sprendimą.

16.7 STRAIPSNIS

Draudžiamos subsidijos

1. Draudžiamos šios subsidijos, kurios daro ar galėtų daryti reikšmingą neigiamą poveikį Šalių tarpusavio prekybai:
 - a) subsidijos, kuriomis vyriausybė garantuoja tam tikrų įmonių skolas ar įsipareigojimus be jokių tokių skolų ir įsipareigojimų sumos ar tokios garantijos trukmės apribojimų, ir
 - b) subsidijos nemokioms įmonėms ar įmonėms, kurioms per trumpą ar vidutinį laikotarpį be subsidijos gresia nemokumas, jei:
 - i) neparengtas patikimas, realiomis prielaidomis pagrįstas restruktūrizavimo planas, kuriuo siekiama užtikrinti, kad per pagrįstos trukmės laikotarpį įmonė vėl taptų gyvybinga ilgam laikui, arba
 - ii) įmonė, išskyrus MVI, neprisideda prie restruktūrizavimo sąnaudų.
2. 1 dalies b punktas netaikomas subsidijoms, kurios restruktūrizavimo planui parengti reikiamu laikotarpiu įmonėms teikiamos kaip laikina likvidumo parama paskolų garantijų arba paskolų forma. Tokia laikina likvidumo parama neturi viršyti sumos, kurios reikia vien įmonės veiklos tęstinumui užtikrinti. Šios dalies tikslais formuluotė „laikina likvidumo parama paskolų garantijų arba paskolų forma“ apima mokumo paramą.

3. Subsidijos, teikiamos siekiant užtikrinti tinkamą įmonės pasitraukimą iš rinkos, nedraudžiamos.
4. Šis straipsnis netaikomas subsidijoms, kurių bendros sumos arba biudžetas per trejų metų iš eilės laikotarpį nesiekia 160 000 SST vienai įmonei.

16.8 STRAIPSNIS

Subsidijų naudojimas

Kiekviena Šalis užtikrina, kad įmonės subsidijas naudotų tik tuo politikos tikslu, kuriuo jos buvo suteiktos.

16.9 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

16.6 straipsniui (Konsultacijos) 26 skyrius (Ginčų sprendimas) netaikomas.

17 SKYRIUS

VALSTYBĖS VALDOMOS ĮMONĖS

17.1 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas valstybės valdomoms įmonėms, įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosioms monopolijoms, kurios vykdo komercinę veiklą, galinčią daryti poveikį Šalių tarpusavio prekybai ar investicijoms¹. Jei valstybės valdomos įmonės, įmonės, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosios monopolijos vykdo ir komercinę veiklą, ir nekomercinę veiklą, šis skyrius taikomas tik jų komercinei veiklai.
2. Šis skyrius taikomas visų valdžios lygmenų valstybės valdomoms įmonėms, įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosioms monopolijoms².

¹ Šis skyrius, išskyrus 17.3 straipsnį (Ryšys su PPO steigimo sutartimi) ir 17.7 straipsnį (Keitimasis informacija), netaikomas subjektams, įsteigtiems arba reglamentuojamiems pagal 1999 m. Naujosios Zelandijos kivių eksporto taisyklės arba 1999 m. Naujosios Zelandijos kivių pramonės restruktūrizavimo įstatymą. 17.7 straipsnyje (Keitimasis informacija) paaiškinamas 17.3 straipsnio (Ryšys su PPO steigimo sutartimi) taikymas šio skyriaus tikslais.

² Laikoma, kad į šio skyriaus taikymo sritį nepatenka:

- a) vietos tarybos ir subjektai, kuriems taikomas 14 skyrius (Viešieji pirkimai) ir jo 14 priedas (Isipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką), ir
- b) įmonės, kurioms specialiąsias teises ir privilegijas suteikė, ir monopolijos, kurias paskyrė a punkte nurodytos vietos tarybos.

3. Šis skyrius netaikomas valstybės valdomoms įmonėms, įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosioms monopolijoms, jei valstybės valdomos įmonės, įmonės, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtos monopolijos komercinės veiklos metinės pajamos per vienus iš trejų iš eilės einančių ankstesnių finansinių metų buvo mažesnės nei 100 mln. SST. Pirmuosius trejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos minėta ribinė vertė yra 200 mln. SST.

4. Šis skyrius netaikomas, jei valstybės valdomos įmonės, įmonės, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosios monopolijos veikia kaip perkantieji subjektai, vykdančys viešuosius pirkimus valdžios sektoriaus tikslais, o ne komercinio perpardavimo tikslais ar siekdami juos panaudoti prekei gaminti ar paslaugai teikti komercinio pardavimo tikslais¹.

5. 17.5 straipsnis (Nediskriminacinis režimas ir komerciniai sumetimai) ir 17.7 straipsnis (Keitimasis informacija) netaikomi jokiai su valdžios įstaigų pavestų funkcijų vykdymu susijusiai veiklai.

6. 17.5 straipsnis (Nediskriminacinis režimas ir komerciniai sumetimai) netaikomas valstybės valdomos įmonės finansinių paslaugų teikimui valdžios sektoriaus įgaliojimu, jei teikiant tas finansines paslaugas:

a) remiamas eksportas arba importas, su sąlyga, kad tos finansinės paslaugos:

i) nėra skirtos komerciniam finansavimui pakeisti arba

¹ Tai nedaro poveikio Šalių įsipareigojimams pagal 14 skyrių (Viešieji pirkimai), įskaitant, visų pirma, 14 priedą (Įsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką).

- ii) yra siūlomos sąlygomis, kurios nėra palankesnės nei tos, kurios galėtų būti pasiūlytos komercinėje rinkoje panašių finansinių paslaugų atveju, arba
 - b) remiamos privačiosios investicijos už Šalies teritorijos ribų su sąlyga, kad šios finansinės paslaugos:
 - i) nėra skirtos komerciniam finansavimui pakeisti arba
 - ii) yra siūlomos sąlygomis, kurios nėra palankesnės nei tos, kurios galėtų būti pasiūlytos komercinėje rinkoje panašių finansinių paslaugų atveju, arba
 - c) siūlomos sąlygomis, atitinkančiomis 17.2 straipsnio (Terminų apibrėžtys) b punkte nurodytą Eksporto kreditų susitarimą, jei tų paslaugų teikimas patenka į to susitarimo taikymo sritį.
7. 17.5 straipsnis (Nediskriminacinis režimas ir komerciniai sumetimai) netaikomas paslaugų sektoriams, kurie nepatenka į 10 skyriaus (Prekyba paslaugomis ir investicijos) taikymo sritį, pagal 10.2 straipsnį (Taikymo sritis) 3 dalyje.
8. 17.5 straipsnis (Nediskriminacinis režimas ir komerciniai sumetimai) netaikomas, jei Šalies valstybės valdomos įmonės, įmonės, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosios monopolijos perka ar parduoda prekes ar paslaugas pagal:
- a) bet kurią esamą Susitarimo neatitinkančią priemonę pagal 10.10 straipsnį (Susitarimo neatitinkančios priemonės), kurią Šalis palieka galioti, toliau taiko, atnaujiną ar iš dalies pakeičia, kaip nustatyta 10-A priede (Esamos priemonės) pateiktame jos atitinkamame sąraše, arba

- b) bet kurią Susitarimo neatitinkančią priemonę, kurią Šalis pagal 10.10 straipsnį (Susitarimo neatitinkančios priemonės) nustato arba palieka galioti dėl sektorių, subsektorių arba veiklos sričių, nurodytų 10-B priede (Būsimos priemonės) pateiktame jos atitinkamame sąraše.

17.2 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) su valdžios įstaigų pavestų funkcijų vykdymu susijusi veikla – nekomerciniais tikslais ir nekonkuruojant su vienu arba daugiau ekonominės veiklos vykdytojų vykdoma veikla, įskaitant teikiamas paslaugas;
- b) Eksporto kreditų susitarimas – atsižvelgiant į EBPO sistemą parengtas Susitarimas dėl oficialiai remiamų eksporto kreditų arba atsižvelgiant į EBPO ar kitą sistemą parengtas vėlesnis įsipareigojimas, kurį priėmė bent 12 PPO narių steigėjų, kurios 1979 m. sausio 1 d. buvo Eksporto kreditų susitarimo dalyvės;
- c) komercinė veikla – veikla, kurią vykdo įmonė ir kurios galutinis rezultatas yra prekės gamyba arba paslaugos teikimas, kad ji būtų parduota atitinkamoje rinkoje tos įmonės nustatytais kiekiais ir kainomis, ir kuri vykdoma siekiant pelno¹;

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad veikla, kurią vykdo įmonė, veikianti ne pelno ar tik sąnaudų padengimo pagrindu, nėra komercinė veikla.

- d) komerciniai sumetimai – kaina, kokybė, prieinamumas, paklausumas, vežimas ir kitos pirkimo ar pardavimo sąlygos arba kiti veiksniai, į kuriuos paprastai atsižvelgtų pagal rinkos ekonomikos principus atitinkamame verslo arba pramonės sektoriuje veikiančios privačiosios įmonės, priimdamos komercinius sprendimus;
- e) paskirti monopoliją – sukurti arba leisti sukurti monopoliją arba išplėsti monopoliją į jos veiklos sritį įtraukiant papildomą prekę arba paslaugą;
- f) paskirtoji monopolija – subjektas, įskaitant konsorciumus ar valdžios įstaigas, Šalies teritorijoje esančioje atitinkamoje rinkoje paskirtas vieninteliu prekės tiekėju ar paslaugos tiekėju arba jų pirkėju; paskirtosiomis monopolijomis nelaikomi subjektai, kuriems tik suteiktos išimtinės intelektinės nuosavybės teisės;
- g) įmonė, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos – viešoji arba privačioji įmonė, kuriai Šalis teisiškai arba faktiškai suteikė specialiąsias teises arba privilegijas¹; specialiosios teisės arba privilegijos – Šalies suteikiamos teisės arba privilegijos, kai Šalis pagal kitus kriterijus nei objektyvūs, proporcingi ir nediskriminaciniai kriterijai paskiria įmones, kurioms leidžiama tiekti prekę arba teikti paslaugą, arba apriboja tokių įmonių skaičių iki dviejų arba daugiau ir taip daro esminį poveikį bet kurios kitos įmonės galimybei iš esmės lygiavertėmis sąlygomis tiekti tokią pačią prekę arba teikti tokią pačią paslaugą toje pačioje geografinėje vietovėje;

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad kvotos, licencijos ar leidimo, susijusių su ribotais ištekliais arba eksporto produktų paskirstymu rinkoms, kuriose galioja tarifinės kvotos, konkrečioms šalims skirtos lengvatos ar kitos priemonės, suteikimas savaime nėra specialioji teisė arba privilegija.

- h) valstybės valdoma įmonė – įmonė, kurioje:
- i) Šaliai nuosavybės teise tiesiogiai priklauso daugiau nei 50 % akcinio kapitalo;
 - ii) Šalis kontroliuoja daugiau kaip 50 % balsavimo teisių;
 - iii) Šalis turi įgaliojimus skirti daugumą direktorių valdybos ar bet kokio kito lygiaverčio valdymo organo narių;
 - iv) Šalis turi įgaliojimus kontroliuoti įmonės sprendimus per bet kurią kitą nuosavybės dalį, įskaitant mažumos nuosavybės dalį, arba
 - v) Šalis turi įgaliojimus valdyti įmonės veiksmus ar kitaip lygiaverčiu mastu ją kontroliuoti pagal tos Šalies teisę.

17.3 STRAIPSNIS

Ryšys su PPO steigimo sutartimi

GATT 1994 XVII straipsnis, 1994 m. Susitarimas dėl Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos XVII straipsnio aiškinimo, GATS VIII straipsnis ir 2015 m. gruodžio 19 d. PPO ministrų sprendimo dėl konkurencijos eksporto srityje (WT/MIN(15)/45 – WT/L/980) 18–21 dalys *mutatis mutandis*¹ įtraukiami į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi.

17.4 STRAIPSNIS

Bendrosios nuostatos

1. Nedarant poveikio kiekvienos Šalies teisėms ir pareigoms pagal šį skyrių, nė viena šio skyriaus nuostata neužkerta kelio Šaliai įsteigti valstybės valdomas įmones arba užtikrinti, kad jos veiktų toliau, suteikti įmonėms specialiąsias teises arba privilegijas arba paskirti monopolijas ar užtikrinti, kad jos veiktų toliau.
2. Šalis nereikalauja ir neskatina, kad valstybės valdomos įmonės, įmonės, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosios monopolijos imtųsi veiksmų, kurie yra nesuderinami su šiuo skyriumi.

¹ 17.7 straipsnyje (Keitimasis informacija) patikslinta, kaip Šalys tarpusavyje ir tik šio Susitarimo tikslais aiškina, kaip turi būti laikomasi įsipareigojimų pagal GATT 1994 XVII straipsnio 4 dalį šios dalies tikslais.

17.5 STRAIPSNIS

Nediskriminacinis režimas ir komerciniai sumetimai

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad kiekviena jos valstybės valdoma įmonė, įmonė, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtoji monopolija, vykdydama komercinę veiklą:
 - a) vadovautųsi komerciniais sumetimais, kai perka ar parduoda prekes ar paslaugas, išskyrus tuos atvejus, kai turi įgyvendinti įgaliojimo teikti viešąją paslaugą sąlygas, neprieštaraujančias b arba c punktui;
 - b) kai perka prekes ar paslaugas:
 - i) kitos Šalies įmonės tiekiamoms prekėms ar teikiamoms paslaugoms taikytų režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį ji taiko savo įmonių tiekiamoms panašioms prekėms ar teikiamoms panašioms paslaugoms, ir
 - ii) įmonės, kuriai taikomas šis Susitarimas, apibrėžtos 10.3 straipsnio (Terminų apibrėžtys) d punkte, tiekiamoms prekėms ar teikiamoms paslaugoms taikytų režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį ji taiko tos Šalies investuotojų įmonių atitinkamoje Šalies rinkoje tiekiamoms panašioms prekėms ar teikiamoms panašioms paslaugoms, ir
 - c) kai parduoda prekes ar paslaugas:
 - i) kitos Šalies įmonei taikytų režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį ji taiko Šalies įmonėms, ir

- ii) įmonei, kuriai taikomas šis Susitarimas, apibrėžtai 10.3 straipsnio (Terminų apibrėžtys) d punkte, taikytų režimą, ne mažiau palankų nei tas, kurį ji taiko atitinkamoje Šalies rinkoje tos Šalies investuotojų įmonėms.

2. Jeigu šios kitokios sąlygos arba atsisakymas yra pagrįsti komerciniais sumetimais, 1 dalies b ir c punktai neužkerta kelio valstybės valdomai įmonei, įmonei, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, arba paskirtajai monopolijai:

- a) pirkti prekes ar paslaugas arba tiekti prekes ar teikti paslaugas kitokiomis sąlygomis, įskaitant sąlygas, susijusias su kaina, arba
- b) atsisakyti pirkti prekes ar paslaugas arba tiekti prekes ar teikti paslaugas.

17.6 STRAIPSNIS

Reglamentavimo sistema

- 1. Kiekviena Šalis laikosi atitinkamų tarptautinių standartų, įskaitant EBPO rekomendacijas dėl valstybės valdomų įmonių bendrojo valdymo, ir kuo geriau jais pasinaudoja.
- 2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad bet kuri jos įsteigta arba palikta toliau veikti reguliavimo įstaiga ar bet kuri kita įstaiga, vykdanči reguliavimo funkcijas:
 - a) nebūtų priklausoma nuo nė vienos jos reguliuojamos įmonės ir nebūtų jai atskaitinga ir

- b) panašiomis aplinkybėmis nešališkai veiktu¹ visų tokios įstaigos reguliuojamų įmonių, įskaitant valstybės valdomas įmones, įmones, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtąsias monopolijas, atžvilgiu².
3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad valstybės valdomoms įmonėms, įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ir paskirtosioms monopolijoms būtų nuosekliai ir nediskriminuojamai taikoma jos teisė.

17.7 STRAIPSNIS

Keitimasis informacija

1. Šalis, turinti pagrindo manyti, kad kitos Šalies valstybės valdomos įmonės, įmonės, kuriai suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosios monopolijos (toliau šiame straipsnyje-subjektas) komercinė veikla daro neigiamą poveikį jos interesams pagal šį skyrių, gali raštu paprašyti kitos Šalies pateikti 2 dalyje nurodytą informaciją apie subjekto komercinę veiklą, susijusią su šiame skyriuje nustatytų įsipareigojimų vykdymu.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalies įsteigtos arba paliktos toliau veikti reguliavimo įstaigos ar bet kurios kitos įstaigos, vykdančios reguliavimo funkcijas, reguliavimo funkcijų vykdymo nešališkumas turi būti vertintinas pagal tokios reguliavimo įstaigos bendrąją veiklos modelį arba praktiką.

² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad, kiek tai susiję su sektoriais, kurių atžvilgiu Šalys kituose skyriuose susitarė dėl konkrečių pareigų, susijusių su Šalies įsteigta arba palikta toliau veikti reguliavimo įstaiga ar bet kuria kita įstaiga, vykdančia reguliavimo funkcijas, atitinkamos tų skyrių nuostatos yra viršesnės.

2. Jei prašyme paaiškinta, kaip subjekto veikla gali daryti poveikį prašančiosios Šalies interesams pagal šį skyrį, ir nurodyta, kurią toliau nurodytą informaciją prašoma pateikti, į prašymą atsakanti Šalis pateikia prašančiajai Šaliai šią informaciją:

- a) duomenis apie nuosavybės teisių į subjektą ir jo balsavimo struktūrą, nurodant bendras akcijų ir balsavimo teisių procentines dalis, kurios bendrai priklauso atsakančiajai Šaliai, jos valstybės valdomoms įmonėms, įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosioms monopolijoms;
- b) bet kokių specialiųjų akcijų ar specialiųjų balsavimo ar kitų teisių, priklausančių atsakančiajai Šaliai ar jos valstybės valdomoms įmonėms, įmonėms, kurioms suteiktos specialiosios teisės arba privilegijos, ar paskirtosioms monopolijoms, aprašymą, jei šios teisės skiriasi nuo teisių, kurios yra susietos su to subjekto įprastomis akcijomis;
- c) subjekto organizacinės struktūros ir jo direktorių valdybos ar bet kurio kito lygiaverčio valdymo organo sudėties aprašymą;
- d) subjektą reguliuojančių ar prižiūrinčių valdžios institucijų ar viešojo sektoriaus įstaigų aprašymą, atskaitomybės reikalavimų, kuriuos tos valdžios institucijos ar viešojo sektoriaus įstaigos nustatė subjektui, aprašymą ir tų valdžios institucijų ar viešojo sektoriaus įstaigų teisių ir praktikos, susijusių su subjekto aukščiausiųjų vadovų ir direktorių valdybos ar bet kurio kito lygiaverčio subjekto valdymo organo narių paskyrimu, atleidimu ar atlyginimu, aprašymą;

- e) duomenis apie pastarųjų trejų metų, kurių informacijos turima, subjekto metines pajamas ir visą turtą;
- f) duomenis apie bet kokias išimtis, imunitetą ir susijusias priemones, kurie subjektui taikomi pagal atsakančiosios Šalies teisę;
- g) kiek tai susiję su subjektais, kuriems taikomas 2002 m. Naujosios Zelandijos vietos valdžios institucijų aktas ar bet kokie teisės aktai, kuriais tas aktas pakeičiamas, visą informaciją, kurią tokie subjektai pagal tą aktą ar teisės aktus, kuriais tas aktas pakeičiamas, privalo pateikti, ir
- h) bet kokią viešai prieinamą papildomą informaciją apie subjektą, įskaitant metines finansines ataskaitas ir trečiųjų asmenų atliktą auditą.

3. Nedarant poveikio 25.7 straipsniui (Informacijos atskleidimas), pagal šio straipsnio 1 ir 2 dalis nereikalaujama, kad Šalis atskleistų konfidencialią informaciją, kurios atskleidimas būtų nesuderinamas su jos teise.

4. Jei atsakančioji Šalis prašomos informacijos neturi, atsakančioji Šalis prašančiai Šaliai, raštu paaiškina, kodėl jos neturi.

18 SKYRIUS

INTELEKTINĖ NUOSAVYBĖ

A SKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

18.1 STRAIPSNIS

Tikslai

Šio skyriaus tikslai yra šie:

- a) skatinti Šalyse (ir dvišaliu pagrindu) kurti, gaminti, skleisti ir komercializuoti inovacines ir kūrybines prekes ir paslaugas, taip prisidedant prie darnesnės ir įtraukesnės Šalių ekonomikos;
- b) skatinti, remti ir valdyti Šalių tarpusavio prekybą ir mažinti jos iškreipimus bei kliūtis ir
- c) užtikrinti tinkamą ir veiksmingą intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir užtikrinimo lygį.

18.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šiuo skyriumi papildomos ir konkrečiai išdėstomos kiekvienos Šalies teisės ir pareigos pagal TRIPS sutartį ir kitus tarptautinius intelektinės nuosavybės srities susitarimus, kurių šalys jos yra.
2. Kiekviena Šalis įgyvendina šį skyrių. Kiekviena Šalis gali laisvai nustatyti tinkamą būdą šiam skyriui įgyvendinti savo teisinėje sistemoje ir praktikoje.
3. Šiuo skyriumi Šaliai neužkertamas kelias taikyti platesnę intelektinės nuosavybės teisių apsaugą ar užtikrinimą, nei reikalaujama pagal šį skyrių, jeigu tokia apsauga ir užtikrinimas šiam skyriui neprieštarauja.

18.3 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) intelektinės nuosavybės teisės – teisės, apimančios visų kategorijų intelektinę nuosavybę, kuriai taikomi šio skyriaus straipsniai nuo 18.8 straipsnio (Autoriai) iki 18.45 straipsnio (Augalo veislės teisinė apsauga) ir TRIPS sutarties II dalies 1–7 skirsniai. Intelektinės nuosavybės apsauga apima apsaugą nuo nesąžiningos konkurencijos, kaip nustatyta Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnyje;

- b) nacionalinis subjektas – atitinkamos intelektinės nuosavybės teisės atžvilgiu Šalies asmuo, kuris atitinka TRIPS sutartyje ir daugiašaliuose susitarimuose, sudarytuose ir administruojamuose remiant PINO, kurių viena iš susitariančiųjų šalių yra Šalis, numatytos apsaugos taikymo kriterijus;
- c) Paryžiaus konvencija – 1883 m. kovo 20 d. Paryžiaus konvencija dėl pramoninės nuosavybės saugojimo su patikslinimais, padarytais 1967 m. liepos 14 d. Stokholme;
- d) PINO – Pasaulinė intelektinės nuosavybės organizacija ir
- e) WPPT – 1996 m. gruodžio 20 d. Ženevoje priimta PINO atlikimų ir fonogramų sutartis.

18.4 STRAIPSNIS

Tarptautiniai susitarimai

1. Kiekviena Šalis laikosi savo įsipareigojimų pagal šiuos tarptautinius susitarimus:
 - a) TRIPS sutartį;
 - b) 1996 m. gruodžio 20 d. Ženevoje priimtą PINO autorių teisių sutartį;

- c) WPPT;
 - d) 2013 m. birželio 27 d. Marakeše priimtą Marakešo sutartį dėl geresnių sąlygų susipažinti su paskelbtais kūrinių sudarymo akliems, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims ir
 - e) 1994 m. spalio 27 d. Ženevoje priimtą Sutartį dėl prekių ženklų įstatymų.
2. Kiekviena Šalis deda visas pagrįstas pastangas ratifikuoti šiuos tarptautinius susitarimus arba prie jų prisijungti:
- a) 2012 m. birželio 24 d. Pekine priimta Pekino sutartis dėl audiovizualinių kūrinių atlikimo apsaugos;
 - b) 2006 m. kovo 27 d. Singapūre priimta Singapūro sutartis dėl prekių ženklų įstatymų ir
 - c) 1999 m. liepos 2 d. Ženevoje priimtas Hagos susitarimo dėl pramoninio dizaino tarptautinės registracijos Ženevos aktas (1999).
3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teritorijoje būtų taikomos šiuose tarptautiniuose susitarimuose nustatytos procedūros:
- a) 1989 m. birželio 27 d. Madride priimtame Protokole, susijusiame su Madrido susitarimu dėl tarptautinės ženklų registracijos, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2007 m. lapkričio 12 d., ir
 - b) 1970 m. birželio 19 d. Vašingtone priimtoje Patentinės kooperacijos sutartyje su pakeitimais, padarytais 2001 m. spalio 3 d.

18.5 STRAIPSNIS

Galiojimo pabaiga

Nė viena šio Susitarimo nuostata Šaliai neužkertamas kelias nustatyti, ar intelektinės nuosavybės teisės baigia galioti pagal tos Šalies teisę, ir kokiomis sąlygomis.

18.6 STRAIPSNIS

Nacionalinis režimas

1. Dėl visų kategorijų intelektinės nuosavybės teisių, kurioms taikomas šis skyrius, kiekviena Šalis kitos Šalies nacionaliniams subjektams taiko tokį režimą, kuris yra ne mažiau palankus nei taikomas savo nacionaliniams subjektams dėl intelektinės nuosavybės apsaugos¹, laikydamasi išimčių, nustatytų atitinkamai Paryžiaus konvencijoje, 1886 m. rugsėjo 9 d. Berno konvencijoje dėl literatūros ir meno kūrinių apsaugos, patikslintoje 1971 m. liepos 24 d. Paryžiuje, 1961 m. spalio 26 d. Romoje priimtoje Tarptautinėje konvencijoje dėl atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų apsaugos, WPPT arba 1989 m. gegužės 26 d. Vašingtone priimtoje Intelektinės nuosavybės sutartyje dėl integralinių mikroschemų. Atlikėjų, fonogramų gamintojų ir transliuojančiųjų organizacijų atžvilgiu ši pareiga taikoma tik šiame Susitarime numatytų teisių atžvilgiu.

¹ Šios dalies tikslais terminas „apsauga“ taip pat apima dalykus, kurie turi įtakos intelektinių nuosavybės teisių buvimui, jų įgijimui, taikymo sričiai, išsaugojimui ir užtikrinimui, taip pat dalykus, kurie turi įtakos intelektinės nuosavybės teisių naudojimui, kaip konkrečiai aptariama šiame skyriuje, įskaitant pakankamą teisinę apsaugą nuo galimybių išvengti veiksmingų techninių priemonių, nurodytų 18.17 straipsnyje (Techninių priemonių apsauga), ir priemonių, susijusių su informacija apie teisių valdymą, nurodytų 18.18 straipsnyje (Pareigos, susijusios su informacija apie teisių valdymą).

2. Šalis gali pasinaudoti pagal 1 dalį leidžiamomis taikyti išimtimis, taikydama savo teismines ir administracines procedūras, įskaitant reikalavimą, kad kitos Šalies nacionalinis subjektas nurodytą adresą dokumentams įteikti jos teritorijoje arba paskirtą atstovą jos teritorijoje, jei tokia išimtis:

- a) būtina siekiant užtikrinti atitiktį šiam skyriui neprieštaraujantiems Šalies įstatymams ar kitiems teisės aktams ir
- b) netaikoma taip, kad būtų užslėptai ribojama prekyba.

3. 1 dalis netaikoma procedūroms, nustatytoms remiant PINO sudarytuose daugiašaliuose susitarimuose, susijusiuose su intelektinės nuosavybės teisių įgijimu ar išsaugojimu.

18.7 STRAIPSNIS

TRIPS sutartis ir visuomenės sveikata

1. Šalys pripažįsta 2001 m. lapkričio 14 d. Dohoje PPO ministrų konferencijos priimtos Deklaracijos dėl TRIPS sutarties ir visuomenės sveikatos svarbą. Šis skyrius aiškinamas ir įgyvendinamas laikantis tos deklaracijos.

2. Kiekviena Šalis įgyvendina TRIPS sutarties 31a straipsnį ir TRIPS sutarties priedą, įskaitant to TRIPS sutarties priedo priedėlį, įsigaliojusį 2017 m. sausio 23 d.

B SKIRSNIS

INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ STANDARTAI

1 POSKIRSNIS

AUTORIŲ TEISĖS IR GRETUTINĖS TEISĖS

18.8 STRAIPSNIS

Autoriai

Kiekviena Šalis suteikia autoriams išimtinę teisę leisti arba drausti:

- a) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visą jų kūrinį arba jo dalį;

- b) bet kuria forma viešai platinti (parduoti ar kitaip perduoti nuosavybės teises) jų kūrinių originalus arba kopijas;
- c) viešai skelbti jų kūrinius laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, įskaitant kūrinių padarymą viešai prieinamais tokiu būdu, kad visuomenė galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku, ir
- d) nuomoti komerciniais tikslais visuomenei jų kūrinių originalus ar kopijas – bent fonogramas, kompiuterių programas¹ ir kinematografijos kūrinius.

18.9 STRAIPSNIS

Atlikėjai

Kiekviena Šalis suteikia atlikėjams išimtinę teisę leisti arba drausti:

- a) įrašyti² jų atlikimą;
- b) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiais priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visą jų atlikimo įrašą arba jo dalį;

¹ Šalis gali neįtraukti kompiuterių programų, jei pati kompiuterinė programa nėra pagrindinis nuomos objektas.

² Įrašas – tai garsų ar jų išraiškos fiksavimas, leidžiantis su tam tikru prietaisu tuos garsus išgirsti, atgaminti ar perduoti.

- c) bet kokia forma viešai platinti (parduoti ar kitaip perduoti nuosavybės teises) jų atlikimo įrašus;
- d) atlikimo įrašus padaryti viešai prieinamus laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis tokiu būdu, kad visuomenė galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku;
- e) transliuoti belaidžio ryšio priemonėmis ir viešai skelbti jų atlikimą, išskyrus tuos atvejus, kai toks atlikimas jau yra transliuojamas atlikimas arba kai jis gaunamas iš įrašo, ir
- f) jų atlikimo įrašus nuomoti visuomenei komerciniais tikslais.

18.10 STRAIPSNIS

Fonogramų gamintojai

Kiekviena Šalis suteikia fonogramų gamintojams išimtinę teisę leisti arba drausti:

- a) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visą jų fonogramą arba jos dalį;

- b) bet kokia forma viešai platinti (parduoti ar kitaip perduoti nuosavybės teises) jų fonogramas;
- c) fonogramas padaryti viešai prieinamas laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis tokiu būdu, kad visuomenė galėtų jas pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku, ir
- d) jų fonogramas nuomoti visuomenei komerciniais tikslais.

18.11 STRAIPSNIS

Transliuojančiosios organizacijos

Kiekviena Šalis suteikia transliuojančiosioms organizacijoms išimtinę teisę leisti arba drausti:

- a) įrašyti jų transliacijas, nepriklausomai nuo to, ar tos transliacijos perduotos laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, įskaitant perdavimą kabeliniu ar palydoviniu ryšiu;
- b) tiesiogiai ar netiesiogiai, laikinai arba nuolat bet kokiomis priemonėmis ir bet kokia forma atgaminti visus jų transliacijų įrašus arba jų dalį, nepriklausomai nuo to, ar tos transliacijos perduotos laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, įskaitant perdavimą kabeliniu ar palydoviniu ryšiu;

- c) jų transliacijų įrašus, nepriklausomai nuo to, ar tos transliacijos perduotos laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, padaryti viešai prieinamus laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis tokiu būdu, kad visuomenė galėtų juos pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku;
- d) viešai platinti (parduoti ar kitaip) jų transliacijų įrašus, įskaitant jų kopijas, nepriklausomai nuo to, ar tos transliacijos perduotos laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, įskaitant perdavimą kabeliniu ar palydoviniu ryšiu, ir
- e) retransliuoti jų transliacijas belaidžio ryšio priemonėmis, taip pat viešai skelbti jų transliacijas, jeigu tai daroma viešai prieinamose vietose už įėjimo mokestį.

18.12 STRAIPSNIS

Komerciniais tikslais išleistų fonogramų transliavimas ir viešas skelbimas¹

1. Kiekviena Šalis numato teisę, kuria užtikrinama, kad naudotojas atlikėjams ir fonogramų gamintojams sumokėtų tinkamą vienkartinį atlygį², jei komerciniais tikslais išleista fonograma arba tokia atgaminta fonograma naudojama transliavimui ar viešam skelbimui³.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad tinkamas vienkartinis atlygis būtų padalytas atitinkamiems atlikėjams ir fonogramų gamintojams. Kiekviena Šalis gali taikyti teisės aktus, kuriais atlikėjams ir fonogramų gamintojams nesusitarus nustatomos sąlygos, pagal kurias tinkamas vienkartinis atlygis padalijamas atlikėjams ir fonogramų gamintojams.

¹ Šalis gali laikytis šio straipsnio suteikdama atlikėjams ir fonogramų gamintojams išimtinės teisės, susijusias su fonogramų transliavimu ir viešu skelbimu.

² Kiekviena Šalis gali suteikti atlikėjams ir fonogramų gamintojams platesnes teises, kaip antai išimtinės teisės, susijusias su komerciniais tikslais išleistų fonogramų transliavimu ir viešu skelbimu.

³ Kiekviena Šalis gali nuspręsti, kad viešas skelbimas neapima fonogramos padarymo viešai prieinama laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis tokiu būdu, kad visuomenė galėtų jas pasiekti individualiai pasirinktoje vietoje ir pasirinktu laiku,

18.13 STRAIPSNIS

Apsaugos taikymo trukmė¹

1. Kūrinio autoriaus teisės galioja visą autoriaus gyvenimą ir 70 metų po autoriaus mirties, nepriklausomai nuo kūrinio teisėto viešo paskelbimo datos.
2. Tuo atveju, kai kūrinys sukurtas bendrai, 1 dalyje nurodyta apsaugos taikymo trukmė skaičiuojama nuo paskutinio bendraautoriaus mirties datos.
3. Anonimiškai ar naudojant slapyvardį paskelbtų kūrinių apsaugos taikymo trukmė yra 70 metų nuo kūrinio teisėto viešo paskelbimo. Tačiau jeigu autoriaus pasirinktas slapyvardis nekelia abejonių dėl autoriaus tapatybės arba autorius ją atskleidžia per šios dalies pirmame sakinyje nurodytą laikotarpį, taikoma 1 dalyje nurodyta apsaugos taikymo trukmė.
4. Jei Šalis numato, kad kinematografijos ar audiovizualinio kūrinio teisių apsaugos taikymo trukmė skaičiuojama remiantis ne fizinio asmens gyvenimo metais, apsaugos taikymo trukmė turi būti ne trumpesnė kaip 70 metų nuo datos, kai kūrinys pirmą kartą teisėtai paskelbiamas arba pirmą kartą teisėtai padaromas viešai prieinamu, arba, jei kūrinys teisėtai nepaskelbiamas arba nepadaromas viešai prieinamu, per 70 metų nuo kūrinio sukūrimo.

¹ Jei šio Susitarimo įsigaliojimo dieną Šalies įstatymuose ir kituose teisės aktuose nenumatyta šiame straipsnyje nustatyta apsaugos taikymo trukmė, šis straipsnis taikomas tik nuo tos dienos, kai šie įstatymai ir kiti teisės aktai įsigalioja toje Šalyje, tačiau bet kuriuo atveju ne vėliau kaip po ketverių metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos. Ta Šalis praneša kitai Šaliai šių įstatymų ir kitų teisės aktų įsigaliojimo datą, jei ta data yra ankstesnė nei ketveri metai nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

5. Transliuojančiųjų organizacijų teisės nustoja galioti praėjus 50 metų nuo pirmojo transliacijos perdavimo nepriklausomai nuo to, ar ta transliacija perduota laidinio ar belaidžio ryšio priemonėmis, įskaitant perdavimą kabeliniu ar palydoviniu ryšiu.
6. Atlikėjų teisės nustoja galioti praėjus 50 metų nuo atlikimo įrašymo dienos. Vis dėlto, jei per šį laikotarpį teisėtai išleidžiamas arba teisėtai viešai paskelbiamas šio atlikimo įrašas fonogramoje, šių teisių galiojimas baigiasi praėjus 70 metų po pirmojo tokio išleidimo arba pirmojo tokio paskelbimo dienos, atsižvelgiant į tai, kas įvyko pirmiau.
7. Fonogramų gamintojų teisės nustoja galioti praėjus 50 metų nuo įrašymo dienos. Vis dėlto, jei per šį laikotarpį fonograma teisėtai išleidžiama arba teisėtai viešai paskelbiama, šios teisės nustoja galioti praėjus 70 metų nuo pirmojo tokio išleidimo arba pirmojo tokio paskelbimo dienos. Šalys gali priimti veiksmingas priemones, kad užtikrintų, kad per 50 metų laikotarpį viršijančių 20 metų apsaugos gautas pelnas būtų sąžiningai padalytas atlikėjams ir fonogramų gamintojams.
8. Šiame straipsnyje nustatyta apsaugos taikymo trukmė pradedama skaičiuoti nuo kitų metų po įvykio, dėl kurio ji pradedama skaičiuoti, sausio pirmos dienos.
9. Kiekviena Šalis gali nustatyti ilgesnę apsaugos taikymo trukmę, nei numatyta šiame straipsnyje.

18.14 STRAIPSNIS

Teisė perparduoti¹

1. Grafikos ar plastinio meno kūrinio originalo autoriui kiekviena Šalis numato perpardavimo teisę, apibrėžiamą kaip neatšaukiama teisė, kurios negalima atsisakyti, net iš anksto, gauti autorinį atlyginimą pardavimo kainos, gautos už kiekvieną kūrinio perpardavimą po to, kai pats autorius pirmą kartą perleidžia kūrinį, pagrindu.
2. 1 dalyje nurodyta teisė perparduoti taikoma visiems perpardavimo veiksams, kuriuose dalyvauja meno rinkos specialistai, kaip antai dailės salonai, meno galerijos ir apskritai bet kokie prekiautojai meno kūriniais – jų pardavėjai, pirkėjai ar tarpininkai.
3. Kiekviena Šalis gali numatyti, kad 1 dalyje nurodyta teisė perparduoti būtų netaikoma perpardavimo veiksams, jei pardavėjas kūrinį tiesiogiai įsigijo iš autoriaus mažiau nei prieš trejus metus iki perpardavimo ir kai perpardavimo kaina neviršija tam tikros minimalios sumos.
4. Atlyginimo tvarka ir dydis nustatomi pagal kiekvienos Šalies teisę.

¹ Jei šio Susitarimo įsigaliojimo dieną Šalies įstatymai ir kiti teisės aktai nenumato šiuo straipsniu numatytos apsaugos, šis straipsnis taikomas tik nuo tos dienos, kai šie įstatymai ir kiti teisės aktai įsigalioja toje Šalyje, tačiau bet kuriuo atveju ne vėliau kaip po dvejų metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos. Ta Šalis praneša kitai Šaliai šių įstatymų ir kitų teisės aktų įsigaliojimo datą, jei ta data yra ankstesnė nei dveji metai nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

18.15 STRAIPSNIS

Kolektyvinis teisių administravimas

1. Šalys pripažįsta atitinkamų savo kolektyvinio teisių administravimo organizacijų bendradarbiavimo svarbą ir deda pastangas jį skatinti, kad kūriniai ir kiti saugomi objektai būtų lengviau prieinami jų atitinkamose teritorijose ir atitinkamoms kolektyvinio teisių administravimo organizacijoms būtų lengviau viena kitai perduoti pajamas už teisę naudoti kūrinius ar kitus saugomus objektus.
2. Šalys pripažįsta kolektyvinio teisių administravimo organizacijų veiklos skaidrumo svarbą ir deda pastangas jį skatinti, visų pirma dėl jų surinktų pajamų už teisių naudojimą, iš jų surinktų pajamų už teisių naudojimą atskaitomų sumų, surinktų pajamų už teisių naudojimą naudojimo ir skirstymo politikos bei jų repertuaro.
3. Jei vienos Šalies teritorijoje įsteigta kolektyvinio teisių administravimo organizacija atstovauja kitai kolektyvinio teisių administravimo organizacijai, įsteigta kitos Šalies teritorijoje pagal atstovavimo susitarimą, Šalys pripažįsta, kad svarbu, jog atstovaujančioji kolektyvinio teisių administravimo organizacija:
 - a) nediskriminuotų atstovaujamosios kolektyvinio teisių administravimo organizacijos teisių subjektų;
 - b) tiksliai, reguliariai ir stropiai mokėtų atstovaujamajai kolektyvinio teisių administravimo organizacijai mokėtinas sumas ir

- c) teiktų atstovaujamajai kolektyvinio teisių administravimo organizacijai informaciją apie jos vardu surinktų pajamų už teisių naudojimą sumą ir visas iš šių pajamų už teisių naudojimą atskaitomas sumas.

18.16 STRAIPSNIS

Apribojimai ir išimtys

Kiekviena Šalis straipsniuose nuo 18.8 straipsnio (Autoriai) iki 18.12 straipsnio (Komerčiniais tikslais išleistų fonogramų transliavimas ir viešas skelbimas) nustatytus teisių apribojimus ar išimtis taiko tik tam tikrais specialiais atvejais, kuriais neprieštaraujama įprastiniam kūrinio ar kito objekto naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžiami teisėti teisių subjektų interesai.

18.17 STRAIPSNIS

Techninių priemonių apsauga¹

1. Kiekviena Šalis nustato tinkamą teisinę apsaugą nuo bet kokių veiksmingų techninių priemonių vengimo, kurį atitinkamas asmuo vykdo žinodamas ar turėdamas pagrindo žinoti, kad jis tokio tikslo siekia.

¹ Jei šio Susitarimo įsigaliojimo dieną Šalies įstatymai ir kiti teisės aktai nenumato šiuo straipsniu numatytos apsaugos, šis straipsnis taikomas tik nuo tos dienos, kai šie įstatymai ir kiti teisės aktai įsigalioja toje Šalyje, tačiau bet kuriuo atveju ne vėliau kaip po ketverių metų nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos. Ta Šalis praneša kitai Šaliai šių įstatymų ir kitų teisės aktų įsigaliojimo datą, jei ta data yra ankstesnė nei ketveri metai nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.

2. Kiekviena Šalis nustato tinkamą teisinę apsaugą, kad:
 - a) asmuo negamintų, neimportuotų, neplatintų, neparduotų, nenuomotų ar nereklamuotų pardavimui ar nuomai jokio įtaiso, produkto ar komponento:
 - i) kurio paskirties ar panaudojimo svarba yra ribota, išskyrus paskirtį ar panaudojimą siekiant išvengti bet kokios techninės priemonės, arba
 - ii) iš esmės suprojektuoto, pagaminto, pritaikyto ar atliekamo tam, kad leistų ar padėtų išvengti bet kokios techninės priemonės, ir
 - b) asmuo neteiktų jokios paslaugos, kurią skatinama pirkti, kuri reklamuojama ar parduodama siekiant sudaryti sąlygas arba padėti išvengti bet kokios techninės priemonės.
3. Šio poskirsnio tikslais terminas „techninės priemonės“ reiškia bet kokią technologiją, įtaisą ar sudedamąją dalį, kurių įprasta naudojimo paskirtis yra užkirsti kelią veiksams, atliekamiems su kūrinių ar kitais saugomais objektais, kurių neleidžia autorių teisių ar gretutinių autorių teisių, kurioms taikomas šis poskirsnis, subjektai, arba tokius veiksmus riboti.
4. Šalis reikiamu mastu gali nustatyti arba palikti galioti tinkamas priemones užtikrinti, kad pagal šio straipsnio 1 ir 2 dalis numatyta tinkama teisinė apsauga neužkirstų kelio naudos gavėjams naudotis pagal 18.16 straipsnį (Apribojimai ir išimtys) jiems numatytais apribojimais ir išimtimis.

18.18 STRAIPSNIS

Pareigos, susijusios su informacija apie teisių valdymą

1. Kiekviena Šalis nustato tinkamą teisinę apsaugą nuo kiekvieno asmens, kuris sąmoningai be leidimo atlieka kurį nors iš šių veiksmų:

- a) panaikina arba pakeičia kokią nors elektroninę informaciją apie teisių valdymą arba
- b) platina, platinimo tikslais importuoja, transliuoja, viešai skelbia arba padaro viešai prieinamus pagal šį poskirsnį saugomus kūrinius ar kitus objektus, kuriuose be leidimo panaikinta arba pakeista elektroninė informacija apie teisių valdymą;

jei tas asmuo žino arba turi pagrindo žinoti, kad tai darydamas jis skatina, leidžia, lengvina ar slepia atitinkamos Šalies teisėje nustatytų autorių teisių ar gretutinių teisių pažeidimą.

2. Šio straipsnio tikslais terminas „informacija apie teisių valdymą“ reiškia bet kokią teisių subjektų pateiktą informaciją, pagal kurią identifikuojamas kūrinys ar kitas šiame straipsnyje nurodytas objektas, autorius arba bet kuris kitas teisių subjektas, arba informaciją apie kūrinio ar kito objekto naudojimo sąlygas ir bet kokius skaičius arba kodus, kuriais nurodoma tokia informacija.

3. 2 dalis taikoma tik 2 dalyje nurodytai informacijai, susijusiai su kūrinio ar kito šiame straipsnyje nurodyto objekto kopija arba jų viešu paskelbimu.

2 POSKIRSNIS

PREKIŲ ŽENKLAI

18.19 STRAIPSNIS

Prekių ženklų klasifikacija

Kiekviena Šalis taiko prekių ženklų klasifikavimo sistemą, atitinkančią 1957 m. birželio 15 d. Nicos sutartį dėl tarptautinės prekių ir paslaugų ženklų registravimo klasifikacijos su 1979 m. rugsėjo 28 d. patikslinimais ir pakeitimais.

18.20 STRAIPSNIS

Prekių ženklo žymenys

Prekių ženklas gali būti sudarytas iš bet kokių žymenų, visų pirma iš žodžių, įskaitant asmenvardžius, ar piešinių, raidžių, skaitmenų, spalvų, išorinės prekių ar prekių pakuotės formos arba garsų, su sąlyga, kad tokie žymenys leidžia:

- a) atskirti vienos įmonės prekes arba paslaugas nuo kitų įmonių prekių arba paslaugų ir

- b) juos atitinkamame kiekvienos Šalies prekių ženklų registre vaizduoti tokiu būdu, kad kompetentingos institucijos ir visuomenė galėtų aiškiai ir tiksliai nustatyti savininkui suteiktos apsaugos dalyką.

18.21 STRAIPSNIS

Prekių ženklo suteikiamos teisės

1. Kiekviena Šalis nustato, kad registruotuoju prekių ženklu jo savininkui būtų suteikiamos išimtinės teisės į jį. Savininkas turi teisę uždrausti visiems tretiesiems asmenims vykdant komercinę veiklą be jo sutikimo naudoti:
 - a) bet kokį žymenį, tapatų registruotajam prekių ženklui, kuriuo žymimos prekės arba paslaugos yra tapačios toms prekėms arba paslaugoms, kurių prekių ženklas yra įregistruotas, ir
 - b) bet kokį žymenį, kai dėl savo tapatumo ar panašumo į registruotąjį prekių ženklą ir dėl tuo registruotu ženklu ir žymeniu žymimų prekių arba paslaugų tapatumo ar panašumo yra galimybė suklaidinti visuomenę, įskaitant galimybę žymenį susieti su registruotuoju prekių ženklu.

2. Registruotojo prekių ženklo savininkas turi teisę uždrausti visiems tretiesiems asmenims vykdant komercinę veiklą įvežti į Šalį, kurioje prekių ženklas įregistruotas, prekes, neišleistas į laisvą apyvartą joje, jei tos prekės, įskaitant pakuotę, įvežamos iš trečiųjų šalių ir neleistinaai pažymėtos prekių ženklu, kuris yra tapatus tokioms prekėms įregistruotam prekių ženkloi arba kurio pagal esminius aspektus negalima atskirti nuo to registruoto prekių ženklo¹.

3. 2 dalyje nustatytos registruoto prekių ženklo savininko teisės gali nustoti galioti, jei procedūrų galimam registruotojo prekių ženklo teisių pažeidimui nustatyti metu deklarantas ar prekių turėtojas pateikia įrodymų, kad registruotojo prekių ženklo savininkas neturi teisės uždrausti pateikti prekes rinkai galutinės paskirties šalyje.

18.22 STRAIPSNIS

Registravimo procedūra

1. Kiekviena Šalis nustato prekių ženklų registravimo sistemą, pagal kurią apie atitinkamos prekių ženklų administracijos priimtą galutinį neigiamą sprendimą, įskaitant dalinį atsisakymą registruoti, būtų raštu pranešama atitinkamam subjektui, tas sprendimas tinkamai pagrindžiamas ir suteikiama galimybė jį apskųsti.

¹ Šalis gali imtis tinkamų papildomų priemonių sklandžiam generinių vaistų tranzitui užtikrinti.

2. Kiekviena Šalis numato galimybę tretiesiems asmenims prieštarauti prekių ženklų paraiškoms arba, kai tinkama, prekių ženklų registravimui. Ši prieštaravimo procedūra grindžiama rungimosi principu.
3. Šalys sudaro galimybes naudotis vieša elektronine prekių ženklų paraiškų ir prekių ženklų registravimo duomenų baze.

18.23 STRAIPSNIS

Plačiai žinomi prekių ženklai

Siekdama užtikrinti plačiai žinomų prekių ženklų apsaugą, kaip nustatyta Paryžiaus konvencijos 6bis straipsnyje ir TRIPS sutarties 16 straipsnio 2 ir 3 dalyse, kiekviena Šalis atsižvelgia į Bendrą rekomendaciją dėl plačiai žinomų prekių ženklų apsaugos nuostatų priėmimo, priimtą Paryžiaus sąjungos dėl pramoninės nuosavybės apsaugos asamblėjos ir PINO Generalinės asamblėjos 1999 m. rugsėjo 20–29 d. vykusiam trisdešimt ketvirto rato PINO valstybių narių asamblėjų susitikime.

18.24 STRAIPSNIS

Prekių ženklų suteikiamų teisių išimtys

1. Kiekviena Šalis numato ribotas prekių ženklų suteikiamų teisių išimtis, kaip antai tinkamą aprašymų, įskaitant geografines nuorodas, naudojimą, ir gali numatyti kitas ribotas išimtis, jei tokiomis ribotomis išimtimis atsižvelgiama į teisėtus prekių ženklo savininko ir trečiųjų asmenų interesus.

2. Prekių ženklas nesuteikia prekių ženklo savininkui teisės uždrausti trečiajam asmeniui vykdant komercinę veiklą naudoti:

- a) trečiojo asmens asmenvardį ar pavadinimą arba adresą;
- b) nuorodas, susijusias su prekių ir teikiamų paslaugų rūšimi, kokybe, kiekiu, paskirtimi, verte, geografinė kilme, prekių pagaminimo ar paslaugų suteikimo laiku arba kitomis prekių ir paslaugų savybėmis, arba
- c) prekių ženklą, kai būtina nurodyti prekės ar paslaugos numatomą paskirtį, visų pirma kaip priedų ar atsarginių dalių,

jei trečiasis asmuo naudoja juos laikydamasis sąžiningos pramoninės ar komercinės veiklos praktikos.

3. Prekių ženklu prekių ženklo savininkui nesuteikiama teisė uždrausti trečiajam asmeniui vykdant komercinę veiklą naudotis ankstesne teise, kuri taikoma tik tam tikroje vietovėje, jeigu tokia teisė pripažįstama atitinkamos Šalies teisėje ir jei ja naudojamas tik toje teritorijoje, kurioje ji yra pripažįstama.

18.25 STRAIPSNIS

Panaikinimo pagrindai

1. Kiekviena Šalis nustato, kad prekių ženklas gali būti panaikintas, jei tam tikrą nepertraukiamą laikotarpį, nustatytą kiekvienos Šalies teisėje¹, prekių ženklas nebuvo faktiškai naudojamas atitinkamoje teritorijoje prekėms arba paslaugoms, kurioms jis buvo įregistruotas, žymėti ir nebuvo tinkamų priežasčių jo nenaudoti. Vis dėlto joks asmuo negali reikalauti, kad būtų panaikintos savininko teisės į prekių ženklą, jei laikotarpiu nuo pirmame sakinyje minimo nepertraukiamo laikotarpio pabaigos iki paraiškos panaikinti registraciją padavimo buvo faktiškai pradėtas arba atnaujintas prekių ženklo naudojimas. Neatsižvelgiama į ženklo naudojimą, pradėtą ar atnaujintą per kiekvienos Šalies teisėje nustatytą laikotarpį² iki paraiškos panaikinti registraciją pateikimo, kuris prasidėjo ne anksčiau nei pasibaigus nepertraukiamo nenaudojimo laikotarpiui, jeigu savininkas ėmėsi priemonių dėl ženklo naudojimo pradėjimo ar atnaujinimo tik sužinojęs apie galimą paraiškos panaikinti registraciją padavimą.
2. Prekių ženklas taip pat gali būti panaikintas, jei po jo įregistravimo dienos:
 - a) dėl prekių ženklo savininko veiksmų ar neveikimo prekių ženklas tapo bendriniu pavadinimu prekyboje tai prekei ar paslaugai, kuriai jis buvo įregistruotas, žymėti, arba

¹ Šio sakinio tikslais kiekvienos Šalies teisėje nustatytas laikotarpis yra ne trumpesnis kaip treji metai.

² Šio sakinio tikslais kiekvienos Šalies teisėje nustatytas laikotarpis yra ne trumpesnis kaip vienas mėnuo.

- b) paties prekių ženklo savininko arba jam sutikus prekių ženklas buvo naudojamas prekėms ar paslaugoms, kurioms jis buvo įregistruotas, žymėti taip, kad galima suklaidinti visuomenę, ypač dėl tų prekių ar paslaugų pobūdžio, kokybės ar geografinės kilmės.

18.26 STRAIPSNIS

Nesąžiningos paraiškos

Prekių ženklas gali būti pripažintas negaliojančiu, jeigu paraišką įregistruoti prekių ženklą pareiškėjas padavė nesąžiningai. Kiekviena Šalis taip pat gali nustatyti, kad toks prekių ženklas nebūtų registruojamas.

3 POSKIRSNIS

DIZAINAS

18.27 STRAIPSNIS

Registruotojo dizaino apsauga

1. Kiekviena Šalis numato apsaugą nepriklausomai sukurtam, naujam ar originaliam pramoniniam dizainui. Dizainas saugomas jį įregistravus ir tokio dizaino savininkams suteikiamos išimtinės teisės pagal šį poskirsnį. Šio straipsnio tikslais Šalis gali laikyti, kad originalus dizainas yra dizainas, turintis individualių savybių.
2. Registruotojo dizaino savininkas turi teisę neleisti jo sutikimo neturintiems tretiesiems asmenims atlikti bent šių veiksmų: gaminti, siūlyti parduoti, parduoti, importuoti, eksportuoti ir sandėliuoti pardavimui gaminį, turintį ir išreiškiantį registruotąjį dizainą, arba naudoti elementus, turinčius ar išreiškiančius saugomą dizainą, jei tokių veiksmų imamasi komerciniais tikslais¹.

¹ Šalis gali tenkinti 18.27 straipsnio (Registruotojo dizaino apsauga) nuostatas, susijusias su „eksportu“ ir „sandėliavimu“, suteikdama registruotojo dizaino savininkui teisę uždrausti tretiesiems asmenims siūlyti parduoti ar nuomoti arba parduoti ar nuomoti bet kokį gaminį, turintį ar išreiškiantį tą registruotąjį dizainą taip, kad dėl to tas gaminytis būtų eksportuojamas arba sandėliuojamas.

3. Šalis gali nustatyti, kad dizainas, pritaikytas ar panaudotas gaminiui, kuris yra sudėtinio gaminio sudedamoji dalis, yra laikomas nauju ar originaliu tik:

- a) jeigu ta sudėtiniame gaminyje panaudota sudedamoji dalis yra matoma įprastai naudojant tą sudėtinį gaminį ir
- b) tada, kai a punkte nurodytos sudedamosios dalies matomos savybės savaime atitinka naujumo ir originalumo reikalavimus.

4. 3 dalies a punkto tikslais terminas „įprastas naudojimas“ reiškia galutinio naudotojo atliekamą naudojimą, išskyrus techninę priežiūrą, apžiūrą ar remontą.

18.28 STRAIPSNIS

Apsaugos trukmė

Kiekviena Šalis užtikrina, kad registruotojo dizaino teisių subjekto teisių apsaugos laikotarpis galėtų būti pratęsimas vienam ar daugiau penkerių metų laikotarpių. Kiekviena Šalis užtikrina, kad bendra registruotojo dizaino apsaugos trukmė būtų bent 15 metų nuo paraiškos registracijai padavimo dienos.

18.29 STRAIPSNIS

Neregistruotajam dizainui taikoma apsauga

1. Kiekviena Šalis neregistruotojo dizaino savininkams suteikia teisę užkirsti kelią trečiajam asmeniui be savininko sutikimo naudoti neregistruotąjį dizainą tik tais atvejais, jei ginčijamas naudojimas yra neregistruotojo dizaino kopijavimo atitinkamoje jos teritorijoje rezultatas. Toks naudojimas aprėpia bent gaminio siūlymą parduoti, pateikimą rinkai, importą ar eksportą¹.
2. Neregistruotasis dizainas saugomas bent trejus metus nuo tos datos, kai dizainas pirmą kartą paskelbiamas viešai Šalies teritorijoje.

18.30 STRAIPSNIS

Išimtys ir apsaugos netaikymas

1. Kiekviena Šalis gali nustatyti tam tikras dizaino, įskaitant neregistruotąjį dizainą, apsaugos išimtis, jei jos nepagrįstai neprieštarauja įprastiniam saugomo dizaino naudojimui ir nepagrįstai nepažeidžia teisėtų saugomo dizaino savininko interesų, atsižvelgiant į teisėtus trečiųjų asmenų interesus.

¹ Šalis gali tenkinti 18.29 straipsnio (Neregistruotajam dizainui taikoma apsauga) nuostatas, susijusias su eksportu, suteikdama neregistruotojo dizaino savininkui teisę uždrausti tretiesiems asmenims siūlyti parduoti, pateikti rinkai ar importuoti gaminių, turintį ar išreiškiantį neregistruotąjį dizainą taip, kad dėl to toks gaminys būtų eksportuojamas.

2. Dizaino apsauga netaikoma dizainui, kurį lemia tik jo techniniai ar funkciniai aspektai. Dizainas negalioja, jeigu gaminio išvaizdos savybės turi būti būtinai atkurtos tikslios formos ir tikslių matmenų, kad tas gaminys, kuriam dizainas taikytas ar panaudotas, galėtų būti mechaniškai su kitu gaminiu sujungtas arba į jį, aplink jį ar prie jo padėtas, kad kiekvienas gaminys galėtų atlikti savo funkciją.

3. Nukrypstant nuo šio straipsnio 2 dalies, dizainas, laikantis 18.27 straipsnio (Registruotojo dizaino apsauga) 1 dalyje nustatytų sąlygų, galioja, jeigu jis kuriamas tam, kad agreguotoje sistemoje būtų galima daug kartų sumontuoti arba sujungti vienas kitą pakeičiančius gaminius.

18.31 STRAIPSNIS

Ryšys su autorių teisėmis

Kiekviena Šalis užtikrina, kad dizainas, įskaitant neregistruotąjį dizainą, galėtų būti saugomas pagal jos autorių teisių teisę nuo tos dienos, kai jis buvo sukurtas ar išreikštas koku nors pavidalu.

Kiekviena Šalis nustato tokios apsaugos aprėptį ir jos taikymo sąlygas, įskaitant būtiną originalumo lygį.

4 POSKIRSNIS

GEOGRAFINĖS NUORODOS

18.32 STRAIPSNIS

Taikymo sritis, procedūros ir terminų apibrėžtys

1. Šis poskirsnis taikomas Šalių kilmės vyno, spiritinių gėrimų ir maisto produktų geografinių nuorodų pripažinimui ir apsaugai.
2. Šiame poskirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:
 - a) geografinė nuoroda – nuoroda, iš kurios galima spręsti, ar prekė yra kilusi iš Šalies ar iš tos Šalies regiono arba vietovės, kai tos prekės kokybė, reputacija ar kiti ypatumai iš esmės yra siejami su jos geografinės kilmės vieta;
 - b) produkto klasė – 18-A priede (Produktų klasės) nurodyta produkto klasė ir
 - c) produkto specifikacija – kiek tai susiję su geografinė nuoroda susijusios preke – tai patvirtinti tos geografinės nuorodos naudojimo prekiaujant ta preke reikalavimai.

3. Užbaigusi prieštaravimo procedūrą ir išnagrinėjusi geografines nuorodas Naujoji Zelandija saugo 18-B priedo (Geografinių nuorodų sąrašas) A skirsnyje (Geografinių nuorodų sąrašas. Europos Sąjunga) išvardytas Sąjungos geografines nuorodas, užtikrindama bent šiame poskirsnio nustatytą apsaugos lygį.

4. Užbaigusi prieštaravimo procedūrą ir išnagrinėjusi geografines nuorodas Sąjunga saugo 18-B priedo (Geografinių nuorodų sąrašas) B skirsnyje (Geografinių nuorodų sąrašas. Naujoji Zelandija) išvardytas Naujosios Zelandijos geografines nuorodas, užtikrindama bent šiame poskirsnio nustatytą apsaugos lygį.

18.33 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų sąrašo keitimas

1. 18-A priede (Produktų klasės) pateiktas produktų klasių sąrašas ir 18-B priede (Geografinių nuorodų sąrašai) pateiktas geografinių nuorodų sąrašas gali būti iš dalies keičiami Prekybos komiteto sprendimu, be kita ko, įtraukiant geografines nuorodas, atnaujinant produktų klasių sąrašą arba išbraukiant geografines nuorodas, kurios nebesaugomos jų kilmės vietoje.

2. 18-B priedo (Geografinių nuorodų sąrašai) papildymai neturi viršyti 30 kiekvienos Šalies geografinių nuorodų kas trejus metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos. Naujos geografinės nuorodos įtraukiamos užbaigus prieštaravimo procedūrą pagal šio straipsnio 3 dalį ir po to, kai naujos geografinės nuorodos išnagrinėjamos abi Šalis tenkinančiu rezultatu.

3. Kiekviena Šalis nustato, kad gali būti prieštaraujama prašymui dėl geografinės nuorodos apsaugos pagal 18.32 straipsnio (Taikymo sritis, procedūros ir terminų apibrėžtys) 3 ir 4 dalyse nurodytą prieštaravimo procedūrą ir kad toks apsaugos prašymas gali būti atmestas arba kitaip nepatenkintas. Prieštaravimo prašymui dėl geografinės nuorodos apsaugos priežastys yra šios:

- a) geografinė nuoroda tapati prekių ženklui, kuris sąžiningai įregistruotas arba dėl kurio pateikta paraiška įregistruoti Šalyje dėl tos pačios arba panašios prekės, arba klaidinamai į jį panaši, arba tapati prekių ženklui, kurio teisės Šalyje įgytos sąžiningai jį naudojant dėl tos pačios ar panašios prekės, arba klaidinamai panaši į jį;
- b) geografinė nuoroda tapati prekių ženklui, susijusiam su bet kokia preke, kuri nėra panaši į prekę, dėl kurios prekių ženklas yra įregistruotas, arba panaši į tokį prekių ženklą, jei prekių ženklas yra gerai žinomas Šalyje, o naudojant geografinę nuorodą būtų nurodoma, kad tarp prekės ir prekių ženklo savininko yra ryšys, ir toks naudojimas, tikėtina, pažeistų prekių ženklo savininko interesus;
- c) geografinė nuoroda yra bendrinės kalbos terminas, Šalyje įprastai vartojamas kaip atitinkamos prekės bendrinis pavadinimas;
- d) geografinė nuoroda yra terminas, Šalyje vartojamas kaip augalo veislės ar gyvūno veislės pavadinimas ir todėl vartotojams gali kilti abejonių dėl tikrosios prekės kilmės;

- e) geografinė nuoroda yra homoniminė arba iš dalies homoniminė geografinė nuoroda ir
- f) tikėtina, kad geografinės nuorodos naudojimas arba įregistravimas Šalyje turėtų įžeidžiamąjį poveikį.

4. Šio poskirsnio tikslais nustatydamas, ar terminas yra bendrinės kalbos terminas, Šalyje vartojamas kaip atitinkamos prekės bendrinis pavadinimas, Šalis gali atsižvelgti į tai, kaip vartotojai supranta tą terminą toje Šalyje. Tokiam vartotojų supratimui svarbūs veiksniai gali apimti įrodymus, ar terminas vartojamas tos pačios rūšies atitinkamai prekei nurodyti, kaip nurodyta atitinkamuose šaltiniuose, ir kaip preke, su kuria susijęs terminas, prekiaujama toje Šalyje ir kaip ji naudojama prekyboje toje Šalyje.

5. Vertindama prieštaravimą dėl apsaugos, subjekto pateiktą dėl bet kurios iš 3 dalyje nurodytų priežasčių, Šalis savo vertinimą grindžia tik padėtimi toje Šalyje.

18.34 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų apsauga

1. Kiekviena Šalis kitos Šalies geografinių nuorodų, įtrauktų į 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai), atžvilgiu nustato teises priemones, kuriomis suinteresuotosios šalys gali pasinaudoti, kad tos Šalies teritorijoje užkirstų kelią:
 - a) geografinės nuorodos, kuria nurodoma prekė, komerciniam naudojimui panašiai prekei¹, neatitinkančiai taikytinų geografinės nuorodos produkto specifikacijų, nurodyti, net jei:
 - i) nurodoma tikroji prekės kilmė;
 - ii) naudojama išversta² arba perrašyta³ geografinė nuoroda, arba
 - iii) geografinė nuoroda naudojama su tokiais žodžiais kaip „rūšis“, „tipas“, „stilius“, „imitacija“ ar panašiai;
 - b) tam, kad prekę pavadinant ar ją pristatant būtų naudojamos priemonės, kuriomis nurodoma ar kurios leidžia suprasti, kad aptariamoms prekės kilmė – kita geografinė sritis, o ne tikroji kilmės vieta, ir taip visuomenė būtų klaidinama dėl prekės geografinės kilmės ar pobūdžio, ir

¹ Šio poskirsnio tikslais terminas „panaši prekė“ reiškia prekę, kuri priskiriama tai pačiai produktų klasei, kaip apibrėžta 18-A priede (Produktų klasės).

² Siekiant didesnio aiškumo susitariama, kad tai turi būti vertinama kiekvienu atskiru atveju. Ši nuostata netaikoma, jei pateikiama įrodymų, kad geografinė nuoroda ir išverstas terminas nesusiję.

³ Šio poskirsnio tikslais terminas „perraša“ – tai rašmenų pakeitimas pagal atitinkamos geografinės nuorodos originalo kalbos ar kalbų fonetiką.

- c) bet kokiam kitam geografinės nuorodos naudojimui, kuris yra nesąžiningos konkurencijos veiksmas, kaip tai suprantama pagal Paryžiaus konvencijos 10bis straipsnį; tai gali apimti geografinės nuorodos komercinį naudojimą, kai naudojamosi tos geografinės nuorodos reputacija, įskaitant atvejus, kai ta prekė naudojama kaip sudedamoji dalis.
- 2. Šis poskirsnis netaikomas į 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai) įtrauktai Šalies geografinei nuorodai, kuri nebėra saugoma pagal kitos Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus.
 - 3. Jei į 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai) įtraukta Šalies geografinė nuoroda nustoja būti saugoma kilmės Šalies teritorijoje, kilmės Šalis nedelsdama apie tai praneša kitai Šaliai ir prašo panaikinti tokios geografinės nuorodos apsaugą.
 - 4. Nė viena šio poskirsnio nuostata nedaromas poveikis asmenų teisei prekiaujant naudoti savo arba savo verslo pirmtako asmenvardį, išskyrus atvejus, kai vartojant asmenvardį klaidinami vartotojai.
 - 5. Nė viena šio poskirsnio nuostata nereikalaujama, kad Šalis taikytų šio poskirsnio nuostatas kitos Šalies geografinei nuorodai, žymint prekę, kurios atžvilgiu atitinkama nuoroda:
 - a) tapati augalo veislės ar gyvūno veislės pavadinimui arba į jį panaši, todėl vartotojams gali kilti abejonių dėl tikrosios prekės kilmės, arba

b) tapati bendrinės kalbos terminui, Šalyje įprastai vartojamam kaip tokios prekės bendrinis pavadinimas, arba į jį panaši.

6. Nė viena šio poskirsnio nuostata nereikalaujama, kad Šalis taikytų šio poskirsnio nuostatas kitos Šalies sudėtinės geografinės nuorodos atskirai sudedamajai daliai, žymint prekę, kurios atžvilgiu ta sudedamoji dalis:

a) tapati augalo veislės ar gyvūno veislės pavadinimui arba į jį panaši, todėl vartotojams gali kilti abejonių dėl tikrosios prekės kilmės, arba

b) tapati bendrinės kalbos terminui, Šalyje įprastai vartojamam kaip tokios prekės bendrinis pavadinimas, arba į jį panaši.

7. Nė viena šio poskirsnio nuostata nereikalaujama, kad Šalis taikytų šio poskirsnio nuostatas bet kokiam kitos Šalies geografinėje nuorodoje esančiam žodžiui arba bet kurio žodžio vertimui ar perrašai, jei tas žodis, tas vertimas ar perraša yra bendriniai anglų kalbos žodžiai, kaip antai „mountain“, „alps“ ar „river“.

18.35 STRAIPSNIS

Apsaugos taikymo pradžios data

1. Kiekviena Šalis nustato, kad į 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai) įtrauktos ir 18.32 straipsnyje (Taikymo sritis, procedūros ir terminų apibrėžtys) nurodytos geografinės nuorodos nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos būtų saugomos pagal 18.34 straipsnį (Geografinių nuorodų apsauga).

2. Dėl geografinių nuorodų, įtrauktų į 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai) po šio Susitarimo įsigaliojimo dienos, kiekviena Šalis nustato, kad šios geografinės nuorodos būtų saugomos pagal 18.34 straipsnį (Geografinių nuorodų apsauga) nuo tos dienos, kurią pavadinimai buvo paskelbti prieštaravimo tikslais, kaip nurodyta 18.33 straipsnio (Geografinių nuorodų sąrašo keitimas) 2 dalyje.

18.36 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų naudojimo teisė

1. Pagal šį poskirsnį saugomą geografinę nuorodą gali naudoti bet kuris veiklos vykdytojas, prekiaujantis atitinkamą produkto specifikaciją atitinkančia preke.
2. 1 dalimi neribojamos Šalies galimybės reglamentuoti su geografinė nuoroda susijusių prekių gamybą ar prekybą jomis pagal tos Šalies teisę.

18.37 STRAIPSNIS

Ryšys su prekių ženklais

1. Prekių ženklą, kurį visą ar jo dalį sudaro kitos Šalies geografinė nuoroda, įtraukta į 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai), *ex officio* atsisakoma registruoti arba jo registracija panaikinama, jei Šalies įstatymais ir kitais teisės aktais tai leidžiama, arba suinteresuotos šalies prašymu, jei ta prekė priskiriama prie 18-A priede (Produktų klasės) nurodytos tos geografinės nuorodos produkto klasės ir jos kilmė vieta nėra 18-B priede (Geografinių nuorodų sąrašai) nurodyta tos geografinės nuorodos kilmės vieta.
2. Jei prekių ženklo paraiška pateikta arba įregistruota sąžiningai, arba jei prekių ženklo teisės gautos jį sąžiningai naudojant Šalyje iki 18.35 straipsnyje (Apsaugos taikymo pradžios data) nurodytos geografinės nuorodos apsaugos taikymo pradžios datos, priemonėmis, nustatytomis šiam poskirniui įgyvendinti toje Šalyje, nedaromas poveikis prekių ženklo tinkamumui registruoti ar registracijos galiojimui arba teisei naudoti prekių ženklą, remiantis tuo, kad prekių ženklas tapatus geografiniui nuorodai ar panašus į ją. Toks prekių ženklas gali būti toliau naudojamas ir atnaujinamas tai prekei žymėti, nepaisant geografinės nuorodos apsaugos, jei pagal Šalies teisę, kuria reglamentuojami prekių ženklai, nėra pagrindo tą prekių ženklą pripažinti negaliojančiu ar panaikinti.
3. Šalies teisėje gali būti numatyta, kad kiekvienas prašymas, susijęs su prekių ženklo naudojimu ar registracija, turi būti pateiktas per penkerius metus nuo tada, kai toje Šalyje tapo plačiai žinoma apie neteisėtą saugomos nuorodos panaudojimą, arba nuo tada, kai prekių ženklas buvo įregistruotas toje Šalyje, su sąlyga, kad tas prekių ženklas buvo paskelbtas iki tos dienos, jeigu ta diena buvo anksčiau negu toje Šalyje tapo plačiai žinoma apie neteisėtą panaudojimą.

18.38 STRAIPSNIS

Apsaugos užtikrinimas

Kiekviena Šalis nustato, kad į 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai) įtrauktų geografinių nuorodų apsauga būtų užtikrinama *ex officio* arba suinteresuotosios šalies prašymu pagal jos teisę imantis tinkamų administracinių ir teisminių veiksmų.

18.39 STRAIPSNIS

Bendrosios taisyklės

1. Jei tos pačios produkto klasės prekių geografinės nuorodos, kurias saugoti paprašyta pagal 18.33 straipsnį (Geografinių nuorodų sąrašo keitimas) yra homoniminės, Prekybos komitetas priima sprendimą, kokios turėtų būti praktinės sąlygos, kuriomis aptariamos homoniminės geografinės nuorodos atskiriamos viena nuo kitos, atsižvelgdamas į poreikį atitinkamiems gamintojams užtikrinti lygias teises ir į tai, kad nebūtų klaidinami vartotojai.
2. Šalis, derybose dėl tarptautinio susitarimo su trečiąja šalimi svarstanti galimą geografinės nuorodos, pagal kurią identifikuojama tos trečiosios šalies kilmės prekę, apsaugą, apie tai informuoja kitą Šalį ir suteikia tai Šaliai galimybę pateikti pastabų prieš tai, kai geografinė nuoroda tampa saugoma, jei:
 - a) derybose su trečiąja šalimi svarstoma geografinė nuoroda yra homoniminė kitos Šalies geografinė nuoroda, įtraukta į 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai), ir

- b) atitinkama prekė priskiriama prie tos pačios 18-A priede (Produktų klasės) nurodytos kitos Šalies homoniminės geografinės nuorodos produktų klasės.
3. Į 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai) įtrauktos geografinės nuorodos produkto specifikacija ir bet kokie jos pakeitimai turi būti patvirtinti prekės kilmės teritorijos Šalies atitinkamų institucijų.
4. Į 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai) įtrauktos Šalies geografinės nuorodos apsaugą gali atšaukti tik prekės kilmės Šalis.
5. Prekės gali būti platinamos rinkoje ir parduodamos tol, kol pasibaigs jų atsargos, jei jos buvo teisiškai aprašytos ir pateiktos taip, kaip draudžiama pagal šį poskirsnį, dieną:
- a) kai įsigalioja šis Susitarimas;
 - b) kai priimamas Prekybos komiteto sprendimas iš dalies pakeisti geografinių nuorodų sąrašą pagal 18.33 straipsnį (Geografinių nuorodų sąrašo keitimas), arba
 - c) kurią baigiasi 18-B priede (Geografinių nuorodų sąrašai) nustatytas atitinkamas pereinamasis laikotarpis.

18.40 STRAIPSNIS

Geografinių nuorodų apsaugos sistemos

1. Kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti geografinių nuorodų registravimo ir apsaugos savo teritorijoje sistemą.
2. 1 dalyje nurodytą sistemą sudaro bent šie elementai:
 - a) oficialios priemonės registruotųjų geografinių nuorodų sąrašui viešinti;
 - b) administracinis tikrinimo, ar registruotina geografinė nuoroda suteikiama prekei, kurios kilmės vieta – Šalies teritorija arba tos Šalies regionas ar vietovė, kai konkreti prekės kokybė, reputacija ar kiti ypatumai iš esmės siejami su jos geografinė kilme, procesas;
 - c) prieštaravimo procedūra, kuria sudaroma galimybė atsižvelgti į teisėtus trečiųjų asmenų interesus, ir
 - d) geografinės nuorodos apsaugos atšaukimo procedūra, kurioje atsižvelgiama į teisėtus trečiųjų asmenų ir atitinkamos registruotosios geografinės nuorodos naudotojų interesus.

5 POSKIRSNIS

NEATSKLEISTOS INFORMACIJOS APSAUGA

18.41 STRAIPSNIS

Komercinių paslapčių apsaugos taikymo sritis ir terminų apibrėžtys

1. Kiekviena Šalis numato tinkamą civilinį procesą ir teisių gynimo priemones, kad komercinės paslapties subjektas galėtų užkirsti kelią komercinės paslapties gavimui, naudojimui arba atskleidimui sąžiningos komercinės praktikos neatitinkančiu būdu ir turėtų teisę į žalos atlyginimą.
2. Šiame poskirsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:
 - a) komercinė paslaptis – informacija:
 - i) kuri yra slapta, nes jos kaip visumos arba tikslios jos sudėties ir sudedamųjų dalių konfigūracijos apskritai nežino arba negali lengvai gauti asmenys toje aplinkoje, kurioje paprastai dirbama su tokia informacija;
 - ii) kuri turi komercinės vertės, nes yra slapta, ir
 - iii) šią informaciją teisėtai valdantis asmuo imasi pagrįstų veiksmų, atsižvelgdamas į aplinkybes, kad ją išlaikytų slapta, ir

b) komercinės paslapties subjektas – bet koks asmuo, teisėtai valdantis komercinę paslaptį.

3. Šio poskirsnio tikslais laikoma, kad sąžiningos komercinės praktikos neatitinka bent šie veiksmai:

a) komercinės paslapties gavimas be komercinės paslapties subjekto sutikimo neteisėtai gavus prieigą prie bet kokių dokumentų, objektų, reikmenų, medžiagų ar elektroninių bylų, kuriuos teisėtai valdo komercinės paslapties subjektas ir kuriuose yra komercinė paslaptis ar iš kurių galima išgauti komercinę paslaptį, juos pasisavinus ar padarius jų kopiją;

b) komercinės paslapties naudojimas ar atskleidimas be komercinės paslapties subjekto sutikimo, nustačius, kad asmuo atitinka bet kurias iš šių sąlygų:

i) jis komercinę paslaptį gavo a punkte nurodytu būdu;

ii) jis pažeidė konfidencialumo susitarimą arba bet kurią kitą pareigą neatskleisti komercinės paslapties arba

iii) jis pažeidė sutartinę ar bet kokią kitą pareigą riboti komercinės paslapties naudojimą, ir

c) komercinės paslapties gavimas, naudojimas arba atskleidimas, jei asmuo, gaudamas, naudodamas arba atskleisdamas komercinę paslaptį, žinojo arba turėjo žinoti, atsižvelgiant į aplinkybes, kad komercinė paslaptis tiesiogiai arba netiesiogiai gauta iš kito asmens, kuris komercinę paslaptį naudojo arba atskleidė neteisėtai, kaip apibrėžta b punkte.

4. Nė viena šio poskirsnio nuostata nėra suprantama kaip reikalavimas kuriai nors iš Šalių laikyti, kad sąžiningos komercinės praktikos neatitinka šie veiksmai:

- a) nepriklausomas atradimas ar sukūrimas;
- b) gaminio atgaminimas apgrąžos inžinerijos metodais, kurį vykdo asmuo, teisėtai turintis gaminį ir teisiškai neįpareigotas riboti atitinkamos informacijos gavimą;
- c) informacijos gavimas, naudojimas arba atskleidimas, kiek to reikalauja arba kiek tai leidžia kiekvienos Šalies teisė, ir
- d) darbuotojų patirties ir gebėjimų, sąžiningai įgytų įprastomis darbo aplinkybėmis, naudojimas.

5. Nė viena šio poskirsnio nuostata neribojama saviraiškos ir informacijos laisvė, įskaitant kiekvienoje Šalyje saugomą žiniasklaidos laisvę.

18.42 STRAIPSNIS

Civilinis procesas ir teisių gynimo priemonės, taikomos komercinėms paslaptims

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad asmenims, dalyvaujantiems 18.41 straipsnio 1 dalyje (Komerinių paslapčių apsaugos taikymo sritis ir terminų apibrėžtys) nurodytame civiliniame procese ar turintiems teisę susipažinti su dokumentais, sudarančiais tą civilinį procesą, nebūtų leidžiama naudoti ar atskleisti jokios komercinės paslapties ar tariamos komercinės paslapties, kurią kompetentingos teisminės institucijos, reaguodamos į tinkamai pagrįstą suinteresuotosios šalies paraišką, įvardijo konfidencialia ir kurią jie sužinojo dalyvaudami tokiaame procese arba turėdami tokią teisę susipažinti.

2. Kiekviena Šalis nustato, kad vykstant 18.41 straipsnio 1 dalyje (Komerinių paslapčių apsaugos taikymo sritis ir terminų apibrėžtys) nurodytam civiliniam procesui jos teisminės institucijos būtų įgaliotos bent:

- a) nurodyti pagal Šalies teisę taikyti laikinąsias priemones, kad užkirstų kelią komercinės paslapties gavimui, naudojimui arba atskleidimui sąžiningos komercinės praktikos neatitinkančiu būdu;
- b) nurodyti nutraukti veiksmus, kad užkirstų kelią komercinės paslapties gavimui, naudojimui arba atskleidimui sąžiningos komercinės praktikos neatitinkančiu būdu;
- c) nurodyti asmenims, kurie žinojo ar turėjo žinoti, kad gauna, naudoja arba atskleidžia komercinę paslaptį sąžiningos komercinės praktikos neatitinkančiu būdu, atlyginti komercinės paslapties subjektui žalą, atitinkančią žalą, patirtą dėl komercinės paslapties gavimo, naudojimo ar atskleidimo;
- d) imtis konkrečių priemonių, kad būtų išsaugotas bet kokios komercinės paslapties ar tariamos komercinės paslapties, atskleistos per civilinį procesą, susijusį su įtariamu komercinės paslapties gavimu, naudojimu arba atskleidimu sąžiningos komercinės praktikos neatitinkančiu būdu, konfidencialumas. Laikantis Šalies teisės, šios konkrečios priemonės, be kita ko, gali apimti galimybę visiškai ar iš dalies apriboti prieigą prie tam tikrų dokumentų, apriboti teisę dalyvauti posėdžiuose ir susipažinti su atitinkamais įrašais ir stenogramomis ir pateikti nekonfidencialią teismo sprendimo versiją, iš kurios pašalinti ar pakeisti komercinę paslaptį sudarantys segmentai, ir

- e) skirti sankcijas šalims ar bet kokiems kitiems asmenims, dalyvaujantiems teisiniame procese ir nevykdantiems teismo nurodymų dėl komercinės paslapties arba tariamos komercinės paslapties apsaugos arba atsisakantiems jas vykdyti.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teisminės institucijos neturėtų taikyti 18.41 straipsnio 1 dalyje (Komerčių paslapties apsaugos taikymo sritis ir terminų apibrėžtys) nurodytų civilinio proceso ir teisių gynimo priemonių, jei sąžiningos komercinės praktikos neatitinkančių veiksmų imamasi remiantis Šalies teise tam, kad būtų atskleistas nusižengimas, pažeidimas ar neteisėta veikla arba kad būtų apsaugotas teisėtas ir pagal Šalies teisę pripažįstamas interesas.

18.43 STRAIPSNIS

Duomenų, pateiktų farmacijos produkto¹
rinkodaros leidimui gauti, apsauga

1. Kiekviena Šalis saugo konfidencialią verslo informaciją, pateiktą farmacijos produkto rinkodaros leidimui gauti (toliau – rinkodaros leidimas), nuo atskleidimo tretiesiems asmenims, išskyrus atvejus, kai imamasi veiksmų užtikrinti, kad duomenys būtų apsaugoti nuo nesąžiningo komercinio naudojimo, arba kai atskleidimas yra būtinas dėl viršesnio viešojo intereso.

¹ Šio straipsnio tikslais terminas „farmacijos produktas“ apibrėžiamas pagal kiekvienos Šalies teisę. Sąjungos atveju farmacijos produktas yra vaistas.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad bent penkerius metus nuo pirmojo rinkodaros leidimo susijusioje Šalyje (toliau – pirmasis rinkodaros leidimas) išdavimo datos ir laikantis jos teisėje nustatytų sąlygų, už rinkodaros leidimo išdavimą atsakinga institucija nepriimtų jokių paskesnių paraiškų gauti rinkodaros leidimą, kurios remiasi ikiklinikinių tyrimų ir klinikinių tyrimų rezultatais, pateiktais paraiškoje gauti pirmąjį rinkodaros leidimą, be aiškaus pirmojo rinkodaros leidimo turėtojo sutikimo, nebent tarptautiniuose susitarimuose, kuriuos pripažįsta abi Šalys, nustatyta kitaip.

18.44 STRAIPSNIS

Duomenų, pateiktų žemės ūkio cheminių produktų rinkodaros leidimui gauti, apsauga¹

1. Kiekviena Šalis bandymo ar tyrimo ataskaitos, pateiktos pirmą kartą siekiant gauti žemės ūkio cheminio produkto rinkodaros leidimą, savininkui nustato laikinąją teisę. Per laikinosios teisės galiojimo laikotarpį bandymo ar tyrimo ataskaita nenaudojama kito asmens, siekiančio gauti žemės ūkio cheminio produkto rinkodaros leidimą, naudai, nebent įrodomas aiškus pirmojo savininko sutikimas. Šio straipsnio tikslais terminas „laikinoji teisė“ reiškia „duomenų apsaugą“.

¹ Šio straipsnio tikslais terminas „žemės ūkio cheminis produktas“ apibrėžiamas pagal kiekvienos Šalies teisę. Sąjungos atveju žemės ūkio cheminis produktas yra augalų apsaugos produktas.

2. 1 dalyje nurodyta bandymo ar tyrimo ataskaita turėtų tenkinti šiuos reikalavimus:
 - a) ji būtina leidimui suteikti arba iš dalies pakeisti, kad produktą būtų galima naudoti papildomai paskirčiai, ir
 - b) ji pripažinta kaip atitinkanti geros laboratorinės praktikos arba geros eksperimentinės praktikos principus, kaip nustatyta kiekvienos Šalies teisėje.
3. Duomenų apsaugos laikotarpis yra bent 10 metų nuo tos dienos, kai Šalies teritorijoje esanti atitinkama institucija suteikė pirmąjį leidimą.
4. Kiekviena Šalis gali nustatyti bandymų su stuburiniais gyvūnais dubliavimo prevencijos taisykles.

6 POSKIRSNIS

AUGALŲ VEISLĖS

18.45 STRAIPSNIS

Augalo veislės teisinė apsauga¹

Kiekviena Šalis taiko sistemą², kuria užtikrinama augalo veislės teisinė apsauga ir įgyvendinama Tarptautinė konvencija dėl naujų augalų veislių apsaugos (UPOV) su patikslinimais, padarytais 1991 m. kovo 19 d. Ženevoje.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalys susitaria, jog 25.6 straipsnio 1 dalyje (*Tiriti o Waitangi* / Vaitangio sutartis) nurodytos priemonės gali apimti priemones, susijusias su šiame poskirsnyje aptariamais klausimais, kurias Naujoji Zelandija laiko būtinomis siekiant apsaugoti *Māori* teises, interesus, pareigas ir atsakomybę vykdant įsipareigojimus pagal *te Tiriti o Waitangi* / Vaitangio sutartį, jeigu tenkinamos 25.6 straipsnio (*Tiriti o Waitangi* / Vaitangio sutartis) sąlygos.

² Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šio poskirsnio tikslais sistema gali būti *sui generis* sistema.

C SKIRSNIS

INTELEKTINĖS NUOSAVYBĖS TEISIŲ GYNIMAS

1 POSKIRSNIS

GYNIMAS CIVILINĖMIS IR ADMINISTRACINĖMIS PRIEMONĖMIS

18.46 STRAIPSNIS

Bendrosios pareigos

1. Šalys patvirtina savo įsipareigojimus pagal TRIPS sutartį, ypač jos III dalį, ir numato tolesnes papildomas priemones, procedūras ir teisių gynimo būdus, kurių reikia intelektinės nuosavybės teisių gynimui užtikrinti¹.
2. Šios priemonės, procedūros ir teisių gynimo priemonės:
 - a) turi būti sąžiningos ir teisingos;

¹ Šio skirsnio tikslais terminas „intelektinės nuosavybės teisės“ neapima teisių, kurioms taikomas B skirsnio (Intelektinės nuosavybės teisių standartai) 5 poskirsnis (Neatskleistos informacijos apsauga).

- b) neturi būti nepagrįstai sudėtingos ar reikalaujančios didelių sąnaudų, taip pat dėl jų neturi būti nustatomi nepagrįsti terminai ar nepagrįstai vilkinama;
- c) turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios, ir
- d) turi būti taikomos taip, kad būtų vengiama kurti kliūčių teisėtai prekybai ir būtų numatyta apsauga nuo piktnaudžiavimo jomis.

18.47 STRAIPSNIS

Asmenys, turintys teisę prašyti taikyti priemones, procedūras ir teisių gynimo priemones

Kiekviena Šalis pripažįsta, kad teisė prašyti taikyti šiame skirsnyje nurodytas priemones, procedūras ir teisių gynimo priemones suteikiama:

- a) intelektinės nuosavybės teisių subjektams pagal Šalies teisę;
- b) visiems kitiems asmenims, įgaliotiems naudotis tomis teisėmis, visų pirma licencijų turėtojams, kiek tai leidžiama ir kaip nustatyta Šalies teisėje,
- c) intelektinės nuosavybės teisių kolektyvinio teisių valdymo įstaigoms, kurios reguliariai pripažįstamos turinčiomis teisę atstovauti intelektinės nuosavybės teisių subjektams, kiek tai leidžiama ir kaip nustatyta pagal Šalies teisę, ir

- d) profesinėms teisių gynimo įstaigoms, kurios reguliariai pripažįstamos turinčiomis teisę atstovauti intelektinės nuosavybės teisių subjektams, kiek tai leidžiama ir kaip nustatyta pagal Šalies teisę.

18.48 STRAIPSNIS

Įrodymų saugojimo priemonės

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad dar prieš pradėdamos tirti bylos aplinkybes, kompetentingos teisminės institucijos, gavusios subjekto prašymą, kuriame pateikti pagrįstai gauti įrodymai, pagrindžiantys jo teiginius, kad jo intelektinės nuosavybės teisės buvo arba netrukus bus pažeistos, galėtų nurodyti imtis neatidėliotinų ir veiksmingų laikinųjų priemonių, kad laikantis tinkamų apsaugos priemonių ir konfidencialios informacijos apsaugos nuostatų būtų išsaugoti atitinkami įrodymai, susiję su įtariamu pažeidimu.
2. 1 dalyje nurodytos laikinos priemonės gali būti: išsamus aprašymas imant pavyzdžius arba jų neimant, arba prekių, pagamintų, kaip įtariama, pažeidžiant intelektinės nuosavybės teises, ir, tinkamais atvejais, jų gamybai arba platinimui reikalingų medžiagų, priemonių ir susijusių dokumentų fizinis konfiskavimas.

18.49 STRAIPSNIS

Įrodymas

1. Kiekviena Šalis imasi būtinų priemonių, kad šalies, pateikusios pagrįstai turimus įrodymus savo reikalavimams paremti ir pagrindžiant šiuos reikalavimus nurodžiusios priešingos šalies žinioje esančius įrodymus, kompetentingos teisminės institucijos, atsižvelgdamos į konfidencialios informacijos apsaugą, galėtų nurodyti, kad priešinga šalis pateiktų tuos įrodymus.
2. Kiekviena Šalis taip pat imasi būtinų priemonių, kad kompetentingos teisminės institucijos, kai tinkama ir atsižvelgdamos į konfidencialios informacijos apsaugą, tais atvejais, kai intelektinės nuosavybės teisės pažeidžiamos komerciniais tikslais, tomis pačiomis sąlygomis, kaip nurodyta 1 dalyje, galėtų nurodyti perduoti bankų, finansinius ar komercinius dokumentus, kurie yra priešingos šalies žinioje.

18.50 STRAIPSNIS

Teisė į informaciją

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad vykstant civiliniam procesui dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo kompetentingos teisminės institucijos, reaguodamos į pagrįstą ir proporcingą pareiškėjo prašymą, galėtų nurodyti, kad pažeidėjas arba įtariamas pažeidėjas arba bet koks kitas asmuo pateiktų susijusią to asmens kontroliuojamą arba turimą informaciją apie prekių ar paslaugų, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, kilmę ir platinimo tinklus.

2. Šio straipsnio tikslais bet koks kitas asmuo yra bent asmuo:
 - a) pas kurį aptikta komerciniams tikslams skirtų prekių, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės;
 - b) kuris, kaip nustatyta, komerciniais tikslais naudojosi paslaugomis, kuriomis pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės;
 - c) kuris, kaip nustatyta, komerciniais tikslais teikė paslaugas, naudotas vykdant veiklą, kuria pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, arba
 - d) kurį a, b arba c punkte nurodytas asmuo nurodė kaip dalyvaujantį gaminant, perdirbant ar platinant prekes arba teikiant paslaugas.
3. 1 dalyje nurodyta informacija atitinkamai apima:
 - a) gamintojų, perdirbėjų, platintojų, tiekėjų ir kitų ankstesnių prekių ar paslaugų savininkų bei numatytų didmenininkų ir mažmenininkų asmenvardžius (pavadinimus) ir adresus, ir
 - b) informaciją apie pagamintų, perdirbtų, pristatytų, gautų ar užsakytų prekių kiekį ir už atitinkamas prekes ar paslaugas gautą užmokestį.
4. 1 ir 2 dalys taikomos nedarant poveikio kitoms Šalies teisės normoms, kuriomis:
 - a) intelektinės nuosavybės teisių subjektui suteikiama teisė gauti išsamesnę informaciją;

- b) reglamentuojamas pagal šį straipsnį pateiktos informacijos naudojimas civiliniame procese;
- c) reglamentuojama atsakomybė už piktnaudžiavimą teise į informaciją;
- d) numatoma galimybė atsisakyti suteikti informaciją, kuri priverstų 1 dalyje nurodytą bet kokią asmenį prisipažinti jam pačiam ar jo artimam giminaičiui dalyvavus pažeidžiant intelektualinės nuosavybės teises, arba
- e) reglamentuojama informacijos šaltinių konfidencialumo apsauga arba asmens duomenų tvarkymas.

18.51 STRAIPSNIS

Laikinosios ir atsargumo priemonės

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teisminės institucijos pareiškėjo prašymu įtariamo pažeidėjo atžvilgiu galėtų priimti laikiną teismo draudimą, kuriuo siekiama užkirsti kelią gresiančiam intelektualinės nuosavybės teisių pažeidimui arba laikinai uždrausti toliau vykdyti įtariamą teisės pažeidimą ir, kai tikslinga, nustatyti nevienkartines baudas, jei tai numatyta tos Šalies teisėje, arba, jei teisė toliau pažeidžiama, numatyti garantijas, kuriomis būtų užtikrinama kompensacija teisių subjektui. Tokiomis pačiomis sąlygomis gali būti priimtas laikinas teismo draudimas tarpininkui, kurio paslaugomis trečiasis asmuo naudojasi intelektualinės nuosavybės teisėms pažeisti.

2. Taip pat gali būti nustatytas laikinas teismo draudimas, siekiant užkirsti kelią prekių, kuriomis, kaip įtariama, pažeidžiama intelektualinės nuosavybės teisė, patekimui į prekybos kanalus ar judėjimui juose.
3. Jei įtariamas pažeidimas padarytas komerciniais tikslais, kiekviena Šalis užtikrina, kad pareiškėjui įrodžius, jog susiklostė žalai atlyginti nepalankios aplinkybės, Šalies teisminės institucijos galėtų nurodyti atsargumo tikslais sustabdyti įtariamo pažeidėjo kilnojamojo ir nekilnojamojo turto perdavimą arba prekybą juo ir, jei Šalies teisėje tai numatyta, tą turtą areštuoti, įskaitant įtariamo pažeidėjo banko sąskaitų ir kito turto įšaldymą. Tuo tikslu kompetentingos institucijos gali nurodyti pateikti atitinkamą bankų, finansinę ar komercinę informaciją arba sudaryti tinkamas sąlygas su ja susipažinti.
4. Kiekviena Šalis užtikrina, kad šio straipsnio 1–3 dalyse nurodytų priemonių atžvilgiu jos teisminės institucijos turėtų teisę reikalauti, kad pareiškėjas pateiktų bet kokius prieinamus įrodymus, kurių pakaktų įsitikinti, jog pareiškėjas yra teisių subjektas ir kad pareiškėjo teisė yra pažeidžiama arba kad gresia toks pažeidimas.

18.52 STRAIPSNIS

Taisomosios priemonės

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teisminės institucijos pareiškėjo prašymu ir nedarydamos poveikio teisių subjekto, kurio teisės buvo pažeistos, teisėms į žalos atlyginimą ir be jokios kompensacijos galėtų nurodyti sunaikinti arba bent galutinai pašalinti iš prekybos kanalų prekes, kuriomis, kaip nustatyta, pažeistos intelektinės nuosavybės teisės. Jei tinkama, tokiomis pat sąlygomis teisminės institucijos taip pat gali nurodyti sunaikinti medžiagas ir priemones, daugiausia naudotas tokioms prekėms sukurti arba pagaminti.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teisminės institucijos būtų įgalios nurodyti, kad 1 dalyje minėtos priemonės turi būti taikomos pažeidėjo sąskaita, nebent būtų konkrečių priežasčių nurodyti kitaip.

18.53 STRAIPSNIS

Draudimai

Kiekviena Šalis užtikrina, kad priėmus teismo sprendimą, kuriuo patvirtinamas intelektinės nuosavybės teisių pažeidimas, jos teisminės institucijos galėtų priimti draudimą pažeidėjui tęsti pažeidžiančią veiklą. Kiekviena Šalis taip pat užtikrina, kad jos teisminės institucijos galėtų nustatyti draudimą tarpininkams, kurių paslaugomis trečiasis asmuo naudojasi intelektinės nuosavybės teisėms pažeisti.

18.54 STRAIPSNIS

Alternatyvios priemonės

Kiekviena Šalis gali nustatyti, kad tinkamais atvejais ir asmens, kuriam turi būti taikomos 18.52 straipsnyje (Taisomosios priemonės) ar 18.53 straipsnyje (Draudimai) numatytos priemonės, prašymu teisminės institucijos galėtų nurodyti sumokėti nukentėjusiajai šaliai piniginę kompensaciją vietoje 18.52 straipsnyje (Taisomosios priemonės) ar 18.53 straipsnyje (Draudimai) numatytų priemonių, jei tas asmuo pažeidimą padarė netyčia ir ne dėl aplaidumo, jei atitinkamų priemonių taikymas padarytų tam asmeniui neproporcingos žalos ir jei piniginė kompensacija nukentėjusiąją šalį tenkina.

18.55 STRAIPSNIS

Žalos atlyginimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos teisminės institucijos nukentėjusiosios šalies prašymu reikalautų pažeidėjo, kuris žinodamas arba turėdamas pakankamą pagrindą žinoti, dalyvavo teisės pažeidžiančioje veikloje, atlyginti teisių subjektui žalą, kuri atitiktų dėl pažeidimo teisių subjekto patirtą žalą.

2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad nustatydamos 1 dalyje nurodytą žalą jos teisminės institucijos:
- a) atsižvelgtų į visus tinkamus aspektus, kaip antai neigiamas ekonomines pasekmes, įskaitant nukentėjusiosios šalies prarastą pelną, bet kokį pažeidėjo gautą nesąžiningą pelną ir tinkamai atvejais kitus, ne ekonominius veiksnius, kaip antai dėl pažeidimo teisių subjektui padarytą moralinę žalą, arba
 - b) tinkamai atvejais gali nustatyti vienkartinę žalos atlyginimo sumą, remdamosi tam tikrais veiksniais, pvz., bent autorinių atlyginimų suma ar mokėjimais, kuriuos būtų tekę sumokėti, jei pažeidėjas būtų prašęs leidimo naudotis aptariamomis intelektinės nuosavybės teisėmis.
3. Jei pažeidėjas nežinojo arba neturėjo pagrįstų priežasčių žinoti, kad vykdė teises pažeidžiančią veiklą, kiekviena Šalis gali nustatyti, kad jos teisminės institucijos galėtų nurodyti kompensuoti negautą pelną arba atlyginti žalą, kuri gali būti nustatyta iš anksto.

18.56 STRAIPSNIS

Teismo išlaidos

Kiekviena Šalis užtikrina, kad pagrįstas ir proporcingas teismo išlaidas bei kitas išlaidas, kurias patiria laimėjusioji šalis, paprastai dengtų pralaimėjusioji šalis, išskyrus jei dėl teisingumo to padaryti negalima.

18.57 STRAIPSNIS

Teisminių institucijų sprendimų skelbimas

Kiekviena Šalis nustato, kad teisiniuose procesuose dėl intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo jos teisinės institucijos galėtų pareiškėjo prašymu ir pažeidėjo sąskaita reikalauti taikyti tinkamas priemonės informacijos apie sprendimą sklaidai, įskaitant viso ar dalies sprendimo pateikimą ir skelbimą.

18.58 STRAIPSNIS

Autorytės ar nuosavybės prielaida

Šalys pripažįsta, kad taikant C skirsnyje (Intelektinės nuosavybės teisių gynimas) numatytas priemonės, procedūras ir teisių gynimo priemonės:

- a) tam, kad literatūros ar meno kūrinio autorius būtų laikomas autoriumi ir turėtų teisę pradėti procedūras dėl pažeidimo, jei nėra priešingų įrodymų, pakanka, kad autoriaus vardas būtų įprastu būdu nurodytas ant kūrinio, ir
- b) a punkto nuostata *mutatis mutandis* taikoma gretutinių teisių turėtojams jų saugomo objekto atžvilgiu.

18.59 STRAIPSNIS

Administracinė procedūra

Tiek, kiek administracine procedūra išnagrinėjus bylos esmę galima įpareigoti imtis civilinių teisės gynimo priemonių, administracinė tvarka turi atitikti principus, iš esmės lygiaverčius nustatytiems šiame poskirsnyje.

2 POSKIRSNIS

PASIENYJE TAIKOMOS VYKDYMO UŽTIKRINIMO PRIEMONĖS

18.60 STRAIPSNIS

Pasienyje taikomos priemonės

1. Dėl muitinės prižiūrimų prekių kiekviena Šalis nustato arba palieka galioti procedūras, pagal kurias teisių subjektas gali teikti prašymus Šalies muitinei, kad ši sustabdytų prekių, kuriomis, kaip įtariama, pažeidžiami bent prekių ženklai, autorių ir gretutinės teisės, geografinės nuorodos ir pramoninis dizainas (toliau – įtariamoms prekėms), išleidimą arba jas sulaikytų.
2. Kiekviena Šalis turi įdiegusi elektronines sistemas, kuriomis jų muitinės tvarko 1 dalyje nurodytus prašymus.

3. Kiekviena Šalis nustato, kad patenkinto ar įregistruoto prašymo teikėjas jos muitinės prašymu privalėtų padengti išlaidas, kurias muitinė ar kiti muitinės vardu veikiantys subjektai patyrė nuo įtariamų prekių sulaikymo ar išleidimo sustabdymo momento, įskaitant sandėliavimo, tvarkymo ir bet kokias kitas su įtariamų prekių sunaikinimu ar pašalinimu susijusias išlaidas.
4. Kiekviena Šalis nustato, kad jos kompetentingos institucijos per pagrįstą laikotarpį turi priimti sprendimą dėl 1 dalyje nurodyto prašymo patenkinimo arba registravimo.
5. Kiekviena Šalis numato galimybę sieti patenkintus ar įregistruotus prašymus ar įrašus su keliomis siuntomis.
6. Kiekviena Šalis numato, kad jos muitinės galėtų savo iniciatyva sustabdyti jų prižiūrimų įtariamų prekių išleidimą arba jas sulaikyti.
7. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos muitinė naudotų rizikos analizę įtariamoms prekėms nustatyti.
8. Kiekviena Šalis turi nustačiusi procedūras, pagal kurias įtariamos prekės gali būti sunaikintos be būtinybės prieš tai oficialiai nustatyti pažeidimą administracinio ar teismo proceso tvarka, jei susiję asmenys sutinka, kad prekės būtų sunaikintos, arba tam neprieštarauja. Jei įtariamos prekės nesunaikinamos, kiekviena Šalis užtikrina, jei nėra išimtinių aplinkybių, kad jomis būtų atsikratyta nenaudojant prekybos srautų ir taip, kad teisių subjektas nepatirtų jokios žalos.

9. Šalis gali būti nustačiusi procedūras, pagal kurias būtų galima greitai sunaikinti suklastotus prekių ženklus ir piratines prekes, siunčiamas pašto arba greitojo pristatymo siuntose.
10. Šalis gali nuspręsti netaikyti šio straipsnio importuojamoms prekėms, teisių subjektų ar jiems sutikus pateikiamoms rinkai kitoje šalyje. Šalis taip pat gali netaikyti šio straipsnio nekomercinio pobūdžio prekėms, vežamoms keliautojų asmeniniame bagaže.
11. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos muitinė palaikytų nuolatinį dialogą ir skatintų bendradarbiavimą su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais ir, jei reikia, kitomis institucijomis¹, dalyvaujančiomis ginant intelektinės nuosavybės teises.
12. Šalys bendradarbiauja tarptautinės prekybos prekėmis, kuriomis, kaip įtariama, pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, klausimais. Visų pirma Šalys, kiek įmanoma ir kai reikia, dalijasi informacija apie prekybą prekėmis, kuriomis, kaip įtariama, pažeidžiamos intelektinės nuosavybės teisės, darančią poveikį Šaliai.
13. Nedarant poveikio kitų formų bendradarbiavimui, intelektinės nuosavybės teisės reglamentuojančių teisės aktų, už kurių vykdymo užtikrinimą Šalies muitinė yra kompetentinga pagal šį straipsnį, pažeidimų atvejais naudojamosi Susitarime dėl bendradarbiavimo ir administracinės savitarpio pagalbos muitinės veiklos srityje numatyta administracine savitarpio pagalba.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad terminas „kitos institucijos“ neapima teisminių institucijų.

18.61 STRAIPSNIS

Derėjimas su GATT 1994 ir TRIPS sutartimi

Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos muitinei pasienyje įgyvendinant intelektinės nuosavybės teisių užtikrinimo priemones, nepriklausomai nuo to, ar joms taikomas šis poskirsnis, ar ne, būtų laikomasi jos pareigų pagal GATT 1994 ir TRIPS sutartį, visų pirma GATT 1994 V straipsnio ir TRIPS sutarties 41 straipsnio ir III dalies 4 skirsnio.

D SKIRSNIS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

18.62 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimo sąlygos

1. Šalys bendradarbiauja, kad padėtų įgyvendinti pagal šį skyrių priimtus įsipareigojimus ir pareigas.
2. Jei reikia ir tinkama, Šalių bendradarbiavimas intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir užtikrinimo klausimais gali apimti šią veiklą:
 - a) keitimąsi informacija apie teisinę sistemą, susijusią su intelektinės nuosavybės teisėmis ir atitinkamomis apsaugos ir užtikrinimo taisyklėmis;

- b) patirties, susijusios su teisėkūros pažanga, mainus;
- c) patirties, susijusios su intelektinės nuosavybės teisių užtikrinimu, mainus;
- d) patirties, susijusios su muitinės, policijos, administracinių ir teisminių institucijų atliekamu užtikrinimu centriniu ir žemesniu lygiu, mainus;
- e) veiklos koordinavimą, siekiant užkirsti kelią suklastotų prekių eksportui, taip pat su trečiosiomis šalimis;
- f) techninę pagalbą, gebėjimų stiprinimą, darbuotojų mainus ir mokymą;
- g) intelektinės nuosavybės teisių apsaugą ir gynimą bei šios srities informacijos sklaidą, be kita ko, verslo subjektams ir pilietinei visuomenei;
- h) vartotojų ir teisių subjektų informuotumo didinimą;
- i) aktyvesnį institucijų bendradarbiavimą, visų pirma Šalių intelektinės nuosavybės tarnybų;
- j) visuomenės informuotumo skatinimą ir švietimą apie intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir užtikrinimo politiką;

- k) intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir užtikrinimo skatinimą bendradarbiaujant viešajam ir privačiajam sektoriams ir įtraukiant MVĮ;
 - l) veiksmingų strategijų tikslinėms grupėms nustatyti ir komunikacijos programų kūrimą, kad vartotojai ir žiniasklaida būtų geriau informuojami apie intelektinės nuosavybės teisių pažeidimo poveikį, įskaitant grėsmę sveikatai ir saugai ir ryšį su organizuotu nusikalstamumu, ir
 - m) keitimąsi informacija ir patirtimi, susijusiomis su genetinių išteklių, tradicinių žinių ir tradicinės kultūrinės raiškos aspektais, susijusiais su intelektine nuosavybe.
3. Kiekviena Šalis gali viešai skelbti produktų specifikacijas arba jų santrauką ir informaciją apie atitinkamus kitos Šalies geografinių nuorodų, saugomų pagal 4 poskirsnį (Geografinės nuorodos), kontrolės ar valdymo kontaktinius punktus.
4. Šalys tiesiogiai arba Investicijų, paslaugų, skaitmeninės prekybos, viešųjų pirkimų ir intelektinės nuosavybės, įskaitant geografines nuorodas, komitete palaiko ryšius visais su šio skyriaus įgyvendinimu ir veikimu susijusiais klausimais.

18.63 STRAIPSNIS

Savanoriškos suinteresuotųjų subjektų iniciatyvos

Kiekviena Šalis stengiasi sudaryti palankesnes sąlygas savanoriškomis suinteresuotųjų subjektų iniciatyvoms, kuriomis siekiama mažinti intelektinės nuosavybės teisių pažeidimų skaičių, be kita ko, internete ir kitose prekyvietėse, daugiausia dėmesio skiriant konkrečioms problemoms ir ieškant praktinių sprendimų, kurie būtų realistiški, subalansuoti, proporcingi ir teisingi visiems suinteresuotiesiems subjektams, be kita ko, šiais būdais:

- a) kiekviena Šalis stengiasi savo teritorijoje bendru sutarimu sušaukti suinteresuotuosius subjektus, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos savanoriškomis iniciatyvoms rasti sprendimus ir spręsti nesutarimus, susijusius su intelektinės nuosavybės teisių apsauga ir užtikrinimu bei pažeidimų skaičiaus mažinimu;
- b) Šalys stengiasi keistis informacija viena su kita apie pastangas sudaryti palankesnes sąlygas savanoriškomis suinteresuotųjų subjektų iniciatyvoms savo atitinkamose teritorijose ir
- c) Šalys stengiasi skatinti atvirą Šalių suinteresuotųjų subjektų dialogą ir bendradarbiavimą, taip pat skatinti Šalių suinteresuotuosius subjektus kartu rasti sprendimus ir spręsti nesutarimus, susijusius su intelektinės nuosavybės teisių apsauga bei užtikrinimu ir pažeidimų skaičiaus mažinimu.

18.64 STRAIPSNIS

Investicijų, paslaugų, skaitmeninės prekybos, viešųjų pirkimų ir intelektinės nuosavybės,
įskaitant geografines nuorodas, komitetas

1. Šiuo straipsniu papildomas ir patikslinamas 24.4 straipsnis (Specialieji komitetai).
2. Investicijų, paslaugų, skaitmeninės prekybos, viešųjų pirkimų ir intelektinės nuosavybės, įskaitant geografines nuorodas, komitetas atlieka šias su šiuo skyriumi susijusias funkcijas:
 - a) keičiasi informacija ir patirtimi su intelektine nuosavybe susijusiais klausimais, be kita ko, geografinių nuorodų srityje, įskaitant teisėkūros ir politikos pokyčius, ir visais kitais abipusiškai svarbiais klausimais, susijusiais su šio skyriaus įgyvendinimu ir veikimu;
 - b) atsako už keitimąsi informacija apie geografines nuorodas, siekiant svarstyti jų apsaugą pagal 18.34 straipsnį (Geografinių nuorodų apsauga), ir
 - c) be to, kas nustatyta 18.39 straipsnio (Bendrosios taisyklės) 2 dalyje, nagrinėja visus klausimus, susijusius su į 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai) įtrauktų kitos Šalies saugomų geografinių nuorodų produktų specifikacijomis.

19 SKYRIUS

PREKYBA IR DARNUS VYSTYMASIS

19.1 STRAIPSNIS

Aplinkybės ir tikslai

1. Šalys primena „Darbotvarkę 21“ ir 1992 m. birželio 14 d. Rio de Žaneire priimtą Rio deklaraciją dėl aplinkos ir plėtros, 2002 m. pasaulinio aukščiausiojo lygio susitikimo darnaus vystymosi klausimais įgyvendinimo planą, 2008 m. birželio 10 d. Ženevoje Tarptautinės darbo konferencijos 97-os sesijoje priimtą TDO deklaraciją dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos (toliau – TDO deklaracija dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos), Jungtinių Tautų konferencijos darnaus vystymosi klausimais baigiamąjį dokumentą pavadinimu „The Future We Want“ („Ateitis, kurios norime“), kuris patvirtintas 2012 m. liepos 27 d. priimta Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija A/RES/66/288, ir Jungtinių Tautų darbotvarkę „Keiskime mūsų pasaulį; darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“, kuri priimta 2015 m. rugsėjo 25 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucija A/RES/70/1 (toliau – Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.), bei jos darnaus vystymosi tikslus.
2. Šalys pripažįsta, kad darnus vystymasis apima ekonominę plėtrą, socialinį vystymąsi ir aplinkos apsaugą, ir kiekvienas iš šių trijų elementų yra priklausomas vienas nuo kito ir papildo vienas kitą.

3. Šalys patvirtina savo įsipareigojimą skatinti tarptautinės prekybos ir investicijų plėtrą taip, kad būtų prisidedama prie darnaus vystymosi tikslo.
4. Šalys pripažįsta, kad reikia skubiai spręsti klimato kaitos problemą, kaip nurodyta Tarpyvyriausybinės klimato kaitos komisijos specialiojoje ataskaitoje dėl visuotinio atšilimo 1,5 °C, ir taip prisidėti prie darnaus vystymosi ekonominių, socialinių ir aplinkosaugos tikslų.
5. Šio skyriaus tikslas – labiau integruoti darnų vystymąsi, ypač jo aplinkos ir socialinius aspektus (visų pirma – darbo), į Šalių tarpusavio prekybos ir investicijų santykius, be kita ko, stiprinant dialogą ir bendradarbiavimą.

19.2 STRAIPSNIS

Teisė reglamentuoti ir apsaugos lygiai

1. Šalys pripažįsta kiekvienos Šalies teisę:
 - a) nustatyti savo darnaus vystymosi politiką ir prioritetus;
 - b) nustatyti, jos nuomone, tinkamą vidaus aplinkos ir darbuotojų apsaugos, įskaitant socialinę apsaugą, lygį, ir

c) priimti ar keisti savo atitinkamą teisę ir politiką.

Minėti lygiai, teisė ir politika atitinka kiekvienos Šalies įsipareigojimą laikytis šiame skyriuje nurodytų susitarimų ir tarptautiniu mastu pripažintų standartų.

3. Kiekviena Šalis siekia užtikrinti, kad jos atitinkamoje teisėje ir politikoje būtų numatyta ir skatinama aukšto lygio aplinkos ir darbuotojų apsauga, ir siekia kelti šį lygį, gerinti teisę ir politiką.
4. Siekdama skatinti prekybą ar investicijas, Šalis nesilpnina ar nemažina savo aplinkos ar darbo teise užtikrinamo apsaugos lygio.
5. Šalis neatsisako savo aplinkos ar darbo teisės arba kitaip nuo jos nenukrypsta, taip pat nesiūlo jos atsisakyti arba nuo jos nukrypti, kad būtų skatinama prekyba ar investicijos.
6. Šalis savo nuosekliais ar pasikartojančiais veiksmais ar neveikimu neturi liautis veiksmingai užtikrinti, kad būtų laikomasi jos aplinkos ar darbo teisės, taip, kad būtų daromas poveikis prekybai ar investicijoms.
7. Šalis nenustato ir netaiko savo aplinkos ar darbo teisės arba kitų aplinkos ar darbo rinkos priemonių taip, kad būtų užslėptai ribojama prekyba ar investicijos.

19.3 STRAIPSNIS

Daugiašaliai darbo standartai ir susitarimai

1. Šalys patvirtina savo įsipareigojimą skatinti tarptautinės prekybos plėtrą taip, kad visiems būtų užtikrinamas deramas darbas, kaip nurodyta TDO deklaracijoje dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos.
2. Primindamos TDO deklaraciją dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos, Šalys pažymi, kad pagrindinių darbo principų ir teisių darbe pažeidimas negali būti laikomas priežastimi ar kitaip naudojamas teisėtam santykiniam pranašumui įgyti ir kad darbo standartai neturėtų būti naudojami prekybai proteguoti.
3. Vadovaudamasi TDO konstitucija ir 1998 m. birželio 18 d. Ženevoje 86-ojoje Tarptautinės darbo konferencijos sesijoje priimta TDO deklaracija dėl pagrindinių principų ir teisių darbe bei jos įgyvendinimo mechanizmu, kiekviena Šalis gerbia, skatina ir įgyvendina principus, susijusius su pagrindinėmis teisėmis darbe, kurioms taikomos pagrindinės TDO konvencijos, būtent:
 - a) asociacijų laisvės ir veiksmingo teisės vesti kolektyvines derybas pripažinimo;
 - b) visų formų priverstinio arba privalomojo darbo panaikinimo¹;

¹ Šalys patvirtina, kad svarbu ratifikuoti 1930 m. Konvencijos dėl priverstinio ar privalomojo darbo 2014 m. protokolą, priimtą 2014 m. birželio 11 d. Ženevoje Tarptautinės darbo konferencijos 103-iojoje sesijoje.

c) vaikų darbo veiksmingo panaikinimo ir

d) diskriminacijos darbo ir profesinės veiklos srityje panaikinimo.

4. Šalys palankiai vertina 110-osios Tarptautinės darbo konferencijos sprendimą, kuriuo saugi ir sveika darbo aplinka priskiriama prie pagrindinių principų ir teisių darbe. Ne vėliau kaip per pirmąjį posėdį Prekybos komitetas gali priimti sprendimą atitinkamai iš dalies pakeisti 3 dalį, kad būtų atsižvelgta į šį papildymą.

5. Kiekviena Šalis toliau nuosekliai stengiasi ratifikuoti pagrindines TDO konvencijas, jei ji dar nėra to padariusi¹.

6. Šalys periodiškai tinkamu būdu keičiasi informacija apie savo atitinkamą pažangą ratifikuojant TDO konvencijas ar protokolus.

7. Kiekviena Šalis veiksmingai įgyvendina TDO konvencijas, kurias Naujoji Zelandija ir valstybės narės yra atitinkamai ratifikavusios ir kurios įsigaliojo.

8. Kiekviena Šalis, deramai atsižvelgdama į vidaus sąlygas ir aplinkybes, savo teise ir praktika skatina įgyvendinti TDO strateginius tikslus, kuriais pagrįsta deklaracijoje dėl socialinio teisingumo siekiant sąžiningos globalizacijos išdėstyta deramo darbo darbotvarkė, visų pirma susijusius su:

a) visiems deramomis darbo sąlygomis, susijusiomis, *inter alia*, su darbo užmokesčiu ir darbo pajamomis, darbo laiku, kitomis darbo sąlygomis ir socialine apsauga; ir

¹ Šalys pažymi, kad visos valstybės narės yra ratifikavusios pagrindines TDO konvencijas.

b) socialinių partnerių ir atitinkamų valdžios institucijų socialiniu dialogu darbo klausimais.

9. Kiekviena Šalis:

a) priima ir įgyvendina priemones ir politiką, susijusias su darbuotojų sveikata ir sauga, įskaitant kompensacijas profesinės traumos ar ligos atveju, ir

b) užtikrina, kad toliau veiktų veiksminga darbo inspekcijos sistema.

10. Kiekviena Šalis prisimena savo pareigas pagal 7 dalį, jei yra ratifikavusi atitinkamas TDO konvencijas, susijusias su 9 dalies a arba b punktu.

11. Šalys bendromis pastangomis siekia stiprinti bendradarbiavimą su prekyba susijusiais darbo rinkos priemonių ir politikos aspektais atitinkamai dvišaliu ir regioniniu lygmenimis ir tarptautiniuose forumuose, įskaitant TDO. Toks bendradarbiavimas gali apimti, *inter alia*:

a) pagrindinių, prioritetinių ir kitų aktualių TDO konvencijų įgyvendinimą;

b) deramo darbo klausimus, įskaitant prekybos sąsajas su visišku ir našiu užimtumu, darbo rinkos prisitaikymu, pagrindiniais darbo standartais, deramu darbu pasaulinėse tiekimo grandinėse, socialine apsauga ir socialine įtrauktimi, socialiniu dialogu ir lyčių lygybe;

c) kiekvienos Šalies pažeidžiamų grupių darbuotojų teisių apsaugos stiprinimą ir

- d) darbo teisės ir standartų poveikį prekybai ir investicijoms arba prekybos ir investicijų teisės poveikį darbo sričiai.

19.4 STRAIPSNIS

Prekyba ir lyčių lygybė

1. Šalys pripažįsta, kad reikia siekti pažangos lyčių lygybės ir moterų ekonominio įgalėjimo klausimais bei skatinti laikytis lyčių aspektu grindžiamo požiūrio Šalių prekybos ir investicijų santykiuose. Be to, jos pripažįsta svarbų dabartinį ir būsimą moterų indėlį į ekonomikos augimą joms dalyvaujant ekonominėje veikloje, įskaitant tarptautinę prekybą. Atitinkamai Šalys pabrėžia savo ketinimą įgyvendinti šį Susitarimą taip, kad būtų skatinama ir stiprinama lyčių lygybė.
2. Šalys pripažįsta, kad įtraukti prekybos politika gali padėti didinti moterų ekonominį įgalėjimą ir lyčių lygybę, laikantis Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslo Nr. 5 ir 2017 m. gruodžio 12 d. Buenos Airėse vykusioje PPO ministrų konferencijoje priimtose Bendros deklaracijos dėl prekybos ir moterų ekonominio įgalėjimo tikslų.
3. Šalys pabrėžia, kad lyčių aspektu grindžiamą požiūrį svarbu įtraukti į integracinio ekonomikos augimo skatinimą, ir kad šiuo atžvilgiu į lyčių lygybę orientuotai politikai ir lyčių aspekto integravimui gali tekti esminis vaidmuo. Be kita ko, lyčių lygybę orientuotai politika ir lyčių aspekto integravimas apima moterų dalyvavimo ekonomikoje ir tarptautinėje prekyboje skatinimą, taip pat suteikiant vienodas teises ir galimybes moterims dalyvauti darbo rinkoje.

4. Kiekviena Šalis skatina informuoti visuomenę apie jos lyčių lygybės įstatymus, kitus teisės aktus ir politiką, taip pat apie jų poveikį ir svarbą integraciniam ekonomikos augimui ir prekybos politikai, ir jų skaidrumą.
5. Šalys pakartoja savo įsipareigojimus pagal 19.2 straipsnį (Teisė reglamentuoti ir apsaugos lygiai) dėl savo atitinkamų teisės normų, kuriomis siekiama užtikrinti lyčių lygybę ir moterų ir vyrų lygias galimybes.
6. Kiekviena Šalis veiksmingai įgyvendina savo pareigas pagal Jungtinių Tautų konvencijas, kurių šalis ji yra ir kurios susijusios su lyčių lygybe ar moterų teisėmis, įskaitant 1979 m. gruodžio 18 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos priimtą Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims, ypač atkreipdama dėmesį į jos nuostatas, susijusias su moterų diskriminacijos ekonominiame gyvenime ir užimtumo srityje panaikinimu. Šiuo atžvilgiu Šalys pakartoja savo atitinkamus įsipareigojimus pagal 19.3 straipsnį (Daugiašaliai darbo standartai ir susitarimai), įskaitant įsipareigojimus dėl veiksmingo TDO konvencijų, susijusių su lyčių lygybe ir diskriminacijos užimtumo bei profesinėje srityje panaikinimu, įgyvendinimo.
7. Šalys bendradarbiauja su prekyba susijusiais lyčių lygybės politikos ir priemonių aspektais, įskaitant moterims, be kita ko, darbuotojoms, verslininkėms ir amatininkėms, skirtą veiklą, kad jos galėtų pasinaudoti šio Susitarimo teikiamomis galimybėmis ir jų privalumais. Šiuo tikslu Šalys sudaro palankesnes sąlygas atitinkamų suinteresuotųjų subjektų, įskaitant Naujosios Zelandijos atveju *wāhine Māori*¹, bendradarbiavimui.

¹ Terminas *wāhine Māori* reiškia Naujosios Zelandijos čiabuves.

8. 7 dalyje nurodytas bendradarbiavimas apima abipusiškai svarbius klausimus, *inter alia*:
- a) keitimąsi informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su pagal lytį suskirstytų duomenų rinkimu ir prekybos politikos analize atsižvelgiant į lyties aspektą;
 - b) dalijimąsi patirtimi ir geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su politikos ir programų, kuriomis siekiama didinti moterų dalyvavimą ekonominėje veikloje, įskaitant tarptautinę prekybą, rengimu, įgyvendinimu, stebėseną, vertinimu ir stiprinimu;
 - c) moterų dalyvavimo, lyderystės ir švietimo skatinimą, visų pirma srityse, kuriose moterims tradiciškai nepakankamai atstovaujama, pvz., gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM), taip pat inovacijų, e. prekybos ir bet kurioje kitoje su prekyba susijusioje srityje;
 - d) finansinės įtraukties, finansinio raštingumo ir galimybių gauti finansavimą bei išsilavinimą, susijusius su prekyba, skatinimą ir
 - e) keitimąsi informacija ir patirtimi dėl priemonių, susijusių su licencijų išdavimo reikalavimais ir procedūromis, kvalifikaciniais reikalavimais ir procedūromis arba techniniais standartais, susijusiais su leidimu teikti paslaugą, kuriais nediskriminuojama dėl lyties.

9. Pripažindamos daugiašaliu lygmeniu prekybos ir lyčių klausimais vykdomos veiklos svarbą, Šalys bendradarbiauja tarptautiniuose ir daugiašaliuose forumuose, be kita ko, PPO ir EBPO, siekdamos pažangos prekybos ir lyčių klausimų bei supratimo temomis, be kita ko, tinkamais atvejais savanoriškai teikdamos ataskaitas savo nacionalinėse ataskaitose PPO prekybos politikos peržiūrų metu.

19.5 STRAIPSNIS

Daugiašaliai aplinkos susitarimai ir tarptautinis aplinkos valdymas

1. Šalys pripažįsta tarptautinio aplinkos valdymo svarbą, visų pirma Jungtinių Tautų aplinkos programos (UNEP) ir jos aukščiausio valdymo organo – Jungtinių Tautų aplinkos asamblėjos (UNEA) vaidmenį, taip pat daugiašalių aplinkos susitarimų (DAS) vaidmenį tarptautinei bendruomenei reaguojant į pasaulinius ar regioninius aplinkosaugos iššūkius ir pabrėžia, kad reikia didinti prekybos ir aplinkos politikos tarpusavio papildomumą.
2. Atsižvelgdama į 1 dalį, kiekviena Šalis veiksmingai įgyvendina jos ratifikuotus ir įsigaliojusius DAS, jų protokolus ir jų pakeitimus.
3. Šalys periodiškai ir tinkamu būdu keičiasi informacija apie savo atitinkamą padėtį, susijusią su prisijungimu prie DAS, jų protokolus ir pakeitimus.

4. Šalys patvirtina, kad kiekviena iš jų turi teisę priimti arba palikti galioti priemones, kuriomis siekiama DAS, kurių šalis ji yra, tikslų. Šalys primena, kad priemonės, kurių imtasi arba kurių vykdymas užtikrintas siekiant įgyvendinti tokius DAS, gali būti pagrįstos pagal 25.1 straipsnį (Bendrosios išimtys).

5. Šalys bendromis pastangomis siekia stiprinti bendradarbiavimą su prekyba susijusiais aplinkos politikos ir priemonių aspektais atitinkamai dvišaliu ir regioniniu lygmenimis ir tarptautiniuose forumuose, įskaitant Jungtinių Tautų aukšto lygio politinį forumą darnaus vystymosi klausimais, UNEP, UNEA, DAS, EBPO, Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizacija (toliau - FAO) ir PPO. Toks bendradarbiavimas gali apimti, inter alia:

- a) politiką ir priemones, kuriomis skatinamas prekybos ir aplinkos tarpusavio papildomumas, be kita ko:
 - i) dalijantis informacija apie politiką ir praktiką siekiant skatinti perėjimą prie žiedinės ekonomikos ir
 - ii) skatinant iniciatyvas, kuriomis prisidedama prie žiedinės ekonomikos, be kita ko, šalinant kliūtis prekybai ir investicijoms;
- b) tvarios gamybos ir vartojimo iniciatyvas, įskaitant tas, kuriomis siekiama skatinti žaliąjį augimą ir taršos mažinimą;
- c) iniciatyvas, kuriomis siekiama skatinti prekybą aplinkosaugos prekėmis ir paslaugomis ir investicijas į jas, be kita ko, šalinant susijusias tarifines ir netarifines kliūtis;

- d) aplinkos teisės ir standartų poveikį prekybai ir investicijoms arba prekybos ir investicijų teisės poveikį aplinkai, ir
- e) kitus su prekyba susijusius DAS aspektus, įskaitant įgyvendinimą.

19.6 STRAIPSNIS

Prekyba ir klimato kaita

1. Šalys pripažįsta, kad svarbu imtis skubių kovos su klimato kaita ir jos poveikiu veiksmų, ir prekybos ir investicijų vaidmens svarbą siekiant šio tikslo, vadovaujantis 1992 m. gegužės 9 d. Niujorke priimta Jungtinių Tautų bendrąja klimato kaitos konvencija (UNFCCC), Paryžiaus susitarimo tikslu ir uždaviniais ir kitais DAS bei daugiašaliais klimato kaitos srities dokumentais.
2. Atsižvelgdama į 1 dalį, kiekviena Šalis veiksmingai įgyvendina UNFCCC ir Paryžiaus susitarimą, įskaitant įsipareigojimus, susijusius su nacionaliniu lygmeniu nustatytais įpareigojančiais veiksmais.
3. Šalies įsipareigojimas veiksmingai įgyvendinti Paryžiaus susitarimą pagal 2 dalį apima įsipareigojimą susilaikyti nuo bet kokių veiksmų ar neveikimo, kurie iš esmės kenkia Paryžiaus susitarimo dalykui ir tikslui.

4. Atsižvelgdama į 1 dalį, kiekviena Šalis:

- a) stiprina prekybos ir klimato sričių politikos ir priemonių tarpusavio papildomumą ir taip padeda pereiti prie mažo išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio, efektyvaus išteklių naudojimo ir žiedinės ekonomikos ir klimato kaitos poveikiui atsparaus vystymosi;
- b) sudaro palankesnes sąlygas šalinti prekybos tokiomis ypatingos svarbos klimato kaitos švelninimui ir prisitaikymui prie jos prekėmis bei paslaugomis, kaip atsinaujinančiųjų išteklių energija ir energiją taupantys produktai bei paslaugos, ir investicijų į jas kliūtis, pvz., šalindama tarifines ir netarifines kliūtis arba priimdamos geriausių turimų sprendimų panaudojimui palankias politikos priemones, ir
- c) skatina prekybą apyvartiniais taršos leidimais kaip veiksmingą politikos priemonę, siekdama efektyviai mažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir skatinti aplinkosauginį naudingumą plėtojant tarptautines anglies dioksido rinkas.

5. Šalys bendromis pastangomis siekia stiprinti bendradarbiavimą su prekyba susijusiais kovos su klimato kaita politikos ir priemonių aspektais atitinkamai dvišaliu ir regioniniu lygmenimis, taip pat su trečiosiomis šalimis ir tarptautiniuose forumuose, įskaitant UNFCCC, Paryžiaus susitarimą, PPO, 1987 m. rugsėjo 16 d. Monrealyje priimtą Monrealio protokolą dėl ozono sluoksnį ardančių medžiagų (toliau – Monrealio protokolas), Tarptautinę civilinės aviacijos organizaciją (ICAO) ir Tarptautinę jūrų organizaciją (IMO). Toks bendradarbiavimas gali apimti, *inter alia*:

- a) dialogą politikos klausimais ir bendradarbiavimą Paryžiaus susitarimo įgyvendinimo srityje, be kita ko, dėl priemonių, kuriomis siekiama skatinti atsparumą klimato kaitai, atsinaujinančiųjų išteklių energiją, mažaangles technologijas, energijos vartojimo efektyvumą, tvarų transportą, tvarios ir klimato kaitai atsparios infrastruktūros plėtojimą, išmetamo teršalų kiekio stebėseną, ir veiksmus dėl išmetalų, kai tinkama, susijusius su trečiosiomis šalimis;
- b) politikos srities ir techninės informacijos mainus dėl vidaus ir tarptautinių anglies dioksido apmokestinimo plėtojimo ir įgyvendinimo, įskaitant prekybą apyvartiniais taršos leidimais ir skatinimą taikyti veiksmingus aplinkosauginio naudingumo standartus tai įgyvendinant;
- c) pagalbą IMO rengiant ir priimant plataus užmojo veiksmingas išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo priemones, kurias turi įgyvendinti laivai, vykdantys tarptautinę prekybą, ir kurios turi būti įgyvendintos šių laivų atžvilgiu, ir

- d) pagalbą imantis plataus užmojo veiksmų, kuriais pagal Monrealio protokolą palaipsniui atsisakoma ozono sluoksnį ardančių medžiagų ir mažinama hidrofluorangliavandenilių, taikant jų gamybos, naudojimo ir prekybos kontrolės priemones; pasiūlant jiems alternatyvių aplinką tausojančių medžiagų; atnaujinant saugos ir kitus atitinkamus standartus, taip pat kovojant su neteisėta Monrealio protokolu reguliuojamų medžiagų prekyba.

19.7 STRAIPSNIS

Prekyba ir iškastinio kuro subsidijų reforma

1. Šalys primena Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslą Nr. 12.C – racionalizuoti neefektyvias iškastinio kuro subsidijas, kuriomis skatinamas netausus vartojimas, be kita ko, palaipsniui atsisakant kenksmingų iškastinio kuro subsidijų, 2021 m. lapkričio 13 d. Glazge priimtą Glazgo klimato paktą ir 2021 m. gruodžio 14 d. Ženevoje priimtą PPO ministrų pareiškimą dėl iškastinio kuro subsidijų, kuriais skatinama dėti pastangas siekiant to tikslo.
2. Šalys pripažįsta, kad iškastinio kuro subsidijos gali iškreipti rinkas, sudaryti nepalankias sąlygas atsinaujinančiajai ir švariai energijai ir būti nesuderinamos su Paryžiaus susitarimo tikslais.
3. Atsižvelgdamos į 1 ir 2 dalis, Šalys siekia bendro tikslo reformuoti ir laipsniškai mažinti iškastinio kuro subsidijas, ir dar kartą patvirtina savo įsipareigojimą siekti to tikslo vadovaujantis nacionalinėmis aplinkybėmis ir visapusiškai atsižvelgiant į konkrečius paveiktų gyventojų poreikius.

4. Šalys stiprina bendradarbiavimą su prekyba susijusiais iškastinio kuro subsidijų politikos ir priemonių aspektais dvišaliu pagrindu ir tarptautiniuose forumuose. Pripažindamos, kad PPO gali tecti esminis vaidmuo iškastinio kuro reformos darbotvarkėje, Šalys bendradarbiauja ir skatina kitas PPO nares spartinti reformą ir nustatyti naujas iškastinio kuro subsidijų taisykles PPO, be kita ko, didinant skaidrumą ir teikiant duomenis, kad būtų galima įvertinti iškastinio kuro subsidijų programų poveikį prekybai, ekonomikai ir aplinkai.

19.8 STRAIPSNIS

Prekyba ir biologinė įvairovė

1. Šalys pripažįsta biologinės įvairovės išsaugojimo ir tausaus naudojimo svarbą ir prekybos vaidmenį siekiant šių tikslų, vadovaudamosi atitinkamais DAS, kurių šalys jos yra, be kita ko, 1992 m. birželio 5 d. Rio de Žaneire priimta Biologinės įvairovės konvencija (toliau – Biologinės įvairovės konvencija) ir jos protokolais, 1973 m. kovo 3 d. Vašingtone priimta Nykstančių laukinės faunos ir floros rūšių tarptautinės prekybos konvencija (CITES), ir pagal jas priimtais sprendimais.
2. Atsižvelgdama į 1 dalį, kiekviena Šalis:
 - a) įgyvendina kovos su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais, atitinkamais atvejais įskaitant prekybą su trečiosiomis šalimis, priemones;

- b) skatina ilgalaikį į CITES įtrauktų rūšių išsaugojimą ir tausų jų naudojimą, taip pat skatina įtraukimo kriterijus atitinkančias augalų ir gyvūnų rūšis įtraukti į CITES priedėlius ir periodiškai atlikti peržiūras, po kurių gali būti teikiamos rekomendacijos iš dalies pakeisti CITES priedėlius, kad būtų užtikrinta, kad juose tinkamai atsižvelgiama į rūšių, kuriomis prekiaujama tarptautiniu mastu, išsaugojimo poreikius;
 - c) skatina prekybą produktais, gautais tausiai naudojant biologinius išteklius, siekdama padėti išsaugoti biologinę įvairovę, ir
 - d) imasi tinkamų priemonių biologinei įvairovei išsaugoti tais atvejais, kai ji patiria su prekyba ir investicijomis susijusį spaudimą, visų pirma siekdama invazinių svetimų rūšių plitimo prevencijos.
3. Šalys pripažįsta, kad svarbu gerbti, saugoti, išsaugoti ir kaupti čiabuvių tautų ir vietos bendruomenių žinias, inovacijas ir praktiką, kurios įkūnija tradicinį gyvenimo būdą ir kuriomis prisidedama prie biologinės įvairovės išsaugojimo ir tausaus naudojimo, ir pripažįsta tarptautinės prekybos vaidmenį padedant siekti šių tikslų.
4. Šalys bendromis pastangomis siekia stiprinti bendradarbiavimą su prekyba susijusiais biologinės įvairovės politikos ir priemonių aspektais atitinkamai dvišaliu ir regioniniu lygmenimis ir tarptautiniuose forumuose, įskaitant pagal Biologinės įvairovės konvenciją ir CITES. Toks bendradarbiavimas gali apimti, *inter alia*:
- a) iniciatyvas ir gerąją praktiką, susijusias su prekyba produktais ir paslaugomis, gautais tausiai naudojant biologinius išteklius, siekiant išsaugoti biologinę įvairovę;

- b) prekybą ir biologinės įvairovės išsaugojimą ir tausų naudojimą, įskaitant gamtinio kapitalo ir ekosistemų apskaitos metodų kūrimą ir taikymą, ekosistemų ir jų funkcijų vertinimą bei susijusias ekonomines priemones;
- c) kovą su neteisėta prekyba laukiniais augalais ir gyvūnais, be kita ko, įgyvendinant iniciatyvas, kuriomis siekiama mažinti neteisėtų laukinės gamtos produktų paklausą, ir iniciatyvas, kuriomis siekiama stiprinti dalijimąsi informacija ir bendradarbiavimą;
- d) galimybę naudotis genetiniais ištekliais ir sąžiningą bei teisingą naudos, gaunamos juos naudojant, pasidalijimą, laikantis Biologinės įvairovės konvencijos tikslų, ir
- e) dalijimąsi informacija ir valdymo patirtimi, susijusiomis su invazinių svetimų rūšių pernešimu, prevencija, aptikimu, kontrole ir likvidavimu, siekiant sustiprinti pastangas įvertinti invazinių svetimų rūšių keliamą riziką ir neigiamą poveikį ir į juos reaguoti.

19.9 STRAIPSNIS

Prekyba ir miškai

1. Šalys pripažįsta miškų išsaugojimo ir tvarios miškotvarkos svarbą palaikant aplinkos ekologines funkcijas ir didinant dabarties bei ateities kartų ekonominį bei socialinį potencialą, taip pat pripažįsta prekybos vaidmenį siekiant šio tikslo.

2. Atsižvelgdama į 1 dalį, kiekviena Šalis:

- a) kovoja su neteisėta medienos ruošą ir susijusia prekyba, be kita ko, trečiųjų šalių atžvilgiu, imdamasi teisėkūros ar kitokių veiksmų;
- b) skatina išsaugoti miškus ir užtikrinti tvarią miškotvarką ir prekybą miško produktais, kurie pagal medienos ruošos valstybės teisę gauti iš tvariai valdomų miškų, ir
- c) keičiasi informacija su kita Šalimi apie su prekyba susijusias iniciatyvas, aprėpiančias tvarią miškotvarką, miškų išsaugojimą, miškų valdymą, kovos su neteisėta medienos ruošą iniciatyvas ir kitą susijusią abipusiškai svarbią politiką.

3. Pripažindamos, kad miškų naikinimas yra vienas iš pagrindinių visuotinio atšilimo ir biologinės įvairovės nykimo veiksnių, Šalys keičiasi žiniomis ir patirtimi apie būdus, kaip skatinti vartoti tiekimo grandinių, dėl kurių nenaikinami miškai, produktus ir jais prekiauti, kad būtų kuo labiau sumažinta su miškų naikinimu ar alinimu susijusių prekių pateikimo rinkai rizika.

4. Šalys bendromis pastangomis siekia stiprinti bendradarbiavimą su prekyba susijusiais tvarios miškotvarkos aspektais, miškų naikinimo ir alinimo mažinimo, miškų išsaugojimo, neteisėtos medienos ruošos ir miškų bei medienos produktų vaidmens švelninant klimato kaitą ir žiedinės bei bioekonomikos srityse, atitinkamai dvišaliu ir regioniniu lygmenimis ir tarptautiniuose forumuose.

19.10 STRAIPSNIS

Prekyba ir tvarus žuvininkystės ir akvakultūros valdymas

1. Šalys pripažįsta jūrų biologinių išteklių ir jūrų ekosistemų išsaugojimo, tvaraus jų valdymo ir atsakingos bei tausios akvakultūros plėtojimo svarbą ir prekybos vaidmenį siekiant šių tikslų.
2. Šalys pripažįsta, kad netinkamas žuvininkystės valdymas, tokių formų žuvininkystės subsidijos, kuriomis prisidedama prie perteklinių pajėgumų ir peržvejojimo, ir NNN žvejyba kelia grėsmę žuvų ištekliais, atsakingai žvejybos praktika užsiimančių asmenų pragyvenimui ir prekybos žuvininkystės produktais tvarumui, ir patvirtina, kad reikia imtis veiksmų tokiai praktikai panaikinti.

3. Atsižvelgdama į 1 ir 2 dalis, kiekviena Šalis:

- a) įgyvendina ilgalaikio išsaugojimo ir valdymo priemones, kad būtų užtikrintas tausūs jūrų gyvūnų išteklių naudojimas, pagrįstas geriausiais turimais moksliniais įrodymais, atsargumo principu ir tarptautiniu mastu pripažinta geriausia praktika, atitinkančia susijusius Jungtinių Tautų ir FAO susitarimus¹, siekdama:
 - i) užkirsti kelią peržvejojimui ir pertekliniams pajėgumams;
 - ii) kuo labiau mažinti netikslinių rūšių ir jauniklių priegaudą ir
 - iii) skatinti peržvejotų išteklių atkūrimą;
- b) konstruktyviai dalyvauja regioninių žuvininkystės valdymo organizacijų (RŽVO), prie kurių ji yra prisijungusi kaip narė, stebėtoja arba bendradarbiaujanti šalis, kuri nėra susitariančioji šalis, veikloje, kad būtų užtikrintas geras žuvininkystės valdymas ir tasi žvejyba, kaip antai skatinant mokslinius tyrimus ir priimant geriausiais turimais moksliniais duomenimis pagrįstas išsaugojimo priemones, stiprinant atitikties mechanizmus, atliekant periodines veiklos rezultatų peržiūras ir patvirtinant veiksmingą RŽVO valdymo kontrolę, stebėseną ir vykdymo užtikrinimą, ir

¹ Susiję Jungtinių Tautų ir FAO susitarimai, be kita ko, yra UNCLOS, 1993 m. lapkričio 24 d. Romoje pasirašytas FAO susitarimas dėl skatinimo žvejybos laivams atviroje jūroje laikytis tarptautinių išsaugojimo ir valdymo priemonių, 1995 m. rugpjūčio 4 d. Romoje pasirašytas Jungtinių Tautų susitarimas dėl 1982 m. gruodžio 10 d. Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencijos nuostatų, susijusių su vienos valstybės ribas viršijančių žuvų išteklių ir toli migruojančių žuvų išteklių apsauga ir valdymu, įgyvendinimo, 2009 m. lapkričio 22 d. Romoje pasirašytas susitarimas dėl uosto valstybės priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir neregamentuojamai žvejybai, atgrasyti nuo jos ir ją panaikinti, ir 1995 m. spalio 31 d. FAO konferencijos Rezoliucija 4/95 priimtas FAO atsakingos žuvininkystės kodeksas (toliau – „FAO atsakingos žuvininkystės kodeksas“).

c) įgyvendina ekosisteminį žuvininkystės valdymo metodą ir taip užtikrina, kad neigiamas žvejybos veiklos poveikis jūrų ekosistemai būtų kuo mažesnis, ir skatina ilgalaikį jūrų vėžlių, jūrų paukščių, jūrų žinduolių ir kitų rūšių, kurios atitinkamuose tarptautiniuose susitarimuose, kurių šalis ji yra, pripažintos nykstančiomis, išsaugojimą.

4. Šalys pripažįsta, kad NNN žvejyba kelia grėsmę žuvininkystės ištekliams ir atsakingų žvejų pragyvenimo šaltiniams, ir pripažįsta suderintų nacionalinių, regioninių ir tarptautinių veiksmų svarbą kovojant su NNN žvejyba, kaip numatyta regioniniuose ir tarptautiniuose dokumentuose¹ ir taikant atitinkamas dvišales ir tarptautines sistemas.

5. Remdama pastangas kovoti su NNN žvejybos praktika ir padėti užkirsti kelią prekybai produktais, pagamintais iš rūšių, gautų taikant NNN žvejybą, atgrasyti nuo jos ir ją panaikinti, kiekviena Šalis remia stebėsenos, kontrolės, priežiūros, atitikties užtikrinimo ir vykdymo užtikrinimo sistemas, be kita ko, atitinkamai priimdama, peržiūrėdama arba persvarstydamą veiksmingas priemones, kuriomis siekiama:

a) atgrasyti su jos vėliavomis plaukiojančius laivus ir jos piliečius nuo paramos NNN žvejybai arba nuo jos vykdymo ir reaguoti į NNN žvejybą, kai ji vykdoma arba remiama, ir

¹ Regioniniai ir tarptautiniai dokumentai, kurie gali būti taikomi, be kita ko, yra 2001 m. Tarptautinis veiksmų planas, kuriuo siekiama užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai žvejybai, 2005 m. kovo 12 d. Romoje priimta 2005 m. Romos deklaracija dėl neteisėtos, nedeklaruojamos ir nereglamentuojamos žvejybos, 2009 m. lapkričio 22 d. Romoje priimtas Susitarimas dėl uosto valstybės priemonių, kuriomis siekiama užkirsti kelią neteisėtai, nedeklaruojamai ir nereglamentuojamai žvejybai, atgrasyti nuo jos ir ją panaikinti, FAO pasaulinis žvejybos laivų, transportinių refrižeratorinių laivų ir aprūpinimo laivų registras, taip pat dokumentai, kuriais įsteigiamos RŽVO, ir dokumentai, kuriuos priėmė RŽVO, atitinkamai apibrėžiamos kaip tarpvyriausybės žvejybos organizacijos ar struktūros, kompetentingos nustatyti išsaugojimo ir valdymo priemones.

b) skatinti atsekamumą, lengvinti elektroninį atsekamumą ir sertifikavimą, kad NNN žvejybos produktai nepatektų į prekybos srautus, ir skatinti bendradarbiavimą bei keitimąsi informacija.

6. Šalys skatina plėtoti tausią ir atsakingą akvakultūrą, atsižvelgdamos į jos ekonominius, socialinius, kultūrinius ir su aplinka susijusius aspektus, be kita ko, kiek tai susiję su FAO atsakingos žuvininkystės kodekse nustatytų tikslų ir principų įgyvendinimu.

7. Šalys bendromis pastangomis siekia stiprinti bendradarbiavimą su prekyba susijusiais žvejybos ir akvakultūros politikos ir priemonių aspektais atitinkamai dvišaliu ir regioniniu lygmenimis ir tarptautiniuose forumuose, be kita ko, PPO, FAO, EBPO, Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje, RŽVO ir pagal kitus daugiašalius šios srities dokumentus, siekdamos skatinti tausiosios žvejybos praktiką ir prekybą tausiai valdomos žvejybos žuvų produktais.

19.11 STRAIPSNIS

Darniam vystymuisi palanki prekyba ir investicijos

1. Šalys pripažįsta, kad siekti darnaus vystymosi tikslo gali labai padėti:

a) prekyba prekėmis ir paslaugomis, kurios susijusios su aplinkos apsauga arba kuriomis padedama gerinti socialines sąlygas, ir investicijos į jas, ir

b) skaidrių, faktinių ir neklaidinančių tvarumo sistemų ar kitų savanoriškų iniciatyvų naudojimas.

2. Šiuo tikslu Šalys primena savo įsipareigojimą pagal 2.5 straipsnį (Muitų panaikinimas) panaikinti muitus kitos Šalies kilmės aplinkosaugos prekėms. Tokiomis aplinkosaugos prekėmis padedama siekti aplinkos ir klimato sričių tikslų užkertant kelią aplinkai – vandeniui, orui ir dirvožemiui – daromai žalai, ją ribojant, mažinant ar atitaisant, taip pat prisidedant prie technologijų, padedančių švelninti klimato kaitą, sklaidos. Šių aplinkosaugos prekių aiškinamasis sąrašas¹ pateiktas 19 priedo (Aplinkosaugos prekės ir paslaugos) A sąraše.

3. Be to, Šalys primena savo įsipareigojimus dėl aplinkosaugos paslaugų ir gamybos veiklos pagal 10 skyrių (Prekyba paslaugomis ir investicijos), įskaitant to skyriaus priedus. Tomis aplinkosaugos paslaugomis ir gamybos veikla padedama siekti aplinkos ir klimato sričių tikslų užkertant kelią aplinkai – vandeniui, orui ir dirvožemiui – daromai žalai, ją ribojant, mažinant ar atitaisant, taip pat padedant pereiti prie žiedinės ekonomikos. Šių aplinkosaugos paslaugų ir gamybos veiklos aiškinamasis sąrašas² pateiktas 19 priedo (Aplinkosaugos prekės ir paslaugos) B sąraše.

4. Atsižvelgdama į 1 dalį, kiekviena Šalis skatina ir lengvina prekybą šios prekėmis ir paslaugomis ir investicijas į jas:

a) aplinkosaugos prekės ir paslaugos;

¹ 19 priedo (Aplinkosaugos prekės ir paslaugos) aplinkosaugos prekių sąrašas nėra baigtinis ir nedaro poveikio požiūriui į aplinkosaugos prekių sąrašus, kuriuos Naujoji Zelandija arba Sąjunga gali taikyti kitose derybose.

² Aplinkosaugos paslaugų ir gamybos veiklos sąrašas nėra baigtinis ir nedaro poveikio požiūriui į aplinkosaugos paslaugų ar gamybos veiklos sąrašus, kuriuos Naujoji Zelandija arba Sąjunga gali taikyti kitose derybose.

- b) prekės, kuriomis padedama gerinti socialines sąlygas, ir
 - c) prekės, kurioms taikomos skaidrios, faktinės ir neklaidinančios tvarumo užtikrinimo sistemos, pvz., sąžiningos ir etiškos prekybos sistemos ir ekologiniai ženklai.
5. 4 dalyje nurodyta prekybos ir investicijų skatinimo ir lengvinimo veikla gali apimti:
- a) informuotumo didinimo veiksmus ir informavimo bei visuomenės švietimo kampanijas;
 - b) politikos programų, padedančių diegti geriausias turimas technologijas, priėmimą;
 - c) skaidrių, faktinių ir neklaidinančių tvarumo sistemų, ypač MVL, diegimo skatinimą;
 - d) susijusių netarifinių kliūčių šalinimą ir
 - e) rėmimąsi atitinkamais tarptautiniais standartais, pvz., TDO konvencijomis ir gairėmis arba DAS.
6. Šalys bendromis pastangomis siekia stiprinti bendradarbiavimą į šio straipsnio taikymo sritį patenkančiais su prekyba susijusiais aspektais atitinkamai dvišaliu ir regioniniu lygmenimis ir tarptautiniuose bei daugiašaliuose forumuose, taip pat keisdamosi informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais bei vykdydamos informavimo iniciatyvas.

19.12 STRAIPSNIS

Prekyba ir atsakingas verslas bei tiekimo grandinių valdymas

1. Šalys pripažįsta atsakingo verslo ir įmonių socialinės atsakomybės, įskaitant atsakingą tiekimo grandinės valdymą, svarbą ir prekybos vaidmenį siekiant šio tikslo.
2. Atsižvelgdama į 1 dalį, kiekviena Šalis:
 - a) propaguoja, taip pat remdama jų sklaidą ir taikymą, atitinkamus tarptautinius dokumentus, kaip antai EBPO rekomendacijas daugiašalėms įmonėms, TDO trišalę deklaraciją dėl principų, susijusių su daugiašalėmis įmonėmis ir socialine politika, Jungtinių Tautų pasaulinį susitarimą ir Jungtinių Tautų verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principus „Įgyvendinant Jungtinių Tautų programą „Apsaugoti, gerbti ir padėti“, priimtus 2011 m. birželio 16 d. Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos rezoliucijoje A/HRC/RES/17/4 (toliau – „Jungtinių Tautų verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principai“), ir
 - b) skatina įmonių socialinę atsakomybę ir atsakingą verslą, įskaitant atsakingą tiekimo grandinės valdymą, nustatydamą rėmimo politikos sistemą, kuria įmonės skatinamos perimti atitinkamą praktiką.

3. Šalys pripažįsta įmonių socialinės atsakomybės ir atsakingo verslo tarptautinių gairių, skirtų konkretiems sektoriams, naudą ir skatina tuo atžvilgiu imtis bendrų veiksmų. Kiek tai susiję su EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacija dėl atsakingo naudingųjų iškasenų iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų tiekimo grandinių ir jos papildymais, kiekviena Šalis taip pat įgyvendina priemones, kuriomis skatinama laikytis EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijos. Būdamos FAO Aprūpinimo maistu pasaulyje komiteto narės, Šalys taip pat skatina informuotumą apie „Atsakingo investavimo į žemės ūkį ir maisto sistemas principus“ ir „Neprivalomas atsakingo žemės, žuvininkystės ir miškų išteklių valdymo gaires“.

4. Šalys bendromis pastangomis siekia stiprinti bendradarbiavimą į šio straipsnio taikymo sritį patenkančiais su prekyba susijusiais aspektais atitinkamai dvišaliu ir regioniniu lygmenimis ir tarptautiniuose forumuose, taip pat keisdamosi informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais bei vykdydamos informavimo iniciatyvas.

19.13 STRAIPSNIS

Mokslinė ir techninė informacija

1. Nustatydamą arba įgyvendindama priemones, kuriomis siekiama apsaugoti aplinką ar darbo sąlygas ir kurios gali turėti įtakos prekybai ar investicijoms, kiekviena Šalis atsižvelgia į turimą mokslinę ir techninę informaciją, susijusius tarptautinius standartus, gaires ar rekomendacijas.

2. Vadovaujantis atsargumo metodu¹, tais atvejais, kai yra pavojingos arba nepataisomos žalos aplinkai arba darbuotojų saugai ir sveikatai pavojus, faktų, kad moksliniai įrodymai nėra išsamūs, negali būti remiamasi siekiant užkirsti kelią Šaliai priimti tinkamas tokios žalos prevencijos priemonės.

3. 2 dalyje nurodytos priemonės netaikomos taip, kad jomis būtų savavališkai ar nepagrįstai diskriminuojama ar užslėptai ribojama tarptautinė prekyba.

19.14 STRAIPSNIS

Skaidrumas

Siekdama informuoti apie šių priemonių rengimą ir įgyvendinimą, kiekviena Šalis, kiek įmanoma ir tinkama, suteikia suinteresuotiesiems asmenims ir suinteresuotiesiems subjektams pagrįstą galimybę pateikti pastabų dėl:

- a) priemonių, kuriomis siekiama apsaugoti aplinką ar darbo sąlygas, kurios gali daryti poveikį prekybai ar investicijoms, ir
- b) prekybos ar investavimo priemonių, kurios gali daryti poveikį aplinkos apsaugai arba darbo sąlygoms.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad, kiek tai susiję su šio Susitarimo įgyvendinimu Sąjungos teritorijoje, terminas „atsargumo metodas“ reiškia atsargumo principą.

19.15 STRAIPSNIS

Prekybos ir darnaus vystymosi komitetas

1. Šiuo straipsniu papildomas ir patikslinamas 24.4 straipsnis (Specialieji komitetai).
2. Prekybos ir darnaus vystymosi komiteto funkcijos, susijusios su šiuo skyriumi, yra šios:
 - a) atlikti 26.13 straipsnio (Atitikties užtikrinimo priemonės) 3 dalies b punkte nurodytas užduotis;
 - b) prisidėti prie Prekybos komiteto veiklos į šio skyriaus taikymo sritį patenkančiais klausimais, įskaitant susijusius su temomis, skirtomis aptarti su 24.6 straipsnyje (Vidaus patariamąsios grupės) nurodytomis vidaus patariamosiomis grupėmis, ir
 - c) svarstyti bet kokią kitą Šalių sutartą su šiuo skyriumi susijusį klausimą.
3. Prekybos ir darnaus vystymosi komitetas po kiekvieno savo posėdžio paskelbia ataskaitą.
4. Kiekviena Šalis tinkamai atsižvelgia į visuomenės pateiktą informaciją ir nuomones su šiuo skyriumi susijusiais klausimais. Šalis apie šią pateiktą informaciją ir nuomones, kai tinkama, gali informuoti pagal 24.6 straipsnį (Vidaus patariamąsios grupės) įsteigtas vidaus patariamąsias grupes ir pagal 19.16 straipsnį (Kontaktiniai punktai) paskirtą kitos Šalies kontaktinį punktą.

19.16 STRAIPSNIS

Kontaktiniai punktai

Įsigaliojus šiam Susitarimui kiekviena Šalis paskiria kontaktinį punktą, kuris lengvintų Šalių ryšius ir veiklos koordinavimą taikant šio skyriaus klausimais, ir praneša kitai Šaliai jo kontaktinius duomenis. Apie bet kokių šių kontaktinių duomenų pasikeitimą kiekviena Šalis nedelsdama praneša kitai Šaliai.

20 SKYRIUS

MĀORI PREKYBA IR EKONOMINIS BENDRADARBIAVIMAS

20.1 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

- a) *Aotearoa* Naujoji Zelandija – Naujoji Zelandija, šio Susitarimo Šalis. *Aotearoa* („ilgas baltas debesis“) yra *Māori* terminas, reiškiantis Naująją Zelandiją;

- b) *te ao Māori* – *Māori* pasaulėžiūra, pagrįsta holistiniu požiūriu į gyvenimą;
- c) *mātauranga Māori* – *Māori* tradicinės žinios, susijusios su *te ao Māori*;
- d) *tikanga Māori* – *Māori* taisyklių visuma, tradicijos ir įprasta praktika;
- e) *kaupapa Māori* – *te ao Māori* pagrįstas požiūris;
- f) *Māori* santykiais grindžiamas požiūris – *whakapapa* arba šeimos ryšiai ir tvirtų santykių kūrimas – pagrindinės *te ao Māori* vertybės ir esminiai *Māori* elgesį lemiantys bruožai;
- g) gerovė, vertinant iš *te ao Māori* perspektyvos, – daugelio įvairių veiksnių, reikalingų tikrajai asmenų ir grupių gerovei ir klestėjimui, pusiausvyra ir tarpusavio ryšis; tai apima *taha tinana* (kūną), *taha hinengaro* (protą), *taha wairua* (sielą), *whenua* (žemę), *whakapapa* (geneologiją) ir *kaitiakitanga* (globojimą). Terminas „gerovė“ taip pat gali apimti aplinkos, ekonominius ir kultūrinius aspektus;
- h) *taonga* – materialus arba nematerialus labai vertingas arba vertinamas objektas, elementas, gamtos ištekliai ar nuosavybė;
- i) *Mānuka* – *Māori* žodis, vartojamas tik *Aotearoa* Naujojoje Zelandijoje auginamiems medžiams *Leptospermum scoparium* ir produktams, įskaitant iš šių medžių gaunamą medų ir aliejų, pavadinti; *Mānuka* (įskaitant variantus „*Manuka*“ ir „*Maanuka*“) yra kultūriškai svarbūs *Māori* kaip *taonga* ir tradiciniai vaistai, ir

j) *wāhine Māori – Aotearoa* Naujosios Zelandijos čiabuvės.

20.2 STRAIPSNIS

Kontekstas ir tikslas

1. Šalys pripažįsta, kad *te Tiriti o Waitangi* (Vaitangio sutartis) yra konstitucinės svarbos *Aotearoa* Naujosios Zelandijos pamatinis dokumentas.
2. Šalys pripažįsta tarptautinės prekybos svarbą sudarant sąlygas *Māori* gerovei ir ją skatinant, taip pat sunkumus, su kuriais gali susidurti *Māori*, norėdami pasinaudoti tarptautinės prekybos teikiamomis prekybos ir investavimo galimybėmis.
3. Šio skyriaus tikslas – tęsti abipusį bendradarbiavimą siekiant prisidėti prie *Aotearoa* Naujosios Zelandijos pastangų sudaryti sąlygas *Māori* ekonominiams siekiams bei gerovei ir juos skatinti.
4. Šalys pripažįsta, kad svarbu, jog *Aotearoa* Naujosios Zelandijos atveju bendradarbiavimas pagal šį skyrių būtų įgyvendinamas laikantis *te Tiriti o Waitangi* (Vaitangio sutarties) ir, kai tinkama, vadovaujantis *te ao Māori, mātauranga Māori, tikanga Māori* ir *kaupapa Māori*.

5. Šalys pripažįsta, kad *Māori* požiūris, pagrįstas *te ao Māori*, *mātauranga Māori*, *tikanga Māori* ir *kaupapa Māori*, gali padėti rengti ir įgyvendinti politiką ir programas *Aotearoa* Naujojoje Zelandijoje, kuriomis apsaugoma ir skatinama *Māori* prekyba ir ekonominiai siekiai.
6. Šalys pripažįsta aktyvesnio *Māori* dalyvavimo tarptautinėje prekyboje ir investicijose, įskaitant skaitmeninę prekybą, vertę. *Aotearoa* Naujojoje Zelandijoje tai, be kita ko, apima *Māori* santykiais grindžiamo požiūrio, pagrįsto *te ao Māori*, *mātauranga Māori*, *tikanga Māori* ir *kaupapa Māori*, propagavimą.
7. Šalys pripažįsta, kad svarbu stiprinti žmonių tarpusavio ryšius, kurie gali būti užmegzti dėl galimybių, abiem Šalims suteikiamų įgyvendinant šį skyrį.

20.3 STRAIPSNIS

Tarptautiniai dokumentai

1. Šalys atsižvelgia į:
 - a) 2007 m. rugsėjo 13 d. Niujorke priimtą Jungtinių Tautų deklaraciją dėl čiabuvių tautų teisių ir atitinkamas jų pozicijas dėl tos deklaracijos;

- b) 2005 m. spalio 20 d. Paryžiuje priimtą Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacijos UNESCO konvenciją dėl kultūrų raiškos įvairovės apsaugos ir skatinimo;
- c) Darnaus vystymosi darbotvarkę iki 2030 m.;
- d) savo teises ir pareigas pagal Biologinės įvairovės konvenciją ir
- e) Jungtinių Tautų verslo ir žmogaus teisių pagrindinius principus.

20.4 STRAIPSNIS

Māori naudingos šio Susitarimo nuostatos

Be šio skyriaus, kituose šio Susitarimo skyriuose yra konkrečių nuostatų, kuriomis siekiama, kad *Māori* aktyviau naudotųsi šiuo Susitarimu suteikiamomis prekybos ir investavimo galimybėmis, kuriomis *Aotearoa* Naujosios Zelandijos atveju papildomai stiprinami *Māori* gebėjimai naudotis savo teisėmis ir siekti savo interesų pagal *te Tiriti o Waitangi* (Vaitangio sutartį). Tokios nuostatos, be kita ko, yra:

- a) 2 skyrius (Nacionalinis režimas ir patekimas į prekių rinką), įskaitant dėl *Mānuka*, *Mānuka* medaus, *Mānuka* aliejaus ir kitų *Māori* aktualių prekių;

- b) 7 skyrius (Tvarios maisto sistemos), įskaitant bendradarbiavimą čiabuvių žinių, dalyvavimo ir lyderystės, susijusių su maisto sistemomis, atsižvelgiant į nacionalines aplinkybes pagal 7.4 straipsnį (Bendradarbiavimas siekiant didinti maisto sistemų tvarumą);
- c) 10 skyrius (Prekyba paslaugomis ir investicijos);
- d) 12 skyrius (Skaitmeninė prekyba);
- e) 14 skyrius (Viešieji pirkimai);
- f) 18 skyrius (Intelektinė nuosavybė);
- g) 19 skyrius (Prekyba ir darnus vystymasis), įskaitant dėl *wāhine Māori* pagal 19.4 straipsnį (Prekyba ir lyčių lygybė);
- h) 21 skyrius (Mažosios ir vidutinės įmonės);
- i) 24 skyrius (Institucinės nuostatos), įskaitant *Māori* atstovavimą *Aotearoa* Naujosios Zelandijos atveju vidaus patariamiosiose grupėse, nurodytą 24.6 straipsnyje (Vidaus patariamiosios grupės), ir Pilietinės visuomenės forume pagal 24.7 straipsnį (Pilietinės visuomenės forumas), ir
- j) 25 skyrius (Išimtys ir bendrosios nuostatos), įskaitant dėl Vaitangio sutarties / *te Tiriti o Waitangi* pagal 25.6 straipsnį (*Tiriti o Waitangi* / Vaitangio sutartis).

20.5 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimo veikla

1. Šalys pripažįsta, kad bendradarbiavimo veikla pagal šį skyrių vykdoma laikantis esamos Partnerystės susitarime nustatytos sistemos ir atsižvelgiant į kiekvienos Šalies turimus išteklius¹.
2. Siekdamos šiame skyriuje nustatytų tikslų, Šalys gali koordinuoti bendradarbiavimo veiklą su *Māori Aotearoa* Naujosios Zelandijos atveju ir, kaip tinkama, su kitais susijusiais suinteresuotaisiais subjektais. Vykdam šią bendradarbiavimo veiklą gali būti, be kita ko:
 - a) bendradarbiaujama siekiant didinti *Māori* valdomų įmonių galimybes pasinaudoti šio Susitarimo teikiamomis prekybos ir investavimo galimybėmis ir jų privalumais;
 - b) bendradarbiaujama plėtojant Sąjungos ir *Māori* valdomų įmonių ryšius, ypač daug dėmesio skiriant MVI, siekiant sudaryti palankesnes sąlygas patekti į naujas ir esamas tiekimo grandines, sudaryti sąlygas skaitmeninei prekybai ir jas gerinti, taip pat lengvinti įmonių bendradarbiavimą prekiaujant *Māori* produktais;
 - c) kai tinkama, remiami mokslo, mokslinių tyrimų ir inovacijų ryšiai tarp Sąjungos ir *Māori* bendruomenių pagal Susitarimą dėl Europos bendrijos ir Naujosios Zelandijos Vyriausybės bendradarbiavimo mokslo ir technologijų srityje², ir

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šiuo skyriumi nenustatoma jokių teisinių ar finansinių pareigų, kuriomis būtų reikalaujama, kad Šalys svarstytų, pradėtų ar užbaigtų kokią nors atskirą bendradarbiavimo veiklą.

² ES OL L 171, 2009 7 1, p. 28.

d) bendradarbiaujama ir keičiamasi informacija bei patirtimi dėl geografinių nuorodų.

3. Vykdydama 2 dalyje nurodytą bendradarbiavimo veiklą, kiekviena Šalis gali raginti atitinkamus suinteresuotuosius subjektus, o *Aotearoa* Naujosios Zelandijos atveju – *Māori* pagal *te Tiriti o Waitangi* / Vaitangio sutartį, pateikti savo nuomonę ir dalyvauti.

4. Bet koks bendradarbiavimas Šalies prašymu vykdomas dėl kiekvienos bendradarbiavimo veiklos abipusiškai sutartomis sąlygomis.

20.6 STRAIPSNIS

Institucinis mechanizmas

1. Pagal 24.2 straipsnio (Prekybos komiteto funkcijos) 1 dalies b punktą Prekybos komitetas prižiūri ir lengvina, *inter alia*, šio skyriaus įgyvendinimą ir taikymą.

2. Pagal 24.6 straipsnį (Vidaus patariamiosios grupės) kiekvienos Šalies vidaus patarioji grupė¹ pataria tai Šaliai klausimais, kuriems taikomas šis Susitarimas, įskaitant klausimus, kuriems taikomas šis skyrius, ir gali teikti rekomendacijas dėl šio skyriaus įgyvendinimo.

¹ *Aotearoa* Naujosios Zelandijos atveju į vidaus patariamąją grupę įtraukiami *Māori* atstovai.

3. Pagal 24.7 straipsnį (Pilietinės visuomenės forumas) Pilietinės visuomenės forumas¹, vienijantis Šalių teritorijose įsteigtas nepriklausomas pilietinės visuomenės organizacijas, įskaitant vidaus patariamųjų grupių narius, veda dialogą dėl šio Susitarimo įgyvendinimo, įskaitant šio skyriaus įgyvendinimą.

4. Pagal Partnerystės susitarimo 53 straipsnio 1 dalį įsteigtas Jungtinis komitetas stebi, kaip plėtojami visapusiški Šalių santykiai, keičiasi nuomonėmis ir teikia pasiūlymus visais abipusiškai svarbiais klausimais, įskaitant klausimus, kuriems netaikomas šis Susitarimas.

20.7 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

Šiam skyriui 26 skyrius (Ginčų sprendimas) netaikomas.

¹ *Aotearoa* Naujosios Zelandijos atveju į Pilietinės visuomenės forumą įtraukiami *Māori* atstovai.

21 SKYRIUS

MAŽOSIOS IR VIDUTINĖS ĮMONĖS

21.1 STRAIPSNIS

Tikslai

Šalys pripažįsta MVĮ svarbą Šalių dvišaliuose prekybos ir investicijų santykiuose ir patvirtina savo įsipareigojimą didinti MVĮ galimybes pasinaudoti šio Susitarimo teikiama nauda.

21.2 STRAIPSNIS

Dalijimasis informacija

1. Kiekviena Šalis sukuria skaitmeninę mediją (arba užtikrina tolesnį jos veikimą), pvz., specialiai MVĮ skirtą interneto svetainę, kurioje Sąjungos ir Naujosios Zelandijos visuomenė gali lengvai susipažinti su informacija apie šį Susitarimą, įskaitant:

a) šio Susitarimo santrauką ir

- b) MVI skirtą informaciją, kurioje:
 - i) apibūdinamos šio Susitarimo nuostatos, kiekvienos Šalies nuomone, svarbios abiejų Šalių MVI, ir
 - ii) pateikiama bet kokia kita informacija, kurią Šalis mano esant naudingą MVI, norinčioms pasinaudoti šiuo Susitarimu teikiamomis galimybėmis.
- 2. Kiekviena Šalis 1 dalyje nurodyta skaitmenine medija suteikia prieigą prie:
 - a) šio Susitarimo teksto, įskaitant visus jo priedus ir priedėlius, visų pirma muitų tarifų sąrašus ir konkretiems produktams taikomas kilmės taisykles;
 - b) atitinkamos kitos Šalies skaitmeninės medijos ir
 - c) savo valdžios institucijų ir kitų tinkamų subjektų svetainių, kuriose yra informacijos, kurią Šalis mano esant naudingą subjektams, besidomintiems prekyba, investicijomis ar verslu toje Šalyje.
- 3. 2 dalies c punkte nurodyta informacija, kai tinkama, apima:
 - a) muitinės teisės aktus ir procedūras dėl importo, eksporto ir tranzito, taip pat atitinkamas formas, dokumentus ir kita susijusią informaciją;

- b) sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės, kaip reikalaujama 6 skyriuje (Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės);
- c) techninius reglamentus ir kitus klausimus, kaip reikalaujama 9 skyriuje (Techninės prekybos kliūtys);
- d) viešųjų pirkimų taisyklės, duomenų bazę, kurioje saugomi skelbimai apie viešuosius pirkimus ir kita susijusi informacija pagal 14 skyrių (Viešieji pirkimai);
- e) taisyklės ir procedūros, susijusias su intelektinės nuosavybės teisėmis, kaip reikalaujama 18 skyriuje (Intelektinė nuosavybė);
- f) verslo registravimo procedūros; ir
- g) kitą informaciją, kuri, Šalies nuomone, gali padėti MVI.

4. Kiekviena Šalis, naudodamasi 1 dalyje nurodyta skaitmenine medija, pvz., interneto svetainėje pateikdama interneto nuorodą į duomenų bazę, kurioje galima atlikti paiešką, ar pan., suteikia prieigą prie šios su jos rinka susijusios informacijos apie konkrečius produktus ir bendrosios informacijos:

- a) muitų ir kvotų normos, įskaitant normas didžiausio palankumo statusą turinčioms šalims, didžiausio palankumo statuso neturinčioms šalims taikomos normos ir lengvatinės normos bei tarifinės kvotos;
- b) akcizai;

- c) mokesčiai (pridėtinės vertės mokestis arba pardavimo mokestis);
- d) muitai ar kiti mokesčiai, įskaitant taikomus konkrečioms produktams;
- e) kilmės taisyklės, kaip numatyta 3 skyriuje (Prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros);
- f) sąlyginis apmokestinimas muitais, muitų atidėjimas ar kito tipo lengvatos, kuriomis sumažinami ar kompensuojami muitai arba nuo jų atleidžiama;
- g) kriterijai, pagal kuriuos nustatoma prekės muitinė vertė;
- h) kitos tarifinės priemonės;
- i) importo procedūroms reikalinga informacija ir
- j) su netarifinėmis priemonėmis ar taisyklėmis susijusi informacija.

5. Kiekviena Šalis reguliariai arba kitos Šalies prašymu atnauja pagal šį straipsnį skelbiamą informaciją, kad užtikrintų jos aktualumą ir tikslumą.

6. Kiekviena Šalis užtikrina, kad šiame straipsnyje nurodyta informacija būtų pateikiama taip, kad MVI ją būtų paprasta naudoti. Kiekviena Šalis stengiasi, kad tokia informacija būtų prieinama anglų kalba.

7. Šalis kurios nors iš Šalių asmenims netaiko mokesčio už prieigą prie šiame straipsnyje nurodytos informacijos.

21.3 STRAIPSNIS

MVĮ kontaktiniai punktai

1. Kiekviena Šalis paskiria MVĮ kontaktinį punktą, atsakingą už šiame straipsnyje išvardytų funkcijų vykdymą, ir praneša kitai Šaliai kontaktinio punkto MVĮ kontaktinius duomenis. Kiekviena Šalis apie bet kokį tų kontaktinių duomenų pasikeitimą nedelsdama praneša kitai Šaliai.
2. MVĮ kontaktiniai punktai:
 - a) užtikrina, kad įgyvendinant šį Susitarimą būtų atsižvelgiama į MVĮ poreikius, kad abiejų Šalių MVĮ galėtų pasinaudoti šio Susitarimo teikiamais privalumais;
 - b) užtikrina, kad 21.2 straipsnyje (Dalijimasis informacija) nurodyta informacija būtų atnaujinama ir aktuali MVĮ. Šalis gali per MVĮ kontaktinį punktą pasiūlyti papildomos informacijos, kurią kita Šalis gali įtraukti į informaciją, kuri turi būti pateikta pagal 21.2 straipsnį (Dalijimasis informacija);
 - c) nagrinėja visus MVĮ svarbius klausimus, susijusius su šio Susitarimo įgyvendinimu, įskaitant:
 - i) dalijimąsi informacija ir bendradarbiavimą siekiant padėti Prekybos komitetui stebėti ir įgyvendinti su MVĮ susijusius šio Susitarimo aspektus, ir

- ii) pagalbą kitiems pagal šį Susitarimą įsteigtiems komitetams, kontaktiniams punktams ir darbo grupėms, kai svarstomi MVĮ svarbūs klausimai;
 - d) periodiškai bendrai ar atskirai teikia savo veiklos ataskaitas Prekybos komitetui, kad šis jas apsvarstytų, ir
 - e) Šalių sutarimu svarsto bet kokius kitus pagal šį Susitarimą kylančius klausimus, susijusius su MVĮ.
3. MVĮ kontaktiniai punktai rengia posėdžius pagal poreikį ir savo veiklą vykdo asmeniškai arba kitomis tinkamomis priemonėmis, kurios gali būti elektroninis paštas, vaizdo konferencijos ir kt.
4. MVĮ kontaktiniai punktai, vykdydami savo veiklą, kai tinkama, gali siekti bendradarbiauti su ekspertais ir išorės organizacijomis.

21.4 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

Šiam skyriui 26 skyrius (Ginčų sprendimas) netaikomas.

22 SKYRIUS

GERA REGLAMENTAVIMO PRAKTIKA IR BENDRADARBIAVIMAS REGLAMENTAVIMO SRITYJE

22.1 STRAIPSNIS

Bendrieji principai

1. Kiekviena Šalis savarankiškai nustato savo geros reglamentavimo praktikos ir bendradarbiavimo reglamentavimo srityje metodus pagal šį Susitarimą taip, kad tai neprieštarautų jos pačios teisinei sistemai, praktikai, procedūroms ir pagrindiniams principams¹, kuriais grindžiama jos reglamentavimo valdymo sistema.
2. Nė viena šio skyriaus nuostata nėra laikoma reikalavimu, kad Šalis:
 - a) nukryptų nuo reglamentavimo priemonių rengimo ir priėmimo vidaus procedūrų;
 - b) imtųsi veiksmų, kurie galėtų kelti pavojų ar pakenkti konkrečia reglamentavimo priemone siekiamam viešosios politikos tikslui;
 - c) imtųsi veiksmų, kuriais būtų kenkiama arba trukdoma laiku priimti reglamentavimo priemonės, kuriomis siekiama jos viešosios politikos tikslų, arba
 - d) pasiektų kokį nors konkretų reglamentavimo srities rezultatą.

¹ Sąjungos atveju tokie principai apima principus, kurie nustatyti SESV ir ja pagrįstus.

3. Kiekviena Šalis savarankiškai nustato savo reglamentavimo prioritetus ir rengia bei priima reglamentavimo priemones jiems įgyvendinti, kad būtų užtikrintas, Šalies nuomone, tinkamas apsaugos lygis.

22.2 STRAIPSNIS

Terminų apibrėžtys

Šiame skyriuje vartojamų terminų apibrėžtys:

a) reglamentavimo institucija:

i) Sąjungos atveju – Europos Komisija ir

ii) Naujosios Zelandijos atveju – Naujosios Zelandijos Vykdomoji Vyriausybė;

b) reglamentavimo priemonės – jeigu šiame skyriuje nenumatyta kitaip:

i) Sąjungos atveju:

A) reglamentai ir direktyvos, kaip nustatyta SESV 288 straipsnyje, ir

B) deleguotieji ir įgyvendinimo aktai, kaip nustatyta atitinkamai SESV 290 ir 291 straipsniuose,

ii) Naujosios Zelandijos atveju:

- A) įstatymų projektai, kurie gali tapti Naujosios Zelandijos Parlamento viešaisiais aktais, išskyrus taikant 22.9 straipsnį (Periodinė galiojančių reglamentavimo priemonių peržiūra) ir 22.10 straipsnį (Prieiga prie reglamentavimo priemonių), kai reglamentavimo priemonės yra Naujosios Zelandijos Parlamento viešieji aktai, ir
- B) Tarybos potvarkiu priimami reglamentai.

22.3 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Šis skyrius taikomas reglamentavimo priemonėms, kurias Šalies reglamentavimo institucija priėmė ar inicijavo dėl bet kokio dalyko, kuriam taikomas šis Susitarimas.
2. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad šis skyrius netaikomas valstybių narių reglamentavimo institucijoms ir reglamentavimo priemonėms, praktikai arba metodams.

22.4 STRAIPSNIS

Procesų ir mechanizmų skaidrumas

1. Kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija nemokamai viešina bendrųjų procesų ir mechanizmų, pagal kuriuos ji rengia, plėtoja, vertina ir peržiūri savo reglamentavimo priemones, aprašymus. Tai daroma naudojant skaitmeninę mediją.
2. 1 dalyje minėtuose procesų ir mechanizmų aprašymuose nurodomos atitinkamos gairės, taisyklės ar procedūros, įskaitant susijusias su galimybėmis visuomenei teikti pastabas.

22.5 STRAIPSNIS

Reglamentavimo pokyčių vidaus koordinavimas¹

Be to, kas nustatyta 22.4 straipsnyje (Procesų ir mechanizmų skaidrumas), rengdama arba plėtodama reglamentavimo priemones, kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija taiko vidaus koordinavimo, konsultavimosi ir peržiūros vidaus procesus arba mechanizmus. Taikant šiuos procesus ar mechanizmus siekiama, *inter alia*:

- a) skatinti laikytis geros reglamentavimo praktikos, kaip antai nurodytos šiame skyriuje;

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalis gali laikytis 22.5 straipsnio (Reglamentavimo pokyčių vidaus koordinavimas) ir 22.9 straipsnio (Periodinė galiojančių reglamentavimo priemonių peržiūra) 1 dalies nuostatų bet koku būdu derindama atskirus ar jungtinius procesus ar mechanizmus.

- b) nustatyti Šalių reglamentavimo priemonių nereikalingo dubliavimosi ir reikalavimų nenuoseklumo atvejus ir jų išvengti;
- c) užtikrinti tarptautinių prekybos ir investicijų srities įsipareigojimų laikymąsi ir
- d) skatinti atsižvelgti į rengiamų ar plėtojamų reglamentavimo priemonių poveikį, taip pat MVĮ.

22.6 STRAIPSNIS

Išankstinė informacija apie planuojamas reglamentavimo priemones¹

1. Kiekviena Šalis bent kartą per metus pateikia planuojamų svarbiausių reglamentavimo priemonių², kurias ji pagrįstai tikisi priimti per metus, sąrašą ir paskelbia šį sąrašą ar sąrašus viešai.
2. Kiek tai susiję su kiekviena svarbiausia reglamentavimo priemone, nurodyta 1 dalyje, kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija turėtų kuo anksčiau viešai paskelbti:
 - a) trumpą jos taikymo srities ir tikslų aprašymą ir

¹ Naujosios Zelandijos atveju šio straipsnio tikslais reglamentavimo priemonės suprantamos kaip Tarybos potvarkiu priimti reglamentai, kaip nurodyta 22.2 straipsnio (Terminų apibrėžtys) b punkto ii papunkčio B dalyje.

² Kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija gali nustatyti, kas šio skyriaus tikslais laikoma svarbiausia reglamentavimo priemone.

- b) numatomą jos priėmimo laiką, įskaitant viešų konsultacijų galimybę.

22.7 STRAIPSNIS

Viešos konsultacijos

1. Rengdama arba plėtodama svarbiausias reglamentavimo priemones, kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija, kiek įmanoma ir tinkama:
 - a) paviešina, pvz., paskelbdama reglamentavimo priemonės projektą ar konsultacijų dokumentą, pakankamai informacijos apie šias svarbiausias reglamentavimo priemones, kad bet koks asmuo galėtų įvertinti, ar jo interesai gali būti smarkiai paveikiami ir kaip jie gali būti paveikiami;
 - b) nediskriminuodama suteikia pagrįstų galimybių bet kuriam asmeniui pateikti pastabų ir
 - c) apsvarsto gautas pastabas.
2. Informacijos teikimo ir pastabų, susijusių su viešomis konsultacijomis, gavimo tikslais kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija užtikrina, kad informacija būtų prieinama visuomenei skaitmeninėmis priemonėmis, pageidautina, per specialų elektroninį portalą.

3. Kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija stengiasi viešai paskelbti konsultacijų rezultatų santrauką ir gautas pastabas, išskyrus atvejus, kai būtina apsaugoti konfidencialią informaciją arba neatskleisti asmens duomenų ar netinkamo turinio.

22.8 STRAIPSNIS

Poveikio vertinimas

1. Kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija patvirtina savo ketinimą atlikti, laikantis savo atitinkamų taisyklių ir procedūrų, rengiamų svarbiausių reglamentavimo priemonių poveikio vertinimą.
2. Poveikio vertinimui atlikti kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija skatina nustatyti ir apsvarstyti:
 - a) reglamentavimo priemonės poreikį, įskaitant problemos, kurią ketinama spręsti ta priemone, pobūdį ir svarbą;
 - b) bet kokius įmanomus ir tinkamus reglamentavimo ir su reglamentavimu nesusijusius būdus pasiekti Šalies viešosios politikos tikslus, įskaitant galimybę nereglamentuoti;
 - c) kiek įmanoma ir aktualu, galimą socialinį, ekonominį ir aplinkosauginį galimybių poveikį, kaip antai poveikį tarptautinei prekybai ir investicijoms arba poveikį MVĮ, ir

- d) kaip svarstomos galimybės susijusios su atitinkamais tarptautiniais standartais, jei jų yra, įskaitant, kai tinkama, galimų nukrypimų priežastis.

3. Dėl bet kokio poveikio vertinimo, kurį Šalies reglamentavimo institucija atliko dėl reglamentavimo priemonės, ta reglamentavimo institucija praneša apie veiksnius, į kuriuos atsižvelgė atlikdama vertinimą, ir apibendrina atitinkamas išvadas. Informacija skelbiama viešai ne vėliau kaip viešai paskelbiant reglamentavimo priemonę, su kuria ji susijusi.

22.9 STRAIPSNIS

Periodinė galiojančių reglamentavimo priemonių peržiūra

1. Be to, kas nustatyta 22.4 straipsnyje (Procesų ir mechanizmų skaidrumas), kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija užtikrina, kad toliau veiktų procesai arba mechanizmai, kuriais skatinama periodiškai peržiūrėti galiojančias reglamentavimo priemones.
2. Kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija stengiasi užtikrinti, kad, kai tinkama, atliekant periodines peržiūras būtų atsižvelgiama į tai:
 - a) ar yra galimybių veiksmingiau ir efektyviau siekti viešosios politikos tikslų¹, ir

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad tai gali apimti svarstymą, ar galima sumažinti nereikalingą reglamentavimo našą, be kita ko, MVĮ.

b) ar tikėtina, kad peržiūros reglamentavimo priemonės ir toliau atitiks savo paskirtį.

3. Kiekvienos Šalies reglamentavimo institucija, kiek įmanoma ir tinkama, viešai skelbia visus galiojančių reglamentavimo priemonių periodinės peržiūros planus ir rezultatus.

22.10 STRAIPSNIS

Prieiga prie reglamentavimo priemonių

Kiekviena Šalis užtikrina, kad galiojančios reglamentavimo priemonės būtų skelbiamos tam skirtame registre arba naudojant vieną bendrą skaitmeninę mediją – prieinamą viešai, tinkamą paieškai atlikti, nemokamą ir reguliariai atnaujinamą.

22.11 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimas reglamentavimo srityje

1. Šalys pripažįsta, kad naudinga sukurti paprastą mechanizmą, kurį taikant būtų galima nustatyti galimas tarpusavio bendradarbiavimo reglamentavimo srityje galimybes.

2. Šalis gali pasiūlyti kitai Šaliai imtis bendradarbiavimo reglamentavimo srityje veiksmų. Ji perduoda savo pasiūlymą kitos Šalies kontaktiniam punktui, paskirtam pagal 22.12 straipsnį (Bendradarbiavimo reglamentavimo srityje kontaktiniai punktai).

3. Šie pasiūlymai gali apimti:
 - a) dvišalį keitimąsi informacija apie bendradarbiavimo reglamentavimo srityje metodus arba
 - b) neformalų reglamentavimo institucijų bendradarbiavimą.
4. Kita Šalis atsako į pasiūlymą per pagrįstą laikotarpį.
5. Kai tinkama ir reglamentavimo institucijoms atitinkamai susitarus, kiekvienos Šalies atitinkami skyriai, departamentai ar agentūros gali vykdyti bendradarbiavimo reglamentavimo srityje veiklą.

22.12 STRAIPSNIS

Bendradarbiavimo reglamentavimo srityje kontaktiniai punktai

Įsigaliojus šiam Susitarimui, kiekviena Šalis nedelsdama paskiria kontaktinį punktą, atsakingą už bendradarbiavimo reglamentavimo srityje veiklos koordinavimą pagal 22.11 straipsnį (Bendradarbiavimas reglamentavimo srityje), ir praneša kitai Šaliai šio kontaktinio punkto kontaktinius duomenis. Kiekviena Šalis apie bet kokių tų kontaktinių duomenų pasikeitimą nedelsdama praneša kitai Šaliai.

22.13 STRAIPSNIS

Nuostatų dėl ginčų sprendimo netaikymas

Šiam skyriui 26 skyrius (Ginčų sprendimas) netaikomas.

23 SKYRIUS

SKAIDRUMAS

23.1 STRAIPSNIS

Tikslai

1. Pripažindamos poveikį, kurį Šalių atitinkama reglamentavimo aplinka gali turėti jų tarpusavio prekybai ir investicijoms, Šalys siekia ekonominės veiklos vykdytojams, visų pirma MVL, sukurti nuspėjamą reglamentavimo aplinką ir nustatyti veiksmingas procedūras.
2. Šalys patvirtina savo įsipareigojimus dėl skaidrumo pagal PPO steigimo sutartį ir šiuos įsipareigojimus įtvirtina šiame skyriuje.

23.2 STRAIPSNIS

Termino apibrėžtis

Šio skyriaus tikslais terminas „administracinis sprendimas“ reiškia teisinę galią turintį sprendimą arba veiksmą, kuris konkrečiu atveju taikomas konkrečiam asmeniui, prekei arba paslaugai, ir apima administracinio sprendimo nepriėmimo atvejus, nors to reikalaujama pagal Šalies teisę.

23.3 STRAIPSNIS

Paskelbimas

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos įstatymai ir kiti teisės aktai, procedūros ir visuotinio taikymo administraciniai sprendimai, susiję su bet kuriuo klausimu, kuriam taikomas šis Susitarimas, būtų nedelsiant skelbiami oficialiai paskirta priemone ir, kai įmanoma, elektroninėmis priemonėmis arba kitaip pavišinti, kad su jais susipažinti galėtų bet kuris asmuo.
2. Kiek įmanoma ir tinkama, kiekviena Šalis paaiškina 1 dalyje nurodytų jos įstatymų ir kitų teisės aktų, procedūrų ir visuotinio taikymo administracinių sprendimų tikslą ir motyvus.

3. Kiek įmanoma ir tinkama, kiekviena Šalis nustato pagrįstą laikotarpį nuo įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su bet kuriuo klausimu, kuriam taikomas šis Susitarimas, paskelbimo iki jų įsigaliojimo.

23.4 STRAIPSNIS

Užklausos

1. Kiekviena Šalis užtikrina, kad toliau veiktų tinkami mechanizmai, skirti atsakyti į bet kurio asmens užklausas dėl įstatymų ar kitų teisės aktų, susijusių su bet kuriuo klausimu, kuriam taikomas šis Susitarimas.
2. Bet kurios Šalies prašymu kita Šalis nedelsdama pateikia informaciją ir atsako į klausimus, susijusius su galiojančiais ar planuojamais įstatymais ar kitais teisės aktais, susijusiais su bet kuriuo klausimu, kuriam taikomas šis Susitarimas, išskyrus atvejus, kai pagal kitą šio Susitarimo skyrių yra nustatytas specialus mechanizmas.

23.5 STRAIPSNIS

Administracinis procesas

1. Kiekviena Šalis užtikrina objektyvų, nešališką ir deramą visų jos įstatymų ir kitų teisės aktų, procedūrų ir visuotinio taikymo administracinių sprendimų, susijusių su bet kuriuo klausimu, kuriam taikomas šis Susitarimas, administravimą.

2. Tais atvejais, kai su kita Šalimi susijusių konkrečių asmenų, prekių arba paslaugų atžvilgiu pradėtas administracinis procesas dėl 1 dalyje nurodytų įstatymų arba kitų teisės aktų, procedūrų ar visuotinio taikymo administracinių sprendimų taikymo, kiekviena Šalis:

- a) stengiasi asmenims, kuriems administracinis procesas daro tiesioginį poveikį, pagal savo teisės nuostatas pateikti pagrįstą pranešimą, kuriame aprašomas proceso pobūdis, nurodomas teisinis pagrindas, kuriuo remiantis inicijuojamas procesas, ir pateikiamas bendras visų ginčytinų klausimų aprašymas, ir
- b) prieš priimdama bet kokią galutinę administracinę sprendimą, suteikia tiems asmenims pagrįstą galimybę pateikti faktų ir argumentų, kuriais grindžiama jų pozicija, jei tai įmanoma atsižvelgiant į laiką, proceso pobūdį ir viešąjį interesą.

23.6 STRAIPSNIS

Apskundimas ir peržiūra

1. Kiekviena Šalis įsteigia bendrosios kompetencijos, arbitražo arba administracinius teismus arba užtikrina, kad jie toliau veiktų (arba nustato ar palieka galioti atitinkamas procedūras), kad būtų galima greitai peržiūrėti ir, jei pagrįsta, koreguoti administracinius sprendimus, susijusius su bet kuriuo klausimu, kuriam taikomas šis Susitarimas. Kiekviena Šalis užtikrina, kad jos bendrosios kompetencijos, arbitražo arba administraciniai teismai apskundimo arba peržiūros procedūras taikytų nediskriminuodami ir nešališkai. Šie teismai turi būti nešališki ir nepriklausomi nuo institucijos, kuriai suteikti administraciniai vykdymo užtikrinimo įgaliojimai.

2. Kiek tai susiję su 1 dalyje nurodytais teismais ar procedūromis, kiekviena Šalis užtikrina, kad tokių teismų arba tokių procedūrų šalims būtų:

- a) suteikta pagrįsta galimybė remti ar ginti savo atitinkamas pozicijas ir
- b) priimtas sprendimas, pagrįstas įrodymais ir pateikta bylos medžiaga, arba, jei to reikalaujama pagal Šalies teisę, administracinės institucijos surinkta bylos medžiaga.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad 2 dalies b punkte nurodytą sprendimą būtų galima apskųsti arba toliau peržiūrėti, kaip numatyta jos teisėje, ir kad jį įgyvendintų institucija, kuriai suteikti administraciniai vykdymo užtikrinimo įgaliojimai.

23.7 STRAIPSNIS

Ryšys su kitais skyriais

Šiame skyriuje išdėstytomis nuostatomis papildomos konkrečios taisyklės, nustatytos kituose šio Susitarimo skyriuose.

24 SKYRIUS

INSTITUCINĖS NUOSTATOS

24.1 STRAIPSNIS

Prekybos komitetas

1. Šalys įsteigia Prekybos komitetą, kurį sudaro abiejų Šalių atstovai ir kuris prižiūri, kaip siekiama šio Susitarimo tikslų. Kiekviena Šalis gali kreiptis į Prekybos komitetą bet kokių klausimų, susijusių su šio Susitarimo įgyvendinimu, taikymu ir aiškinimu.
2. Prekybos komiteto pirmasis posėdis surengiamas ne vėliau kaip praėjus šešiems mėnesiams nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos. Jei Šalių atstovai nesusitaria kitaip, po to Prekybos komitetas rengia posėdžius kasmet arba nepagrįstai nedelsdamas bet kurios iš Šalių prašymu.
3. Jei Šalių atstovai nesusitaria kitaip, Prekybos komiteto posėdžiai rengiami paeiliui Briuselyje arba Vėlingtone. Prekybos komiteto posėdžiuose dalyvaujama asmeniškai arba kitomis tinkamomis ryšio priemonėmis, kaip susitaria Šalių atstovai.

4. Prekybos komitetui bendrai pirmininkauja už prekybą atsakingas Naujosios Zelandijos ministras ir už prekybą atsakingas Europos Komisijos narys arba jų atitinkamai paskirti asmenys.

24.2 STRAIPSNIS

Prekybos komiteto funkcijos

1. Prekybos komitetas:
 - a) svarsto, kaip dar labiau stiprinti Šalių tarpusavio prekybą ir investicijas;
 - b) prižiūri ir lengvina šio Susitarimo įgyvendinimą ir taikymą;
 - c) prižiūri ir koordinuoja visų specialiųjų komitetų ir kitų pagal šį Susitarimą įsteigtų organų darbą, jam vadovauja ir teikia tokiems specialiesiems komitetams ir kitiems organams rekomendacijas dėl reikiamų veiksmų;
 - d) svarsto visus pasiūlymus iš dalies keisti šį Susitarimą;
 - e) nedarydamas poveikio 26 skyriui (Ginčų sprendimas), ieško tinkamų būdų ir metodų užkirsti kelią problemoms, kurių gali kilti srityse, kurioms taikomas šis Susitarimas, arba jas spręsti, arba spręsti ginčus, kurių gali kilti dėl šio Susitarimo aiškinimo ar taikymo;

- f) jei į Sąjungą įstoja trečioji šalis, nagrinėja bet kokią jos įstojimo poveikį šiam Susitarimui ir svarsto visas būtinas koregavimo ar pereinamojo laikotarpio priemones, likus pakankamai laiko iki įstojimo dienos, ir
- g) svarsto ir aptaria visus svarbius klausimus, kurie nenurodyti a–f punktuose ir susiję su sritimis, kurioms taikomas šis Susitarimas.

2. Prekybos komitetas gali:

- a) nuspręsti įsteigti specialiuosius komitetus ar kitus organus, kurie nėra įsteigti pagal 24.4 straipsnį (Specialieji komitetai), panaikinti šiuos specialiuosius komitetus ar kitus organus ir nustatyti arba pakeisti jų sudėtį, funkcijas ir užduotis;
- b) priskirti pareigas specialiesiems komitetams ar kitiems pagal šį Susitarimą įsteigtiems organams;
- c) deleguoti specialiajam komitetui savo įgaliojimus ar pareigas, išskyrus nurodytus šios dalies a arba d punkte;
- d) rekomenduoti Šalims bet kokius šio Susitarimo pakeitimus;
- e) priimti sprendimus, kuriuose pateikiamas šio Susitarimo nuostatų išaiškinimas;

- f) išskyrus kiek tai susiję su šiuo skyriumi, iki ketvirtųjų metų, einančių po šio Susitarimo įsigaliojimo, pabaigos priimti sprendimus, kuriais iš dalies keičiamas šis Susitarimas, jei tokie pakeitimai yra būtini klaidoms ar praleidimams ištaisyti arba kitiems trūkumams pašalinti;
- g) priimti šiame Susitarime numatytus sprendimus arba teikti rekomendacijas pagal 24.5 straipsnį (Sprendimai ir rekomendacijos);
- h) palaikyti ryšius dėl klausimų, susijusių su šiuo Susitarimu, su visomis suinteresuotosiomis šalimis, įskaitant privatųjį sektorių, socialinius partnerius ir pilietinės visuomenės organizacijas;
- i) 24.3 straipsnyje (Prekybos komiteto atliekami šio susitarimo pakeitimai) nurodytais atvejais priimti sprendimus iš dalies keisti šį Susitarimą pagal 27.1 straipsnio (Pakeitimai) 3 dalį ir
- j) vykdydamas savo funkcijas imtis kitų veiksmų, dėl kurių susitaria Šalys.

3. Prekybos komitetas reguliariai informuoja pagal Partnerystės susitarimo 53 straipsnio 1 dalį įsteigtą Jungtinį komitetą apie savo ir atitinkamai savo specialiųjų komitetų ar kitų organų veiklą reguliariuose to Jungtinio komiteto posėdžiuose.

24.3 STRAIPSNIS

Prekybos komiteto atliekami šio susitarimo pakeitimai

Prekybos komitetas gali priimti sprendimus iš dalies pakeisti toliau nurodytas Susitarimo dalis pagal, kai taikytina, atitinkamas nuostatas, įtrauktas į toliau išdėstytus skyrius, priedus ar priedėlius, taip pat pagal 27.1 straipsnio (Pakeitimai) 3 dalį¹:

- a) 2-A priedą (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai);
- b) 3 skyrių (Prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros) ir 3-A priedą (Konkreiems produktams taikomų kilmės taisyklių įvadinės pastabos), 3-B priedą (Konkreiems produktams taikomos kilmės taisyklės), įskaitant jo 3-B-1 priedėlį (Kilmės statusą turinčių produktų kvotos ir taisyklės, alternatyvios 3-B priede (Konkreiems produktams taikomos kilmės taisyklės) nustatytoms konkreitiems produktams taikomoms kilmės taisyklėms), 3-C priedą (Pareiškimo apie prekių kilmę tekstas) ir 3-D priedą (3.3 straipsnio (Kilmės kumuliacija) 4 dalyje nurodyta tiekėjo deklaracija);
- c) 6-B priedą (Augalams ir augaliniams produktams taikomos regioninės sąlygos), 6-C priedą (SF priemonių lygiavertiškumo pripažinimas), 6-D priedą (Audito arba patikrinimo gairės ir procedūros), 6-E priedą (Sertifikavimas) ir 6-F priedą (Importuojamų produktų patikrinimai ir mokesčiai);

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad kai šiame straipsnyje daroma nuoroda į priedus, Prekybos komitetas taip pat turi įgaliojimus iš dalies keisti tų priedų priedėlius, net jei tie priedėliai nėra aiškiai nurodyti šiame straipsnyje.

- d) 9-A priedą (Atitikties vertinimo (dokumentų) pripažinimas), 9-B priedą (Motorinės transporto priemonės ir jų įranga arba dalys), 9-C priedą (9.10 straipsnio 5 dalies b punkte nurodyta sistemingo keitimosi informacija apie ne maisto produktų saugą ir susijusias prevencines, ribojamąsias ir taisomąsias priemones tvarka), 9-D priedą (9.10 straipsnio 6 dalyje nurodyta reguliaraus keitimosi informacija apie priemones, kurių imtasi dėl reikalavimų neatitinkančių ne maisto produktų, išskyrus tuos, kuriems taikomas 9.10 straipsnio 5 dalies b punktas ir 9-E priedą (Vynas ir spiritiniai gėrimai);
- e) abipusio pripažinimo priemonę, nurodytą 10 skyriaus (Prekyba paslaugomis ir investicijos) 10.39 straipsnio (Profesinių kvalifikacijų abipusis pripažinimas) 5 dalyje¹;
- f) 10.9 straipsnio (Veiklos rezultatų reikalavimai) 1 dalį, 10-A priedą (Esamos priemonės) ir 10-B priedą (Būsimos priemonės), siekdamas integruoti taisykles dėl veiklos rezultatų reikalavimų, susijusių su finansinių paslaugų teikėjo įsisteigimu ar veikla, dėl kurių suderėta pagal 10 skyriaus (Prekyba paslaugomis ir investicijos) 10.9 straipsnio (Veiklos rezultatų reikalavimai) 11 dalį;
- g) 13 skyriaus (Energetika ir žaliavos);
- h) 14 skyriaus (Viešieji pirkimai);

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Prekybos komitetas turi įgaliojimus sprendimu priimti tokią priemonę kaip šio Susitarimo priedą, taip pat ją iš dalies pakeisti arba atšaukti po to, kai ji priimta.

- i) 18-A priedą (Produktų klasės) ir 18-B priedą (Geografinių nuorodų sąrašai);
- j) 19.3 straipsnio (Daugiašaliai darbo standartai ir susitarimai) 3 ir 4 dalis;
- k) 24 priedą (Prekybos komiteto darbo tvarkos taisyklės);
- l) 26-A priedą (Darbo tvarkos taisyklės) ir 26-B priedą (Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodeksas) ir
- m) bet kurią kitą nuostatą, priedą ar priedėlį, dėl kurių tokio sprendimo galimybė aiškiai numatyta šiame Susitarime.

24.4 STRAIPSNIS

Specialieji komitetai

1. Įsteigiami šie specialieji komitetai:
 - a) Prekybos prekėmis komitetas, nagrinėjantis klausimus, kuriems taikomas 2 skyrius (Nacionalinis režimas ir patekimas į prekių rinką), 5 skyrius (Prekybos teisių gynimo priemonės) ir 9 skyrius (Techninės prekybos kliūtys);

- b) Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonių komitetas, nagrinėjantis klausimus, kuriems taikomas 6 skyrius (Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės) ir 8 skyrius (Gyvūnų gerovė);
 - c) Tvarių maisto sistemų komitetas, nagrinėjantis klausimus, kuriems taikomas 7 skyrius (Tvartos maisto sistemos);
 - d) Vyno ir spiritinių gėrimų komitetas, nagrinėjantis klausimus, kuriems taikomas 9-E priedas (Vynas ir spiritiniai gėrimai);
 - e) Prekybos ir darnaus vystymosi komitetas, nagrinėjantis klausimus, kuriems taikomas 19 skyrius (Prekyba ir darnus vystymasis), ir
 - f) Investicijų, paslaugų, skaitmeninės prekybos, viešųjų pirkimų ir intelektinės nuosavybės, įskaitant geografines nuorodas, komitetas, nagrinėjantis klausimus, kuriems taikomas 10 skyrius (Prekyba paslaugomis ir investicijos), 11 skyrius (Kapitalo judėjimas, mokėjimai ir pervedimai), 12 skyrius (Skaitmeninė prekyba), 14 skyrius (Viešieji pirkimai) ir 18 skyrius (Intelektinė nuosavybė).
2. Jungtinis muitinių bendradarbiavimo komitetas veikia remiant Prekybos komitetui kaip specialusis komitetas, nagrinėjantis klausimus, kuriems taikomas 3 skyrius (Prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros), 4 skyrius (Muitinės klausimai ir prekybos lengvinimas) ir 18 skyriaus (Intelektinė nuosavybė) nuostatos dėl pasienyje taikomų vykdymo užtikrinimo priemonių ir muitinių bendradarbiavimo, taip pat bet kurios kitos su muitine susijusios šio Susitarimo nuostatos.

3. Jeigu šiame Susitarime nenumatyta kitaip arba jei Šalių atstovai nesusitaria kitaip, specialieji komitetai posėdžiauja kartą per metus arba nepagrįstai nedelsdami kurios nors Šalies arba Prekybos komiteto prašymu. Posėdžiai rengiami paeiliui Sąjungoje ar Naujojoje Zelandijoje arba bet kokiomis kitomis Šalių atstovų sutartomis tinkamomis ryšio priemonėmis. Specialieji komitetai susitaria dėl savo posėdžių tvarkaraščio ir nustato jų darbotvarkes.
4. Specialiuosius komitetus sudaro kiekvienos Šalies atstovai ir jiems atitinkamu lygmeniu bendrai pirmininkauja kiekvienos Šalies atstovai.
5. Kiekvienas specialusis komitetas gali nustatyti savo darbo tvarkos taisykles, o jei jų nėra, *mutatis mutandis* taikomos Prekybos komiteto darbo tvarkos taisyklės.
6. Klausimais, susijusiais su 1 dalyje išvardyta jų kompetencijos sritimi, specialieji komitetai turi įgaliojimus:
 - a) stebėti ir peržiūrėti šio Susitarimo įgyvendinimą ir veikimą;
 - b) svarstyti ir aptarti techninius klausimus, kylančius įgyvendinant šį Susitarimą, nedarant poveikio 26 skyriui (Ginčų sprendimas);
 - c) priimti sprendimus, kai tai numatyta šiame Susitarime, arba teikti rekomendacijas;

- d) atlikti parengiamąjį darbą, reikalingą tam, kad Prekybos komitetas galėtų vykdyti jam pavestas funkcijas, be kita ko, tais atvejais, kai Prekybos komitetas turi priimti sprendimus arba rekomendacijas, ir
- e) veikti kaip forumas Šalims keičiantis informacija, aptariant geriausią praktiką ir dalijantis įgyvendinimo patirtimi.

7. Klausimais, susijusiais su 1 dalyje išvardyta jų kompetencijos sritimi, specialieji komitetai:

- a) pakankamai iš anksto informuoja Prekybos komitetą apie savo posėdžių tvarkaraštį ir darbotvarkę;
- b) teikia Prekybos komitetui kiekvieno savo posėdžio rezultatų ir išvadų ataskaitą, ir
- c) atlieka visas Prekybos komiteto jiems deleguotas užduotis ir funkcijas.

8. Tai, kad įsteigtas ar veikia koks nors specialusis komitetas, neužkerta kelio Šaliai bet kuriuo klausimu kreiptis tiesiogiai į Prekybos komitetą.

9. Kiekviena Šalis užtikrina, kad specialiojo komiteto posėdžiuose būtų atstovaujama visoms kiekvienu jo darbotvarkės klausimu kompetentingoms institucijoms, kaip atrodo tinkama kiekvienai Šaliai, ir kad kiekvieną klausimą galėtų apsvarstyti pakankamai kompetentingi to dalyko specialistai.

24.5 STRAIPSNIS

Sprendimai ir rekomendacijos

1. Prekybos komiteto arba, atitinkamais atvejais, specialiojo komiteto priimti sprendimai yra privalomi Šalims ir visiems pagal šį Susitarimą įsteigtiems organams, įskaitant 26 skyriuje (Ginčų sprendimas) nurodytas kolegijas. Šalys imasi reikiamų priemonių Prekybos komiteto sprendimams įgyvendinti. Rekomendacijos nėra privalomos.
2. Prekybos komitetas arba, atitinkamais atvejais, specialusis komitetas sprendimus priima ir rekomendacijas teikia bendru sutarimu.

24.6 STRAIPSNIS

Vidaus patariamiosios grupės

1. Per metus nuo šio Susitarimo įsigaliojimo dienos kiekviena Šalis paskiria vidaus patariamąją grupę. Vidaus patariamoji grupė konsultuoja susijusią Šalį klausimais, kuriems taikomas šis Susitarimas. Joje proporcingai atstovaujama nepriklausomoms pilietinės visuomenės organizacijoms, be kita ko, nevyriausybinėms organizacijoms, verslo ir darbdavių organizacijoms ir profesinėms sąjungoms, veikiančioms ekonomikos, darnaus vystymosi, socialinių reikalų, žmogaus teisių, aplinkos ir kitose srityse. Naujosios Zelandijos atveju į vidaus patariamąją grupę įtraukiami *Māori* atstovai. Vidaus patariamoji grupė gali būti šaukiama įvairių sudėčių posėdžiams, kad aptartų įvairių šio Susitarimo nuostatų įgyvendinimą.

2. Kiekviena Šalis susitinka su savo vidaus patariamąja grupe bent kartą per metus. Kiekviena Šalis apsversto savo vidaus patariamąsios grupės pateiktą nuomonę ar rekomendacijas dėl šio Susitarimo įgyvendinimo.
3. Siekdama didinti visuomenės informuotumą apie vidaus patariamąsias grupes, kiekviena Šalis gali paskelbti savo vidaus patariamąjoje grupėje dalyvaujančių organizacijų sąrašą ir paskelbia tos vidaus patariamąsios grupės kontaktinį punktą.
4. Šalys skatina savo atitinkamų vidaus patariamųjų grupių sąveiką.

24.7 STRAIPSNIS

Pilietinės visuomenės forumas

1. Šalys padeda organizuoti Pilietinės visuomenės forumą dialogui dėl šio Susitarimo įgyvendinimo vesti ir pirmajame Prekybos komiteto posėdyje susitaria dėl Pilietinės visuomenės forumo veiklos gairių.
2. Pilietinės visuomenės forumas stengiasi susieti savo susitikimų laiką su Prekybos komiteto posėdžiu. Šalys gali sudaryti sąlygas dalyvauti Pilietinės visuomenės forume ir virtualiomis priemonėmis.

3. Pilietinės visuomenės forumo veikloje gali dalyvauti kiekvienos Šalies teritorijoje įsteigtos nepriklausomos pilietinės visuomenės organizacijos, įskaitant 24.6 straipsnyje (Vidaus patariamąsias grupes) nurodytų vidaus patariamųjų grupių narius. Kiekviena Šalis stengiasi skatinti proporcingą atstovavimą, be kita ko, nevyriausybinėms organizacijoms, verslo ir darbdavių organizacijoms ir profesinėms sąjungoms, veikiančioms ekonomikos, darnaus vystymosi, socialinių reikalų, žmogaus teisių, aplinkos ir kitose srityse. Naujosios Zelandijos atveju į Pilietinės visuomenės forumą įtraukiami *Māori* atstovai.

4. Šalių atstovai Prekybos komitete prireikus dalyvauja Pilietinės visuomenės forumo posėdyje, kad pateiktų informacijos apie šio Susitarimo įgyvendinimą ir palaikytų dialogą su Pilietinės visuomenės forumu. Tokems posėdžiams atitinkamai bendrapirmininkauja Prekybos komiteto bendrapirmininkiai arba jų paskirti asmenys. Šalys kartu arba atskirai skelbia visus oficialius pareiškimus, padarytus Pilietinės visuomenės forume.

25 SKYRIUS

IŠIMTYS IR BENDROSIOS NUOSTATOS

25.1 STRAIPSNIS

Bendrosios išimtys

1. 2 skyriaus (Nacionalinis režimas ir patekimas į prekių rinką), 4 skyriaus (Muitinės klausimai ir prekybos lengvinimas), 10 skyriaus (Prekyba paslaugomis ir investicijos) B skirsnio (Investicijų liberalizavimas), 12 skyriaus (Skaitmeninė prekyba), 13 skyriaus (Energetika ir žaliavos) ir 17 skyriaus (Valstybės valdomos įmonės) tikslais GATT 1994 XX straipsnis, įskaitant jo pastabas ir papildomas nuostatas, *mutatis mutandis* įtraukiamas į šį Susitarimą ir tampa jo dalimi.
2. Atsižvelgiant į reikalavimą, pagal kurį esant panašioms sąlygoms tokiomis priemonėmis negali būti savavališkai ar nepagrįstai diskriminuojamos šalys arba siekiama užslėptai riboti investicijas ar prekybą paslaugomis, nė viena 10 skyriaus (Prekyba paslaugomis ir investicijos), 11 skyriaus (Kapitalo judėjimas, mokėjimai ir pervedimai), 12 skyriaus (Skaitmeninė prekyba), 13 skyriaus (Energetika ir žaliavos) ir 17 skyriaus (Valstybės valdomos įmonės) nuostata nėra laikoma kliūtimi bet kuriai Šaliai nustatyti ar vykdyti priemones, kurios:
 - a) būtinos visuomenės saugumui užtikrinti, visuomenės dorovei apsaugoti arba viešajai tvarkai palaikyti¹;

¹ Išimtys dėl visuomenės saugumo ir viešosios tvarkos gali būti taikomos tik tada, kai vienam iš pagrindinių visuomenės interesų kyla tikras ir pakankamai didelis pavojus.

- b) būtinos žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei arba sveikatai apsaugoti;
 - c) būtinos siekiant užtikrinti atitiktį šio Susitarimo nuostatomis neprieštaraujantiems įstatymams ar kitiems teisės aktams, įskaitant nuostatas, susijusias su:
 - i) apgaulės ir sukčiavimo prevencija arba su sutarčių nevykdymo padarinių šalinimu;
 - ii) asmenų privatumo apsauga tvarkant ir teikiant asmens duomenis ir su asmens dokumentų ir sąskaitų konfidencialumo apsauga;
 - iii) sauga.
3. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad Šalys susitaria, kad tiek, kiek tokios priemonės kitais atžvilgiais neatitinka šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyto skyriaus ar skirsnio nuostatų:
- a) GATT 1994 XX straipsnio b punkte ir šio straipsnio 2 dalies b punkte nurodytos priemonės apima ir aplinkos apsaugos priemones, būtinas žmonių, gyvūnų ar augalų gyvybei arba sveikatai apsaugoti;
 - b) GATT 1994 XX straipsnio g punktas taikomas gyvųjų ir negyvųjų senkančių gamtos išteklių išsaugojimo priemonėms, ir

- c) priemonėms, kurių imamasi DAS įgyvendinti, gali būti taikomi GATT 1994 XX straipsnio b arba g punktai arba šio straipsnio 2 dalies b punktas.

4. Prieš imdamasi bet kurių GATT 1994 XX straipsnio i ir j punktuose nurodytų priemonių, ta Šalis kitai Šaliai pateikia visą svarbią informaciją ir siekia abiem Šalims priimtino sprendimo. Jei per 30 dienų nuo informacijos pateikimo nesusitariama, Šalis gali taikyti atitinkamas priemones. Jei dėl susiklosčiusių ypatingų ir kritiškų aplinkybių, dėl kurių reikia imtis neatidėliotinų veiksmų, užkertamas kelias iš anksto informuoti arba atlikti vertinimą, Šalis, ketinanti taikyti priemones, gali nedelsdama imtis atsargumo priemonių, būtinų padėčiai pagerinti. Ta Šalis nedelsdama apie tai informuoja kitą Šalį.

25.2 STRAIPSNIS

Saugumo išimtys

Nė viena šio Susitarimo nuostata nelaikoma:

- a) reikalavimu Šaliai suteikti prieigą arba sudaryti sąlygas gauti prieigą prie informacijos, kurios atskleidimas, jos manymu, prieštarauja esminiems jos saugumo interesams, arba

- b) kliūtimi Šaliai imtis, jos nuomone, esminiams jos saugumo interesams užtikrinti būtinų veiksmų:
- i) susijusių su ginklų, šaudmenų ir karinių medžiagų gamyba ar prekyba jais ir tokia prekyba bei sandoriais, susijusiais su kitomis prekėmis ir medžiagomis, paslaugomis ir naudojamomis technologijomis, taip pat su ekonomine veikla, vykdoma tiesiogiai arba netiesiogiai karinio objekto aprūpinimo tikslu;
 - ii) susijusių su daliosiomis ir termobranduolinėmis daliosiomis medžiagomis arba medžiagomis, iš kurių šios gautos, arba
 - iii) kurių imamasi karo metu ar susidarius kitai ekstremaliai tarptautinių santykių padėčiai, arba
- c) kliūtimi Šaliai imtis bet kokių veiksmų, vykdant savo pareigas dėl tarptautinio saugumo ir taikos palaikymo pagal Jungtinių Tautų Chartiją.

25.3 STRAIPSNIS

Apmokestinimas

1. Šiame straipsnyje vartojamų terminų apibrėžtys:
 - a) tiesioginiai mokesčiai – visi mokesčiai, skaičiuojami nuo pajamų ar kapitalo, įskaitant pelno iš turto perdavimo mokestį, nekilnojamojo turto mokestį, paveldėjimo ir dovanojimo mokestį, mokestį, skaičiuojamą nuo įmonės mokamo darbo užmokesčio, ir kapitalo vertės padidėjimo mokestį;

- b) gyvenamoji vieta – gyvenamoji vieta mokesčių tikslais ir
- c) mokesčių konvencija – dvigubo apmokestinimo išvengimo konvencija arba bet koks kitas tarptautinis susitarimas ar tvarka, visiškai ar daugiausia susiję su apmokestinimu, kurių šalis yra bet kuri valstybė narė, Sąjunga arba Naujoji Zelandija.

2. Nė viena šio Susitarimo nuostata nedaromas poveikis Sąjungos ar valstybių narių arba Naujosios Zelandijos teisėms ir pareigoms pagal bet kurią mokesčių konvenciją. Jei šio Susitarimo nuostatos neatitinka bet kurios mokesčių konvencijos nuostatų, vadovaujamas ta mokesčių konvencija tokio neatitikimo apimtimi. Sąjungos ar valstybių narių ir Naujosios Zelandijos mokesčių konvencijos atveju atitinkamos kompetentingos institucijos pagal šį Susitarimą ir tą mokesčių konvenciją kartu nustato, ar esama šio Susitarimo ir tos mokesčių konvencijos nuostatų neatitikties¹.

3. 10.7 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas) ir 10.17 straipsnis (Didžiausio palankumo režimas) netaikomi Šalies pagal mokesčių konvenciją taikomam pranašumui.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad tai nedaro poveikio 26 skyriui (Ginčų sprendimas).

4. Atsižvelgiant į reikalavimą, pagal kurį esant panašioms sąlygoms tokiomis priemonėmis negali būti savavališkai ar nepagrįstai diskriminuojamos kitos šalys arba siekiama užslėptai riboti prekybą ir investicijas, nė viena šio Susitarimo nuostata nėra laikoma kliūtimi Šaliai nustatyti ar palikti galioti bet kokią priemonę arba užtikrinti tos priemonės vykdymą, jei ja:

- a) siekiama užtikrinti teisingą ar veiksmingą¹ tiesioginių mokesčių taikymą ar surinkimą, arba
- b) diferencijuojami mokesčių mokėtojai pagal jų padėtį, visų pirma pagal jų gyvenamąją vietą arba jų kapitalo investavimo vietą.

¹ Priemonės, kuriomis siekiama užtikrinti teisingą ar veiksmingą tiesioginių mokesčių taikymą ar surinkimą, apima priemones, kurių Šalis imasi pagal savo mokesčių sistemą, kurios:

- i) taikomos paslaugų teikėjams nerezidentams, pripažįstant, kad nerezidentams taikoma mokesčio prievolė nustatoma atsižvelgiant į apmokestinamuosius objektus, kurių šaltinis yra Šalies teritorija arba kurie yra Šalies teritorijoje, arba
- ii) taikomos nerezidentams, siekiant užtikrinti mokesčių taikymą ar surinkimą Šalies teritorijoje, arba
- iii) taikomos nerezidentams arba rezidentams, siekiant užkirsti kelią mokesčių vengimui ar slėpimui, įskaitant reikalavimų laikymosi priemones, arba
- iv) taikomos paslaugų vartotojams, kuriems teikiamos paslaugos iš kitos Šalies teritorijos arba kitos Šalies teritorijoje, siekiant užtikrinti mokesčių taikymą tokiems vartotojams ar surinkimą iš Šalies teritorijoje esančių šaltinių, arba
- v) paslaugų teikėjus, kuriems taikomi visame pasaulyje apmokestinamiems objektams taikomi mokesčiai, atskiria nuo kitų paslaugų teikėjų, atsižvelgiant į esminius jų mokesčių bazės skirtumus, arba
- vi) nustato, priskiria ar paskirsto pajamas, pelną, naudą, nuostolius, išskaitymus ar kreditą asmenims rezidentams ar filialams arba to paties asmens susijusiems asmenims ar filialams, siekiant apsaugoti Šalies mokesčių bazę.

25.4 STRAIPSNIS

Apribojimai, taikomi dėl mokėjimų balanso ir išorės finansinių sunkumų

1. Jei Šalis patiria didelių mokėjimų balanso ar išorės finansinių sunkumų arba jų grėsmę, ta Šalis gali nustatyti arba palikti galioti laikinas apsaugos priemones kapitalo judėjimui, mokėjimams ir pervedimams¹.
2. Bet kuri pagal 1 dalį nustatyta ar palikta galioti laikinoji apsaugos priemonė:
 - a) atitinka Tarptautinio valiutos fondo steigimo sutartį;
 - b) nėra griežtesnė, negu būtina susidarius šio straipsnio 1 dalyje nurodytoms aplinkybėms;
 - c) yra laikina ir palaipsniui jos atsisakoma, 1 dalyje nurodytoms aplinkybėms gerėjant;
 - d) nedaro nereikalingos žalos kitos Šalies komerciniams, ekonominiams ir finansiniams interesams ir
 - e) yra nediskriminacinė, t. y. kitai Šaliai panašiose situacijose taikomas ne mažiau palankus režimas nei bet kuriai šaliai, kuri nėra šio Susitarimo Šalis.

¹ Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad didelius mokėjimų balanso ir išorės finansinius sunkumus arba jų grėsmę, be kitų veiksmų, gali lemti dideli sunkumai, susiję su pinigų ir valiutos kurso politika, arba jų grėsmė.

3. Norėdama apsaugoti savo išorės finansinę poziciją arba mokėjimų balansą Šalis gali nustatyti laikinas apsaugos priemones, taikomas prekybai prekėmis. Visos laikinosios apsaugos priemonės, nustatytos arba paliktos galioti pagal šią dalį, turi atitikti GATT 1994 ir jo Susitarimą dėl mokėjimų balanso nuostatų.

4. Norėdama apsaugoti savo išorės finansinę poziciją arba mokėjimų balansą Šalis gali nustatyti laikinas apsaugos priemones, taikomas prekybai paslaugomis. Bet kuri pagal šią dalį nustatyta ar palikta galioti laikinoji apsaugos priemonė turi atitikti GATS XII straipsnį.

25.5 STRAIPSNIS

Laikinosios apsaugos priemonės

1. Išimtinėmis aplinkybėmis, kai kyla didelių su Sąjungos ekonominės ir pinigų sąjungos veikimu susijusių sunkumų arba jų grėsmė, Sąjunga gali ne ilgesniam kaip šešių mėnesių laikotarpiui nustatyti arba palikti galioti laikinas apsaugos priemones kapitalo judėjimui, mokėjimams ar pervedimams.

2. Bet kuri pagal 1 dalį nustatyta ar palikta galioti laikinoji apsaugos priemonė turi būti tokia, kokios būtinai reikia, ir negali būti priemone panašiose situacijose savavališkai ar nepagrįstai diskriminuoti Naujosios Zelandijos, palyginti su trečiąja šalimi.

25.6 STRAIPSNIS

Tiriti o Waitangi / Vaitangio sutartis

1. Jei šios priemonės nenaudojamos kitos Šalies asmenims savavališkai ar nepagrįstai diskriminuoti arba užslėptai riboti prekybą prekėmis, prekybą paslaugomis ir investicijas, nė viena šio Susitarimo nuostata Naujajai Zelandijai netrukdoma nustatyti priemones, kurios, jos nuomone, yra būtinos siekiant *Māori* taikyti palankesnę režimą klausimais, kuriems taikomas šis Susitarimas, be kita ko, vykdant jos įsipareigojimus pagal *te Tiriti o Waitangi / Vaitangio sutartį*.
2. Šalys susitaria, kad *te Tiriti o Waitangi / Vaitangio sutarties*, taip pat pagal ją atsirandančių teisių ir pareigų pobūdžio aiškinimui netaikomos šio Susitarimo ginčų sprendimo nuostatos. Kitais aspektais šiam straipsniui taikomas 26 skyrius (Ginčų sprendimas). Sąjunga gali prašyti pagal 26.5 straipsnį (Kolegijos sudarymas) sudarytos kolegijos tik nustatyti, ar kuri nors iš 1 dalyje nurodytų priemonių yra nesuderinama su jos teisėmis pagal šį Susitarimą.

25.7 STRAIPSNIS

Informacijos atskleidimas

1. Nė viena šio Susitarimo nuostata nėra laikoma reikalavimu Šaliai pateikti turimą konfidencialią informaciją, kurios atskleidimas trukdytų teisės vykdymo užtikrinimui ar kitaip prieštarautų viešajam interesui, ar pakenktų konkrečių viešųjų ar privačiųjų įmonių teisėtiems komerciniams interesams, išskyrus tuos atvejus, kai tos konfidencialios informacijos reikia kolegijai ginčų sprendimo procese pagal 26 skyrių (Ginčų sprendimas). Tokiais atvejais kolegija užtikrina visišką konfidencialumo apsaugą.
2. Kiekviena Šalis konfidencialia laiko bet kokią informaciją, kurią kita Šalis pateikė Prekybos komitetui ar specialiesiems komitetams ir nurodė, kad ji yra konfidenciali.

25.8 STRAIPSNIS

Laikinas atleidimas nuo įsipareigojimų PPO

Jei šiame Susitarime nustatyta teisė ar pareiga tapati PPO steigimo sutartyje nustatytai teisei ar pareigai, laikoma, kad bet kuri priemonė, kurios imamasi laikantis sprendimo dėl laikino atleidimo nuo įsipareigojimų, priimto pagal PPO steigimo sutarties IX straipsnį, atitinka tapačią šio Susitarimo nuostatą.

26 SKYRIUS

GINČŲ SPRENDIMAS

A SKIRSNIS

TIKSLAS IR TAIKYMO SRITIS

26.1 STRAIPSNIS

Tikslas

Šio skyriaus tikslas – nustatyti efektyvų ir veiksmingą Šalių tarpusavio ginčų dėl šio Susitarimo ir Susitarimo dėl sanitarijos priemonių aiškinimo ir taikymo išvengimo ir sprendimo mechanizmą, siekiant, jei įmanoma, rasti abipusiškai priimtina sprendimą.

26.2 STRAIPSNIS

Taikymo sritis

1. Atsižvelgiant į 2 dalį, šis skyrius taikomas visiems Šalių ginčams dėl šio Susitarimo ir Susitarimo dėl sanitarijos priemonių (toliau – atitinkamos nuostatos) aiškinimo ir taikymo.
2. Atitinkamos nuostatos apima visas šio Susitarimo ir Susitarimo dėl sanitarijos priemonių nuostatas, išskyrus:
 - a) 5 skyriaus (Prekybos teisių gynimo priemonės) B skirsnį (Antidempingo ir kompensaciniai muitai) ir C skirsnį (Bendrosios apsaugos priemonės);
 - b) 15 skyrių (Konkurencijos politika);
 - c) 16.6 straipsnį (Konsultacijos);
 - d) 20 skyrių (*Māori* prekyba ir ekonominis bendradarbiavimas);
 - e) 21 skyrių (Mažosios ir vidutinės įmonės);
 - f) 22 skyrių (Gera reglamentavimo praktika ir bendradarbiavimas reglamentavimo srityje) ir

- g) *Te Tiriti o Waitangi* / Vaitangio sutarties nuostatas, būtent dėl jos aiškinimo, taip pat dėl pagal ją atsirandančių teisių ir pareigų pobūdžio.

B SKIRSNIS

KONSULTACIJOS

26.3 STRAIPSNIS

Konsultacijos

1. Šalys stengiasi išspręsti bet kokius 26.2 straipsnyje (Taikymo sritis) nurodytus ginčus, surengdamos sąžiningas konsultacijas, kad pasiektų abipusiškai priimtina sprendimą.
2. Šalis dėl konsultacijų kreipiasi kitai Šaliai pateikiamu rašytiniu prašymu, kuriame nurodoma ginčijama priemonė ir atitinkamos nuostatos, kurias ji laiko taikytinomis.
3. Šalis, kuriai pateiktas prašymas surengti konsultacijas (toliau – Šalis atsakovė), į tą prašymą surengti konsultacijas atsako nedelsdama ir bet kuriuo atveju ne vėliau kaip per 10 dienų nuo jo įteikimo dienos. Jei Šalys nesusitaria kitaip, konsultacijos surengiamos per 30 dienų nuo prašymo surengti konsultacijas įteikimo dienos ir vyksta Šalies atsakovės teritorijoje. Konsultacijos laikomos baigtomis per 30 dienų nuo prašymo surengti konsultacijas įteikimo dienos arba, dėl ginčų pagal 19 skyrių (Prekyba ir darnus vystymasis), per 90 dienų nuo tos dienos, jei Šalys nesusitaria tęsti konsultacijų.

4. Konsultacijos ypatingos skubos klausimais, be kita ko, dėl greitai gendančių prekių arba sezoninių prekių ar paslaugų, greitai netenkančių savo prekinės vertės, surengiamos per 15 dienų nuo prašymo surengti konsultacijas įteikimo dienos. Jei Šalys nesusitaria kitaip, konsultacijos laikomos užbaigtomis per tas 15 dienų.
5. Konsultacijų metu kiekviena Šalis pateikia pakankamai faktinės informacijos, kad būtų galima išsamiai išnagrinėti, kaip ginčijamoji priemonė galėtų paveikti šio Susitarimo ar Susitarimo dėl sanitarijos priemonių veikimą arba taikymą. Kiekviena Šalis stengiasi užtikrinti, kad konsultacijose dalyvautų jos kompetentingų valdžios institucijų darbuotojai, išmanantys klausimą, dėl kurio konsultuojamasi.
6. Ginčiuose dėl 19 skyriaus (Prekyba ir darnus vystymasis) nuostatų, susijusių su 19 skyriuje (Prekyba ir darnus vystymasis) nurodytais daugiašaliais susitarimais ar dokumentais, Šalys atsižvelgia į TDO arba atitinkamų organų ar organizacijų, įsteigtų pagal DAS, pateiktą informaciją, siekdamas skatinti Šalių ir tų organizacijų ar organų veiklos nuoseklumą. Kai aktualu, Šalys konsultuojasi su šiomis atitinkamomis organizacijomis ar organais arba bet kuriuo kitu, jų manymu, tinkamu ekspertu ar organu. Kiekviena Šalis, kai tinkama, gali prašyti 24.6 straipsnyje (Vidaus patariamąsios grupės) nurodytų vidaus patariamųjų grupių pateikti nuomonę arba prašyti kitų ekspertų konsultacijų.
7. Konsultacijos ir visų pirma visa informacija, nurodyta kaip konfidenciali, taip pat pozicijos, kurių Šalys laikosi konsultacijų metu, yra konfidencialios ir nedaro poveikio nė vienos Šalies teisėms jokiuose tolesniuose procesuose.

8. Dėl Šalies pasiūlytos, bet dar neįgyvendintos priemonės gali būti konsultuojamasi pagal šį straipsnį, tačiau jai negali būti taikomos kolegijos procedūros pagal C skirsnį (Kolegijos procedūros) arba tarpininkavimas pagal D skirsnį (Tarpininkavimas).

C SKIRSNIS

KOLEGIJOS PROCEDŪROS

26.4 STRAIPSNIS

Kolegijos procedūrų inicijavimas

1. Konsultacijas surengti paprašiusi Šalis gali prašyti sudaryti kolegiją, jei:
 - a) Šalis atsakovė per 10 dienų nuo prašymo įteikimo dienos nesureaguoja į prašymą surengti konsultacijas;
 - b) konsultacijos nesurengiamos per atitinkamai 26.3 straipsnio (Konsultacijos) 3 ir 4 dalyse nurodytus laikotarpius;
 - c) Šalys susitaria konsultacijų nerengti arba

d) konsultacijos buvo užbaigtos nepasiekus abipusiškai priimtino sprendimo.

2. Prašymas sudaryti kolegiją (toliau – prašymas dėl kolegijos) įteikiamas raštu kitai Šaliai ir, jei taikoma, bet kuriam išorės organui, kuriam pagal 4 dalį pavedamos tam tikros užduotys. Prašyme dėl kolegijos Šalis ieškovė nurodo ginčijamą priemonę ir tokiu būdu, kad būtų pakankamai aiškus skundo teisinis pagrindas, paaiškina, kaip ta priemonė pažeidžia atitinkamas nuostatas.

3. Kiekviena Šalis užtikrina, kad prašymas dėl kolegijos būtų nedelsiant paskelbtas viešai.

4. Prekybos komitetas gali nuspręsti pavesti išorės organui padėti kolegijoms pagal šį skyrių, be kita ko, teikti administracinę ir teisinę paramą. Prekybos komiteto sprendime taip pat aptariamos su tokiu pavedimu susijusios išlaidos.

26.5 STRAIPSNIS

Kolegijos sudarymas

1. Kolegiją sudaro trys nariai.

2. Per 15 dienų nuo prašymo dėl kolegijos įteikimo dienos Šalys sąžiningai konsultuojasi, kad susitartų dėl kolegijos sudėties.

3. Jei Šalys nesusitaria dėl kolegijos sudėties per 2 dalyje numatytą laikotarpį, kiekviena Šalis per 10 dienų nuo 2 dalyje numatyto laikotarpio pabaigos paskiria kolegijos narį:

- a) iš tos Šalies sąrašo, sudaryto pagal 26.6 straipsnį (Kolegijos narių sąrašai), dalies arba
- b) dėl ginčų pagal 19 skyrių (Prekyba ir darnus vystymasis) – iš tos Šalies sąrašo, įtraukto į PDV sąrašą, sudarytą pagal 26.6 straipsnio (Kolegijos narių sąrašai) 1 dalies b punktą, dalies.

Jei Šalis per 3 dalyje numatytą laikotarpį nepaskiria kolegijos nario iš savo sąrašo dalies, Šaliai ieškovei atstovaujantis Prekybos komiteto bendrapirmininkis per 10 dienų nuo 3 dalyje numatyto laikotarpio pabaigos burtų keliu atranka kolegijos narį iš kolegijos nario nepaskyrusios Šalies sąrašo dalies. Šią atranką burtų keliu Šaliai ieškovei atstovaujantis Prekybos komiteto bendrapirmininkis gali deleguoti.

4. Jei Šalys nesusitaria dėl kolegijos pirmininko per 2 dalyje nustatytą laikotarpį, Šaliai ieškovei atstovaujantis Prekybos komiteto bendrapirmininkis per 10 dienų nuo to laikotarpio pabaigos burtų keliu atranka kolegijos pirmininką:

- a) iš pirmininkų sąrašo, sudaryto pagal 26.6 straipsnio 2 dalį (Kolegijos narių sąrašai), arba
- b) dėl ginčų pagal 19 skyrių (Prekyba ir darnus vystymasis) – iš pirmininkų sąrašo, įtraukto į PDV sąrašą, sudarytą pagal 26.6 straipsnio (Kolegijos narių sąrašai) 1 dalies b punktą, dalies.

Šią atranką burtų keliu Šaliai ieškovei atstovaujantis Prekybos komiteto bendrapirmininkis gali deleguoti.

5. Jei Šalys nesusitaria kitai, kolegija laikoma sudaryta praėjus 15 dienų po to, kai trys atrinkti kolegijos nariai sutinka su jų paskyrimu pagal 26-A priedo (Ginčų sprendimo darbo tvarkos taisyklės) 10 taisyklę. Kiekviena Šalis nedelsdama viešai paskelbia kolegijos sudarymo datą.

6. Jei kuris nors iš 26.6 straipsnyje (Kolegijos narių sąrašai) nurodytų sąrašų nėra sudarytas arba jame nėra pakankamai asmenų, arba jame yra tik asmenys, negalintys vykdyti šių pareigų tuo metu, kai pagal 3 arba 4 dalį turi būti atrenkamas kolegijos narys, kolegijos nariai burtų keliu atrenkami iš asmenų, kuriuos oficialiai pasiūlė viena Šalis arba abi Šalys pagal 26-A priedą (Ginčų sprendimo darbo tvarkos taisyklės).

26.6 STRAIPSNIS

Kolegijos narių sąrašai

1. Per pirmąjį posėdį, surengtą įsigaliojus šiam Susitarimui, Prekybos komitetas sudaro:
 - a) kolegijos nariais norinčių ir galinčių būti asmenų sąrašą ir

- b) atskirą asmenų, norinčių ir galinčių būti ginčų pagal 19 skyrių (Prekyba ir darnus vystymasis) kolegijos nariais, sąrašą (toliau – PDV sąrašas).
2. Kiekvieną iš 1 dalies a ir b punktuose nurodytų sąrašų sudaro šios dalys:
- a) viena asmenų sąrašo dalis, sudaryta remiantis Sąjungos pasiūlymais;
 - b) viena asmenų sąrašo dalis, sudaryta remiantis Naujosios Zelandijos pasiūlymais, ir
 - c) viena sąrašo dalis, sudaryta iš asmenų, kurie nėra nė vienos iš Šalių piliečiai ir tinka būti kolegijos pirmininkais.
3. Į 2 dalies a, b ir c punktuose nurodytas sąrašo dalis įtraukiama bent po tris asmenis. Į 2 dalies c punkte nurodytą sąrašo dalį įtraukiami ne daugiau kaip šeši asmenys. Prekybos komitetas užtikrina, kad tose sąrašo dalyse visuomet būtų išlaikomas minėtas asmenų skaičius.
4. Prekybos komitetas gali sudaryti papildomus asmenų, turinčių patirties konkrečiuose sektoriuose, kuriems taikomas šis Susitarimas, sąrašus. Šalims pritarus šie papildomi sąrašai naudojami kolegijai sudaryti 26.5 straipsnyje (Kolegijos sudarymas) nustatyta tvarka.

26.7 STRAIPSNIS

Kolegijos nariams taikomi reikalavimai

1. Kiekvienas kolegijos narys:
 - a) turi įrodyti turintis patirties teisės, tarptautinės prekybos ir kitais klausimais, kuriems taikomas šis Susitarimas;
 - b) turi būti nepriklausomas nuo bet kurios iš Šalių, su jomis nesusijęs ir nevykdyti jų nurodymų;
 - c) turi veikti kaip individualus asmuo ir nevykdyti jokių organizacijų ar vyriausybių nurodymų, susijusių su ginčo klausimais, ir
 - d) turi laikytis 26-B priedo (Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodeksas).
2. Pirmininkas taip pat turi turėti ginčų sprendimo procedūrų patirties.
3. Nepaisant 1 dalies a punkto ir 2 dalies, kiekvienas į PDV sąrašą įtrauktas kolegijos narys turi turėti specialiųjų žinių arba ekspertinių žinių šiose srityse:
 - a) darbo arba aplinkos teisė;
 - b) 19 skyriuje (Prekyba ir darnus vystymasis) nagrinėjami klausimai arba

c) pagal tarptautinius susitarimus kylančių ginčų sprendimas.

4. Atsižvelgdamos į konkretaus ginčo dalyką, Šalys gali susitarti nukrypti nuo 1 dalies a punkte išvardytų reikalavimų.

26.8 STRAIPSNIS

Kolegijos funkcijos

Kolegija:

- a) objektyviai įvertina gautą klausimą, be kita ko, objektyviai įvertina atvejo faktus ir atitinkamų nuostatų taikomumą bei atitiktį joms;
- b) savo sprendimuose ir ataskaitose išdėsto nustatytas faktines aplinkybes, atitinkamų nuostatų taikomumą ir savo išvadų ir rekomendacijų pagrindinius motyvus, ir
- c) turėtų reguliariai konsultuotis su Šalimis bei sudaryti tinkamas galimybes parengti abipusiškai priimtina sprendimą.

26.9 STRAIPSNIS

Kolegijos įgaliojimai

1. Jei per penkias dienas nuo kolegijos sudarymo dienos Šalys nesusitaria kitaip, kolegijos įgaliojimai yra šie:

„atsižvelgiant į Šalių nurodytas atitinkamas nuostatas, nagrinėti prašyme dėl kolegijos nurodytą klausimą, padaryti išvadas dėl atitinkamų nuostatų taikymo ir ginčijamos priemonės atitikties toms nuostatomis ir pateikti ataskaitą pagal 26.11 straipsnį (Tarpinė ataskaita) ir 26.12 straipsnį (Galutinė ataskaita).“

2. Jei Šalys susitaria dėl kitų kolegijos įgaliojimų nei nustatyti 1 dalyje, apie sutartus kolegijos įgaliojimus jos kolegijai praneša per 1 dalyje nurodytą laikotarpį.

26.10 STRAIPSNIS

Sprendimas dėl skubumo

1. Šalies prašymu kolegija per 10 dienų nuo sudarymo nusprendžia, ar atvejis susijęs su skubiu klausimu.

2. Jei kolegija nusprendžia, kad ginčas yra susijęs su skubiais klausimais, taikytini šio skyriaus C skirsnyje (Kolegijos procedūros) nustatyti laikotarpiai yra perpus trumpesni, nei nustatytieji tame skirsnyje, išskyrus 26.5 straipsnyje (Kolegijos sudarymas) ir 26.9 straipsnyje (Kolegijos įgaliojimai) nurodytus laikotarpius.

26.11 STRAIPSNIS

Tarpinė ataskaita

1. Kolegija per 90 dienų nuo kolegijos sudarymo dienos pateikia Šalims tarpinę ataskaitą. Jei, kolegijos manymu, tokio termino laikytis neįmanoma, kolegijos pirmininkas apie tai raštu praneša Šalims ir nurodo vėlavimo priežastis ir dieną, kurią kolegija planuoja pateikti tarpinę ataskaitą. Bet kokiomis aplinkybėmis kolegija tarpinę ataskaitą turi pateikti ne vėliau kaip per 120 dienų nuo jos sudarymo dienos.

2. Kiekviena Šalis per 10 dienų nuo tarpinės ataskaitos įteikimo gali pateikti kolegijai rašytinį prašymą peržiūrėti konkrečius tarpinės ataskaitos aspektus. Per šešias dienas nuo rašytinio prašymo įteikimo Šalis gali pateikti pastabų dėl kitos Šalies tokio prašymo.

26.12 STRAIPSNIS

Galutinė ataskaita

1. Kolegija per 120 dienų nuo kolegijos sudarymo dienos pateikia Šalims galutinę ataskaitą. Jei, kolegijos manymu, šio termino laikytis neįmanoma, kolegijos pirmininkas apie tai raštu praneša Šalims ir nurodo vėlavimo priežastis ir dieną, kurią kolegija planuoja pateikti galutinę ataskaitą. Bet kokiomis aplinkybėmis kolegija galutinę ataskaitą turi pateikti ne vėliau kaip per 150 dienų nuo jos sudarymo dienos.
2. Galutinėje ataskaitoje aptariamas bet koks Šalių rašytinis prašymas dėl tarpinės ataskaitos, nurodytas 26.11 straipsnio (Tarpinė ataskaita) 2 dalyje, ir aiškiai atsakoma į Šalių pastabas.

26.13 STRAIPSNIS

Atitikties užtikrinimo priemonės

1. Šalis atsakovė imasi visų reikiamų priemonių, reikalingų nedelsiant atsižvelgti į galutinėje ataskaitoje nustatytus faktus bei rekomendacijas ir taip užtikrinti atitiktį atitinkamoms nuostatoms.

2. Šalis atsakovė ne vėliau kaip per 30 dienų nuo galutinės ataskaitos įteikimo įteikia Šaliai ieškovei pranešimą apie priemones, kurių ėmėsi arba ketina imtis atitikčiai užtikrinti.
3. Be to, dėl ginčų pagal 19 skyrių (Prekyba ir darnus vystymasis):
 - a) Šalis atsakovė ne vėliau kaip per 30 dienų nuo galutinės ataskaitos įteikimo informuoja savo vidaus patarimąsias grupes pagal 24.6 straipsnį (Vidaus patariamąsias grupės), ir kitos Šalies kontaktinį punktą, įsteigtą pagal 19.16 straipsnį (Kontaktiniai punktai), apie priemones, kurių ji ėmėsi arba ketina imtis atitikčiai užtikrinti, ir
 - b) Prekybos ir darnaus vystymosi komitetas stebi, kaip įgyvendinamos atitikties užtikrinimo priemonės. 24.6 straipsnyje (Vidaus patariamąsias grupės) nurodytos vidaus patariamąsias grupės gali tuo klausimu teikti pastabas Prekybos ir darnaus vystymosi komitetui.

26.14 STRAIPSNIS

Pagrįstas laikotarpis

1. Jei atitikties neįmanoma užtikrinti iš karto, Šalis atsakovė ne vėliau kaip per 30 dienų nuo galutinės ataskaitos įteikimo dienos įteikia Šaliai ieškovei pranešimą apie atitikčiai užtikrinti reikalingo pagrįsto laikotarpio trukmę. Šalys stengiasi susitarti dėl atitikčiai užtikrinti reikalingo pagrįsto laikotarpio trukmės.

2. Jei Šalys dėl pagrįsto laikotarpio trukmės nesusitaria, Šalis ieškovė ne anksčiau kaip po 20 dienų nuo 1 dalyje nurodyto pranešimo įteikimo dienos gali raštu prašyti pirmosios kolegijos nustatyti pagrįsto laikotarpio trukmę. Kolegija savo sprendimą Šalims pateikia per 20 dienų nuo šio prašymo įteikimo dienos.
3. Šalis atsakovė įteikia Šaliai ieškovei rašytinį pranešimą apie atitikties galutinei ataskaitai užtikrinimo pažangą ne vėliau kaip likus 30 dienų iki pagrįsto laikotarpio pabaigos.
4. Šalys gali susitarti pratęsti pagrįstą laikotarpį.

26.15 STRAIPSNIS

Atitikties užtikrinimo peržiūra

1. Ne vėliau kaip pagrįsto laikotarpio pabaigos dieną Šalis atsakovė įteikia Šaliai ieškovei pranešimą apie priemones, kurių ji ėmėsi atitikčiai galutinei ataskaitai užtikrinti.

2. Jei Šalys nesutaria, ar imtasi kokios nors priemonės ir ar priemonė, kurios imtasi atitikčiai užtikrinti, dera su atitinkamomis nuostatomis, Šalis ieškovė gali raštu prašyti pirmosios kolegijos priimti sprendimą šiuo klausimu. Tame prašyme nurodoma ginčijama priemonė ir tokiu būdu, kad būtų pakankamai aiškus skundo teisinis pagrindas, paaiškinama, kaip ta priemonė pažeidžia atitinkamas nuostatas. Kolegija savo sprendimą Šalims pateikia per 54 dienas nuo šio prašymo įteikimo dienos.

26.16 STRAIPSNIS

Laikinos taisomosios priemonės

1. Šalis atsakovė Šalies ieškovės prašymu pradeda konsultacijas su Šalimi ieškove, kad susitartų dėl abipusiškai priimtinos kompensacijos, jeigu:
 - a) Šalis atsakovė įteikia Šaliai ieškovei pranešimą, kad atitikties galutinei ataskaitai užtikrinti neįmanoma;
 - b) Šalis atsakovė per 26.13 straipsnyje (Atitikties užtikrinimo priemonės) nurodytą terminą arba iki pagrįsto laikotarpio pabaigos dienos neįteikia pranešimo apie priemones, kurių ėmėsi atitikčiai užtikrinti;
 - c) kolegija nustato, kad nesiimta jokių priemonių atitikčiai užtikrinti arba

- d) kolegija nustato, kad priemonė, kurios imtasi atitikčiai užtikrinti, yra nesuderinama su atitinkamomis nuostatomis.
2. Ginčams pagal 19 skyrių (Prekyba ir darnus vystymasis) šis straipsnis taikomas, jeigu:
- a) susiklosto šio straipsnio 1 dalies a, b arba c punkte nurodyta padėtis ir galutinėje kolegijos ataskaitoje pagal 26.12 straipsnį (Galutinė ataskaita) nustatoma, kad pažeista:
 - i) 19.3 straipsnio (Daugiašaliai darbo standartai ir susitarimai) 3 dalis arba
 - ii) 19.6 straipsnio (Prekyba ir klimato kaita) 3 dalis, jei ta kolegija savo galutinėje ataskaitoje nustato, kad Šalis atsakovė nesusilaikė nuo bet kokių veiksmų ar neveikimo, kurie iš esmės kenkia Paryžiaus susitarimo dalykui ir tikslui, arba
 - b) susiklosto šio straipsnio 1 dalies d punkte nurodyta padėtis ir kolegijos sprendime pagal 26.15 straipsnį (Atitikties užtikrinimo peržiūra) nustatoma, kad pažeista:
 - i) 19.3 straipsnio (Daugiašaliai darbo standartai ir susitarimai) 3 dalis arba
 - ii) 19.6 straipsnio (Prekyba ir klimato kaita) 3 dalis, jei kolegija sprendime nustato, kad Šalis atsakovė nesusilaikė nuo bet kokių veiksmų ar neveikimo, kurie iš esmės kenkia Paryžiaus susitarimo dalykui ir tikslui.

3. Jei 1 ir 2 dalyse nurodytomis aplinkybėmis Šalis ieškovė nusprendžia neprašyti konsultacijų dėl kompensacijos arba Šalys nesusitaria dėl kompensacijos per 20 dienų nuo konsultacijų dėl kompensacijos pradžios, Šalis ieškovė Šaliai atsakovei gali įteikti rašytinį pranešimą, kad ji ketina sustabdyti atitinkamose nuostatose numatytų pareigų vykdymą. Šiame pranešime nurodoma, kokių mastu ketinama sustabdyti pareigų vykdymą.
4. Šalis ieškovė gali sustabdyti pareigų vykdymą praėjus 10 dienų nuo 3 dalyje nurodyto pranešimo įteikimo dienos, nebent Šalis atsakovė pateikia rašytinį prašymą pagal 6 dalį.
5. Pareigų vykdymo sustabdymas neturi būti didesnio masto negu lygiavertis dėl pažeidimo prarastai ar sumažėjusiai naudai.
6. Jei Šalis atsakovė mano, kad pareigų vykdymo sustabdymas, apie kurį pranešta, yra didesnio masto negu lygiavertis dėl pažeidimo prarastai ar sumažėjusiai naudai, arba kad neįvykdytos 2 dalyje nustatytos sąlygos, ji gali iki 4 dalyje nustatyto 10 dienų laikotarpio pabaigos įteikti pirmajai arbitražo kolegijai rašytinį prašymą priimti sprendimą šiuo klausimu. Kolegija savo sprendimą dėl pareigų vykdymo sustabdymo masto arba dėl to, ar nėra įvykdytos 2 dalyje nustatytos sąlygos, Šalims pateikia per 30 dienų nuo to prašymo datos. Kol kolegija nėra paskelbusi sprendimo, pareigų vykdymas nestabdomas. Pareigų vykdymo sustabdymas turi būti suderinamas su tuo sprendimu.

7. Šiame straipsnyje nurodytas pareigų vykdymo sustabdymas arba kompensacija yra laikini ir netaikomi po to, kai:

- a) Šalys pasiekia abipusiškai priimtina sprendimą pagal 26.26 straipsnį (Abipusiškai priimtinas sprendimas);
- b) Šalys susitaria, kad imdamasi atitikčiai užtikrinti skirtos priemonės Šalis atsakovė įvykdo atitinkamas nuostatas, arba
- c) priemonė, kurios imtasi atitikčiai užtikrinti ir kuri, kaip nustatė kolegija, nesuderinama su atitinkamomis nuostatomis, buvo atšaukta arba iš dalies pakeista taip, kad Šalis atsakovė įvykdytų tas nuostatas.

26.17 STRAIPSNIS

Priemonių, kurių imtasi atitikčiai užtikrinti priėmus
laikinas taisomąsias priemones, peržiūra

1. Šalis atsakovė įteikia Šaliai ieškovei pranešimą apie kiekvieną priemonę, kurios ėmėsi atitikčiai užtikrinti, sustabdžius pareigų vykdymą arba, nelygu atvejis, pritaikius laikiną kompensaciją. Išskyrus 2 dalyje išvardytus atvejus, Šalis ieškovė per 30 dienų nuo pranešimo įteikimo dienos nutraukia pareigų vykdymo sustabdymą. Tais atvejais, kai taikyta kompensacija, išskyrus 2 dalyje išvardytus atvejus, Šalis atsakovė gali nutraukti tokios kompensacijos taikymą per 30 dienų nuo pranešimo apie atitikties užtikrinimą įteikimo.

2. Jei Šalis per 30 dienų nuo pranešimo įteikimo dienos nesusitaria, ar priėmusi priemonę, apie kurią pranešė, Šalis atsakovė užtikrina atitiktį atitinkamoms nuostatoms, bet kuri Šalis pirmajai kolegijai gali pateikti rašytinį prašymą priimti sprendimą šiuo klausimu, o priešingu atveju pareigų vykdymo sustabdymas nutraukiamas arba, nelygu atvejis, kompensacija nebetaikoma. Kolegija per 46 dienas nuo prašymo įteikimo dienos paskelbia Šalims savo sprendimą. Kolegijai nusprendus, kad priemonė, kurios imtasi atitikčiai užtikrinti, suderinama su atitinkamomis nuostatomis, pareigų vykdymo sustabdymas nutraukiamas arba, nelygu atvejis, kompensacija nebetaikoma. Kai aktualu, Šalis ieškovė, atsižvelgdama į kolegijos sprendimą, pakoreguoja pareigų vykdymo sustabdymo lygį arba kompensacijos dydį.

3. Jei Šalis atsakovė mano, kad Šalies ieškovės pareigų vykdymo sustabdymo mastas nėra lygiavertis dėl pažeidimo prarastai ar sumažėjusiai naudai, ji gali raštu paprašyti pirmosios kolegijos priimti sprendimą šiuo klausimu.

26.18 STRAIPSNIS

Kolegijos narių pakeitimas

Jei per ginčų sprendimo procedūrą pagal šį skirsnį kolegijos narys negali dalyvauti, pasitraukia arba turi būti pakeistas dėl to, kad nesilaiko 26-B priedo (Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodeksas), taikoma 26.5 straipsnyje (Kolegijos sudarymas) numatyta procedūra ir visi pakaitiniai kolegijos nariai turi visus pradinių kolegijos narių įgaliojimus ir pareigas. Ataskaitos ar sprendimo įteikimo laikotarpis pratęsiamas tiek, kiek reikia naujam kolegijos nariui paskirti.

26.19 STRAIPSNIS

Ginčų sprendimo darbo tvarkos taisyklės

1. Kolegijos procedūros reglamentuojamos šiuo skirsniu ir 26-A priedu (Ginčų sprendimo darbo tvarkos taisyklės).
2. Jei 26-A priede (Ginčų sprendimo darbo tvarkos taisyklės) nenustatyta kitaip, visi kolegijos posėdžiai yra vieši.

26.20 STRAIPSNIS

Sustabdymas ir nutraukimas

1. Kolegija abiejų Šalių prašymu bet kuriuo metu sustabdo procesą Šalių sutartam laikotarpiui, ne ilgesniam kaip 12 iš eilės einančių mėnesių.
2. Kolegija atnaujiną savo veiklą iki sustabdymo laikotarpio pabaigos abiejų Šalių rašytiniu prašymu arba pasibaigus sustabdymo laikotarpiui bet kurios Šalies rašytiniu prašymu. Prašančioji Šalis atitinkamai įteikia atitinkamą pranešimą kitai Šaliai. Jei pasibaigus sustabdymo laikotarpiui pagal šią dalį kolegija neatnaujiną veiklos, kolegijos įgaliojimai nustoja galioti ir ginčų sprendimo procedūra nutraukiama.
3. Jei kolegijos veikla sustabdoma, atitinkami šiame skirsnyje nustatyti laikotarpiai pratęsiąmi tokiam pat laikotarpiui, kokį kolegijos veikla buvo sustabdyta.

26.21 STRAIPSNIS

Teisė prašyti informacijos ir ją gauti

1. Šalies prašymu arba savo iniciatyva kolegija gali prašyti Šalių pateikti informaciją, kurią laiko būtina ir tinkama. Šalys greitai ir visapusiškai atsako į kolegijos prašymus pateikti tokią informaciją.
2. Šalies prašymu arba savo iniciatyva kolegija gali prašyti bet kokio šaltinio pateikti informaciją, kurią laiko tinkama. Kai taikytina, kolegija taip pat gali prašyti ekspertų nuomonės, laikydamasi Šalių sutartų sąlygų, jei mano, kad tai tikslinga.
3. Dėl klausimų, susijusių su 19 skyriuje (Prekyba ir darnus vystymasis) nurodytų daugiašalių susitarimų ir dokumentų laikymusi, į išorės ekspertų nuomones arba informaciją, kurių paprašė kolegija, turėtų būti įtraukiama TDO arba atitinkamų organizacijų ar organų, įsteigtų pagal DAS, informacija ir patarimai.
4. Kolegija atsižvelgia į Šalies fizinių asmenų arba Šalyje įsisteigusių juridinių asmenų *amicus curiae* pareiškimus, laikydamasi 26-A priedo (Ginčų sprendimo darbo tvarkos taisyklės).
5. Bet kokia informacija ar nuomonė, kurią kolegija gavo pagal šį straipsnį, atskleidžiama Šalims ir Šalys gali dėl jų pateikti pastabų.

26.22 STRAIPSNIS

Aiškinimo taisyklės

1. Kolegija aiškina atitinkamas nuostatas pagal įprastas tarptautinės viešosios teisės aiškinimo taisykles, įskaitant įtvirtintas 1969 m. gegužės 23 d. Vienoje priimtoje Vienos konvencijoje dėl tarptautinių sutarčių teisės.
2. Kolegija taip pat atsižvelgia į susijusius aiškinimus, pateiktus PPO ginčų sprendimo tarybos priimtose PPO kolegijų ir PPO Apeliacinio komiteto ataskaitose, taip pat Susitarimo dėl ginčų sprendimo arbitražo teismo priimtuose sprendimuose.
3. Kolegijos ataskaitos ir sprendimai nepapildo ar nesumažina Šalių teisių ir pareigų pagal šį Susitarimą.

26.23 STRAIPSNIS

Kolegijos ataskaitos ir sprendimai

1. Kolegijos svarstymai yra konfidencialūs. Kolegija deda visas pastangas, kad ataskaitos būtų rengiamos ir sprendimai būtų priimami bendru sutarimu. Jei tai neįmanoma, kolegija sprendimą priima balsų dauguma. Jokiais atvejais atskiros kolegijos narių nuomonės neskelbiamos.
2. Šalys besąlygiškai sutinka su kolegijos sprendimais ir ataskaitomis. Jais nenustatoma jokių teisių ar pareigų fizinių ar juridinių asmenų atžvilgiu.

3. Kiekviena Šalis viešai skelbia kolegijos ataskaitas ir sprendimus bei kitą pateiktą medžiagą, laikydamasi konfidencialios informacijos apsaugos reikalavimų.

4. Kolegija ir Šalys konfidencialia laiko visą informaciją, kurią Šalis pateikė kolegijai pagal 26-A priedo (Ginčų sprendimo darbo tvarkos taisyklės) 34–36 taisykles.

26.24 STRAIPSNIS

Forumo pasirinkimas

1. Jei ginčas kyla dėl konkrečios priemonės, kuria, kaip įtariama, pažeidžiamos atitinkamos nuostatos ir iš esmės lygiavertė pareiga pagal bet kokį kitą tarptautinį prekybos susitarimą, prie kurio yra prisijungusios abi Šalys, įskaitant PPO steigimo sutartį, ginčo sprendimo forumą pasirenka Šalis ieškovė.

2. Šaliai pasirinkus forumą ir inicijavus ginčo sprendimo procedūras pagal šį skirsnį ar kitą tarptautinį prekybos susitarimą, ji negali ginčo sprendimo procedūrų dėl konkrečios šio straipsnio 1 dalyje nurodytos priemonės inicijuoti pagal bet kurį kitą susitarimą, nebent pirmasis pasirinktas forumas nepadaro išvadų dėl procesinių ar jurisdikcinių priežasčių.

3. Šio straipsnio tikslais:

a) laikoma, kad ginčų sprendimo procedūros pagal šį skirsnį inicijuojamos Šalies prašymu dėl kolegijos pagal 26.4 straipsnį (Kolegijos procedūrų inicijavimas);

- b) laikoma, kad ginčų sprendimo procedūros pagal PPO steigimo sutartį inicijuojamos Šalies prašymu dėl kolegijos pagal Susitarimo dėl ginčų sprendimo 6 straipsnį, ir
 - c) laikoma, kad ginčo sprendimo procedūros pagal bet kurį kitą tarptautinį prekybos susitarimą inicijuojamos pagal atitinkamas to susitarimo nuostatas.
4. Nė viena šio Susitarimo nuostata Šaliai netrukdoma sustabdyti pareigų vykdymo gavus PPO ginčų sprendimo tarybos leidimą arba leidimą pagal ginčų sprendimo procedūras, nustatytas bet kuriuo kitu tarptautiniu prekybos susitarimu, prie kurio yra prisijungusios ginčo Šalys. Šalis nesiremia PPO steigimo sutartimi arba kuriuo nors kitu Šalių tarpusavio tarptautiniu prekybos susitarimu tam, kad neleistų kitai Šaliai pagal šį skyrį sustabdyti pareigų vykdymo.

D SKIRSNIS

TARPININKAVIMAS

26.25 STRAIPSNIS

Tarpininkavimas

Šalys gali naudotis tarpininkavimu dėl bet kurios priemonės, kuri, Šalies nuomone, kenkia Šalių tarpusavio prekybai ir investicijoms. Tarpininkavimo procedūra nustatyta 26-C priede (Tarpininkavimo tvarkos taisyklės).

E SKIRSNIS

BENDROSIOS NUOSTATOS

26.26 STRAIPSNIS

Abipusiškai priimtinas sprendimas

1. Šalys gali bet kuriuo metu susitarti dėl abipusiškai priimtino bet kurio 26.2 straipsnyje (Taikymo sritis) nurodyto ginčo sprendimo.
2. Jei abipusiškai priimtinas sprendimas pasiekiamas vykstant kolegijos arba tarpininkavimo procedūrai, Šalys kartu apie abipusiškai priimtina sprendimą praneša atitinkamai kolegijos pirmininkui arba tarpininkui. Pranešus apie sprendimą kolegijos ar tarpininkavimo procedūra nutraukiama.
3. Bet kuris Šalių pasiektas abipusiškai priimtinas sprendimas paskelbiamas viešai.
4. Kiekviena Šalis imasi visų priemonių, kurios yra būtinos, kad abipusiškai priimtinas sprendimas būtų įgyvendintas per sutartą laikotarpį.
5. Iki sutarto laikotarpio pabaigos priemonės įgyvendinanti Šalis raštu praneša kitai Šaliai apie bet kokias priemones, kurių ji ėmėsi abipusiškai priimtinam sprendimui įgyvendinti.

26.27 STRAIPSNIS

Laikotarpiai

1. Visi šiame skyriuje nustatyti laikotarpiai skaičiuojami kalendorinėmis dienomis nuo kitos dienos po veiksmo, kurio atžvilgiu jie nurodyti, jeigu nenurodyta kitaip.
2. Kiekvienas šiame skyriuje nustatytas laikotarpis gali būti pakeistas Šalių bendru sutarimu.
3. Kiek tai susiję su C skirsniu (Kolegijos procedūros), kolegija gali bet kuriuo metu pasiūlyti Šalims keisti bet kurį šiame skyriuje nustatytą laikotarpį, nurodydama tokio pasiūlymo priežastis.

26.28 STRAIPSNIS

Išlaidos

1. Kiekviena Šalis padengia savo išlaidas, susijusias su dalyvavimu kolegijos arba tarpininkavimo procedūroje.
2. Jeigu 26-A priede (Ginčų sprendimo darbo tvarkos taisyklės) nenurodyta kitaip, Šalys kartu ir po lygiai pasidalija išlaidas, susijusias su organizaciniais klausimais, įskaitant kolegijos narių ir tarpininkų atlyginimą ir išlaidas. Kolegijos narių ir tarpininkų atlyginimas turi atitikti PPO standartus.

3. Prekybos komitetas gali priimti sprendimą, kuriuo nustatomi kolegijos narių ir tarpininkų atlyginimo ir išlaidų, įskaitant visas susijusias išlaidas, kurios galėtų būti patirtos vykstant procesui, kompensavimo parametrai ar kitos nuostatos. Kol bus priimtas šis sprendimas, kolegijos narių ir tarpininkų atlyginimas ir išlaidų bei visų susijusių išlaidų kompensavimas nustatomi pagal 26-A priedo (Ginčų sprendimo darbo tvarkos taisyklės) 10 taisyklę.

26.29 STRAIPSNIS

Priedų pakeitimai

Prekybos komitetas gali iš dalies pakeisti 26-A priedą (Ginčų sprendimo darbo tvarkos taisyklės) ir 26-B priedą (Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodeksas).

27 SKYRIUS

BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

27.1 STRAIPSNIS

Pakeitimai

1. Šalys gali raštu susitarti iš dalies pakeisti šį Susitarimą.
2. Šio Susitarimo daliniai pakeitimai įsigalioja pirmą antrojo mėnesio, einančio po to, kai Šalys pasikeičia rašytiniais pranešimais, kuriais patvirtinama, kad jos įgyvendinimo tiems pakeitimams įsigalioji būtini jų atitinkamus taikytinus teisinius reikalavimus ir procedūras, dieną arba kitą Šalių sutartą vėlesnę dieną.
3. Prekybos komitetas gali iš dalies pakeisti šį Susitarimą priimdamas sprendimą, kai tai numatyta 24.3 straipsnyje (Prekybos komiteto atliekami Susitarimo daliniai pakeitimai). Prekybos komiteto sprendime nurodoma Susitarimo dalinių pakeitimų įsigaliojimo data arba, jei to reikalaujama pagal Šalies vidaus sistemą, nustatoma, kad tie pakeitimai įsigalioja po to, kai raštu pranešama apie visų likusių Šalių teisinių reikalavimų ir procedūrų užbaigimą.

27.2 STRAIPSNIS

Įsigaliojimas

1. Šis Susitarimas įsigalioja pirmą antrojo mėnesio, einančio po to, kai Šalys pasikeičia rašytiniais pranešimais, kuriais patvirtinama, kad jos įgyvendinimo šiam Susitarimui įsigalioji būtinius jų atitinkamus taikytinus teisinius reikalavimus ir procedūras, dieną. Šalys gali susitarti dėl kitos šio Susitarimo įsigaliojimo dienos.
2. 1 dalyje nurodyti rašytiniai pranešimai siunčiami Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui ir Naujosios Zelandijos užsienio reikalų ir prekybos ministerijai.

27.3 STRAIPSNIS

Nutraukimas

1. Šis Susitarimas galioja tol, kol nutraukiamas pagal 2 dalį.
2. Šalis gali pranešti kitai Šaliai apie ketinimą nutraukti šį Susitarimą. Sąjungai skirtas pranešimas siunčiamas Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui, o Naujajai Zelandijai skirtas pranešimas siunčiamas Naujosios Zelandijos užsienio reikalų ir prekybos ministerijai. Jei Šalys nesusitaria kitaip, šio Susitarimo nutraukimas pradeda galioti praėjus šešiams mėnesiams nuo šio pranešimo įteikimo dienos.

27.4 STRAIPSNIS

Pareigų vykdymas

1. Kiekviena Šalis yra visapusiškai atsakinga už tai, kad būtų laikomasi visų šio Susitarimo nuostatų.
2. Kiekviena Šalis užtikrina, kad būtų imtasi visų reikiamų priemonių, kad šio Susitarimo nuostatos įsigaliotų ir jų būtų laikomasi visais valdžios lygmenimis ir visų asmenų, kurie vykdo deleguotas oficialias valdžios funkcijas. Kiekviena Šalis sąžiningai vykdo šiame Susitarime nustatytas pareigas.
3. Šis Susitarimas yra Partnerystės susitarimo 52 straipsnio 1 dalyje nurodytos bendros institucinės struktūros dalis. Jei labai šiurkščiai ir iš esmės pažeidžiama kuri nors iš Partnerystės susitarimo 2 straipsnio 1 dalyje ar 8 straipsnio 1 dalyje kaip esminiai elementai nurodytų pareigų ir tai kelia grėsmę tarptautinei taikai bei saugumui ir reikalauja nedelsiant imtis atsakomųjų veiksmų, Šalis gali imtis tinkamų su šiuo Susitarimu susijusių priemonių. Šalis taip pat gali imtis šių tinkamų su šiuo Susitarimu susijusių priemonių, jei dėl veikimo ar neveikimo iš esmės kenkiama Paryžiaus susitarimo dalykui ir tikslui. Tokių tinkamų priemonių imamasi Partnerystės susitarimo 54 straipsnyje nustatyta tvarka.

27.5 STRAIPSNIS

Igaliojimų delegavimas

Jei šiame Susitarime nenumatyta kitaip, kiekviena Šalis užtikrina, kad tuo atveju, jei juridinis asmuo, įskaitant valstybės valdomą įmonę, įmonę, kuriai suteiktos specialiosios teisės ar privilegijos, ar paskirtąją monopoliją, vykdo tos Šalies jam deleguotas bet kokias reglamentavimo, administracines ar kitas oficialias valdžios funkcijas, tas asmuo veiktų laikydamasis šiame Susitarime nustatytų tos Šalies pareigų.

27.6 STRAIPSNIS

Nuostata dėl tiesioginio poveikio

1. Nė viena šio Susitarimo nuostata nelaikoma suteikiančia asmenims teisių ar nustatančia asmenims pareigų, išskyrus Šalių tarpusavio teises ir pareigas pagal tarptautinę viešąją teisę.
2. Šalis nenustato teisės pareikšti ieškinį kitos Šalies atžvilgiu pagal savo vidaus teisės nuostatas, remdamasi tuo, kad kitos Šalies priemonė neatitinka šio Susitarimo.

27.7 STRAIPSNIS

Įstatymai ir kiti teisės aktai bei jų pakeitimai

Jeigu nenurodyta kitaip, kai šiame Susitarime daroma nuoroda į Šalies įstatymus ir kitus teisės aktus, laikoma, kad tie įstatymai ir kiti teisės aktai apima ir jų pakeitimus.

27.8 STRAIPSNIS

Neatskiriamos šio Susitarimo dalys

1. Šio Susitarimo priedai, priedėliai, deklaracijos, bendros deklaracijos ir išnašos yra neatskiriama šio Susitarimo dalis.
2. Kiekvienas šio Susitarimo priedas, įskaitant jo priedėlius, yra neatskiriama skyriaus, kuriuose tas priedas nurodomas arba į kurį daroma nuoroda tame priede, dalis. Siekiant didesnio aiškumo patikslinama, kad:
 - a) 2-A priedas (Muitų tarifų panaikinimo sąrašai) ir jo priedėliai yra neatskiriama 2 skyriaus (Nacionalinis režimas ir patekimas į prekių rinką) dalis;

- b) 3-A priedas (Konkreiems produktams taikomų kilmės taisyklių įvadinės pastabos), 3-B priedas (Konkreiems produktams taikomos kilmės taisyklės) ir jo priedėliai bei 3-C priedas (Pareiškimo apie prekių kilmę tekstas), 3-D priedas (3.3 straipsnio (Kilmės kumuliacija) 4 dalyje nurodyta tiekėjo deklaracija), 3-E priedas (Bendra deklaracija dėl Andoros Kunigaikštystės) ir 3-F priedas (Bendra deklaracija dėl San Marino Respublikos) yra neatskiriama 3 skyriaus (Prekių kilmės taisyklės ir prekių kilmės procedūros) dalis;
- c) 6-A priedas (Kompetentingos institucijos), 6-B priedas (Augalams ir augaliniams produktams taikomos regioninės sąlygos), 6-C priedas (SF priemonių lygiavertiškumo pripažinimas), 6-D priedas (Audito arba patikrinimo gairės ir procedūros), 6-E priedas (Patvirtinimas) ir 6-F priedas (Importuojamų produktų patikrinimai ir mokesčiai) yra neatskiriama 6 skyriaus (Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės) dalis;
- d) 9-A priedas (Atitikties vertinimo (dokumentų) pripažinimas), 9-B priedas (Motorinės transporto priemonės ir jų įranga arba dalys) ir jo priedėliai, 9-C priedas (9.10 straipsnio 5 dalies b punkte nurodyta sistemingo keitimosi informacija apie ne maisto produktų saugą ir susijusias prevencines, ribojamąsias ir taisomąsias priemones tvarka), 9-D priedas (9.10 straipsnio 6 dalyje nurodyta reguliaraus keitimosi informacija apie priemones, kurių imtasi dėl reikalavimų neatitinkančių ne maisto produktų, išskyrus tuos, kuriems taikomas 9.10 straipsnio 5 dalies b punktas) ir 9-E priedas (Vynas ir spiritiniai gėrimai) ir jo priedėliai yra neatskiriama 9 skyriaus (Techninės prekybos kliūtys) dalis;

- e) 10-A priedas (Esamos priemonės), 10-B priedas (Būsamos priemonės), 10-C priedas (Įsisteigimo reikalais atvykstantys verslo svečiai, bendrovės viduje perkeliama asmenys ir trumpalaikiai verslo svečiai), 10-D priedas (Trumpalaikių verslo svečių veiklos rūšių sąrašas), 10-E priedas (Paslaugų teikėjai pagal sutartis ir laisvųjų profesijų darbuotojai) ir 10-F priedas (Fizinių asmenų judėjimas verslo reikalais) yra neatskiriama 10 skyriaus (Prekyba paslaugomis ir investicijos) dalis;
- f) 13 priedas (Energetikos prekių, angliavandenilių ir žaliavų sąrašai) yra neatskiriama 13 skyriaus (Energetika ir žaliavos) dalis;
- g) 14 priedas (Įsipareigojimai dėl patekimo į viešųjų pirkimų rinką) yra neatskiriama 14 skyriaus (Viešieji pirkimai) dalis;
- h) 18-A priedas (Produktų klasės) ir 18-B priedas (Geografinių nuorodų sąrašai) yra neatskiriama 18 skyriaus (Intelektinė nuosavybė) dalis;
- i) 19 priedas (Aplinkosaugos prekės ir paslaugos) yra neatskiriama 19 skyriaus (Prekyba ir darnus vystymasis) dalis;
- j) 24 priedas (Prekybos komiteto darbo tvarkos taisyklės) yra neatskiriama 24 skyriaus (Institucinės nuostatos) dalis;
- k) 26-A priedas (Ginčų sprendimo darbo tvarkos taisyklės), 26-B priedas (Kolegijos narių ir tarpininkų elgesio kodeksas) ir 26-C priedas (Tarpininkavimo tvarkos taisyklės) yra neatskiriama 26 skyriaus (Ginčų sprendimas) dalis, ir

- l) 27 priedas (Bendra deklaracija dėl muitų sąjungų) yra neatskiriama 27 skyriaus (Baigiamosios nuostatos) dalis.

27.9 STRAIPSNIS

Autentiški tekstai

Šis Susitarimas parengiamas dviem egzemplioriais airių, anglų, bulgarų, čekų, danų, estų, graikų, ispanų, italų, kroatų, latvių, lenkų, lietuvių, maltiečių, nyderlandų, portugalų, prancūzų, rumunų, slovākų, slovėnų, suomių, švedų, vengrų ir vokiečių kalbomis; visi tekstai yra autentiški.

TAI PATVIRTINDAMI šį Susitarimą pasirašė toliau nurodyti tinkamai įgalioti asmenys.

Priimta ...

Europos Sąjungos vardu

Naujosios Zelandijos vardu